TEGN

NUMMER 49 • PRIS 75 KRONER

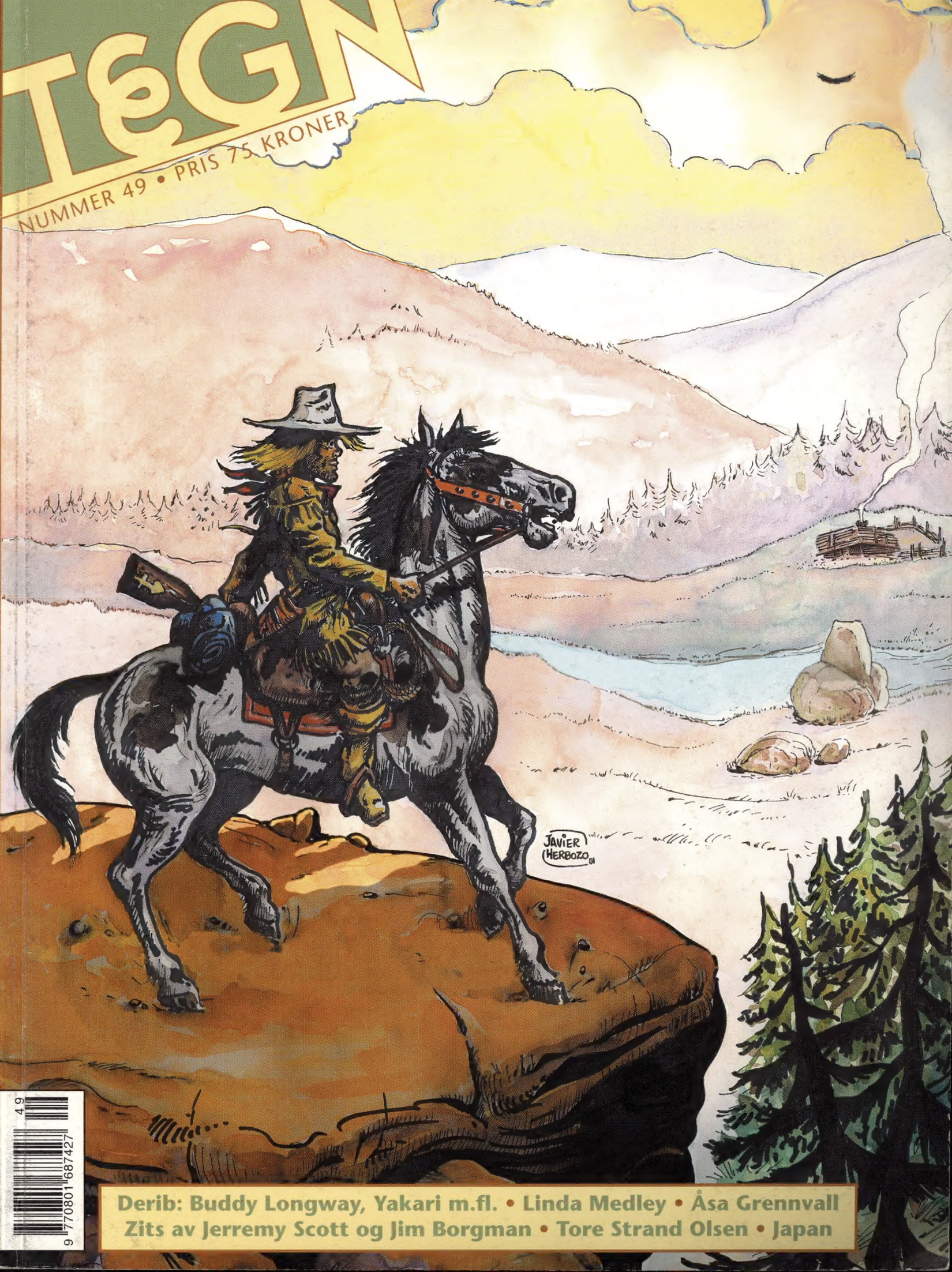

Derib: Buddy Longway, Yakari m.fl. • Linda Medley • Åsa Grennvall
Zits av Jerremy Scott og Jim Borgman • Tore Strand Olsen • Japan

9 770801 687427 49

LEDER

Norsk redaktør – Njål Gulbrandsen • njaalg@student.matnat.uio.no

Sproingprisen, Norges eldste og viktigste tegneseriepris ble nylig delt ut for 15. gang. Prisen deles ut av Norsk Tegneserieforum. Og det er også de som plukker ut de fem nominerte i hver av klassene som så går videre til en åpen avstemning blant NTFs medlemmer og andre tegneseriekjennere. Prisen i klassen for oversatte serier gikk i år til svensken Martin Kellerman for sekvensene av serien »Roky« i *Pondus* nr 1–4 i fjor i skarp konkurranse med serieskapere som Neil Gaiman og Alan Moore. I klassen for norske serier gikk prisen noe overaskende for noen til Odd Henning Skyllingstad for en serie uten tittel i *Forresten* nr 11. Skyllingstad er kanskje ikke like godt kjent som de andre nominerte, men han har i lengere tid gjort seg bemerket i tegneseriekretser. Allerede i 1995 deltok han i Norsk Tegneserieforums tegnseriekonkurranse med serien »Søster sinnssyk«, hvor han blant annet konkurrerte mot Jens K. Styve og Lise Myhre. I 1998 deltok han igjen i konkurransen og vant denne gangen med serien »–Så, hva har du gjort det siste året?«. Odd Henning Skyllingstad har også de senere år hatt serier på trykk både i *Forresten* og *Pokus*. For tiden går han på animasjonslinjen ved Høgskolen i Volda, hvor serieskaperen Torbjørn Lien er en av lærerne.

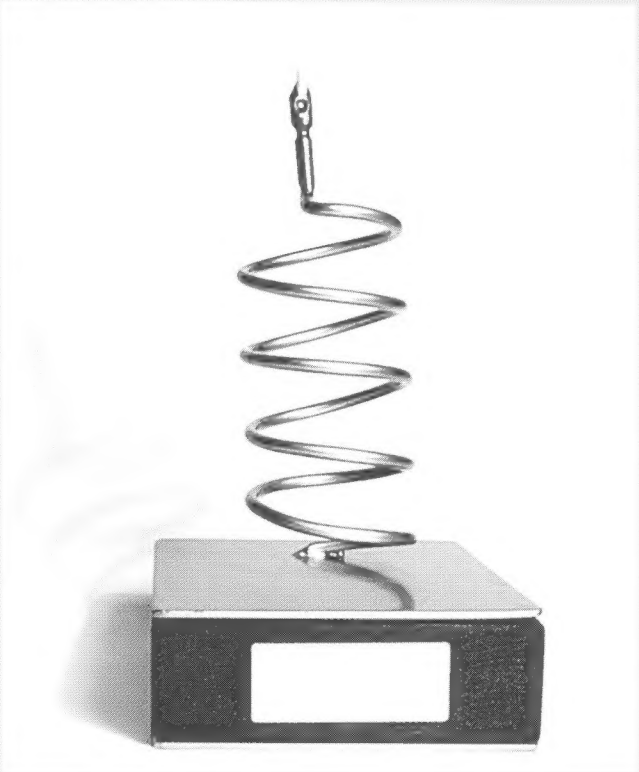

Sproingstatuetten Foto: Njål Gulbrandsen

Det at tildels lite kjente serieskapere vinner er ikke noe nytt i Sproing-sammenheng. Når Jason vant sproingprisen i 1996 for albumet »Lomma full av regn« var ikke det på bakgrunn av noen massiv salgssuksess, men skyldtes heller en liten, men begeistret gruppe lesere som stemte Jason fram til seier. Også tegnere som Christopher Nielsen, Steffen Kverneland og Inka-Lill har fått Sproingprisen ganske tidlig i sine karrierer. Men det er også serieskapere som har gitt seg selv om de har vunnet Sproing. Siri Dokken ga seg etter albumet »Kongens mann«, mens Tore Boman Larsen har gått helt over til å skrive bøker selv om han i en periode var blant Norges beste serieskaper. Hvilken retning Skyllingstad velger å ta gjenstår å se. La oss bare håpe at vi får se flere serier fra hans hånd.

God lesning

Njål Gulbrandsen

Köp en hel årgång av BILD & BUBBLA

Nordens största tidskrift om tecknade serier!

◄ BILD & BUBBLA NR 1/2000 – GOTT OCH BLANDAT ◄

Ett välmatat och blandat nummer med bland annat en intervju med den kreative göteborgaren *Henrik Lange* i vilken han berättar om serier och animerad film, en artikel om den elegant tecknande serieskaparen *Roy Crane* som gav oss klassiska dagsstrippserier som *Buz Sawyer* och *Wash Tubs*, en analys av amerikanskan *Madison Clells* utlämnande självbiografiska serier om sina multipla personligheter samt en artikel om den feta och irriterande *Katten Gustav*.

► BILD & BUBBLA NR 2/2000 – STORT BLUEBERRYNUMMER! ►

En stor och djuplodande specialsektion med allt du vill veta om en av världens bästa västernserier med bland annat en intervju med *Jean »Moebius« Giraud*, en av Blueberrys skapare, samt artiklar och intervjuer om och med andra serieskapare som varit involverade i serien som *Corteginanni*, *Blanc-Dumont*, *Rouge* med flera. Dessutom en artikel om *Debbie Drechsler*, den amerikanska serieskaparen bakom det kontroversiella albumet »Pappas flicka«, en artikel om *Asterix* på film med mera.

◄ BILD & BUBBLA NR 3/2000 – STORT FANTOMENNUMMER! ◄

En stor och fyllig specialsektion om den 50-årsjubilerande *Fantomentidningen* med bland annat en utförlig intervju med herr Fantomen själv, redaktör *Ulf Granberg*, presentationer av i stort sett alla som arbetat med tidningen genom åren samt en artikel om Fantomen på film. Dessutom en intervju med *Bill Sienkiewicz*, en av de mest nyskapande och utmanande amerikanska serieskaparna, en stor artikel om hur det står till med serierna i vårt grannland *Norge* med mera. Ett extratjock jubileumsnummer på hela 150 sidor!

► BILD & BUBBLA NR 4/2000 – STORT FINLANDSNUMMER! ►

Det slutgiltiga numret om den nya spännande trenden med moderna serier i Finland. Tidningen innehåller bland annat en omfattande specialsektion med ett stort antal intervjuer med de mest intressanta av dagens finska serieskapare. Varje intervju åtföljs av serie-exempel som ger dig möjlighet att stifta bekantskap med ett antal nya intressanta seriefigurer. Tidningen som är på hela 132 sidor innehåller dessutom mycket mer som till exempel en artikel om olika filmatiseringar av denna klassiska skräckserien *»Tales from the Crypt«*.

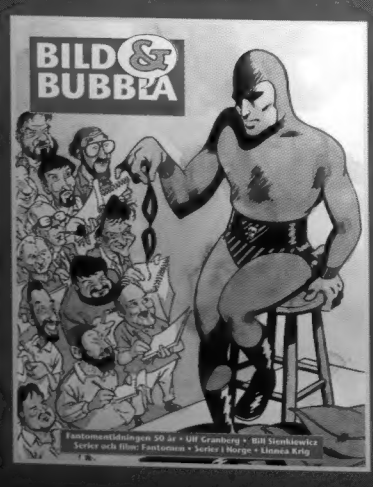

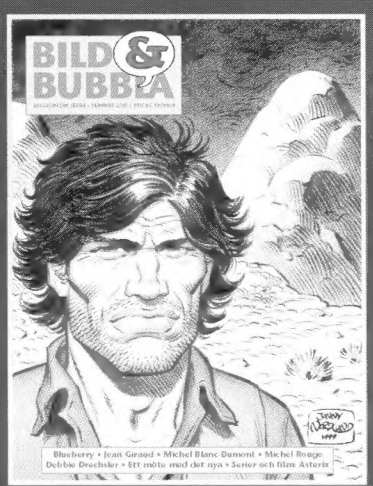

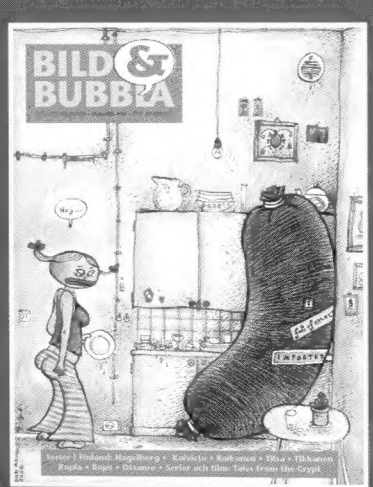

Jo det är riktigt! För bara 199 NKR får du årgång 2000 av *Bild & Bubbla*, Nordens ledande tidskrift om tecknade serier. Fyra stora, välmatade nummer delvis i färg och fulla med intressanta artiklar, intervjuer, recensioner med mera, med mera. Nästan 500 sidor med information om det senaste i serievärlden. För att du skall slippa extra avgifter etc så kan du nu sätta in pengarna direkt på *Tegns* postgirokonto 0814 43 72108, Tegn. Sedan är det bara att luta dig tillbaka och vänta på att en kraftig duns i din brevlåda som annonserar att du har många spännande timmars läsning framför dig.

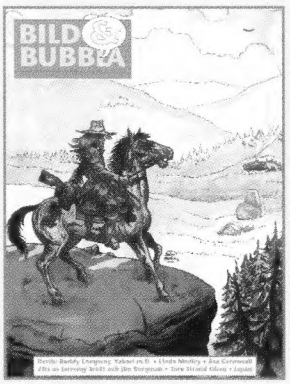

B&B 1/02

OMSLAG
Javier Herbozo

BILD & BUBBLA
1/02 (nr 156 från starten 1968),
mars 2002

UTGES AV
Seriefrämjandet (SeF)

B&B UTKOMMER
med fyra nummer per år (i mars, juni, september och december)

ADRESS
Seriefrämjandet
Box 51
232 02 Åkarp

E-POST
bildobubbla@telia.com

TELEFON
040–30 70 05

WEBBPLATS
www.seriefranjandet.com

MEDLEMSKAP
245:– (för ungdomar upp till 18 år 175:–) ett år inklusive prenumeration på Bild & Bubbla (300:– utanför Sverige) på postgirokonto 17 36 15–6, SeF

REDAKTÖRER
Jakob Hallin, form och tryckerikontakter
jakob.hallin@telia.com
Peter Nilsson, textredigering och faktagranskning *petri@spray.se*
Fredrik Strömberg, annonsförsäljning och marknadsföring *fstromberg@telia.com*

RECENSIONSANSVARIG
Mats Nordström
glasbok@spray.se

KORREKTUR
Göran Ribe

ANSVARIG UTGIVARE
Fredrik Strömberg

TACK TILL
Joakim Gunnarsson, Henrik Hallberg, Agneta Hallin, Mårten Hallin, Mats Källblad och Claes Reimerthi

DISTRIBUTION
Grand Ocean AB, Slipgatan 5, 117 39 Stockholm, tel. 08-84 08 26
Nätverkstan Ekonomitjänst, Box 311 20, 400 32 Göteborg, tel. 031-743 99 05

TRYCK
JA Grafiska AB, 2002

PUBLICERING AV MATERIAL
från tidningen får endast ske med redaktionens skriftliga tillstånd. Citera oss gärna med angivande av källa.

BREV
Vi förutsätter att brev till redaktionen är avsedda för publicering om inget annat anges.

BILDER
copyright respektive upphovsman och/eller förlag.

ISSN
0347–7096

TEGN 48

UTGITT AV
TEGN A/L
Nico Hambros vei 4
0969 Oslo

NORSK REDAKSJON
Redaktør: Njål Gulbrandsen, **Økonomi:** Per J Olsen, **Medarbeidere:** Erik Falk, Øyvind Holen, Morten Harper, Tor Arne Hegna og Matti Riesto

WEB
www.tegn.no

MAIL
redaksjon@tegn.no

POSTGIRO
7877 08 89366

ABONNEMENT
Kr 260 for fire nummer

UTGITT MED STØTTE AV
Norsk Kulturråd

ISSN
0801-6879

LEDARE *Nedläggningar (och nystarter?)*

Ordförande – Fredrik Strömberg • fstromberg@telia.com

Under ett par veckor i januari var serietidningsmarknaden ett hett ämne i den svenska pressen. I sann journalistisk anda skrevs ett antal artiklar med blickfångande rubriker som »Seriedöden«. En del inlägg var aningen mer nyanserade, men de flesta verkade – tycker jag – ha missat poängen totalt.

Vad det handlar om är att Sveriges största utgivare av serietidningar – Serieförlaget – lagt ner ett antal av sina serietidningar (den kompletta listan kan du hitta på nyhetssidorna). Att ett stort antal serietidningar läggs ner kan naturligtvis ses som oroande, men jag ser det snarare som ett sundhetstecken. Seriebranschen behöver förnya sig för att nå nya läsare, och man måste för att uppnå detta sluta stirra sig blind på tidigare framgångar. De som oroar sig för att *Seriemagasinet* läggs ner och att en svensk kulturinstitution går i graven (den startades redan 1948) har missat att den tidningen sålt allt sämre under hela 90-talet, och under denna period gått från 26 nummer per år till två nummer per år.

Som jag ser det är det största problemet med nedläggningarna att inte mindre än tre av tidningarna, närmare bestämt *MAD*, *Megapyton* och *Bert*, alla innehöll en stor andel svenska originalserier. Om man betänker hur små möjligheterna är för svenska serietecknare att få nya, egna serier publicerade i svenska serietidningar framstår detta som ett tydligt problem. Förlagen satsar helt enkelt för kortsiktigt på sin utgivning, och ger inte några möjligheter för nya generationer svenska serieskapare att etablera sig, skaffa den nödvändiga rutinen och etablera en rejäl publik för de serier som skall bli morgondagens säljare – det som i andra branscher brukar beskrivas som långsiktig produktutveckling. Resultatet blir att vi får en utarmning av den svenska seriekulturen, och en ökning av importerade, oftast amerikanska, serier istället.

Nu tänker jag inte måla Fan på väggen helt och hållet. Uppstickaren Full Stop Media har sagt att man ser hoppfullt på framtiden och kommer med nya serietidningar när det nu finns mer plats i tidningsställen. Även Serieförlaget har lovat att man skall komma med nya tidningar som ersätter de som tagits bort. Låt oss bara hoppas att det blir tidningar som verkligen är förankrade i vår tids kultur, och där ett redaktionellt arbete läggs på framtidens svenska serieproduktion, för annars kanske domedagsprofetiorna om »Seriedöden« slår in trots allt.

Puss på er!

Fredrik Strömberg

INNEHÅLL

DERIB • »Vägen västerut – ett porträtt av indiantecknaren från Alperna« *av Peter Nilsson* . . **4**

FREDRIK I GAMLA VÄRLDEN • Nordisk serieutgivning bevakad *av Fredrik Strömberg* . . **16**

TITTA HAN FLYGER! • Superhjältegenren bevakad *av David Haglund* **18**

TORE STRAND OLSEN • »Tore den store – Grisehumor, filosofi og parodi med Tore Strand Olsen« *av Øyvind Holen* **20**

JERRY SCOTT OCH JIM BORGMAN • »›Zits‹ betyder ›finnar‹ – Om Borgman, Scott och tonårens hemlighet« *av Göran Semb* **32**

GÄSTPENNA • Andra ämnen, andra synvinklar. *av Ingemar Bengtsson* **40**

ÅSA GRENNVALL • »Åsa Grennvall – serier från sjunde våningen« *av Fredrik Strömberg* **42**

TIDSKRIFTER • Aktuellt i andra serietidskrifter *av Peter Nilsson* **50**

PÅ ANDRA SIDAN • Godbitar från utgivningen i USA enligt *Henrik Hallberg* **52**

LINDA MEDLEY • »Ett slott fyllt med historier – Ett porträtt av sagoberättaren Linda Medley« *av Henrik Andreasen (intervju) och Peter Nilsson (artikeltext)* **54**

SERIE AV MEDLEY • »Ljuva frestelser – En Castle Waiting-berättelse« *av Linda Medley* **64**

JON PAY • »Norsk privatdetektiv i USA« *av Matti Riesto* **69**

I STÄLLET • Svensk serietidningsutgivning bevakad *av Jens Lindell* **70**

JAPAN • »Japaner, japaner, japaner... – En serieresa i fjärran Östern« *av Fredrik Strömberg* . . **72**

AVIGSERIER • Amatörserier granskas och bedöms *av Ulf Österström* **78**

FÖRENINGSLIV • På gång i Sveriges serieföreningar *Redaktör Fredrik Strömberg* **80**

RECENSIONER • Svenska och utländska album recenseras *Recensionsansvarig Mats Nordström* **82**

ANMELDELSER • Norskspråklige utgivelser dissekeres **90**

5 SERIER • Serier som har vært inspirerende og viktige for den »kunstneriske utvikling«, valgt *av Rune Borvik* **92**

NYHETER • Nyheter från världens alla hörn *Redaktörer Peter Nilsson & Fredrik Strömberg* . . . **94**

VÄGEN V

– ett porträtt av indian

av **PETER NILSSON**

Det är länge sedan västern hörde till de stora genrerna. Ändå är schweizaren Derib, som med stor konsekvens i ämnesvalet ägnat sig åt just den amerikanska västern, en av de kontinentala serieskapare som flitigast översatts till svenska. 2000-talets förlagspolitik utesluter förmodligen fortsatt utgivning hos oss, men på sin hemmamarknad är Derib fortfarande aktiv, och i dagarna går den franskspråkiga publiken just och väntar på det första nya Buddy Longway-albumet på femton år.

ÄSTERUT

tecknaren från Alperna

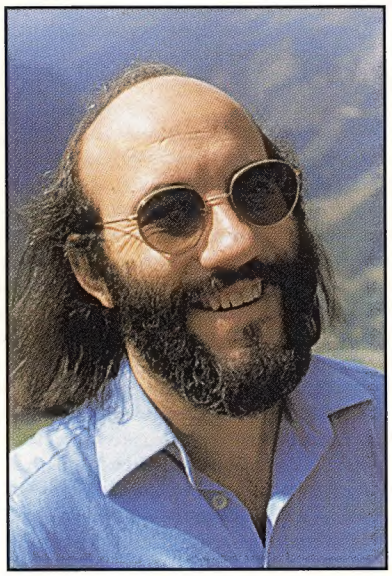

Claude de Ribaupierre, mer känd som Derib, flankerad av sina två mest kända skapelser, indianpojken Yakari på en tidig bild och trappern Buddy Longway på en bild gjord ungefär fem år in i produktionen.

Claude de Ribaupierre, signaturen Derib, är med femtiotalet utgivna album på svenska en av de senaste årtiondenas mest populära albumserieskapare hos oss. Han är det i kraft av sina teckningar och sitt berättande, som är utsökt klart, och han har få likar vad gäller stämning och atmosfär. Han är det också i kraft av sin inriktning på en bred barn- och allålderspublik. Men framför allt känns det som om Derib grundat sin popularitet som berättare på ett djupt engagemang i sina utvalda ämnen.

Förutom tron på familjen och det sociala patos som kommit till uttryck mest på senare år, är det ständigt återkommande temat i hans serier samhörigheten med naturen och människans plats i denna, samt en respekt för de människor och de kulturer – framför allt då prärieindianerna – som levde på det sätt han förespråkar.

Jijé hade när han var som bäst suverän kontroll både över kroppsspråk och tuschpensel. Det är inte att undra på att hans femtiotalsserie »Jerry Spring« påverkade den unge Derib.

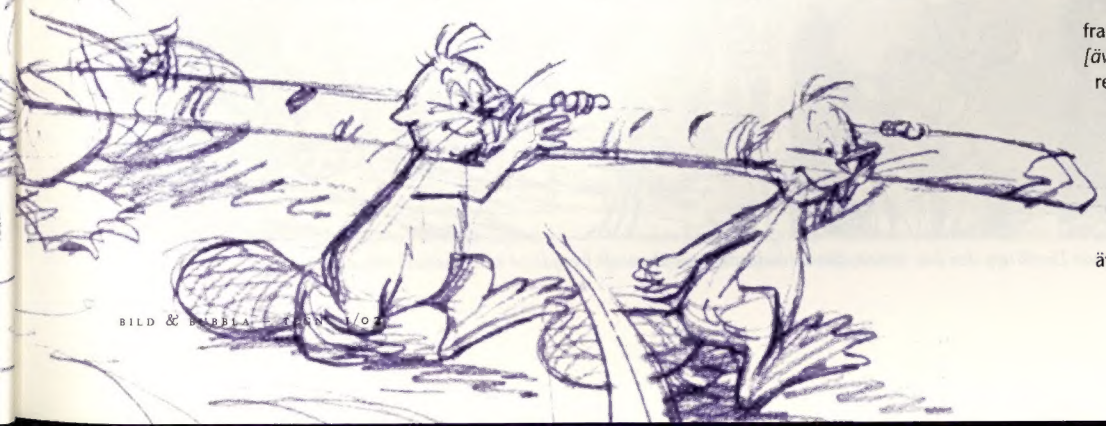

ARVET FRÅN JIJÉ

Hans bakgrund befinner sig annars ganska långt från de amerikanska vidderna. Derib kommer från den franskspråkiga delen av Schweiz, och föddes i La Tour-de-Peilz, i kantonen Vaud (som ligger i västra delen av landet), den 8 augusti 1944. Sitt djupa intresse för indianerna och deras liv grundlade han genom att som barn läsa Karl May och Jack London, har han sagt. Han nämner också en faktabok (okänd författare) vars titel i svensk översättning lyder »Indianernas seder och bruk«, som tydligen var den första seriösa boken i ämnet på franska, och som uppenbarligen gjorde stort intryck.

För en pojke uppvuxen på femtiotalet var det naturligtvis heller inte möjligt att gå förbi västernseriernas dåvarande popularitet, och sådana fick sig unge Claude till livs inte minst genom serietidningen *Spirou [se B&B 1/99]*, som visserligen utges i Belgien, men som ju distribueras över hela den franskspråkiga marknaden, inklusive Schweiz.

I den här tidens *Spirou* hette västernteckaren framför andra Joseph Gillain, signaturen Jijé. Jijé *[även han presenterad i B&B 1/99]* var som tecknare en mångsysslare, och han var oerhört inflytelserik inom den fransk-belgiska serietraditionen. Vi skandinaver märker kanhända hans inflytande främst genom två av hans elever, André Franquin (»Spirou«, »Gaston«) och Jean »Moebius« Giraud (»Blueberry«), men för den som i likhet med Derib växte upp med *Spirou* var även Jijé själv ett namn att räkna med.

Som ung arbetade sig Derib igenom ett antal av de populära stilarna i sina olika serieförsök. Den historiska »Mitraille« var kraftigt påverkad av Asterixtecknaren Uderzo.

Jijés mest populära västern under de här åren hette »Jerry Spring« (startad 1954, och publicerad på svenska i tidningen *Western* 1977–81). Den handlade visserligen – säkert inspirerad av samtida amerikanska västernfilmer – mer om den elegante vite äventyraren än om indianerna, men trots det är det uppenbart att den gjorde stort intryck på den unge schweizaren.

UNGDOMSSYNDER

Derib gjorde som många andra blivande serieskapare egna serier för byrålådan när han var liten, de flesta uppenbarligen starkt inspirerade av Jijé och hans breda, mustiga penseldrag. Till skillnad från många andra förhoppningsfulla barn hade dock Derib mycket kvalificerad hjälp hemma. Hans far var målare, starkt intresserad av renässansens måleri, och uppmuntrade tidigt sonens ritande. Och eftersom han var en ambitiös yrkesman gick det ordentligt till: Vid elva års ålder satt den unge Claude och ritade skelettgubbar för att lära sig anatomi, och ärligt talat är det väl kanske tur att han hade *Spirou*-tidningen som underhållning också.

Bland de »ungdomssynder« vi fått se exempel på i biografiska artiklar från hemlandet nämns serier som »Plume Blanche« (Vita fjädern), som var Deribs första avslutade serie, färdigställd när han var femton. Den är tecknad i utpräglad Jerry Springstil, men innehåller annars också en del av de samförståndsteman som kommit att bli typiska för den vuxne Derib. Andra tidiga serier man kunnat se exempel på i den franska serielitteraturen är »Celui qui devait mourir« (en realistisk västern tecknad 1962, då Derib hunnit lägga sig till med den signatur som sedan skulle följa honom genom karriären), och den historiska äventyrsserien »Mitraille«.

Den sistnämnda är tydligt Uderzo-inspirerad, och något som med all önskvärd tydlighet framgår av de exempel på Deribs tidiga verk vi fått se, är hur mångsidig han redan vid den här tiden var. Han provade sig igenom ett antal av de stilar som praktiserades i de franskbelgiska serietidningarna, från Uderzo till Tillieux, från Jijé till Peyo, även om västern hela tiden var den gemensamma nämnaren för det mesta han gjorde.

Västernintresset slog igenom också i hans övriga tillvaro, och inkluderar även en kärlek till hästar. Derib jobbade rent av en tid som ridlärare innan han i mitten av 60-talet reste till Bryssel för att på allvar ge sig serierna i kast.

SMÅ BLÅ TOMTAR

Bryssel var givetvis något av den franskbelgiska seriens huvudstad. Här fanns många av förlagen och de stora tidningarna, inklusive tidningen *Spirou* och dess utgivare, förlaget Dupuis. Bland Dupuis största serier fanns vid den här tiden »Smurferna«, som gjordes av tecknaren Pierre »Peyo« Culliford, assisterad av ett helt koppel medarbetare inom den »Studio Peyo« som redan vid den här tiden stod för stora delar av arbetet på albumen.

När så den unge schweizaren presenterade sig hos tänkbara arbetsgivare visade han som arbets-

Derib arbetade på Studio Peyo under produktionen av albumet »Supersmurfen«, eller »Smurfrik den store« som det hette i första svenska upplagan (fortfarande en mycket bättre titel!).

Mössan var svårast, tyckte Derib när han sent 1963 satt och gjorde de här provteckningarna på smurfer. Strax därpå skulle de skaffa honom jobb hos Smurfernas skapare Peyo.

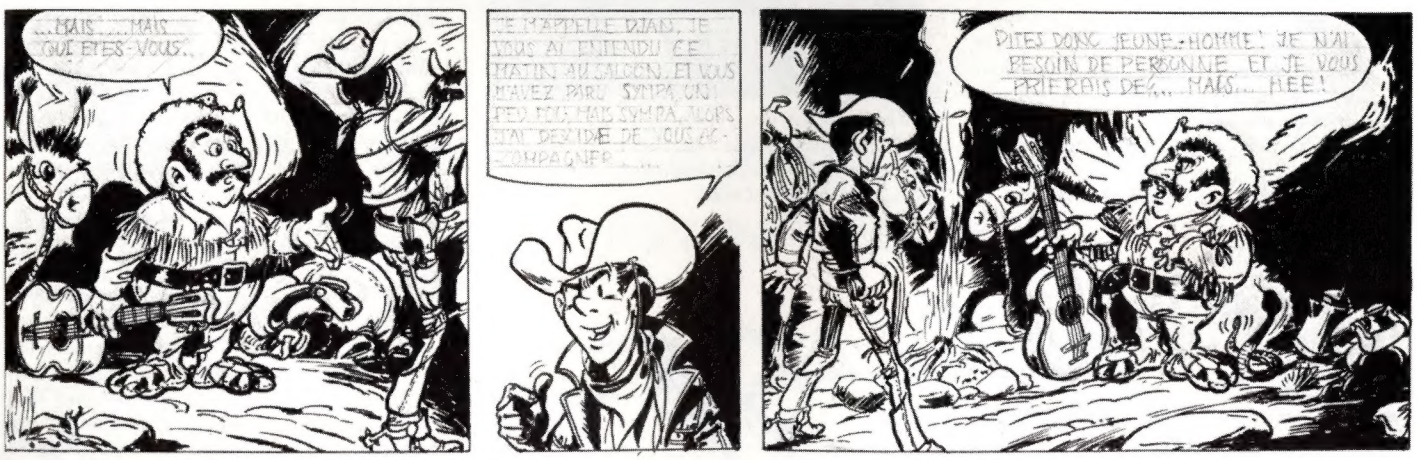

Som ett arbetsprov när han anlände till Bryssel visade Derib upp den här serien, där huvudpersonens utseende byggde på sångarens George Brassens.

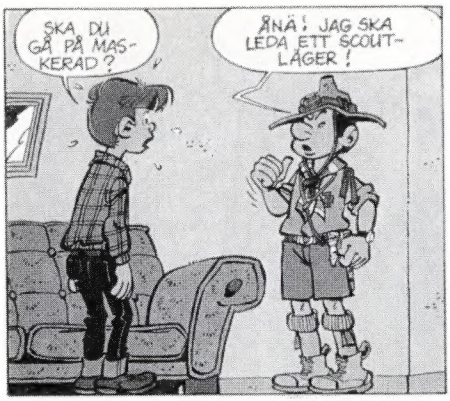

»Lukas & Sylvester« från tidigt sextiotal var ett sympatiskt litet grupparbete med Peyo, Will och Walthéry vid rodret. Derib skrev manus till ett album.

Deribs första stora jobb i eget namn var »Arnaud de Casteloup«, en riddarserie som med dagens ögon ärligt talat framstår som rätt träig.

prov upp dels en komisk äventyrsserie med en huvudperson som var baserad på sångaren Georges Brassens (vilken Derib tydligen var mycket förtjust i), dels en hög provteckningar på just Peyos figurer (Smurferna, Johan & Pellevin med flera). Därmed var det väl ganska naturligt av Peyo blev intresserad.

Så småningom fick den då knappt tjugoårige Derib också anställning just på hans studio, där han (en kortare tid och givetvis anonymt) arbetade som bakgrundstecknare och idékläckare på Smurfalbumet »Supersmurfen« (eller «Smurfrik den store«, som albumet hette första gången det kom på svenska – och jag tycker fortfarande den äldre titeln är den bättre!).

Det fanns fler tecknare i Peyos studio, inklusive veteranen Willy Maltaite (signaturen Will, som just i början av 60-talet tog paus från sin mest kända serie »Tim & Tommy«) och François Walthéry (som senare skulle bli känd för serien om den ärtiga flygvärdinnan Natascha), och fler projekt än bara Peyos klassiska serier. Till de senare hör »Jacky et Célestine«, som gick i dagstidningsbilagan *Le Soir Illustré*, och som under titeln »Lukas och Sylvesters äventyr« 1982 faktiskt utkom med några album även på svenska.

Den senare (kanske ingen av de stora serierna, men ändå en rätt kompetent och fortfarande fullt läsbar barn- och ungdomsserie i komisk äventyrsstil) utfördes som något av ett grupparbete, och här samsades både arbetsgivaren Peyo och flera av hans unga assistenter. Derib deltog som manusförfattare på ett av albumen, producerat 1965, men annars var det här ett projekt där Will från början bar huvudansvaret, och där Walthéry (dock under sin dåvarande signatur Pop's) senare gjorde det mesta av teckningsarbetet.

EN HUND BEGRAVEN

Derib gjorde också saker i eget namn, förmodligen mera direkt för *Spirou*-tidningen. Bland annat tecknade han under 1965–66 fem kortare serier till författaren Octave Jolys manus, samtliga under tidningens återkommande vinjett »Les Belles Histoires de l'oncle Paul« (vilken ofta fungerade som ett slags plantskola för nya tecknare).

1966 fick han också sitt första större jobb i eget namn, den tämligen träiga riddarserien »Arnaud de Casteloup« till manus av Charles Jadoul. Det här var en realistiskt tecknad serie där Derib lämnade mycket av de breda penseldragen han lärt från Jijé till förmån för ett petande med tunnare linjer som förmodligen hade sitt ursprung i tiden på Studio Peyo. Resultatet känns rätt stelt och egentligen inte särskilt inbjudande. Rent av kan det väl ses som ett steg tillbaka jämfört med ungdomsverken Derib tidigare gjort för byrålådan, och mig veterligen har serien inte förekommit i någon svensk upplaga.

Då känns nästa serie, »Attila« (en spionparodi för barn, startad 1967), avsevärt mer tilltalande, kanske för att den humoristiska barnserien passade Derib bättre vid den här tiden. »Attila« (som finns i flera utgåvor på svenska) skrevs av *Spirou*-tidningens bildredaktör och manustvättare Maurice Rosy (senare assisterad av Kornblum), och lär ha tillkommit på Rosys initiativ. Att manus var skrivet direkt för Derib råder det knappast heller någon tvekan om – handlingen utspelas nämligen i Schweiz och anspelar mycket på det schweiziska.

För den som inte läst serien kan kanske nämnas att huvudpersonen (som alltså är en talande hund placerad i en värld befolkad av någorlunda realistiska människor), är det schweiziska kontraspionagets hemliga vapen, och extra effektiv eftersom ingen spion ens noterar en oansenlig byracka. Han är topphemlig, toppträna, hormonbehandlad, och kan som sagt tala. Som koncept fungerar det här rätt bra, både som spänningsserie för barn och som forum för lite kul småslängar riktade mot folk som bor i Alperna.

Det senare kommer till uttryck genom att man till exempel, liksom i förbigående, råkar nämna en spion som klätt ut sig till schweizare, men som avslöjats sedan han ertappats med att (hemska tanke) äta utländsk choklad, och (värst av allt) därtill setts slänga chokladpapperet på gatan. Om det faktum att hundrackan i huvudrollen hela tiden strejkar för att få bättre lön och mer semester också är en belgisk fördom om det schweiziska vet jag inte, men det ligger väl kanske nära till hands.

Totalt blev det för Deribs del fyra album med denne fyrbente James Bond. Han lämnade serien 1973, missnöjd med att Rosy och Kornblum ville föra in för stora inslag av science fiction i serien. »Attila« lär för övrigt ha återupplivats av Rosy och tecknaren Didgé 1987, »men då utan samma charm«, som uppslagsboken uttrycker saken.

PADDA MED GLASÖGON

Medan Derib arbetade på »Attila« var den franskspråkiga seriebranschen mitt uppe i den utveckling som bit för bit ledde till vuxenseriens genombrott. Serieskapare tog sig efter hand allt större friheter, och en viktig del av utvecklingen skedde på tidningen *Pilote*, som var en av branschens ledande titlar.

Det schweiziska kontraspionagets hemliga vapen, den hormonbehandlade hunden Attila.

Vid tiden för »Pythagoras« tillkomst framstod Derib som en mycket skicklig, men kanske inte helt personlig, tecknare i klassisk Franquinstil.

Job

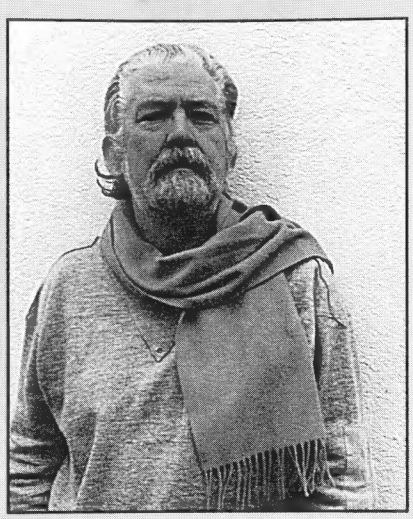

Derib har genom en lång karriär arbetat med flera olika manusförfattare, men det är egentligen bara en som varit verkligt viktig, nämligen Yakari-författaren André Jobin.

Jobin, eller Job som han brukar signera, är född i Delémont i Schweiz den 25 oktober 1927, och arbetade när han inledde sitt samarbete med Derib som redaktör för barntidningen *Le Crapaud à Lunettes*, en tidning som han själv varit med att starta 1964.

De två började göra serier ihop när Derib återvände till Schweiz 1967, och under åren som följt har Job skrivit samtliga manus till både »Pythagoras« och »Yakari«, först för *Le Crapaud...*, och senare för den egna Yakari-tidningen.

Att Job är lite av gammaldags folkbildare framgår med all tydlighet av hans serier, där han ofta försöker klämma in en hel del kunskap jämte underhållningen. ◄

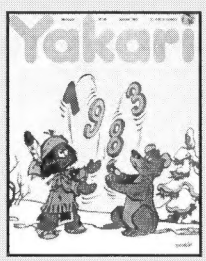

Två generationer schweiziska barntidningar, båda med Job vid rodret och Derib som återkommande tecknare.

I det tredje Pythagoras-albumet hade Derib hunnit utveckla sin egen stil, och manusen lämnade ofta gott utrymme för hans stämningsfulla teckningar.

Också Derib gjorde 1967 ett kort inhopp på *Pilote*, för vilken han tecknade tre historier till manus av »vuxnare« serieskapare som Reiser och Fred, men någon del av den vuxenserievåg som höll på att växa fram blev han aldrig. I stället valde han, fortfarande 1967, att flytta hem till Schweiz och dra igång en ny barnserie.

Hans kompanjon och manusförfattare blev nu André Jobin, signaturen Job, som var redaktör för den schweiziska barntidningen *Le Crapaud à lunettes* (ung. Paddan med glasögon). Till den här tidningen skapade de båda nu serien »Pythagoras«, som handlar om en klok uggla, ett gäng barn och en excentrisk adelsman på äventyr.

Liksom »Attila« var det här en ganska sympatisk, komisk äventyrsserie riktad till barn, och definitivt

Självporträtt på Derib och Job från tiden då arbetet på »Pythagoras« inleddes. Observera att Derib vid den här tiden ännu inte lagt sig till med sitt karaktäristiska skägg och halvlånga hår.

Yakari som vi först mötte honom, innan han erövrade sin örnfjäder i första albumet. Blyertsskiss just ur förberedelserna inför första albumet.

välgjord utan att vara särskilt originell. Därtill var den tecknad i en stil som efter hand allt mer började närma sig den vi förknippar med Derib. Denna stil utmärks av lite bredare, mustiga penseldrag, relativt realistiska persontecknningar (dock fortfarande med de pepparkornsögon som Derib – även i sina äventyrsserier – använde ända in på sjuttiotalet), samt den typiska fria layouten med omväxlande stora och mindre bilder.

Att serien därtill ofta hade ett ekologiskt tema, och handlingen ofta kretsade kring expeditioner för att rädda utrotningshotade djurarter eller liknande, var ett ytterligare plus. De exotiska miljöer detta innebar passade Derib utmärkt, och det är i hans produktion från den här tiden man först på allvar börjar märka den fascination för storslagen natur, bergslandskap och så vidare som sedan blev utmärkande för hans serier. Rent allmänt känns det som om *tecknaren* Derib fann sin röst just under tidigt sjuttiotal.

Vad gäller manus är det inte utan att man i »Pythagoras« kan ana folkbildaren i Job. Hans barntidning verkar av beskrivningar att döma ha varit av den klassiska sorten, och att det skulle finnas ett didaktiskt drag även i en underhållningsserie är naturligtvis helt i konsekvens med detta. Därmed var det nog heller ingen slump att titelfiguren – som visserligen inte kan tala, men annars både tänker och handlar som en människa (och därtill är rätt svag för alkohol) – döpts efter en av de välbekanta gamla grekerna.

Totalt blev det en knapp handfull berättelser med den kloka ugglan, utgivna i album på franska från 1969 och framåt.

Naturen är vidunderlig och Yakari pratar med djuren – Job och Derib fann snart formen för sin stora serie.

TALAR MED DJUREN

Någonstans under den här perioden blev Derib också bekant med en fem år yngre landsman, tecknaren Bernard Cosandey, som med tiden skulle bli känd under signaturen Cosey *[se B&B 1/97]*.

Cosey är i dag en av det lilla alplandets få kända serieskapare jämte Derib (och dessutom verkar de två vara goda vänner), men vid den här tiden var han fortfarande i början av sin karriär, och de två lär ha mötts på den konstskola där Cosey i de sena tonåren studerade. Vilken funktion Derib hade på skolan framgår inte av mina källor, men jag håller inte för osannolikt att han undervisade. Hursomhelst verkar de två ha kommit bra överens, så Cosey arbetade en tid hos Derib och färglade några av hans tidiga album. Exakt vilka album det rör sig om framgår inte av litteraturen, men om man utgår från tidpunkten bör det ha gällt antingen »Pythagoras« eller också något av de första albumen i Deribs nästa stora projekt, numera klassiska »Yakari«.

En några år senare bild. Det har blivit sjuttiotal och håret på herrarna har vuxit lite grann.

Det senare var en serie Derib hade fått idén till redan medan han jobbade hos Peyo några år tidigare, och medan arbetet på »Pythagoras« pågick presenterade han idén för Job, som uppenbarligen även han fastnade för den lille indianpojken som kan tala med djuren. Trots att »Yakari« vänder sig till lite yngre barn än »Pythagoras« fick indianpojken snart ersätta ugglan i Jobs barntidning. Serien debuterade i december 1969, och lever fortfarande 2002 (även om svenska Carlsen inte längre ger ut den hos oss), under alla år skriven av Job och tecknad av Derib.

»Yakari« innebar ett sällsynt lyckat äktenskap mellan två serieskapares kreativa önskemål: Dels markerade den Deribs återkomst till den älskade västerngenre som hans mer strömlinjeformade barnserieprojekt dittills hindrat honom att arbeta med, dels gav uppläggningen med en snäll men ambitiös barnserie Job precis de tillfällen till balansgång mellan underhållning och upplysning som han eftersträvade.

»Yakari« har barn och talande djur i huvudrollerna, och utspelas vid en tidpunkt innan de vita anlänt till Amerika, vilket innebär att man slipper hantera problem som indiankrig, rasism och liknande. Det är en snäll serie, men ändå blir den sällan menlös, utan bygger i stället de konflikter den presenterar på klassisk barnboksmark, med personlig utveckling som huvudtema, kombinerat med Deribs filosofiska funderingar kring människan och hennes plats i naturen. Normalt sett är den också lärorik utan att bli full av pekpinnar, även om det skall medges att det förekommit enstaka avsnitt där Job tappat balansen.

I BERÄTTELSENS TJÄNST

Grafiskt sett är »Yakari« också den serie som definitivt gav Derib möjlighet att utveckla den teckningsstil som blivit hans kännemärke. De okomplicerade

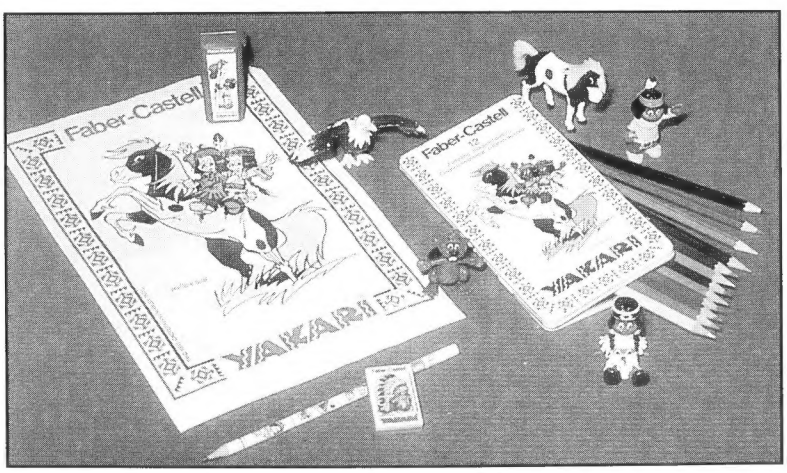

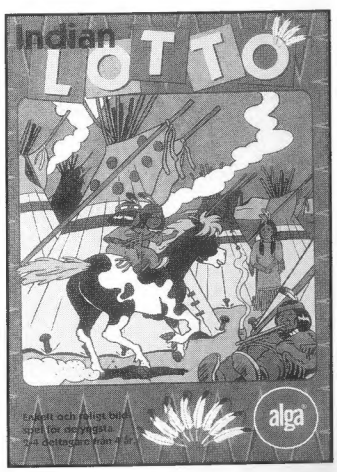

FÖRSTA BILDEN: *Animationen är rätt tafflig, men jodå, »Yakari« finns som tecknad film, därtill rent av släppt på köpvideo hos oss.* ANDRA BILDEN: *I de franskspråkiga länderna blev Yakari snart stor nog att bära en hel liten merchandising-industri.* TREDJE BILDEN: *Särskilt mycket svensk merchandising har inte gjorts på Deribs serier, men när Alga för några år sedan producerade ett svenskt barnspel på temat indianer var däremot en del av bilderna ganska uppenbart plankade på »Yakari«. Tydligen trodde man inte att någon skulle märka något.*

berättelserna ger gott om utrymme för storslagna landskap och innovativ layout, och den ambitiöse tecknaren började redan efter några avsnitt utnyttja dessa möjligheter till det yttersta. Noteras bör dock att han aldrig låtit det innovativa övergå i experiment för experimentens egen skull. Allt är extremt välberättat, och alla nyskapande grepp står i berättelsens tjänst, liksom Derib själv hela tiden står med fötterna på mycket fast mark i traditionellt berättande.

Han har också sagt att han med »Yakari« för första gången fick sin lust att teckna indianer någorlunda tillfredsställd, och det märks tydligt vilket arbete han lägger ner på att presentera allt från kultur och mytologi till vardagsliv hos prärieindianerna på ett korrekt sätt. Även detta är ett drag som senare har återkommit i näst intill samtliga serier Derib tecknat.

Vad gäller publicering kan noteras att »Yakari« utsprungligen gick i *Le Crapaud à lunettes*, men att Job och Derib 1974 lämnade den tidningen för att i stället grunda en ny, egen schweizisk barntidning just under titeln *Yakari*. Den tidningen (som faktiskt fanns också i en kortlivad norsk utgåva från Semic åren 1978–79), kom därefter från 1975 att stå för förstapubliceringen av serien. Albumutgåvorna kom inledningsvis på ett mindre förlag, men eftersom serien efter hand blev en betydande kommersiell framgång hamnade de så småningom på stora förlaget Casterman.

Den blev också föremål för ganska omfattande merchandising, och har förekommit som pussel, målarböcker och tusen andra saker. Även en filmatisering har gjorts, men det lilla jag sett av denna är billighetsanimation av ganska oinspirerat slag. Den finns dock släppt på video även hos oss, dubbad till svenska.

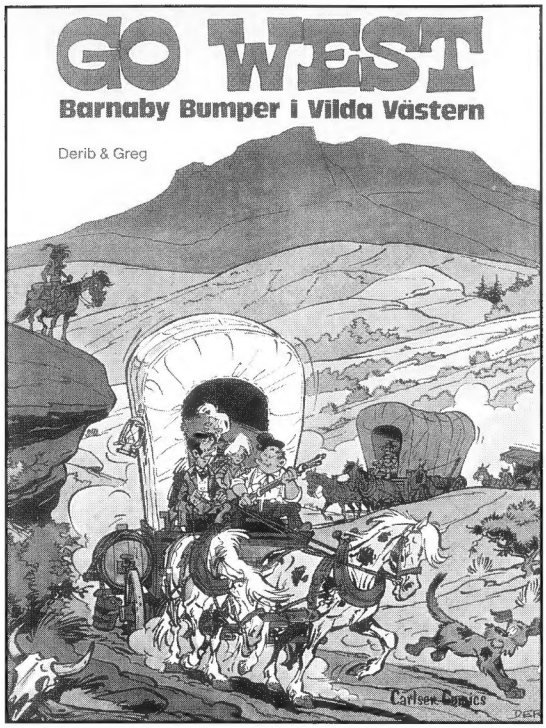

»Go West« började i traditionell humoristisk stil, för att sedan gradvis glida mot det något mer realistiska.

VIDARE VÄSTERUT

När sextiotal gick över i sjuttiotal hade Derib hunnit bli så pass etablerad att han började få anbud från fler av de stora franskspråkiga serietidningarna, och 1971 var det förlaget Lombard och tidningen *Tintins* dåvarande redaktör Michel »Greg« Regnier som hörde av sig. Greg (som i sin egenskap av manusförfattare samtidigt också skrev serier som »Bernard Prince« och »Comanche«) ville ha Derib att göra västernserier även för en lite äldre ungdomspublik i *Tintin*, och första försöket hette »Go West – Barnaby Bumper i vilda västern«, till manus av Greg själv.

Det här var en komisk äventyrsserie av ganska traditionellt slag, även om tonvikten på ett kanske lite nyskapande sätt kom att ligga på kollektivet i ett vagntåg på väg västerut, snarare än på den ensamme hjälten. Även teckningarna är mer traditionella än i Deribs barnserier från motsvarande tid, och något stort väsen gjorde inte den här serien. Talande är att den inte ens samlades i album förrän åtskilliga år senare (och att den skandinaviska albumupplagan rent av kom före den franska).

Då skulle Deribs nästa projekt för *Tintin* åstadkomma desto större väsen. Det var nämligen här han 1972, och nu till eget manus, drog igång sin stora allåldersvästern »Buddy Longway«.

Serien presenterades inledningsvis i ett kort, fristående pocketavsnitt, publicerat sommaren 1972 i pockettidningen *Tintin Sélection*. Det här materialet finns omredigerat till albumformat som en del av Buddy Longway-albumet »Jaktäventyr«, men faktum är att just debutepisoden också kom i pocket på svenska, som en del i Semics kortlivade försök med franskbelgiskt material i *Jet-serien* nr 1, 1975). Handlingen kretsar här kring trappern Buddy, som anländer ensam och grön till vildmarken för att försöka skapa sig ett liv som jägare.

De reguljära albumavsnitten började sedan löpa i *Tintin*-tidningen (album dröjde till 1974), och snabbt blir det tydligt att Buddy som huvudperson

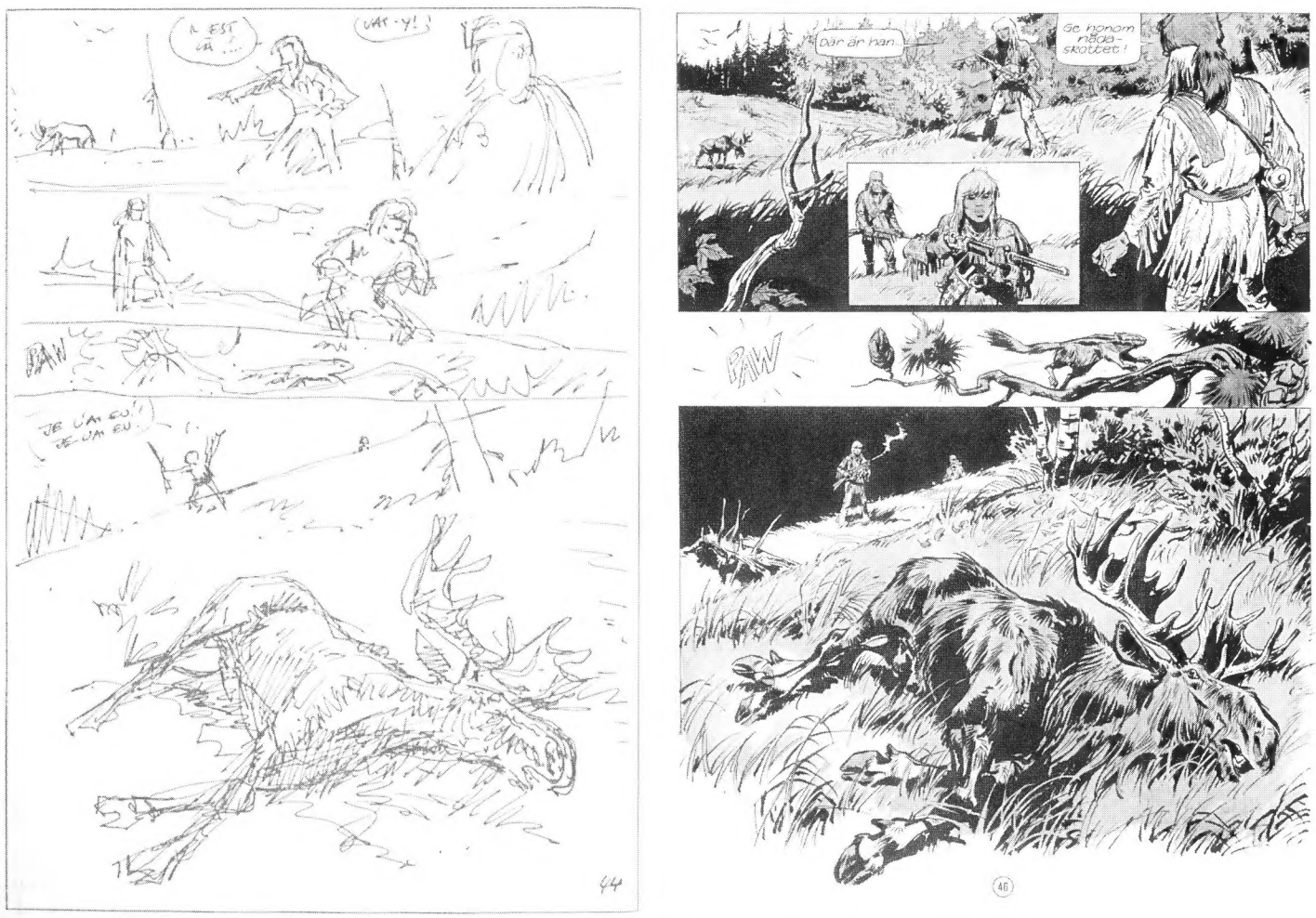

En titt på Deribs kreativa process, här en sida ur Buddy Longway-albumet »Älgen«, först som skiss och sedan som färdig sida.

Auclairs lilla inhopp i västerngenren hade mycket gemensamt med Deribs.

skiljer sig från den klassiske, självsäkre vite mannen sådan vi mött honom i tusentals andra västernberättelser. Buddy framstår precis så liten och obetydlig som de tidiga vita invandrarna måste ha känt sig i denna enorma ödemark, och finner sin plats endast tack vare att han accepterar och försöker anamma stora delar av indianernas sätt att leva.

NYSKAPANDE

Tidiga »Buddy Longway« hade humoristiska inslag, och skilde sig teckningsmässigt inte så mycket från »Go West«, men redan efter ett par album inledde serien samma tydliga utveckling som jag redan beskrivit vad gäller »Yakari«.

Layouten började allt kraftigare bryta mot den klassiska, träiga fyrstripp som präglat den franskspråkiga serien i årtionden, och på många sätt är det nog Derib (jämte tecknare som »Linda & Valentins« Mézierès) som vi kan tacka för den »amerikanisering« av layouterna bland de breda underhållningsserierna som skedde under sjuttiotalet. Även färgläggningen, med sina varma jordfärger, känns nyskapande, och mitt intryck är att Derib vid den här tiden spelade en mycket viktig roll när det gällde att förändra synen på hur en franskbelgisk serie rent grafiskt kunde se ut.

De halvrealistiska figurteckningarna blev samtidigt allt mer realistiska (pepparkornsögonen försvann exempelvis mitt i album 2), vilket underströk tonen i berättelsen, där Deribs figurer i högre grad än många andra framstod som riktiga människor med rädslor och svagheter. Även innehållsmässigt var han med andra ord en nyskapare, även om idéinnehållet i hans serier givetvis också utgjorde en del i tankeströmningar som berörde hela samhället.

Framför allt tänker jag här på det civilisationskritiska tankegods som fick stort utrymme under den här tiden, och som passade västerngenren utmärkt. Många berättare såg sig kallade att ta avstånd från samtidens sätt att leva, och även om det kanske var science fiction-författarnas efter-katastrofen-skildringar som tydligast gav litterärt uttryck för de här tankarna, erbjöd västerngenrens naturfolk indianerna likartade möjligheter. Inom den franskspråkiga serien odlades efter katastrofentemat till exempel av Claude Auclair (vars »Simon« finns utgiven på svenska) och Michel Crespin (vars serier var några snäpp mörkare än Auclairs, och för en skandinavisk publik finns tillgängliga på danska), men det är ganska talande att Auclair också tecknade den kortare »Spetsiga näsan och Treben«, som handlar om en vit jägares kontakter med indianerna, och som i både ton och ämnesval ligger mycket nära Deribs serier.

I äldre västernberättelser hade det varit vanligt att den vite hade till uppgift att »tämja« en bit vildmark (vilket kunde ske både genom att döda indianer och genom att omvända dem till ett »vitt« sätt att leva), men i såväl Deribs serier som i Auclairs lilla inhopp betonas att det är den vite invandraren som måste visa ödmjukhet gentemot indianernas naturliga sätt att leva, och anpassa sig.

Deribs Buddy gifter sig redan i första albumet med indianskan Chinook, och vi får därmed en naturlig ingång till den indiankultur som Derib sedan skildrar med stor noggrannhet och i en mycket positiv ton – helt i linje med sjuttiotalets allmänna intresse för andra tankesätt än det västerländska.

DEN ÄDLE VILDEN

Frågan om hur detta väsensskilda folk skildras, och därmed hur västernmyterna rent allmänt hanteras, är däremot en av de punkter där Derib kanske skiljer sig en smula från sjuttiotalets dominerande strömningar inom populärkulturen.

I filmer från samma tid (och det kom en hel liten våg av uppmärksammade verk på biograferna under just de här åren, »Little Big Man«, »Soldier Blue«, »Horse« – filmer som säkert påverkade både Derib och andra som jobbade med västernberättelser...) möttes biobesökarna av en ny och ofta brutalare bild av västern. De vitas expansion började för första gången framställas som det brutala folkmord den utan minsta tvekan var, och båda sidorna i maktkampen kunde skildras som odjur formade av krig och hårda levnadsförhållanden. Man kunde äntligen avslöja att de vita inte var särskilt

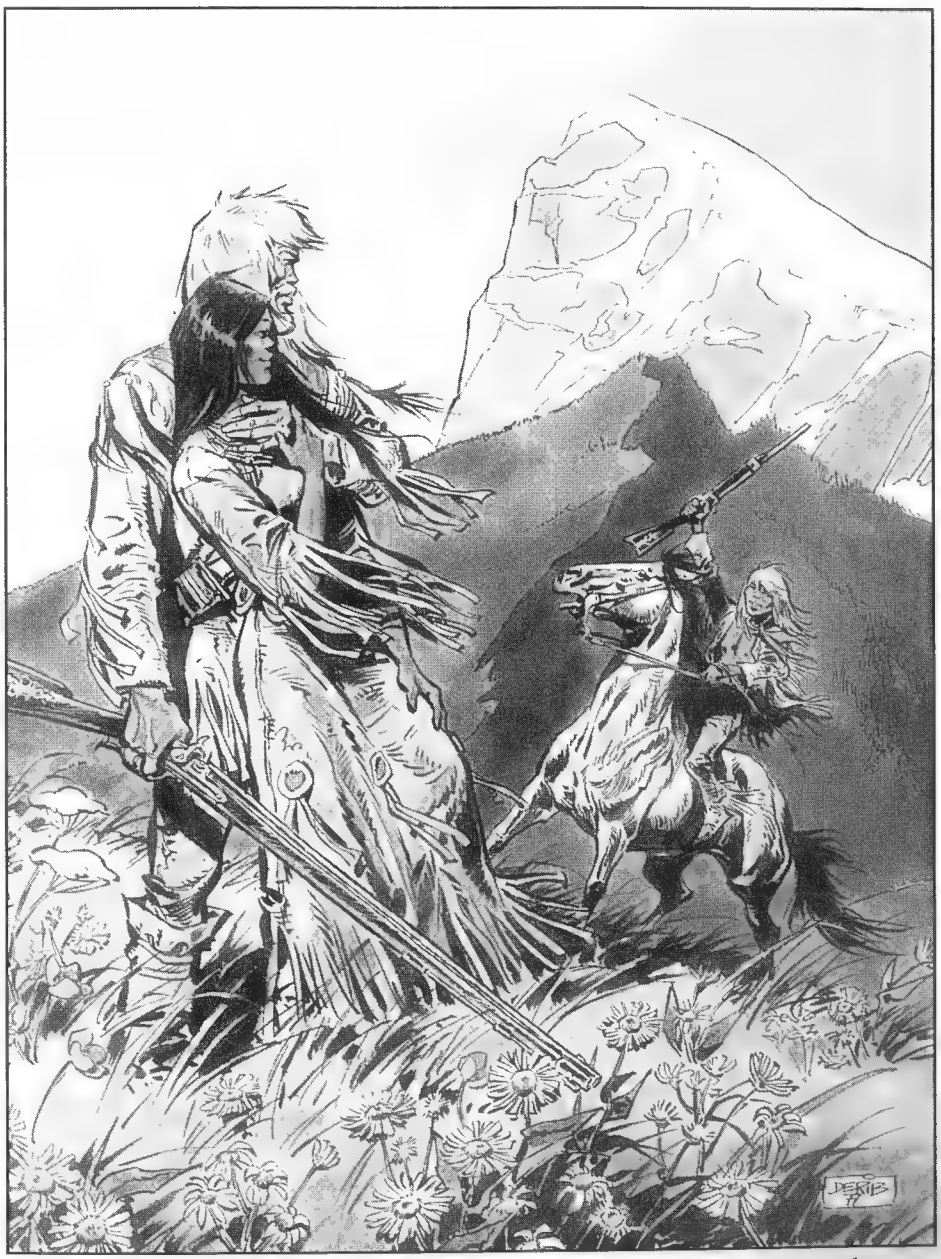

Familjesammanhållningen är ett grundtema i hela »Buddy Longway«, något som säkerligen speglar Deribs egen syn på livet.

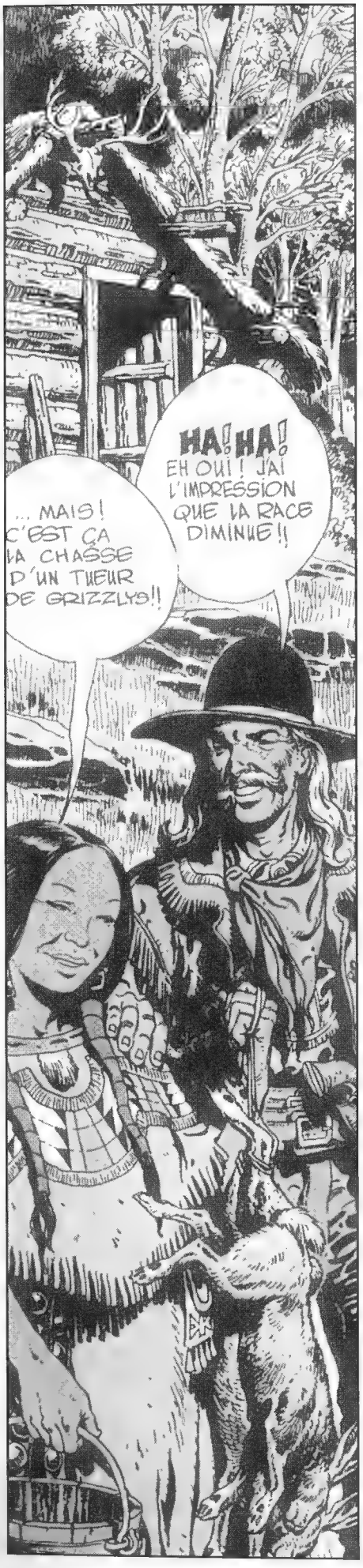

snälla, men indianerna var å andra sidan inte heller särskilt snälla i de här filmerna.

Derib å sin sida har rötterna djupt i filosofi, samförståndsidéer och barndomsläsning där indianen beskrivits som »ädel vilde«. Dessutom har han alltid högst medvetet arbetat för en barn- och ungdomspublik, vilket i hans sjuttiotalsserier sammantaget yttrar sig i en romantisk ton som skiljer sig från samtida filmer, romaner och så vidare.

Visserligen blir problemen allt större efter hand som vi genom ett antal album får följa de vitas expansion (från tiden när Buddy och några enstaka andra vita etablerar sig som jägare och trappers och skapar vänskapliga relationer till indianerna, till tiden för civilisationens intrång, indiankrig och folkmord), men det är ändå nästan alltid välmenande människor som tacklar dem.

Själv är huvudpersonen ingift bland indianerna, och lever mer som indian än som vit. Hans och hustruns barn är halvblod som drabbas av rasism när de vita väl gjort sitt intåg – allt inslag som ger möjlighet att på ett mycket effektivt sätt illustrera vad som händer när de två folkgrupperna möts och kämpar om herraväldet. Men i botten ligger ändå hela tiden en tro på människans goda sidor. Därtill präglas »Buddy Longway« starkt av upphovsmannens tro på familjen, och hela serien kan ses som en enda hyllning till den starka sammanhållningen mellan Buddy, hans Chinook och de båda barnen Jeremias och Kathleen.

» Buddy Longway« är helt enkelt en sympatisk serie, som dock möjligen skildrar verkligheten som mer sympatisk är den i själva verket var. Det saknar därför inte intresse att jämföra Deribs bild av den här tiden med den bild Michel Blanc-Dumont och Laurence Harlé ger i den samtida »Jon Cartland«, en serie som utgår från precis samma blandäktenskap, men där döden och tragedin slår sönder allt.

VÅLDET DISKUTERAS

Bland andra sympatiska drag som brukar uppmärksammas i »Buddy Longway« hör just skildringen av våld, vilket där det förekommer förklaras och diskuteras, snarare än frossas i. Ett typexempel är albumet »Tre män red förbi«, där några mindre sympatiska guldletare »kapar« huvudpersonens stuga och med vapen tvingar familjen till underkastelse, tills det till slut bara återstår våld för att få bort dem. Våld blir det också, men inte av den heroiska pang-pang-sort som Greg gjort av motsvarande situation i en serie som »Comanche«. Figurerna i »Buddy Longway« är människor och inga hjältar, och i en allt mer cynisk värld är det skönt att sådana serier finns.

En annan sida av serien är den filosofiska, där man exempelvis kan framhålla albumet »Älgen«, som i princip består av en 45 sidor lång jaktscen. Det här anknyter till indisk och hinduisk filosofi sådan Derib har berättat att han en period studerande denna, en filosofi där tiden kan vara högst subjektiv, och där allt stannar i nuet. Berättelsen handlar om kampen mellan jägaren och bytet, fast på ett sätt som understryker det naturliga i situationen. Det finns inget spektakulärt, blodigt eller våldsamt i det här – bara en bit av den vardagliga jakten för att få mat på bordet och en bit av det liv människorna på den här tiden måste ha levt.

POLITISKT KORREKT

På den här punkten i artikeln kan det kanske också vara på sin plats att diskutera Deribs roll i den svenska albumboomen.

Så långt jag vet översattes han första gången

Serien »Jonathan Cartland» utgår från samma familjelycka som »Buddy Longway«, men där dröjer det bara några sidor innan död och tragedi och ger berättelsen ett helt annat förlopp.

I »Tre män red förbi« fick hotet mot familjen till slut lösas med våld, men aldrig av det glorifierande slaget. Notera förresten att skurken Curly till utseendet är baserad på Deribs gamle elev och vän Cosey.

1975, då både första upplagan av Attila-albumet »Slottsmysteriet« och pocketutgåvan *Jet-serien* kom ut. Vid den tiden hade den svenska albumutgivningen ännu inte samma bredd som längre fram, och båda utgåvorna var med sin billiga tekniska utstyrsel givetvis led i försöken att bygga upp en bredare marknad för franskbelgiska serier runt omkring de stora titlarna som »Tintin« och »Aste-

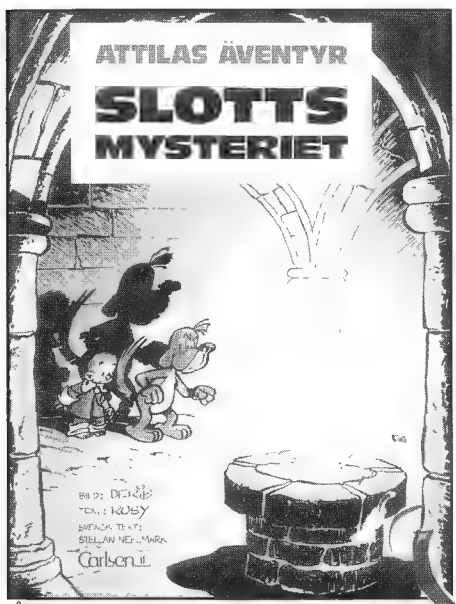

Året var 1975, och två Deribserier fanns bland det material som användes för att genom billighetsutgåvor skapa bredd i den framväxande svenska albummarknaden.

rix«. Dock var det inget av de här projekten som överlevde.

Två år senare hade mycket hänt, och när Carlsen 1977 gav ut sitt första reguljära Buddy Longway-album blev det början på en nästan komplett svensk utgivning av Deribs hela produktion i det mer påkostade albumformat som nu snabbt blev standard. Uppenbarligen hade hans serier en hyfsad försäljning, men det finns också en annan aspekt på dem, som nog är minst lika viktig

Vad gäller serieformens ställning i Sverige på 70- och 80-talet går det nämligen knappast att överdriva Deribs betydelse för utvecklingen. Medan »Blueberry« (inte utan visst fog, faktiskt) kunde beskyllas för att predika indianhat och den vite mannens överlägsenhet, medan »Comanche« och »Bernard Prince« var avgjort våldsamma, och medan den absoluta majoriteten av de »nya« europeiska serierna (som ju mycket väl kunde vara tecknade på femtiotalet och lida av den tidens värderingar – Franquins »Spirou« eller Peyos »Smurferna« är goda exempel) kunde uppfattas som fyllda av gammalmodiga könsroller, låg Deribs tankevärld i serier som »Yakari« och »Buddy Longway« helt i tiden.

Hans serier (till på köpet barn- eller allåldersserier!) hyllade och hade indianerna i centrum, medan den vite mannen framstod som den främling och inkräktare han utan tvekan var. De förespråkade ickevåld och samförståndslösningar, och åtminstone i »Buddy Longway« framstod de kvinnliga figurerna med Chinook och Kathleen i spetsen som avgjort mer jämställda än vad som var vanligt på den här tiden.

Att de mjuka bilderna dessutom hade avsevärda estetiska kvaliteter och betonade vildmarkens skönhet på ett sätt som kunde föra tanken till en bra bilderbok förstärkte ytterligare det här intrycket, samtidigt som albumformen i sig hade högre status än den traditionella serietidningen.

Kort sagt, Deribs album var precis den sorts material man som serieintresserad kunde sticka i handen på en vidsynt biliotekarie eller kulturskribent för att få fram budskapet att en tecknad serie mycket väl kunde ha kvaliteter nog för att både platsa på ett bibliotek och förtjäna litteraturstöd.

Att de dessutom varken var tråkiga eller fyllda av pekpinnar, utan normalt sett både lättlästa och spännande nog att engagera sina läsare, fullbordade bilden. Det är mitt intryck att de gjorde ett mycket viktigt arbete med att förbereda marken inför den förändring av seriernas ställning hos oss som följde.

LIVET GÅR VIDARE

Hemma i Schweiz rullade Deribs karriär vidare. 1975 följde han en kort tid Greg när denne lämnade rodret på *Tintin* för att starta eget med tidningen *Achille Talon* (döpt efter Gregs egen humorserie, oerhört populär i hemlandet och faktiskt i någon mån utgiven på danska, men fullständigt okänd i Sverige). Till denna kortlivade tidning tecknade Derib efter Gregs manus en udda humorserie med ett än mer udda namn: »Les Ahlaláááas« under 1975–76. Den förefaller dock ha varit så annorlunda att den aldrig översatts.

I den här vevan träffade Derib också sin fru Dominique, som är född i Belgien, på en bokmässa i Bryssel. Såvitt jag kunnat förstå var hon redan då välkänd barnboksillustratör, och sedan paret gift sig 1977 flyttade hon till honom i Schweiz. Senare verkar hon också ha assisterat med färgläggningen på en del av hans album.

I slutet av 70-talet tecknade Derib också några kortare historier till manus av författaren Christian Go-

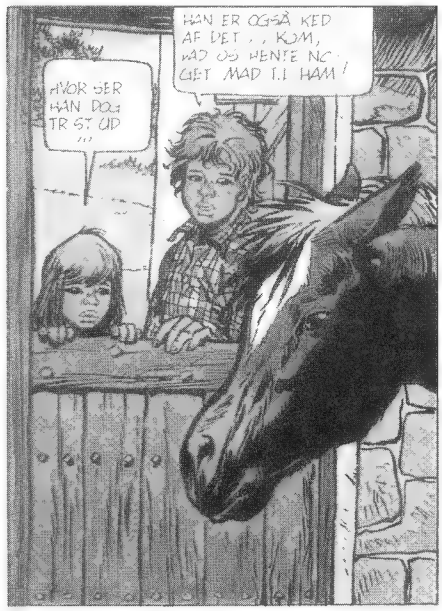

Hästen Poulain (döpt efter chokladsorten han gör reklam för) saknar sin mor, och hans husse ger sig ut på äventyr för att återförena de två. Ur Deribs hästserie som aldrig kommit på svenska.

dard. De kom i samlingsalbum först 1987 och finns på svenska som »Mannen från Californien«, men är väl ärligt talat mer vältecknade än intressanta som berättelser.

Då är ett annat projekt från åren kring 1980 mer värt att notera (även om *det* aldrig kommit på svenska!), nämligen Deribs och författaren Georges Pernins »L'Aventure d'une BD« (ung. En series äventyr), vilket precis som titeln antyder berättar hur man gör serier – i serieform. Tankarna går givetvis till våra dagars Scott McCloud, men noteras bör nog att Pernin och Derib i sitt album stannar på en ganska grundläggande nivå, och mest ägnar de sig åt en genomgång av det rent hantverksmässiga – lite som Eisners »Sequential Art«, fast utan den teoretiska underbyggnaden.

Slutligen kan bland album från den här tiden nämnas hästserien »Poulain, mon ami« från 1984, som egentligen gjordes som reklamserie för en chokladfirma. Det här materialet samlades 1985 i ett fristående album, men har aldrig översatts till svenska, vilket nog är fullt riktigt eftersom det inte känns särskilt en-

»Les Ahlalaas« gick en kort tid i tidningen Achille Talon, och var en rätt udda serie för att komma från Deribs penna. Figurerna användes senare också som berättare i Deribs utflykt till McCloud-land, »L´Aventure d'une BD«.

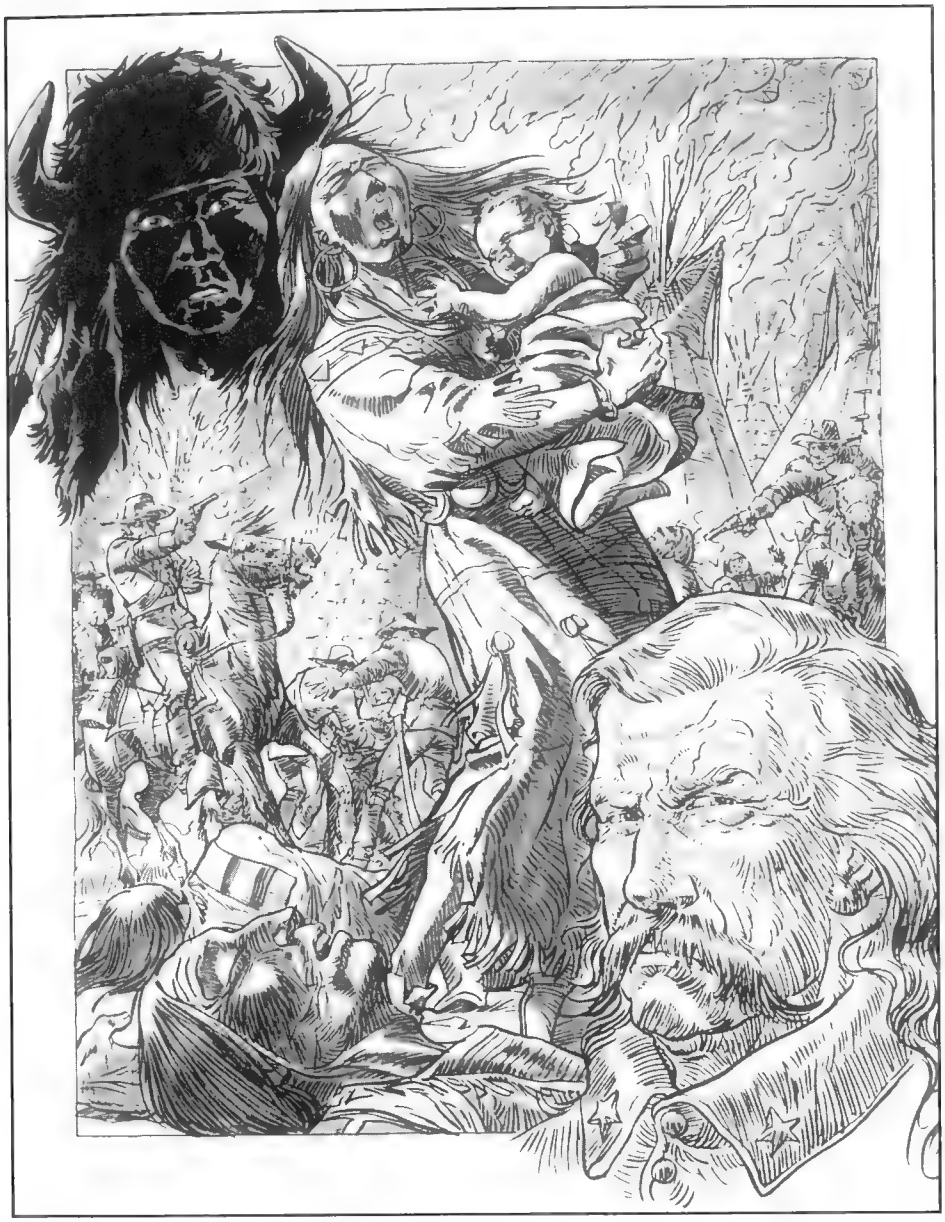

Apokalyptisk scen ur »Han som föddes två gånger«. Indianromantikern Derib har med tiden allt mer valt att ge uttryck även för västernmytologins mörka sidor i sina serier.

gagerat. Däremot finns en dansk upplaga, »Min ven Blis«, för intresserade skandinaver.

Då är Deribs nästa stora projekt, »Han som föddes två gånger« bra mycket mer intressant.

FRÅN VAGGAN TILL GRAVEN

Den här serien verkar ha inspirerats av boken »Svarta Älgen«, en berättelse om en siouxmedicinmans liv som kom i fransk nyutgåva vid den här tiden. Riktigt hur nära Derib lägger sig förebilden vet jag inte, men »Han som föddes två gånger« (serietidningspublicerad från 1981) är ett mäktigt verk som går ut just på att läsaren genom tre album får följa en indiansk medicinman genom livets alla skiften, från vaggan till graven.

Det här upplägget ger Derib goda möjligheter att arbeta med en detaljerad bild av allt indianskt, från vardagsliv till religion och tänkande, och han tar god tid på sig. Berättandet är långsamt och poetiskt, med tonvikt på bilderna snarare än ordet. Upphovsmannen själv har beskrivit den så här: »Denna berättelse följer en annan rytm än man är van vid i tecknade serier; min ambition har varit att göra bilderna till det väsentligaste för att på detta sätt åskådliggöra hur detta folk levde, vilka problem de hade, deras tro och glädjeämnen.«

»Han som föddes två gånger« var ett kärleksfullt porträtt av indiankulturen. Det här fårade ansiktet är för övrigt modellerat på Deribs egen fars ansikte.

Projektet utkom i album på franska åren 1984–85, parallellt med fortsatt arbete på Deribs »löpande« serier, och på samma förlag – Lombard – som också gav ut »Buddy Longway«. Dock uppstod mot slutet av åttiotalet en schism mellan serieskapare och förlagsledning. Derib ville efter »Han som föddes två gånger« satsa på en fristående fortsättning, där läsaren i nutidsmiljö fick möta en ättling till den gamle medicinmannen (och därigenom fick stifta bekantskap med det liv dagens indianer lever), men sådant fanns det inget intresse för på Lombard.

Besviken beslöt Derib att föra »Buddy Longway« till något slags slut, och därefter att lämna Lombard för att i stället satsa på att dra igång ett eget förlag, Cristal BD.

SOCIALREALISM

Cristal BD skulle ge ut allåldersserier av kända serieskapare, var det tänkt, och som första projekt inledde Derib 1988 arbetet på sin egen »Det röda spåret«, samma serie som Lombard inte hade velat veta av. Den är som sagt förlagd till nutid, och här är det en helt ny sida av indiantecknaren Derib vi möter. Han lämnar till stor del sin tidigare ganska romantiska syn på naturfolket, och försöker sig istället på en socialrealistisk bild av hur dagens indianer lever, plågade av rasism och alkoholmissbruk.

Anslaget är märkbart ambitiöst, men samtidigt är den här serien ett bra exempel på hur svårt det kan vara att skildra realistisk samtid i det klassiska serialbumets form – en form som liksom *kräver* äventyr för att fungera. Det finns enskildheter i de här albumen som fungerar utmärkt, och Deribs sociala patos bär en bra bit, men när han för att få till ett äventyrsmoment även lägger in en grupp indianska politiska aktivister som med vapen i hand vill befria sina stamfränder blir det mest pannkaka av alltihop. Storyn som sådan är nästan pinsamt lik ett Stålmannen-äventyr jag minns från det medvetna sjuttiotalets försök med social relevans även i superhjälteserier, och det är inte precis någon stor komplimang att behöva säga det om en av de stora europeiska serieskaparna.

Men nu går jag i viss mån historien i förväg. »Det röda spåret« skulle ta nästan ett decennium att fullborda, och på vägen hann mycket annat hända, däribland ytterligare förlagsbyten och mer socialrealism.

Försöket med Cristal BD slog nämligen inte väl ut, och på grund av svårigheter med ekonomi och distribution fick Derib ge upp sina förläggarplaner redan efter ett album. Förlaget lades ner och »Det röda spåret« placerades i malpåse, men ambitionen att skildra verkligheten fanns kvar, och fick ett nytt utlopp då Derib bestämde sig för att börja teckna socialrealistiska album avsedda att delas ut gratis bland skolungdomar i de franskspråkiga länderna för att sprida kunskap om olika sociala problem.

Först ut av dessa album var »Jo« (1991), som gavs ut genom stiftelsen Fondation pour la vie (ung. Stiftelsen Livet), och som genom att skildra en HIV-smittad tonårstjejs sista tid i livet strävade efter att ge en tonårspublik kunskaper om AIDS-problematiken.

MILJONUPPLAGA

För att nå ut med det här materialet lämnade Derib tillfälligt de kommersiella förlagen, och sökte medel från staten och från olika organisationer, vilka bekostade gratisupplagor att dela ut i skolorna. I en intervju från 1992 berättade han att albumet redan vid den tidpunkten utkommit i en total franskspråkig upplaga på 600 000 exemplar. Det hade gratisdistribuerats till alla ungdomar mellan 14 och 20 år i Belgien, med en lite trögare utveckling i Frankrike, där det gått partipolitik i stödpengarna.

Med tiden skulle det här albumet översät-

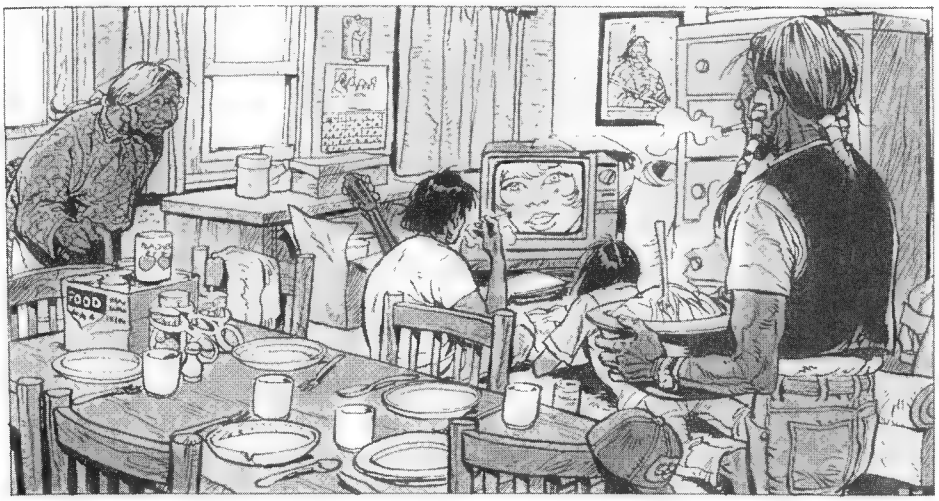

Rasism, fattigdom och alkoholmissbruk – det är ingen vacker syn Derib ser när han återvänder till indianernas situation i vår tid.

tas till nio olika språk (däribland holländska, tyska, rätoromanska, engelska och danska) och tryckas i en total upplaga (inklusive den »kommersiella« utgåvan på Lombard) på imponerande 1 150 000 exemplar.

Hur albumet mottogs av publiken är naturligtvis svårare att säga, och noteras kan att det liksom många liknande projekt går en vansklig balansgång mellan underhållning och upplysning. Berättelsen är relativt sentimental, och tecknad i en stil som ärligt talat håller samma ton. Seriematerialet kompletteras sedan med text- och arbetsmaterial för skolanvändning, och hur spännande det framstod för målgruppen vet jag ärligt talat inte.

Hursomhelst brann Derib uppenbarligen för sin uppgift. Han lade stor möda på att sätta sig in i problematiken, och har i intervjuer sagt att temat var så mörkt att arbetet med »Yakari« fick fungera som psykologisk »ventil« mellan varven.

SLUTA CIRKLAR

Med »Jo« färdigställd fick Derib sedan också möjlighet att återgå till det som kom att bli hans huvudprojekt under 90-talet, »Det röda spåret«. Nu hade det nämligen hunnit komma nytt folk i ledningen på Lombard, och helt plötsligt 1992 var förlaget högst intresserat av att ge ut samma serie som det ratat 1988. Därmed kunde Derib ägna återstoden av 90-talet åt att slutföra sitt ambitiösa projekt, som totalt kom att omfatta fyra tjockare album.

Samtidigt arbetade han vidare med den typ av projekt han närmat sig med AIDS-serien »Jo«, och de senaste åren har också albumen »Pour toi, Sandra« (1996) och »No Limits« (2000) utkommit. Det förra behandlar ämnen som sex och prostitution, och utgavs i samarbete med organisationen Le Mouvement du Nid (ung. Familjerörelsen). Det senare handlar om social utslagning och våld bland unga, och har i huvudrollen en femtonårig, rullskridskoåkande storstadskille. Miljön är en annan, men engagemanget och indignationen är precis desamma när Derib berättar om de unga som övergivits av dagens europeiska samhälle, som när han berättar om indianernas situation.

Men sedan »Den röda vägen« avslutats återstod också en annan cirkel att sluta, nämligen »Buddy Longway«, som ju visserligen fördes till en tillfredsställande slutpunkt innan Derib lämnade den 1987, men där det ändå återstod en handfull berättelser att berätta. Så Derib beslöt för en tid sedan att återuppta sin förmodligen mest kända serie.

Just nu väntar därför den franskspråkiga publiken på ett nytt album med den gamle trappern, utlovat till april 2002.

»Buddy Longway« var under hela sin ursprungliga publicering en serie stadd i utveckling. Teckningsmässigt gick vägen från komisk äventyrsserie, via Deribs karaktäristiska breda penseldrag, och vidare till en stil med tunnare linjer (vilket möjligen kan tillskrivas påverkan från den andre av vår tids stora europeiska västernteckнare, Jean »Moebius« Giraud).

Innehållsmässigt gick historierna samtidigt från skenbart enkla skildringar av trapperfamiljens vardag, till ett läge där de vitas expansion och annalkande indiankrig framstod som allt mer påträngande komplikationer, och riktigt hur en vidare fortsättning ser ut vet vi inte än.

Derib har själv sagt att han vill föra serien fram till huvudpersonens död, och uppgiften fyra album har nämnts. Han har också (om än i ganska svävande ordalag) talat om sin förtjusning inför figuren Kathleen, Buddys dotter, som *möjligen* skulle kunna bli aktuell som centralperson i en vidare fortsättning – *om* det känns rätt när det blir så dags. Och jag har fullt förtroende för att resultatet blir intressant oavsett vad han väljer att göra. Hoppas bara att något svenskt förlag är lika intresserat. ◄

► *Peter Nilsson är en av B&B:s tre redaktörer. Han är också, åtminstone delvis, ett barn av den svenska albumboomen, och kommer med stor skärpa ihåg sitt första medvetna möte med Derib, i form av Buddy Longway-albumet »Chinook« på översta hyllan till höger innanför dörren i Sjöbecks tobaksaffär, dit alla elever på Norreportsskolan i Ystad gick för att handla på håltimmarna. Peter handlade ett Derib-album den dagen, och det var väl där den här artikeln började. Huvudsaklig faktakälla: Georges Pernins bok »Un créateur et son univers«, en biografi över Derib utgiven 1985.*

Från AIDS-projektet »Jo«, som följer en HIV-smittad tonårstjej under hennes sista tid. Här har misstanken om smittan just hunnit väckas.

I de nya album som snart skall börja komma får vi följa Buddy Longway livet ut, en tanke som fanns tidigt. De här skisserna på en åldrande Buddy gjordes redan i samband med första albumet 1970.

FREDRIK I GAMLA VÄRLDEN

Nordisk serieutgivning bevakad av Fredrik Strömberg • fstromberg@telia.com

Så var det dags för en ny spalt, och fler albumnyheter från vårt broderland Danmark står på programmet. Jag tänkte den här gången kika på förlaget Carlsens utgivning, som jag inte skrivit om på ett tag.

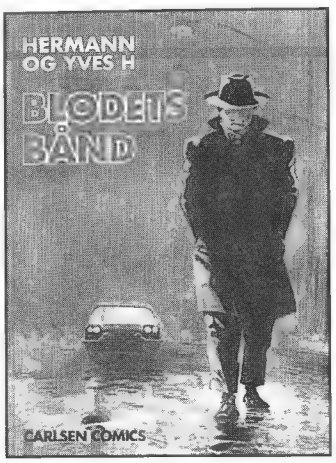

Samarbete mellan far och son om en Oidipushistoria…

Först ut är »Blodets bånd«, den senaste i raden av underbart vackra album från den till synes outtröttlige belgaren Hermann. Dennes skrivartalang har dock aldrig varit i nivå med teckningsskickligheten, och han tar därför ofta hjälp av andra manusförfattare. Till detta album har manus skrivits av pseudonymen »Yves H«, som vid närmare betraktande visar sig vara ingen annan än Hermanns son (H står för Huppen, vilket alltså är bådas efternamn).

Detta är mycket passande, eftersom intrigen bygger på Oidipusmyten. Berättelsen är förlagd till Amerika på 50-talet och handlar om Sam Leighton, en ung och grön polis som konfronteras med möjligheten att sätta dit stadens store maffiaboss. Det hela är dock inte så enkelt, och Leighton dras in i en ganska förvirrande kedja av händelser, vilka man som läsare inte lyckas reda ut förrän albumet är slut. Lägg samman lite »Riddarfalken från Malta«, lite »Oidipus« samt en hel del »De misstänkta« så har du upplägget för detta album.

Det här är en av de allra bästa serierna från Hermanns penna på länge, och ett album som faktiskt växer vid omläsning. Att Hermanns känsliga akvarellfärgläggning gör sig väl i denna film noir-inspirerade berättelse behöver jag väl knappast påpeka, men det känns skönt att även manus denna gång lever upp till teckningarna.

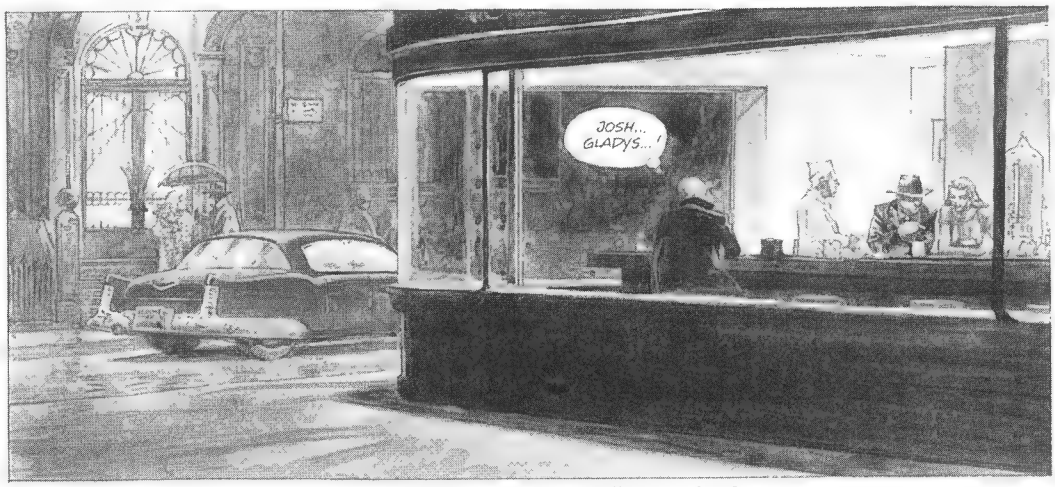

Ett av flera roliga bildcitat som man kan finna i Hermanns senaste album på danska.

»Dimensionsdetektiven« är en intressant albumserie som inte bara *ges ut* i Danmark, utan faktiskt även har danska upphovsmän. Skriver gör Niels Søndergaard och tecknar gör Ole Comoll Christensen.

Det var ett bra tag sedan (närmare bestämt 1993) som denna serie senast lät höra av sig, men nu är det alltså dags igen och album nummer tre, »Det tredje øje«, har utkommit. Att det har gått åtta år märks inte minst på Comoll Christensens stil, som har utvecklats en hel del. Från att ha varit en ganska rättrogen klara linjen-tecknare har han vågat släppa lös teckningarna till en mer skissartad, och i min mening därmed mer levande stil.

Den efterlängtade tredje delen i albumserien »Dimensionsdetektiven«.

Handlingen tar vid där det senaste albumet slutade. Privatdetektiven Clement Skunk-Petersen och hans sekreterare åker mellan olika dimensioner i ett slags tids/dimensionsmaskin i form av en klassisk gammal bil. I detta album befinner de sig i en värld där axelmakterna vann andra världskriget, och Köpenhamn är delat i tre zoner som styrs av tyskarna, italienarna respektive japanerna. Huvudstoryn är ganska enkel, men genomförs på ett intressant och intelligent sätt. Faktiskt fungerar dimensionshoppandet och de parallella världarna med sina olika versioner av allting (inklusive huvudpersonerna) på ett någorlunda logiskt sätt, vilket inte alltid är fallet när författare ger sig på detta lockande, men också ganska krävande, intrigredskap.

En klart njutbar serie, inte minst för alla de underbara vyer av alternativa Köpenhamn som den bjuder på. Jag hoppas verkligen att det inte tar åtta år till innan det kommer ett nytt album.

Holländaren Henk Kuijpers albumserie »Franka« har i och med det nyligen utkomna »Høj selvrisiko« (Hög självrisk) nått den aktningsvärda »åldern« sjutton utgivna album, och Kuijpers fortsätter att imponera med sin moderna och mycket detaljerade klara linjen-stil.

Återigen finns det en konststöld i

Søndergaard och Comoll Christensen serverar oss en alternativ nutid.

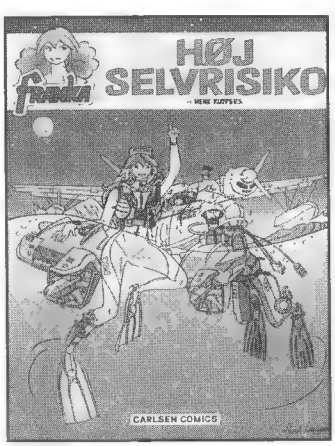

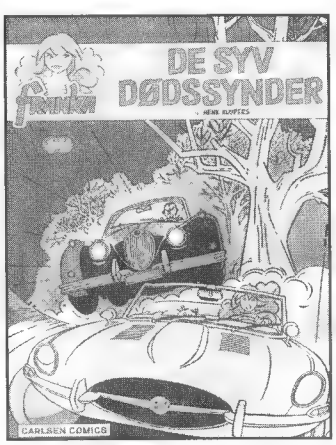

De senaste två Franka-albumen.

»Franka« är knappast en barnserie längre. Här ses hjältinnan gå längs en av Amsterdams mindre barnvänliga gator.

centrum för handlingen, och återigen figurerar Frankas nye sidekick/pojkvän »Bildhuggaren«. Album 16 och 17 bildar tillsammans en längre historia som är ganska intrikat, vilket föranleder Kuijpers att bitvis låta det hela bli aningen för textrikt för min smak. Det förlåter man dock gärna eftersom man får njuta av hans bländande teckningsstil och mycket drivna bildkomposition.

Kuijpers visar med dessa album även att han låter den övergripande historien utvecklas och inte bara gå tillbaka till status quo efter varje album, vilket annars är vanligt i de europeiska humor/äventyrsserierna (och i många andra serier för den delen). Serien har genom åren gått från att vara en enkel äventyrsserie för yngre läsare till att bli en intelligent äventyrs/spänningsserie som numera vänder sig till lite äldre läsare.

Jag har sagt det förr, men jag kan inte låta bli att reta mig på att »Franka« lades ner i Sverige precis när den började bli bra. Kuijpers är inte bara en gudabenådad tecknare utan även en driven berättare, vilket gör hans album mycket njutbara. Alla albumen efter den svenska utgivningen, det vill säga från och med nummer åtta, finns i lager hos danska Carlsen Comics så det är bara att shoppa loss.

Hela sex Yakari-album har det kommit på danska sedan svenska Carlsen Comics lade ner utgivning. Här omslaget till det senaste.

Ännu en bra serie som man lagt ner utgivningen av i Sverige är »Yakari« av schweizarna Job och Derib. I Danmark däremot utkommer denna välgjorda barnserie fortfarande, och man är faktiskt uppe i nummer 27 vid det här laget (det vill säga sex album efter den punkt där den svenska utgivningen lades ner).

Inte mycket har ändrats i »Yakari«, men om man har ett vinnande koncept skall man väl heller inte ändra på någonting. Jo, jag vet att jag nu säger emot vad jag själv skrev i förra stycket, men Job och Derib *har* utvecklat »Yakari« genom åren, och har efter hand funnit ett koncept som fungerar för den tilltänkta målgruppen av ganska unga läsare. Att hålla sig till det är inte fel.

Om man skall nå unga läsare kan man inte vara alltför grafiskt nyskapande, då de fortfarande håller på att lära sig att läsa serier. Man kan heller inte vara alltför pedagogisk och pekpinneaktig, för då kommer läsarna att fly till mer underhållande serier/böcker/dataspel och så vidare. Båda dessa fällor undviker Job och Derib dock galant, och levererar bra och underhållande barnserier, något som helt klart är en bristvara i dag. Att »Yakari« inte utkommer på svenska är därför extra tråkigt, eftersom vi behöver bra barnserier om vi skall få nya generationer serieläsare.

Mer tänker jag inte skriva om denna serie, då du finner en hel artikel om Derib på annat håll i denna tidskrift.

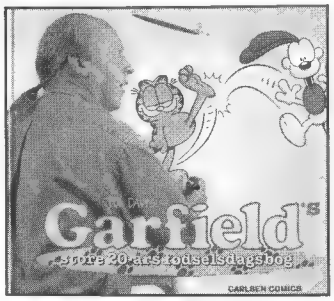

En riktigt välgjord bok om en ganska tråkig serie.

Serien »Gustaf« har alltid fascinerat mig – om än mer som fenomen än som serie, eftersom den efter en intressant och annorlunda start snabbt blev mäkta tråkig. Jag minns dock tiden då alla körde omkring med Gustaf-dockor i bakrutan på bilen, och det till och med fanns en presentaffär i Gamla Stan i Stockholm som enbart sålde Gustaf-prylar.

Serien är fortfarande en av de mest lästa i världen, men hysterin har lagt sig betydligt. Och tur är väl det. Nu när serien har funnits ett tag börjar det bli dags att blicka bakåt och fundera över den tid som gått, vilket Gustafs skapare Jim Davis gör i boken »Garfields store 20-års fødselsesdagsbog«. Detta tycker jag faktiskt är en riktigt intressant bok, trots att serien som sagt inte längre faller mig i smaken.

Jim Davis presenteras, vi får se vad han höll på med innan Gustaf kom till, och hur hans framgångskoncept föddes. Figurerna presenteras, och i serieväg representeras varje år med ett antal utvalda strippar som kommenteras. Till det kommer en färgbilaga som innehåller utvalda söndagssidor, och avslutningsvis har Davis själv valt ut sina 20 favoritstrippar som han även kommenterar. En bok gjord med kärlek och humor.

Det var det hela för denna gång. I nästa krönika lär jag dyka i de lite djupare vattnen igen... ◄

Recenserade verk

- ► *»Blodets bånd« av Hermann och Yves H, 128 dkr*
- ► *»Dimensionsdetektiven« 3 av Ole Comoll Christensen och Niels Søndergaard, 88 dkr*
- ► *»Franka« 16 av Henk Kuijpers, 69,50 dkr*
- ► *»Yakari« 22–27 av Job & Derib, 88 dkr*
- ► *»Garfields store 20-års fødselsesdagsbog« av Jim Davis, 198 dkr*

En mycket tidig inkarnation av allas favorithatobjekt Gustaf.

I »Yakari« nummer 27 får man bland annat reda på att conquistadorerna medförde åsnor som rymde och bildade basen för en vild åsnestam i Amerika.

TITTA HAN FLYGER!

Superhjältegenren bevakad av Göran Semb • sembtex@telia.com

Spider-Man« är en serie som efter några riktiga lågvattenmärken (klonhistorien och den fullständigt onödiga moderniseringen i »Chapter One«) är på väg att återfå sin forna charm. Med tanke på den kommande filmatiseringen har den svenska serietidningen alla förutsättningar att finnas kvar. Och faktiskt har den inga egentliga konkurrenter – *Spider-Man* har sopat banan med de klassiska superhjältetidningarna.

Ett heroiskt ögonblick. I Spider-Man 12/2000 åker Spindeln till Balkan och stoppar en diktator som mördar sin egen befolkning. (Det visar sig sedan vara en Dr Doom-robot som löpt amok. Spindelns kommentar: »Ni har alla låtit en robot, en hjärtlös, känslolös maskin, leda ert land och plåga dess befolkning.«)

Hur var då 2000–2001 för vår vänlige kvartersspindelman? Som vi antytt ovan har serien vänts till det bättre. Till stor del beror det på att manusförfattaren Howard Mackie, med viss assistans från John Byrne, har tagit serien tillbaka till dess rötter. Spider-Man/Peter Parker var ju som bäst när han var en ung fattig student som oroade sig över krassliga faster May och drygade ut kassan med att sälja nyhetsbilder till J. Jonah Jameson. När man gav Peter en svenssontillvaro med Mary Jane och fast jobb stagnerade serien, och igenkänningsfaktorn minskade för den potentiella målgruppen: tonårsgrabbar.

Nu är »Spider-Man« tillbaka på ruta ett igen. I nr 9/00 dör Mary Jane i en flygkrasch (nej, ingen kropp, och ja, hon dyker säkert upp igen), Peter får sparken från sitt forskarjobb och tvingas dela lägenhet med Randy Robertson. Flash Thompson, Peters gamle nemesis från high school, har efter år som hedersknyffel åter blivit en skitstövel.

Mycket av behållningen med serien under 2000–2001 är också att den har varit välteckнad. John Byrne är och förblir en av våra absoluta favoriter. Och ju fler figurer han får teckna på en gång, desto bättre blir det. Fantastic Four (nr 1/00 och 4/00) och skurkarna Sinister Six (9/00) är bara några exempel på Byrne i sitt esse. Vid ett tillfälle (nr 2/01) tuschas Byrne till och med av gamle Spider-Man-tecknaren John Romita!

Den senares son, John Romita Jr, är annars den som främst förknippats med figuren under 80- och 90-talen. Stilen är omisskännlig och en av de få originella stilarna i dag. Romita Jr har också tecknat en hel del äventyr i de recenserade tidningarna, och kan faktiskt ibland fungera bättre än Byrne. Mackie är ingen originell eller särskilt djup serieförfattare, och ibland kan han vara både ologisk och slarvig. Romitas läckra stil kan dra uppmärksamheten från detta på ett sätt som Byrnes klara, tydliga berättande inte riktigt klarar.

Ännu ett nostalgiskt inhopp görs av Ron Frenz och Bob McLeod (till manus av Tom DeFalco) i nr 12/00 i en historia förlagd till 80-talsmiljö (från nya amerikanska titeln *Webspinners*).

Ett par pärlor återfinnes i 13/00 och 1/01. I det förstnämnda numret har ett av äventyren försetts med Klaus Jansons utsökta svärta och färgskala – han är ingen stor tecknare, men alltid grafiskt intressant. I det senare får vi följa Peter Parkers oväntade problem på väg till en anställningsintervju – han räddar en liten pojke i ett slumhus och fastnar i en knarkrazzia. (Tyvärr litar inte Mackie och Byrne riktigt på den berättelsen utan hoppar litet för snabbt tillbaka till stereotypa superhjälte-äventyr.)

Peter Parker tvingas i nummer 4/2001 slutligen erkänna att Mary Jane verkligen dog i flygkraschen. (Läsaren äger dock fortfarande rätt att tvivla.)

Lee Weeks, alltid en njutning, står för nr 3/01, och ger åtminstone grafiskt en stark »Batman: Year One-känsla«. »Skakad och rörd« i nr 6/01, en längre historia efter Chris Claremonts intrig, ger Spindeln ett spännande möte med en utomjordisk kvinnlig legoknekt, och läsaren riktigt angenäm underhållning.

Nye tecknaren Mark Buckingham (från nr 4/01) är dock en katt bland hermelinerna. Stilen saknar egenart.

Och medan vi håller på att kritisera: Green Goblins sjuttioelfte återkomst (nr 9–11/01) är bara för trist. (Extra trist eftersom vanligtvis utmärkte författaren Roger Stern dragits med i eländet i miniserien »Revenge of the Green Goblin« som publiceras i nr 9.) Den här gången drogar Norman Osborn Spider-Man med tandkräm (!) och torterar honom med avsikten att göra honom till sin sanne arvinge. Den som har läst DeMatteis »Kraven-sagan« eller Moores »Killing Joke« och »V for Vendetta«, ser detta för den ogenerade stöld det är.

Vad sägs om repliker som: »Vi är så *lika*, du och jag. Vi är polis och mördare – samma psykologiska profil – bara ett litet kort steg ifrån att bli exakt den personen som vi hatar mest av allt. […] Men vi är båda skadade personligheter klädda i fåniga kostymer som lever ut sina maktfantasier.«

Ovanstående replik kan tillskrivas nye författaren Paul Jenkins, Mark Buckinghams parhäst. Förhoppningsvis kan kompetensen hos Mackies A-lag smitta av sig även på detta B-lag. Annars vet vi inte hur 2002 kommer att gestalta sig… Jenkins är bättre när han berättar om *människor*, som i utmärkta »Polisrapport« i nr 10/2001, där han låter olika anställda inom polisen ge sina bilder av Spider-Man.

Avslutningsvis skall redaktionen ha viss kritik för att korrekturläsningen stundtals synes ha brustit, samt beröm för de återkommande »öppna hus« under vilka läsekretsen varit inbjuden att titta upp på redaktionen. ◄

I nummer 2/2001 är Venom tillbaka, för åttiofjortonde gången. Kan det bli värre? Ja, det kan vara Erik Larsen som tecknar också.

Recenserade tidningar:

- *Spider-Man nr 1 13, 2000.*
- *Spider-Man nr 1 13, 2001.*

PONDUS

AV FRODE ØVERLI

PERSONGALLERI:

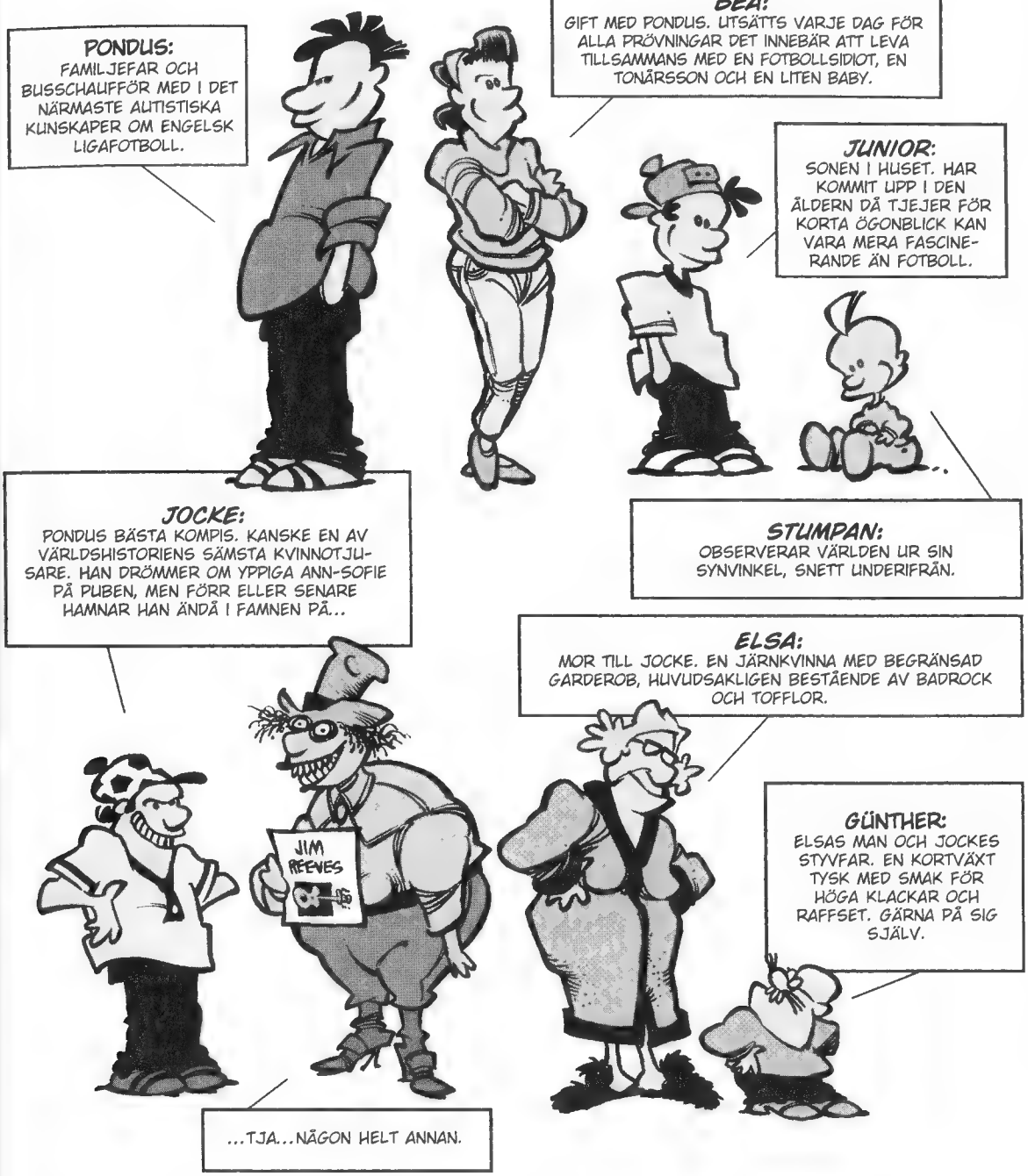

FRODE ØVERLI: EN 32-ÅRIG FOTBOLLSTOKIG BERGENSARE SOM DEBUTERADE SOM TECKNARE I 14-ÅRSÅLDERN OCH GJORDE SIG ETT NAMN SOM MEDARBETARE I BL. A. NORSK MAD OCH PYTON. SERIEN PONDUS HAR FUNNITS I OMKRING 5 ÅR OCH HAR NUMERA I NORGE NÅTT EN POSITION SOM "POPULÄRARE ÄN JESUS" DÄR DEN BLIVIT LANDETS NÄST STÖRSTA SERIETIDNING EFTER KALLE ANKA.

DAGSSTRIPPEN OM DEN LÄTT ÖVERVIKTIGE, FOTBOLLSGALNE TVÅBARNSFADERN PONDUS, SOM ALDRIG BLIR VUXEN OCH HANS KAMRAT JOCKE, EN FÖRLORARE SOM LEVER PÅ SOCIALBIDRAG, BOR HEMMA HOS MORSAN OCH PANIKRAGGAR LÅNGT FÖRBI DET RENT PATETISKA, HAR BLIVIT KANSKE TIDERNAS STÖRSTA NORDISKA STRIPPSERIESUCCÉ.

UNDER DE SENASTE ÅREN HAR PONDUS GJORT STOR SUCCÉ OCKSÅ I SVERIGE: SERIEN HAR FÅTT SIN EGEN SERIETIDNING, OCH STORA DAGSTIDNINGAR SOM *AFTONBLADET* OCH *GÖTEBORGSPOSTEN* PUBLICERAR DEN VARJE DAG.

PONDUS ÄR MER LEVANDE OCH MER FARTFYLLD ÄN SINA AMERIKANSKA KONKURRENTER, OCH REPRESENTERAR MED SIN HUMOR OCH HÖGA IGENKÄNNINGSFAKTOR EN NY GENERATION AV NORDISKA SERIESTRIPPAR.

LÅTER DETTA INTRESSANT FÖR DIN TIDNING?
TAG DÅ GÄRNA KONTAKT MED: STRAND&ØVERLI ANS, TRONDHEIMSV. 42 A, N-0560 OSLO, NORGE. TLF. +47 22 71 40 49 /+47 988 35 553

FOR MER INFORMATION, GÅ TILL: WWW.FULLSTOP.SE/PONDUS.

Tore de

Grisehumor, filosofi og p

av **ØYVIND HOLEN**

Tore Strand Olsen (31) er Norges høyeste serietegner. Etter skoletid i Pyton og en noe virrende og utålmodig mellomperiode har han med den 90 sider lange tegneseriebiografien om filosofen Arne Næss skapt et verk som står til høyden.

3 OM TSO

Ola Hegdal, seriepartner på »Jeg, Arne Næss«:
– Tore er en mann som ikke har anlegg for å være langsint. Han er en omgjengelig kverulant og en lat perfeksjonist. Han er dessuten nesten to meter lang, noe som er langt for ett menneske og fryktelig langt for en tegner. Han er etter min mening en av de aller kvasseste tegnerne vi har i seriemiljøet i Norge. Det er ikke så mye stygt å si om Tore, det eneste måtte være at han har en tendens til å strø rundt seg med sjuke ordspill som nok muligens kan gå svake sjeler på nervene. Han eier heller ikke sans for penger, så får man se på det som et pluss eller et minus som man vil. Til tross for høyden over havet er Tore lillebror, noe som kanskje har bidratt til at vi går såpass godt overens.

Erik Falk, utgiver av »Tore Hund«:
– Tore er en trivelig kar som må berømmes for sin kompromissløse, men likevel profesjonelle holdning til seriemediet. Sånn sett finnes det sikkert mer enn ett selvbiografisk trekk i figuren Tore Hund. Tore Hund uttaler i en serie at han lever »for tegneserier! – med tegneserier! – gjennom tegneserier!«; et utsagn som jeg også synes passer på Tore. Seriene hans preges av grundighet og gjennomarbeidethet; enten det er kommersielle reklametegneserier eller bidrag i Forresten. Hans tegneseriefilosofi fører dessuten til utallige lange og inspirerende diskusjoner om tegneseriemediet.

Jason, tidligere Huskestue-hospitant:
– Hvis det ikke hadde vært for Tore (2,45), ville jeg (1,91) antageligvis vært Norges høyeste serieskaper, noe som alltid har irritert meg. Neste person som treffer ham på Cacadou må gjerne gi ham et dunk i hodet fra meg.

en store

ødi med Tore Strand Olsen

Stedet er restaurant Justisen i Oslo. Serietegneren Tore Hund farer gjennom lokalet da en gammel kompis får øye på ham. Tore slår seg ned for en halvliter.

– Nå, hva er det du holder på med for tia? spør kompisen.

– Jeg lager tegneserier.

– Jøss, sier du det? Tegneserier. Kan du leve av det'a?

Tore Hund eksploderer, og leverer det som i ettertid er blitt stående som Tore Strand Olsens trosbekjennelse: »Jeg lever faktisk av tegneserier! Men jeg lever også FOR tegneserier! – MED tegneserier! – GJENNOM tegneserier.«

31-åringen fra Fredrikstad smiler lurt over den seks sider lange serien som innkasserte ham Norsk Tegneserieforums Sproing-pris for 1997.

– Jeg er ikke så ekstrem, Tore Hund var meg selv i overdrevet utgave og satt på spissen. Egentlig var serien tenkt som en parodi på selvbiografiske serier hvor jeg samtidig kunne tegne i funny animal-stil. Men det endte mer som en serie om det å lage tegneserier.

ENDER, GALLERE OG SJØRØVERE

Tore Strand Olsen har allerede en lang karriere som profesjonell serietegner bak seg. Som 20-åring kom han inn i den rølpete suksesshistorien *Pyton* da bladet var på høyden i 1990. Han fikk også med seg den seige og vonde nedturen, prøvde seg innenfor undergrunnsestetikken til Jippi Forlag, har gjort noen famlende forsøk på stripeserier og er nå optimist over at bokforlag viser større interesse for tegneserier. Men det startet med Donald, Asterix og sjørøvere.

– Veldig mange spør når jeg begynte å tegne, men da spør

Fakta – Tore Strand Olsen

- Født i 1970 i Fredrikstad.
- Utdannelse: Førsteåret ved reklamelinjen på Glemmen videregående skole.
- Ansatt i Norsk Strek i 1990, ble frilanser i 1992. Holder i dag hus som en del av tegnestuen Huskestue, sammen med blant andre Geir Moen og Håvard »Styve« Johansen.
- Deler arbeidstiden sin noenlunde 50/50 mellom kommersielle illustrasjonsoppdrag og tegneserier.
- Hobby: Skuespiller i teatergruppa Kraftlaget.
- Favorittserie: »Little Nemo In Slumberland« av Winsor McCay.

TIL HØYRE: *Grisevitser. Pyton gjorde gutteromshumor til en nasjonal bestselger. Tore tegner etter manus av Dick Kolby i nr. 4, 1991.*

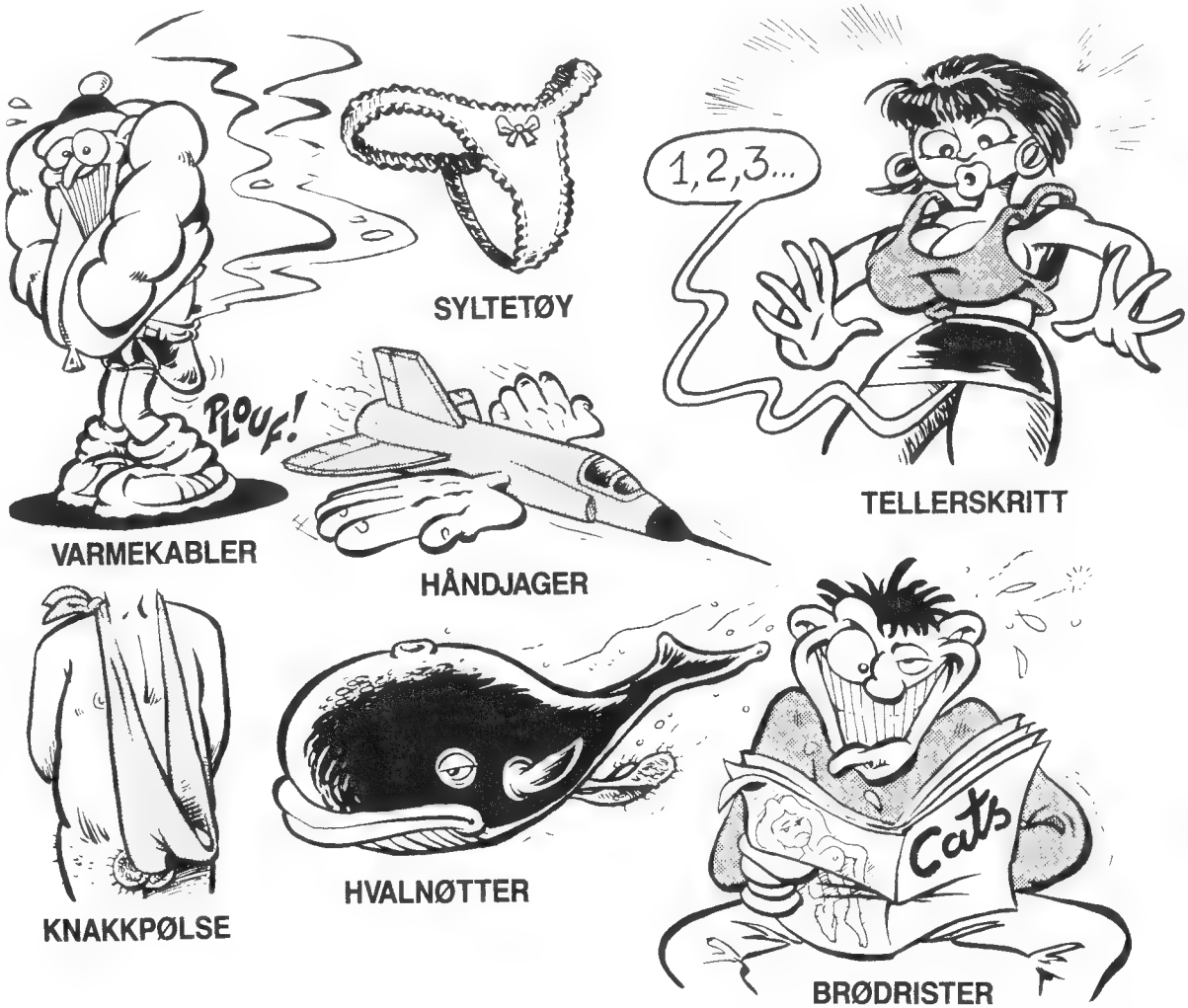

jeg »når sluttet du?« tilbake. Min greie er at jeg fortsatte å tegne, mens de fleste slutter. Jeg tegna alt mulig fra jeg var ganske liten, og kopierte tegneseriefigurer helt fra starten av. Jeg lagde aldri tegneserier, men bare kopierte og skapte mine egne figurer. Jeg må ha gått i andre klasse da jeg lagde en blanding av Mikke Mus og en sjørøver – trolig inspirert av min egen Playmobil-sjørørverskute og interesse for sjørøverfilmer.

Tores to eldre brødre var også viktig i dannelsesprosessen. Eldstebroren kjøpte selv *Tempo* og ga bladene videre til Tore etterpå. Den mellomste broren tviholdt på sine *Sølvpilen*, mens Tore selv fikk *Donald Duck & Co.*

– Jeg leste selv om jeg ikke kunne lese; jeg forsto at det var noe inne i boblene som var viktig for forståelsen, og at det var noe jeg måtte finne ut av. Jeg var særlig opptatt av Donald og Asterix, to serier som jeg fortsatt leser med glede. Det var de to største, men etter hvert som jeg begynte å kjøpe serier var alt interessant. Den brede interessen har holdt seg fram til i dag.

TIL HØYRE: *Donald. Tore er stolt over at han fikk oppgaven av å gjentegne omslaget til den aller første utgaven av norsk Donald Duck & Co. fra 1948 i anledning 50-årsjubileet i 1998. Men han er ikke helt fornøyd med Donalds venstre arm.*

Unge Tore slukte og kopierte tegninger fra de seriene han kom over, og jo mer like Tores tegninger var originalene, jo bedre var de. Han fikk en følelse av at dette var noe han mestret, men gjorde seg aldri noen dype tanker om hvordan disse tegneseriene ble til. Tore skjønte ingen ting da han leste at en kar ved navn Goscinny var død, for seriene hans kom da vitterlig fortsatt ut i *Tempo*. Men så oppdaget han *Serie-Fokus* i 1980, et feinschmeckermagasin som presenterte serier som »The Spirit« og »Corto Maltese« på norsk, men – enda viktigere – også slapp til norske serieskapere.

– Det gjorde voldsomt inntrykk på meg da jeg fant ut at det var folk i Norge som laget tegneserier. Særlig Arild Midthun gjorde inntrykk med »Sirkus«, som senere også dukket opp i *Fantomet*. Men hele *Serie-Fokus* var en åpenbaring; her var voksne mennesker som tok tegneserier seriøst og jeg slukte alle artiklene og trodde jeg skjønte alt – men egentlig skjønte jeg ikke noen ting.

LEDESTJERNEN ARILD

Tore skjønte med dette at han faktisk kunne ha serieskaper som yrke, og Arild Midthun ble hans kunstneriske ledestjerne gjennom mange år. Midthun var et ambisiøst forbilde for en 10-åring med sine detaljrike og teknisk svært dyktige strek et sted mellom Franquin og Uderzo.

– Arild ga ut »Truls og Trine« i 1983, og jeg synes fortsatt det er det beste norske albumet noensinne. Det er stilsikkert gjennomført og veldig sjarmerende, og det inviterer leseren inn på en måte som ingen norske album har gjort, verken før eller siden

Mens Tore fortsatte å kopiere tegninger fra seriene han leste, falt han plutselig for superhelter. Verken Marvel- eller

TIL VENSTRE: *Helt pyton. Typisk Pyton-humor fra nr. 10, 1994.*

DC-seriene hadde engasjert ham tidligere, men så snublet han over Semics »Prosjekt X« (X-Men) i 1985 – på tampen av Chris Claremonts og John Byrnes »Dark Phoenix«-saga.

– Jeg fikk et kjempekick av »Prosjekt X« og det førte til at jeg kjøpte alt i Semics Marvel-serie; »Edderkoppen«, »Hulk« og ikke minst Frank Millers »Demonen« (Daredevil). Å tegne superhelter var aldri min greie, men i »Prosjekt X« var det den effektfulle kombinasjonen av superhelter og melodrama som traff meg. Etter dette fulgte John Byrnes Supermann-serie »Man of Steel« og så kom Millers »The Dark Knight Returns« og Alan Moores og Dave Gibbons' »Watchmen« på norsk i 1987. De åpnet opp en helt ny måte å se på serier for meg, og jeg anser meg som ganske heldig som fikk følge den kunstneriske oppturen – fra »Prosjekt X« til »Watchmen« – på nært hold. Superhelt-interessen min kulminerte på et vis i 1987, og jeg har ikke vært så opptatt av det etterpå.

Men det som virkelig kom til å forandre Tores liv var humorbladet *Norsk MAD*, og senere *Pyton*, på 80-tallet. *MAD* kjøpte Tore fast allerede fra 1982, og kombinasjonen av amerikansk crazy-humor med ekstra fokus på norske forhold og norske serier som bonus traff Tore midt i hjerterota. Og så kom *Pyton* – med enda flere norske serier.

– *Pyton* fulgte jeg helt fra starten og jeg måtte fly rundt og lete etter det i Fredrikstad, for forlaget Gevion hadde ganske dårlig distribusjon. Jeg ble imponert over hvor flinke tegnere som var med der, og igjen var det Arild Midthun som imponerte mest. Men samtidig begynte andre tegnere å utvikle seg: Jeg var ikke så begeistra for Tommy Sydsæter i *Norsk MAD*, men i *Pyton* utviklet han en veldig fin stil med figurer som Dølle Døck og Rhesus Minus.

Både *Pyton* og *Norsk MAD* ble bemerkelsesverdige norske seriesuksesser under redaktør Dag Kolstads myndige hånd. *MAD* hadde på det meste et salg på over 50.000 i måneden, mens Pyton lå 10.000 under dette i storhetstiden. I *Pyton* ble Kolstad attpåtil omskapt til den fete og onde Redaktøren, som tvang sine tegnere og forfattere til å produsere bæsj-, sex- og spy-vitser i et forrykende tempo. »*Pyton* var et tidsskrift for unge herrer med tannregulering og dårlig smak«, sa Frode Øverli i et intervju med Dagens Næringsliv i år.

REKLAMETEGNING

I mellomtiden begynner Tore Strand Olsen på treårig reklamelinje på Glemmen videregående skole i Fredrikstad, først og fremst fordi det første året bare besto av tegneundervisning.

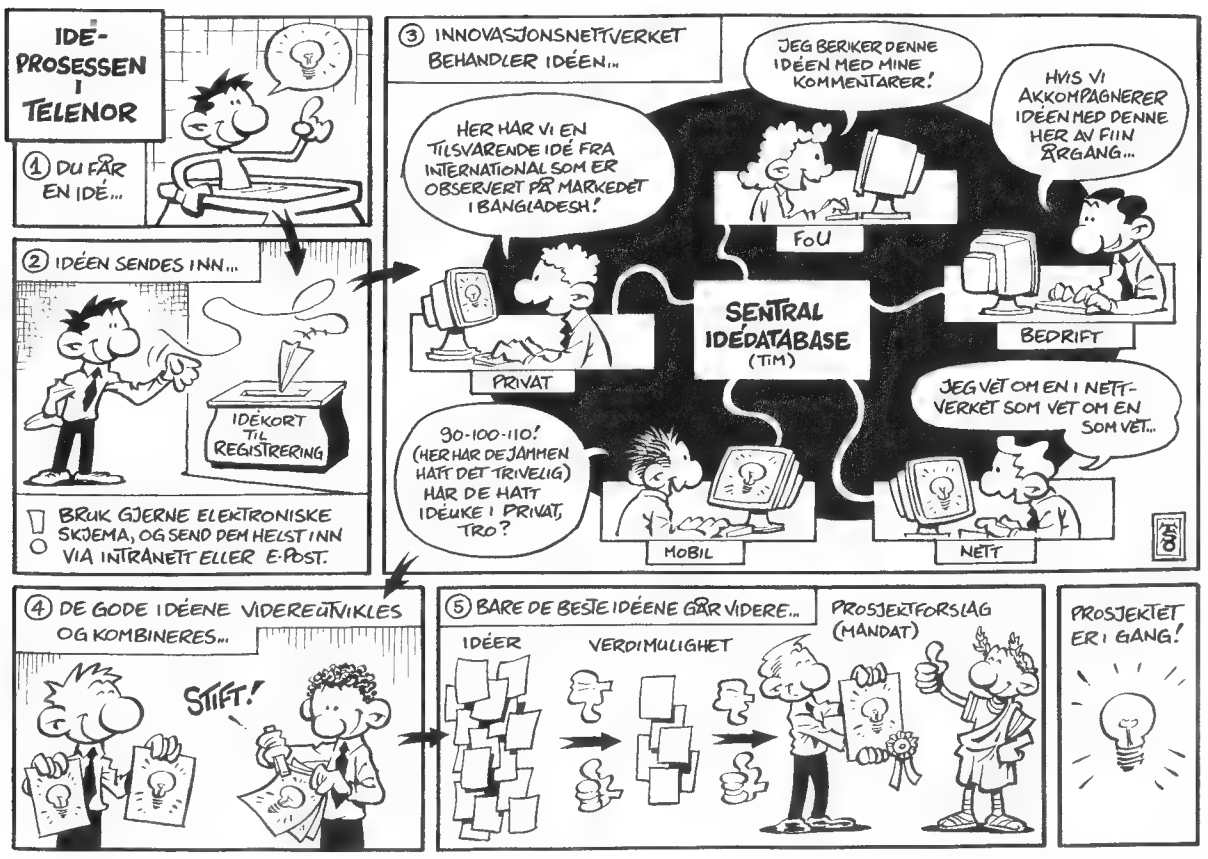

TIL VENSTRE: *Informativ. Tore mener tegneserienes pedagogiske kraft er undervurdert. Her en infoserie utført på oppdrag fra Telenor.*

OPPE TIL VENSTRE: *Debut. Tore debuterte i Pyton nr. 9, 1990 med en Asterix-parodi, skrevet av John Kaare Raake.*

OPPE TIL HØYRE: *Proffdebut. Tore debuterte som profesjonell serietegner i Pyton nr. 9, 1990 – bak et omslag tegnet av forbildet Arild Midthun.*

– Jeg tok bare førsteåret, for jeg kom heldigvis aldri inn på andreåret på grunn av for dårlige karakterer, ellers hadde jeg vel tegnet støvsuger-reklamer i dag. Frem til da hadde jeg lært å tegne ved å kopiere, men på tegnelinja fikk jeg lære slike ting som croquis-tegning, tegning etter modell, kunsthistorie og anatomi. En ny verden åpnet seg; dette var første gang jeg måtte tegne etter blanke ark. Bare det å sitte i et fullt rom med mennesker som tenkte seriøst på tegning var en stor opplevelse.

På skolen tegnet Tore lite serier, og det endte da også med dårlig karakter da han forsøkte seg på å besvare en kunsthistorie-oppgave i form av en tegneserie. Ironisk nok livnærer Tore seg dels i dag av å lage tegneserier til bruk i informasjon for bedrifter og offentlige etater.

– Jeg har ikke laget så mye serier for reklamebruk, men det er første og fremst fordi jeg ikke har pusha det noe særlig. Jeg tror serier som informasjon og reklame har et stort potensiale. Tegneserienes pedagogiske kraft er enorm, for eksempel kan både bruksanvisningene til Ikea og nødplanene i fly defineres som tegneserier. Tegneserier er to ting: Informasjon og fortelling, og mye av det som kan defineres som tegneserier, men ikke oppfattes som det, ligger i grenselandet mellom informasjon og fortelling. Problemet med å få slike oppdrag et å treffe de rette folka, samtidig som de må føle at de får ideen selv. Slik er det også i forlagene; de må helst få ideen selv for at det skal bli noe av – og dessverre skjer dette alt for sjelden.

Tore kom altså ikke inn på andreåret på skolen, og tenkte at det var like greit. For da kunne han heller satse på å lage tegneserier. Etter noen mindre vellykkede forsøk på å lage en serie for lokalavisa og en serie for eldre (!) med handling fra et gamlehjem, løsnet det da *Pyton* etterlyste serier til nysatsningen *Pyton Spesial* – et *Pyton* der leserne fikk lage sine egne tegneserier.

– Jeg hadde vist Terje Nordberg gamlehjem-serien min, men ellers hadde jeg ikke turt å sende inn serier. Sammen med en kompis, Rune Nødtvedt, lagde jeg tre episoder av serien »Dos Sombreros« – som var mest basert på en intern humorgreie vi hadde gående. Og alle kom på trykk! Det var kjempekick, helt enormt. Jeg gikk med sitring i hele kroppen til kiosken for å kjøpe bladet. Opplevelsen av å se sine tegninger på trykk i et ordentlig tegneserieblad var helt ubeskrivelig.

TIL HØYRE: *Prumpehumor. Av en eller annen grunn fikk Pyton ord på seg for å presentere prumpehumor. Fra »Fjert for fred« i Pyton nr. 11, 1996.*

Dette førte naturlig nok til at Tore fikk blod på tann, og han var med i hvert eneste *Pyton Spesial* etter det. Etter »Dos Sombreros« fulgte han opp med en Asterix-parodi, og det svimlet alvorlig for Tore da han fikk skryt av Arild Midthun – som syntes det var veldig moro at noen tok Asterix like seriøst som han selv.

Pyton-redaktør Kolstad merket seg den unge, ivrige og talentfulle Fredrikstad-gutten, og i 1990 gikk Tore over i de profesjonelles rekker. Han ble ansatt i redaksjonen, først via Arbeidskontoret og så i fast jobb. Dette var på den tiden Norsk Strek hadde etablert seg som eget firma utenfor *Pyton*-utgiver Bladkompaniet – og den lille faste redaksjonen besto av Tore, Dag Kolstad og Tom Ostad – en annen ivrig tegner rekruttert fra *Pyton Spesial*.

– Det var veldig rart å komme inn i *Pyton*. Jeg var ikke der fordi jeg var så opptatt av stilen i bladet, men det var den beste måten å bli profesjonell serietegner på. Det var det stedet en fikk best betalt; som Frode Øverli har sagt: Det var en betalt utdannelse.

PROFESJONELL HUMORIST

Livet til Tore ble snudd opp-ned. Han gikk fra å sitte som en litt håpløs arbeidsledig 20-åring på gutterommet i Fredrikstad til å være serietegner med bedre lønn enn sin egen far. *Pyton*-feberen var på sitt høyeste, men nedturen var rett rundt hjørnet.

– I ettertid har jeg skjønt at det var Rolf Håndstad (manusforfatter Rhesus Minus) som var den virkelig kreative drivkraften i *Pyton*. Han forsvant i

1990, rett før jeg begynte, og jeg møtte ham bare en gang. Han var *Pytons* sjel, og da han forsvant var det ingen kjerne igjen. Nedturen startet da, og at Rolf forsvant var hovedgrunnen. Men samtidig må jeg si at det var veldig stort å jobbe med Dag Kolstad, som jeg hadde lest bladene til helt siden jeg lærte å lese. Han er kanskje den som har lært meg mest om å lage serier; og en jeg har enorm respekt for.

Tore sluttet i Norsk Strek i 1992 for å bli frilanser, men fortsatte å produsere serier for *Pyton*. Han bodde i København i 1994 og 1995 og holdt til på tegnestuen Gimle – sammen med tegnere som Peter Snejbjerg, Freddy Milton, Sussi Bech, Donald-tegner Flemming Andersen med flere. Møtet med det danske miljøet var en stor inspirasjon og førte til at Tore klarte å riste av seg deler av sin store Arild Midthun-fiksering. Men hjemme i Norge sank salgstallene for *Pyton* jevnt og trutt utover 90-tallet og i 1995 forlot Kolstad redaktørstolen. Inn kom Waldemar Hepstein – fra miljøet rundt undergrunnsforlaget No Comprendo Press.

– Det var veldig spennende å få Waldemar inn som redaktør, men det ble nok en litt for stor overgang for ham å komme rett fra undergrunnsseriene til å styre Bladkompaniets flaggskip. Det ble veldig rart, men for meg personlig var det en veldig positiv opplevelse. Jeg merket at Waldemar hadde en helt annen holdning til tegneserier enn den jeg kjente fra *Pyton*-miljøet. På den tiden var tegneseriemiljøet i Norge langt mer splitta enn i dag, med Norsk Tegneserieforum, *TEGN*, *Pyton*, No Comprendo, Donaldistene og Semic på hver sin haug – snerrende mot hverandre. Og Hjemmet var det samme tåkeslottet som Egmont fortsatt er i dag.

Året etter kom Elisabeth Fryking fra svenske *Pyton* inn og overtok den norske redaktørstolen. Men det ble ikke bedre da hun forsøkte å innføre svensk *Pyton*-stil i Norge.

– Hun hadde gjort svensk *Pyton* veldig populært, men da hun kom til Norge viste det seg at norske og svenske *Pyton* var to forskjellige ting. En viktig del av norske *Pyton* var at det ble lagd av nordmenn og var noe nært, mens Fryking hadde en større distanse til konseptet. Men det var uansett bare et tidsspørsmål før *Pyton* ble lagt ned, tiden hadde løpt fra *Pyton* – det var på ingen måte Frykings skyld.

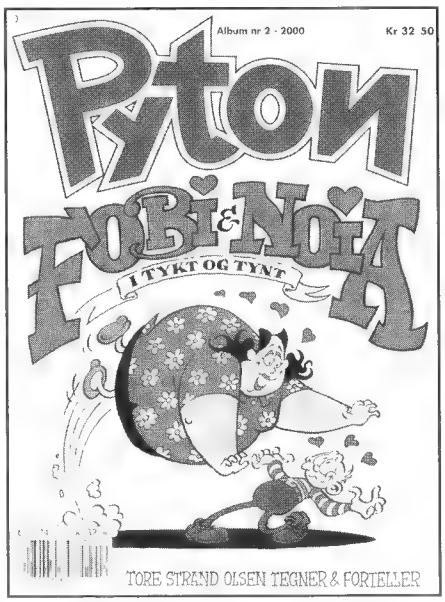

HUSKESTUE OG UNDERGRUNN

Plutselig mistet Tore levebrødet, og han måtte prøve å få seg jobb andre steder. Løsningen ble etableringen av tegnestua Huskestue i Torggata i Oslo og flere oppdrag som kommersiell illustratør med bokomslag, infoserier og lignende. I Huskestue ble han godt kjent med to andre leietakere: Jens K. Styve og John Arne »Jason« Sæterøy – begge tungt involvert i Jippi Forlag og med soloheftene »finnfinnfinn« og »Mjau Mjau« på gang.

– Dette var noe nytt for meg. Jeg så hva de to holdt på med, syntes det var veldig spennende og så at det var et helt miljø rundt antologien *Forresten*, som jeg kunne tenke meg å bidra

OPPE TIL VENSTRE: *Blasfemisk. I Pyton tillot en seg å vitse med det meste.*

OPPE TIL HØYRE: *Stilskifter. Tore likte å variere tegnestilen i Pyton. Fra »Hele denne siden er en annonse«, skrevet av Tom Ostad, fra Pyton nr. 10, 1996.*

TIL VENTRE: *Eget album. I 2000 fikk Tore sitt første Pyton-album, tilegnet de usikre turteldue-ne Fobi & Noia.*

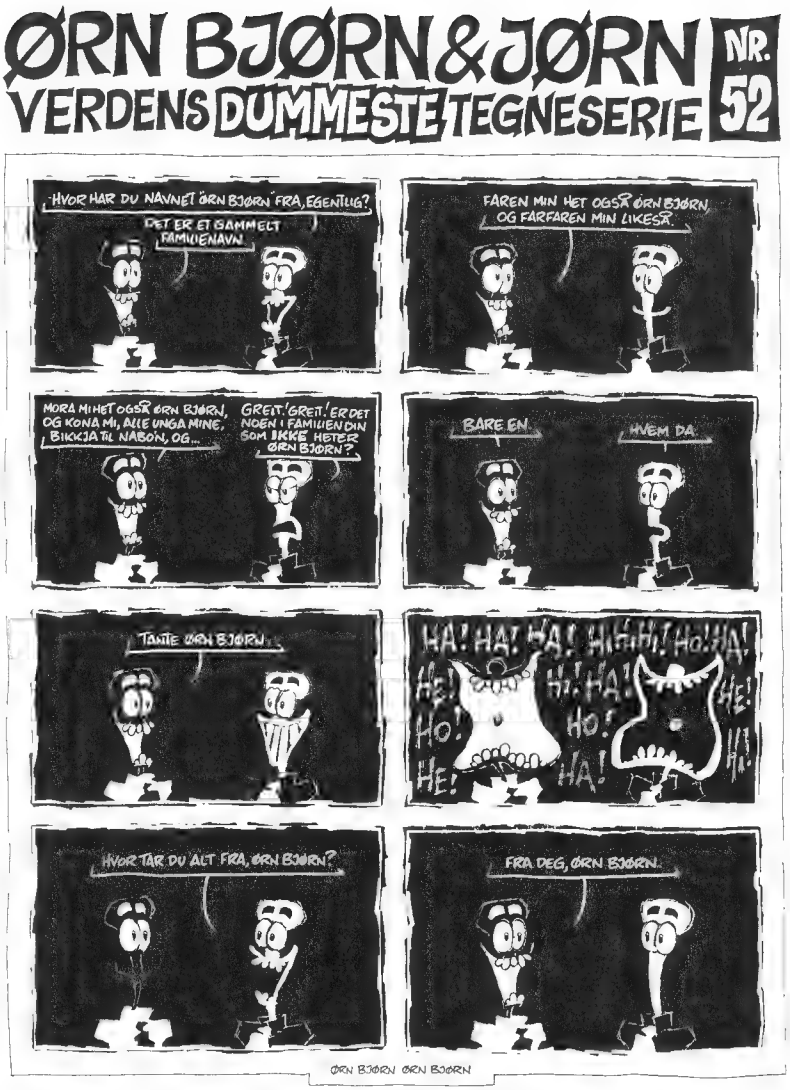

OPPE TIL VENSTRE: *Seiglivet. »Ørn Bjørn & Jørn« er overraskende blitt et av Tores hovedverk, og går nå fast i Pondus. Her episode nr. 52 fra »Tore Hund & Co.«.*

OPPE TIL HØYRE: *Selvkarikatur. Tore Hund er Tore Strand Olsen tatt ut i det ekstreme. Fra Tore Hund & Co.*

TIL HØYRE: *Turtelduer. Fobi & Noia er gjengangere i Tores serier. Fra venstre: Fobi, enkefru Rigmor Mortis og Noia.*

til. Dette var starten på en omflakkende serietilværelse, der »Ørn Bjørn og Jørn – verdens dummeste tegneserie«, serien som gir bløte vitser til en ny dimensjon, var det største innslaget av kontinuitet. Tore gikk fra kommerse *Pyton* til såkalte »personlige undergrunnsserier«, og passet ikke helt inn.

– Jeg vil ikke kalle Jippi-seriene for undergrunnsserier. Med undergrunnsserie mener jeg serier uten vanlig distribusjon, med en annen holdning til serier og som ikke er kommersielle. Men Jippi har både distribusjon gjennom Narvesen og får statsstøtte fra Norsk kulturråd. Jeg hadde ikke noe forhold til undergrunnsserier fra før av; det var umulig å få tak i slikt i Fredrikstad. Det tok meg lang tid å lære meg å like Robert Crumb, men jeg falt for ham etter at jeg leste hans »Coffee Table Art Book« etter at jeg hadde sett Terry Zwigoffs dokumentarfilm »Crumb«. Da fikk jeg veldig sansen for den typen serier, mens jeg tidligere syntes alle selvbiografiske serier bare var dritt.

Møtet med Jippi-filosofien var et lite sjokk, og plutselig var tegneserier redusert til Tores hobby – og ikke det yrket han var vant til.

– Det som var viktig med Jippi, var at det var et miljø bestående av hyggelige og flinke mennesker, og i starten fortsatte jeg i noenlunde samme stilen som tidligere. Jeg tilpasset meg *Forresten* på et vis, men det føltes aldri påtvunget. Min første *Forresten*-serie var en stum ensider som ble refusert i Pyton, mens »Fobi og Noia« hadde stått på trykk i *Pyton* tidligere.

Jippi-miljøet prøvde hele tiden å overbevise Tore om lage andre, mer personlige og realistiske serier enn de søte humorseriene han leverte, og »Tore Hund« var et resultat av denne pushingen.

– Det fine med både *Pyton* og *Forresten* var at jeg kunne tegne nesten som jeg ville, og hele tiden skifte stil – så lenge innholdet og historien passet inn i konseptet. Allerede i *Pyton* brukte jeg mange forskjellige tegnestiler og boltret meg med serieparodier. Jeg gikk fra det ene til det andre hele tiden, så å melde overgang til undergrunnsserier var ikke et så stort sprang som det kan virke som.

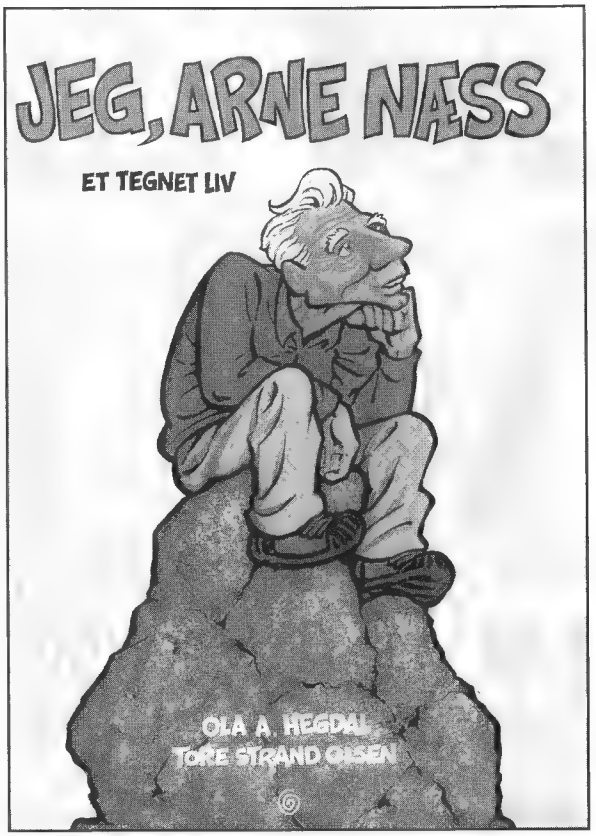

FØRSTE TIL VENSTRE: *Mambo. Rasmus og Ingeborg Bjarm i »Mambo« er inspirert av romanen »A Confederacy of Dunces«.*

ANDRE TIL VENSTRE: *Biografi. »Jeg, Arne Næss« forsøker å gjenfortelle Arne Næss' 90 år lange liv på 90 sider.*

Tore har i det hele tatt en pragmatisk innstilling til tegneserier; han både holder på idealene sine samtidig som han er svært tilpasningsdyktig. Naturlig nok prøvde han seg også på stripeserier, etter at suksessene til Lise Myhres »Nemi« og ikke minst Frode Øverlis »Pondus« innførte stripealderen i norske tegneserier.

– »Mambo« var mitt første stripeforsøk i samarbeid med Jørgen Brekke, en kompis av Tom Ostad. Vi tok utgangspunkt i John Kennedy Tooles roman »A Confederacy of Dunces«, som handler om en fyr som bor hjemme hos mor, er enormt belest og bruker all kunnskapen sin til å plage vettet av mora si. Vi syntes dette var enormt morsomt, og prøvde å lage en stripeserie løst basert på det.

Men Tore falt aldri helt for stripeformatet, og »Mambo« fant da heller aldri noe hjem. I 1999 skulle Tore og Tormod Løkling lage en stripeserie som julekalender i *Dagbladet*, med Donald, onkel Skrue og nevøene i hovedrollene. 24 striper var skrevet og rundt halvparten var ferdigtegnet da Disney-konsernet satte foten ned. Serien ble ikke godkjent og så aldri dagens lys.

– Stripen er et veldig attraktivt format, og for veldig mange er det en fin måte å lage serier på. Men personlig synes jeg det gir meg få muligheter som tegner. Humoren er det viktigste i en stripeserie, mens tegningene må være enkle – og for meg føles det veldig begrensende. Men når det er sagt, er nok »Pondus« den beste norske tegneserien i dag. Frode Øverli er den eneste som klarer å lage en hundre prosent vellykket stripeserie i Norge.

TIL VENSTRTE: *Karikatur. Tore arbeidet lenge med å karikere Arne Næss slik at han ble like gjenkjennelig som barn som 90-åring.*

FILOSOFI OG FORENKLING

Nå håper Tore at forlagene vil satse mer på større og lengre tegneserier, og håper Kagge Forlags satsning på »Jeg, Arne Næss« – en tegneseriebiografi over den norske filosofen i anledning hans 90-årsdag – kan fungere som isbryter. Albumet nærmet seg i januar 5000 solgte.

– Det var Arne Næss' kone Kit-Fai som hadde ideen om å gi en tegneserie i bursdagspresang til sin manns 90-årsdag. Erling Kagge tente på ideen og ga oppdraget til Ola Hegdal. Egentlig skulle Ola gjøre både manus og tegninger, men han fant ut at det ville bli en alt for stor jobb på så kort tid. Vi to hadde lenge snakket om å gjøre noe sammen,

TIL VENSTRE: *Stoppet. Tormod Løkling og Tore Strand Olsen skulle tegne en julekalender-stripeserie med Skrue, Donald og nevøene. Prosjektet ble ikke godkjent av Disney-konsernet og er aldri blitt trykket.*

Den 90 sider lange tegneserien er Tores klart mest omfattende verk, og mesteparten ble tegnet i løpet av en tre måneder lang og svært intens periode. Tidsfristen var et problem, et annet problem var hvordan en skulle stappe inn Arne Næss' rikholdige og 90 år lange livshistorie og omfattende filosofiske verk inn på 90 tegneseriesider. Her måtte ting kuttes ut og forenkles i stor skala.

– Vi hadde planlagt en masse som det aldri ble noe av, men utlukingen var i hovedsak Olas jobb. Det viktigste for meg var å få en helhet i det, en dramatisk fortelling. Rammefortellingen ble Arne Næss' liv presentert som en underholdende fortelling, mens vi trakk inn hans inspirasjonskilder og filosofi i kapitler underveis. Vi syntes vi klarte å skape en dynamisk helhet ut av det.

Faren med prosjektet var at det skulle ende opp som en »illustrert klassiker«, en tung tekstmengde med illustrasjoner som bonus.

– Tidlig i prosessen bestemte vi oss for å lage det som en tegneserie, og følgelig bruke tegneserie-effekter i stor grad. Jeg pushet på Ola for å få minst mulig tekst, noe som kan virke litt rart i en bok om Arne Næss. Men poenget var at vi ville at tegningene skulle fortelle, mens teksten bare var et tillegg. Vi holdt teksten til et minimum, og brukte en mengde tegneserie-effekter, som superhelter, funny animals og illustrasjoner av ting som bare er mulig i fantasien. Da jeg for første gang hørte om Næss' teorier og da jeg tilfeldigvis traff Ola på puben Cacadou i Torggata, og han fortalte meg hva han holdt på med, syntes jeg det hørtes enormt spennende ut. Og da han slengte et forslag om at jeg skulle tegne etter hans manus i bordet, sa jeg ja tvert.

OPPE TIL VENSTRE: *Superrotte. Det var bare en mulighet for å illustrere Arne Næss' teorier om »superrotten«.*

OPPE TIL HØYRE: *Serie-symbolikk. Arne Næss kjemper mot sin egen »panzerkarakter« – et typisk tegneserie-dramaturgisk grep.*

TIL HØYRE: *Ikke helt korrekt. Arne Næss sa riktig nok til politiet at han hjalp noen gamle damer under rockeopptøyene i Oslo, men i virkeligheten var ikke damene gamle. Biografene tok ikke helt poenget med akkurat den historien.*

om »superrotten« var det aldri tvil om at det måtte illustreres som en rotte i Supermann-drakt.

– Vi ville ikke lage en kjedelig tegneserie-biografi, for det hadde vi sett alt for mye av. Vi ville lage en bok vi syntes det hadde vært morsomt å lese selv, og hadde ingen klar målgruppe – bortsett fra de som gjerne ville vite noe om Arne Næss, men som kanskje ikke turte eller orket å ta fatt på noen av bøkene hans.

TROR PÅ SERIEBØKER

Tore ønsker å fortsette samarbeidet med Hegdal, og tror også at fremtiden vil bringe flere seriebøker av typen »Jeg, Arne Næss«. Han har også full forståelse for at slike prosjekter da gjerne må knyttes opp til figurer eller kjendiser med kommersiell verdi. De norske markedene er neppe modne for å satse på originale verk i stor skala, og tabloidiseringen gjør seg også bemerket i tegneseriebransjen. Duoen er for øvrig allerede i gang med en serie for fagbladet *Bok & Bibliotek*.

– Problemet med å selge inn tegneserieprosjekter er at forlagene gjerne vil se et ferdig verk før de tar stilling til om det er verdt å gi ut. Men det er ikke økonomisk forsvarlig å fullføre slike store prosjekter uten at du vet at du får betalt for det; forlagene må godta et prosjekt ut fra ideer, manus og skisser. Og med Næss-boka tror jeg at vi har bevist at det er mulig å gjøre noe slikt på et bokforlag. Jeg tror også norske tegneserier har et potensial i fagbladene, bare se på »Arne And« som gikk i *Metallarbetaren* i Sverige.

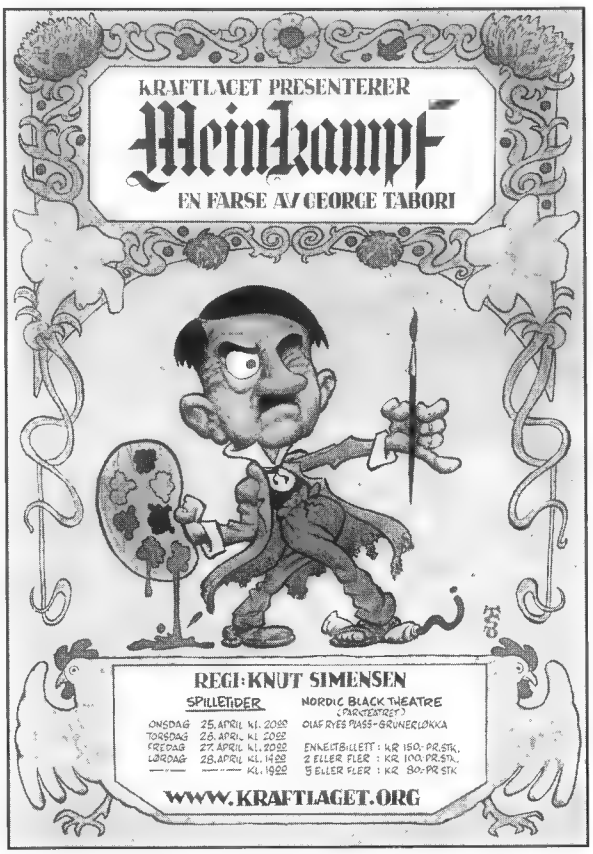

OPPE TIL VENSTRE: *Troll. Sluttscenen fra »Floke: Pokeransikt«, en del av Propell-prosjektet.*

OPPE TIL HØYRE: *Hekser. »Bloksberg« var en annen av seriene i Propell.*

TIL VENSTRE: *Hitler. Tore er med i teatergruppa Kraftlaget, og tegner naturlig nok deres plakater. Her fra oppsettingen av George Taboris »Mein kampf«.*

Tore ser for seg at stripe- og humorhefter som *Pondus* og *Larsons gale verden* gis ut side om side med større bokprosjekter. Det han savner er mellomtingen; et blad med mulighet til å gjøre ti sider lange historier og som tilbyr serieskaperne et kreativt miljø med redaksjonell oppbacking.

– I dag finnes det ikke alternativer til å lage stripeserier i ensomhet, mellomlange serier på hobbybasis og større bokprosjekter. Det profesjonelle miljøet fra *Pyton*, med Dag Kolstad i spissen, eksisterer ikke i dag. Du kan si hva du vil om innholdet i *Pyton*, men rent tegneseriefaglig holdt det mål hele veien. I dag finnes ikke noe sammenlignbart miljø, det nærmeste er Bladkompaniets Tormod Løkling, men han har lite tid til å ta seg av folk. Og *Smult* er preget av ferske serieskapere som jobber på hver sin tue, uten at noen av de gamle ringrevene er med og kan gi råd og opplæring.

HELT PROPELL

Tore har i flere år arbeidet med et bladprosjekt under navnet »Propell«, som han forteller var bygd opp etter mønster av *Donald Duck & Co.*.

TIL VENSTRE: *På lisens. Tore tegnet noen serier med Teenage Mutant Hero Turtles da skilpaddene var på høyden av sin suksess.*

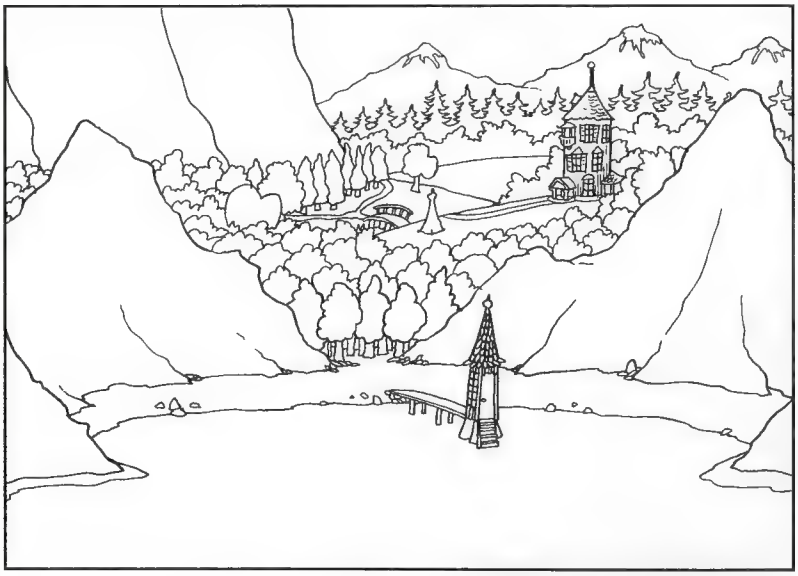

OPPE: *Bakgrunner. En bakgrunn Tore tegnet til »Mummitrollet« CD-ROM.*

– Vi var en gjeng på 10–15 stykker som hadde lyst til å lage et blad i Donald-tradisjonen – uten striper, men med én til ti sider lange historier. Vi ønsket å kombinere den faglige måten å jobbe på fra *Pyton* med en helt annen type tegneserier. Målgruppen var bevisst veldig uklar, og det skulle ikke bli noe rent barneblad – mer et »allround«-blad som *Donald Duck & Co.*

Gjengen så for seg *Propell* som et månedsblad og presenterte en dummy for forlagene, men interessen var laber – noe Tore i ettertid forstår veldig godt.

– Det er veldig dyrt å sette i gang et slikt månedsblad, og ideen er dessverre blitt liggende i flere år. Siste nytt er at Bladkompaniet er interessert i å gi ut det vi har laget som en sommerspesial. Vi vet ikke hva det vil hete eller hvordan det skal presenteres, men jeg er ganske sikker på at det i alle fall vil komme ut et nummer. Stripeseriene går jo bra, men er det ikke da på tide å gå et skritt videre? Der har bladforlagene et ansvar; de gir jo nettopp ut blader – og da bør en lage bladserier, stripeseriene er jo et avisformat. Bladkompaniet og Egmont lager stort sett humorblader etter Billy-malen; samlinger av stripeserier. Nå er det på tide å tenke nytt.

TIL HØYRE: *Selvportrett. Tore Strand Olsen i egen strek.*

Tore er ikke fremmed for det kommersielle, og har arbeidet med »Mummitrollet« CD-ROM og tegning for »Teenage Mutant Hero Turtles«. Nå har han tro på oppdatering av gamle norske seriehelter.

– Jeg tenker mye på å rekonstruere gamle norske serier og konsepter, ting som mange synes er kjipt. Det hadde vært moro å lage nye versjoner av serier som »Nils og Blåmann« og »Vangsgutane«, men ikke som parodier. »Ingeniør Knut Berg« hadde også vært morsomt å oppdatere, men den er så sær at det hadde vært vanskelig å ikke ende opp i parodien. En serie som »Smørbukk« har prøvd å henge med i tiden, men på den måten blir endringene usynlige for folk flest. Jeg tenker på radikale nyversjoner, slik som Frank Miller gjorde med »The Dark Knight Returns«. Jeg har også tro på synergi-effekt mellom flere medier, slik at en lager tegneserier med figurer som allerede er kjent fra tv, film, litteratur eller andre medier fra før.

– Vil tegneserier være masse- eller nisjekultur i årene framover?

– La oss for Guds skyld ikke håpe det blir en nisjekultur. Jeg tror det fortsatt vil være en del av populærkulturen, fordi tegneserier har sin egen unike måte å presentere ting på. Jeg håper kombinasjonen tegneserier og animasjonsfilm vil bli vanligere her i Norge. I Danmark ble et enormt animasjonsmiljø bygget opp som en direkte følge av tegnefilmversjonen av Peter Madsens »Valhall«, og noe lignende bør være mulig her i landet. Christopher Nielsens »To trøtte typer«-langfilm »Slipp Jimmy fri« kan forhåpentligvis føre til noe av det samme. ◄

Bibliografi i utvalg

EGNE UTGIVELSER

- *Tore Hund & Co.* nr. 1 (Jippi Forlag 1998)
- Pyton-album nr. 3, 1999: Serieparodier (Bladkompaniet 1999)
- Pyton-album nr. 2, 2000: Fobi & Noia (Bladkompaniet 2000)
- »Jeg, Arne Næss – Et tegnet liv«, med Ola Hegdal (Kagge Forlag 2001)

BIDRAR I

- Diverse serier i *Pyton* 1990–1996 (Bladkompaniet)
- »Teenage Mutant Hero Turtles« skoledagbok 91/92 og 92/93 (Egmont og Atlantic Förlag)
- Ensidere i »Teenage Mutant Hero Turtles« månedsblad (Egmont og Atlantic Förlag)
- *Sesam Stasjon* månedsblad 1992–1993 (Semic)
- *Sesam Stasjon* julehefte 1994 (Semic)
- Fem sider med »Gerner Schmidt« i *Gale streger* (Forlaget Ultima 1994)
- Diverse serier i *Geek*, tre nummer (Egmont 1997)
- Diverse serier i *Forresten* 1997–1999 (Jippi Forlag)

ØRN BJØRN & JØRN

- Nr. 1–46 i *Pyton*, 1995–1996
- Nr. 49 i *Geek* nr. 3, 1997
- Nr. 50–52 i *Tore Hund & Co.* nr. 1, 1998
- Nr. 53 og utover i *Pondus*, 2000–2002

BAMSE BIBLIOTEKET

TE NU!

I volym 4 kan du läsa ännu fler spännande äventyr ur serietidningen BAMSE.

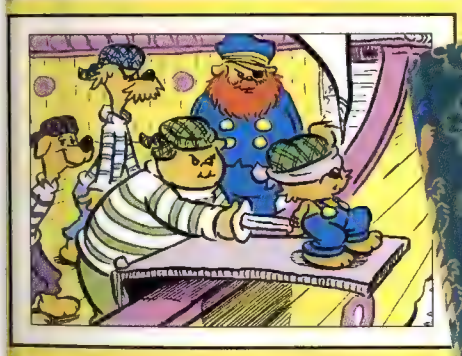

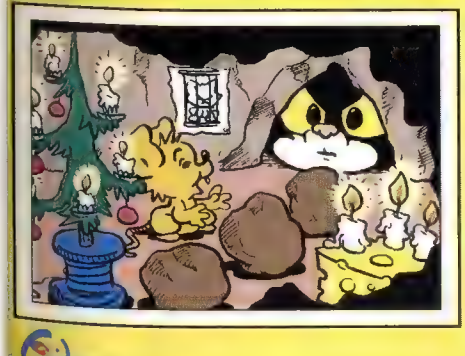

Saknar du någon BAMSE-tidning från 1974 i din samling?

Nu kan du få alla tidningarna från och med starten 1973 fint inbundna som böcker med hårda pärmar. Tidningarna är återgivna precis som de såg ut när de trycktes första gången. Det är samma fantasifulla omslag och roliga äventyr. I BAMSE-biblioteket nr 4 kan du bland mycket annat läsa om när Bamse blir sjörövare, om Skalmans vädermaskin och om Bamse i Jättedalen. Allt är tecknat och berättat av Rune Andréasson som redan 1962 skapade den figur som han blev mest känd för, "Bamse - världens starkaste björn".

Du kan också börja samla på BAMSE-biblioteket och få böckerna direkt hem till dig. Vår kundservice ger mer information.

040 - 693 94 35

»Zits« bety

– Om Borgman, Sco

yder »finnar« och tonårens hemlighet

av **GÖRAN SEMB**

Låt oss börja med att få den oundvikliga frågan ur världen. Vad betyder egentligen »Zits«? Jo, det är helt enkelt ett engelskt ord för finnar, detta eviga tonårsgissel. Sedan är »Zits« också titeln på en populär amerikansk dagsserie (i svensk press ibland omdöpt till »Jeremy«), som handlar just om detta att vara tonåring (och förälder till en tonåring). Det här har blivit en av senare års mest populära nya serier, och således är det hög tid för en presentation i B&B.

FÖREGÅENDE SIDA: *Borgman, Scott och en tonåring vid namn Jeremy Duncan.*

Det besvärliga med att skriva om »Zits« är att den egentligen är två serier. Den första handlar om en lätt stereotyp medelklassfamilj med den tonårsrebelliske femtonåringen Jeremy som huvudperson – dock en huvudperson utan någon riktig egen personlighet. Han finns mest till för att uppvisa typiska tonårsbeteenden som medelålders tidningsläsare kan känna igen och skratta åt. Han har också en mullig bäste vän, Hector, med vilken han kan hamna i typiska tonårssituationer som yngre läsare känner igen, samt ett par föräldrar. Föräldrarna är med för att ibland vara precis så sega som föräldrar kan vara, vilket roar yngre läsare, och för att ibland reagera med uppgivenhet inför sonens sätt att vara, vilket tonårsföräldrarna känner igen. Hector är dessutom *hispanic [amerikan med spanskspråkig bakgrund]*, vilket ökar gruppen som kan känna igen sig i seriens figurer.

Den här serien är ofta rolig, och igenkänningsfaktorn för de situationer den skildrar är hög. Det är inte konstigt att den snabbt blev mycket populär – det rör sig om mycket kompetent producerat hantverk. De båda medelålders män som gör »Zits«, Jim Borgman (teckningar) och Jerry Scott (manus), är erfarna gamla rävar i serie- och skämtteckningsbranschen.

Dessutom är de inte rädda för att experimentera med berättandet. I scener som nästan verkar inspirerade av »Kalle och Hobbe« kan fantastiska fantasier utspelas, som sedan visar sig vara symboliska för vad som *egentligen* ägt rum. När föräldrarna vid matbordet frågar Jeremy om hur hans dag

TILL VÄNSTER: *Männen bakom »Zits«, Jim Borgman till vänster och Jerry Scott till höger.*

NERE TILL VÄNSTER: *Det faktum att både Scott och Borgman i botten är tecknare ökar andelen action och visuella inslag i »Zits«,. Det gör att den på ett behagligt sätt skiljer sig från många andra serier, där hela skämtet ligger i dialogen och figurerna blir statiska.*

TILL HÖGER: *Jim Borgman på jakt efter en idé till dagens politiska skämtteckning.*

SKISSERNA TILL HÖGER: *Huvudrollsinnehavarna i »Zits«, Jeremy, hans föräldrar, kompisen Hector och flickvännen Sara.*

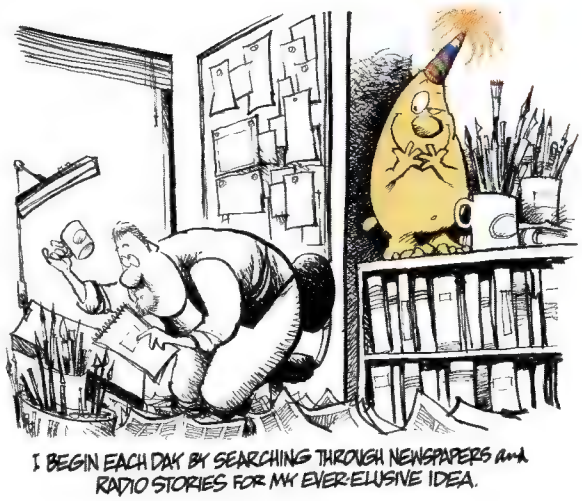

har varit kan rummet förvandlas till en medeltida tortyrkammare. Det rör sig dock nästan aldrig om Jeremys önskedrömmar och fantasier, som hos Kalle, utan handlar mera om välfunna om än extrema liknelser.

Däremot är det här inte någon stor serie, därtill är karaktärerna alldeles för stereotypa. Väldigt mycket känns igen från diverse amerikanska *sit-coms* och tonårskomedier. Den är ändå ofta rolig, och tecknaren Borgmans lediga, krafsiga stil ger liv åt serien.

KARAKTÄRERNA KOM

Men det är lustigt med seriefigurer. De tar sig ofta friheten att utvecklas på egen hand, och det var precis vad som skedde med Jeremy. Gradvis fick han allt mer av en egen personlighet, och lämnade den påtvingade rollen som »trulig tonåring«. Eller som Jim Borgman uttrycker det: »I början frågade vi oss vad tonåringar gör *[i en given situation]*, nu frågar vi oss vad Jeremy skulle göra.«

I den här utvecklingen, från stereotyp till karaktär, har flera av bifigurerna följt med. Det är kanske tydligast med pappan, vilket kanske inte är så konstigt med tanke på att serien görs av två medelålders män, som bara behöver gå till sig själva för att förstå hur pappan fungerar.

Denna den andra Zits-serien har utan tvivel vunnit på att bli mer karaktärs- än situationsdriven. Det är numera lättare att läsa den för att man bryr sig om figurerna och vill veta mer om deras liv och utveckling. Tyvärr har Borgman under tiden han jobbat med serien dragit ned på det krafsiga i sin stil – den renare linje han nu använder är inte lika livfull och vildvuxen. Ändå är serien tillräckligt populär för att gå i niohundra tidningar världen över.

Här kan för övrigt en parallell dras med »Baby Blues«, dagsstrippserien som också skrivs av Jerry Scott, men som tecknas av Rick Kirkman. När »Baby Blues« började var det en utpräglad »känna-igen-sig-i-diverse-vardagssituationer-serie«. Figurerna var föga mer än representanter för de roller läsaren skulle känna igen – »pappa«, »mamma«, »barn«. Till detta kom att Kirkmans stil – i mitt tycke – inte var särskilt intressant, så den som inte placerade in sig själv och sin familj i de olika rollerna hade svårare att se det roliga.

Men även här har figurerna genomgått en utveckling från enkla stereotyper till att få mer och mer karaktär. Det är extra tydligt hos barnen i serien, som numera är så pass gamla

DE TVÅ STRIPPARNA NEDERST PÅ UPPSLAGET: *»Baby Blues« har liksom »Zits« två sidor, dels de gulliga barnhistorierna, dels enstaka ansatser till realism (som faktiskt gått aningen längre än motsvarande försök i »Zits«).*

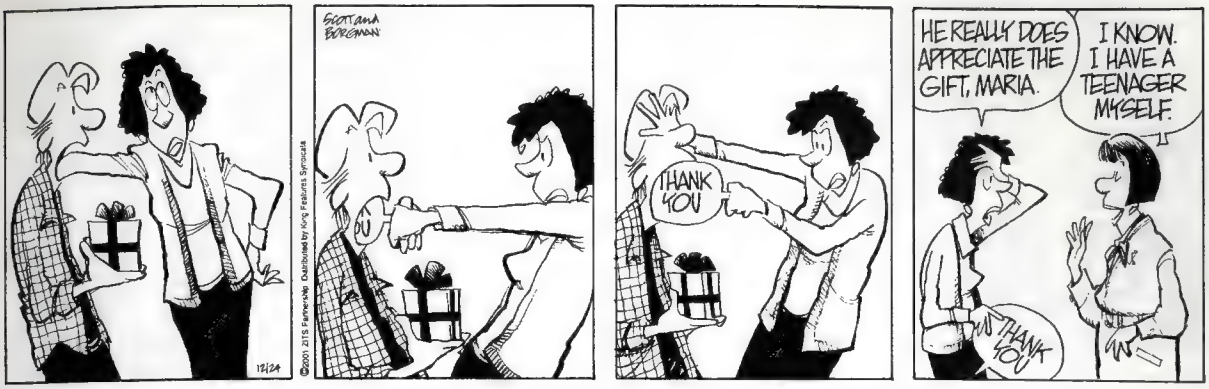

TILL VÄNSTER: *Scott och Borgman leker gärna med seriemediet, dock inte så ofta som här i meta-serieform.*

att de klarar av att själva driva olika seriestrippar. Till exempel kan sonen i familjen få spader när han upptäcker att storasyster klätt upp hans *Action Man*-docka i Barbie-kläder: »Iiiiiih!! Skära trosor??«

En skillnad mellan »Zits« och »Baby Blues« är dock att det är lättare att föra in bifigurer i den förra. Ett tredje barn verkar nu vara på väg för föräldrarna i »Baby Blues«, och när det väl har anlänt så blir man inte av med det – det ska vara närvarande i stripparna. En ny klasskompis för Jeremy kan hoppa in en gång i månaden eller så, och blir inte lika påträngande.

KORTSLUTER

»Zits« handlar alltså om den femtonårige Jeremy Duncan och de människor som befolkar hans värld. De är huvudsakligen föräldrarna, Walt och Connie, den äldre, »perfekte« brodern Chad (som inte syns så ofta eftersom han går på college) samt vännerna Hector och (kärestan) Sara. Jeremy drömmer om en framtid som rockmusiker, helst tillsammans med Sara.

TILL VÄNSTER: *Jeremy och Sara, och Jeremy har just kortslutit igen.*

Jeremy är på många sätt en sympatisk figur. Han är ofta ironisk och rent av spydig mot sina föräldrar, och hjälper inte till så mycket som han borde hemma, men han försöker ändå efter bästa förmåga att vara en bra människa. Hans känslor för Sara är till exempel plågsamt äkta. Att han är en smula självcentrerad kan kanske inte undvikas, och balanseras av den naivitet med vilken han är det. Det händer då och då att han förolämpar Sara eftersom han är så förtjust i henne att hans hjärna kortsluter sig när hon är i närheten.

Det är också uppfriskande att se en serie där relationerna mellan könen är så avspända och normaliserade. Även om Jeremy gör bort sig inför Sara då och då vet hon att han tycker om henne, och gillar honom också. Även Jeremys föräldrar har ett jämställt förhållande, det är till exempel pappan som har hand om tvätten i familjen. Båda är välutbildade yrkesmänniskor; pappan är tandläkare och mamman psykolog. Det är sällan de kommer ihop sig om något – som regel måste de hålla ihop om de ska ha en chans mot Jeremy!

Det händer dock att mamman och Jeremy gör gemensam sak och driver en smula med pappan. Det kan ske i samband med att pappan blir upprörd över någonting omoraliskt hos dagens generation, till exempel den nya musiken som bara handlar om sex och droger. När Jeremy då nämner vissa sångtitlar från pappans ungdom – »Lucy in the Sky with Diamonds« med flera – protesterar pappan upprört: »Det är skillnad... Det är *klassiker*!«.

Jeremy håller sig inte heller för god för att manipulera sina föräldrar. När han målar sitt rum svart får det till följd att de börjar oroa sig för honom, och han inser att han kan utnyttja situationen för att lura till sig en ny dator. Tyvärr leder hundhalsbandet han då (för att förstärka effekten) börjar ha på sig i stället till att föräldrarna inser att han behöver mer vuxenkontakt och, framför allt, kramar. Den svarta färgen blir snart övermålad.

På samma sätt som det är föga av könskrig i »Zits«, används Hectors latinska ursprung sällan för några skämt. Han och Jeremy är helt enkelt kompisar och accepterar varandra. En skillnad är dock att Hector kommer från en större familj, och är van vid att ständigt ha småsyskon klängande på sig.

TILL HÖGER: *Pappan har just – sig själv helt ovetande – döpt grabbarnas band. Ibland förstår man inte varandra, men det kan bli bra ändå.*

STRESS

»Zits« är populär i Skandinavien. En anledning kan vara att vi har en familjestruktur som i många stycken liknar den amerikanska, med tillräckligt välstånd för att det ska finnas utrymme för en lätt alienerad, undersysselsatt, men stressad tonårsgrupp med ett stort mått av personlig frihet. Den här popularitet utomlands är för övrigt inte alltid så lätt för amerikanska serieskapare att förstå. Inför sitt besök på Göteborgs bokmässa i slutet av nittiotalet ringde Jerry Scott till Bud Grace (»Ernie«), som ju är veteran i sammanhanget, och frågade hur det var att träffa svenskarna. Svaret blev: »Herregud, jag älskar dem! Och de älskar mig!«

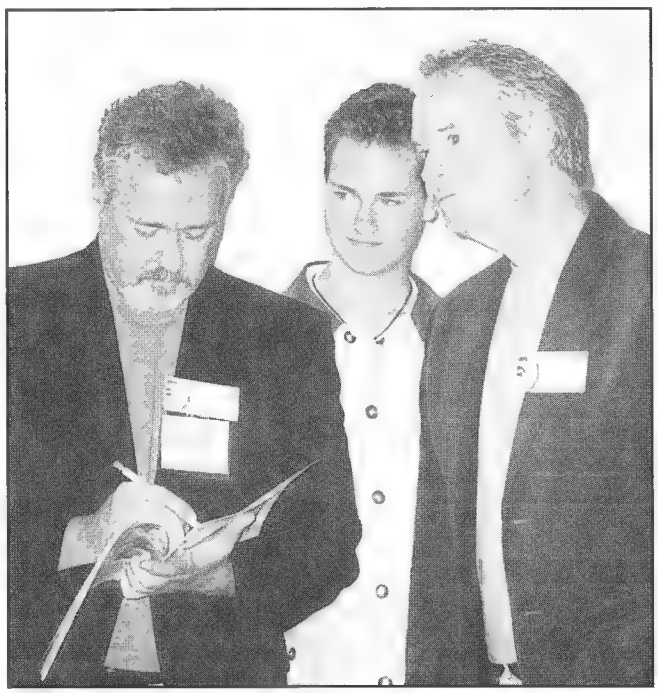

TILL HÖGER: *Borgman, Scott (och Borgmans son Dylan, som alltså inte är förebilden för Jeremy) när de besökte Bokmässan i Göteborg 1999. Foto Peter Nilsson.*

Det finns en medveten strävan att vidmakthålla en ganska hög konflikt-/stressnivå i »Zits«. Det finns två skäl till det. Det ena är att det blir en intressantare serie, med mer material att bygga stripparna på – den lyckliga och stillsamma familjen är trevlig att leva i, men tråkig att läsa om i längden. Eller, som Jim Shooter (en gång chefredaktör på serietidningsförlaget Marvel) uttryckte det: »conflict builds character« – det vill säga, inte nog med att konflikter och skildringar av hur man löser dem utvecklar läsarens karaktär, de låter också läsaren förstå mer om *figurens* karaktär.

Till detta kommer att Jerry Scott ville skapa en serie som verkligen sade något om tonårslivet, en tid som kännetecknas av just stress och konflikter. Tonåringen kan känna att han eller hon skulle kunna uträtta storverk om bara chansen gavs, men sitter fast i ett system som inte släpper fram honom/henne. Man vet så mycket, men föräldrarna och omvärlden förstår det inte. Scott och Borgman gör sitt bästa för att ta vara på denna erfarenhet och visa världen ur Jeremys synvinkel. För att serien inte ska bli för ensidig visar man då och då även upp föräldrarnas perspektiv, men man aktar sig noga för att håna Jeremy och andra tonåringar.

INTE FÖREBILD

Hjälp med att kontrollera innehållet i serien utgör i det avseendet alla unga läsare, och det kommer snabbt klagobrev om serieskaparna går över gränsen. »Jag tror att de flesta tonåringar som vi mött först har varit misstänksamma«, säger Jim Borgman. »De tror att vi ska trampa på dem som alla andra.« Borgman hade när serien startades för övrigt en egen tonåring – sonen Dylan – hemma, som kunde hålla pappan underrättad om sin värld och ta honom i örat om han gjorde något dumt. (Tiden går dock, och Dylan har hunnit börja på college. Numera är det dottern Chelsea som är tonåringen i familjen.)

Det faktum att Dylan var i tonåren just vid tiden för seriens tillkomst har också lett till spekulationer om att Jeremy skulle vara baserad på denne, men Borgman är noga med att framhålla att så inte är fallet. Han vill inte att sonen ska växa upp och känna att han blivit utlämnad, som till exempel A A Milnes son Christopher Robin (eller för att ta ett serieexempel, Hank Ketchams son Dennis) lär ha gjort. Ett visst skydd är det också att det mesta idématerialet ju kommer från Scott, som bor i Kalifornien, tusentals kilometer från det Borgmanska hemmet i Ohio.

Borgmans son har för övrigt haft mer att hantera än de flesta, då Borgmans hustru gick bort för några år sedan. Det var en upplevelse som tog tecknaren hårt, och som fyllt honom med beundran för hur hans barn hanterat den. De riktigt stora frågorna tar man dock inte upp i serien; det är ingen plats för att diskutera sexuellt överförbara sjukdomar och liknande. Dels finns det nog med material att hämta ur vardagens små problem, dels ser man nog inte riktigt en underhållande dagspresserie som det rätta forumet för detta.

Borgman har annars också en parallell karriär som politisk skämttecknare, där han har möjlighet att debattera djupare frågor. Det är förresten intressant att kontrastera de litet olika stilar han använder i de politiska teckningarna och i »Zits«. Redan från början var det mer svärta i de politiska teckningarna, något som man kunde tro har att göra med de ämnen som avhandlas. Enligt tecknaren själv beror det dock mera på bildstorleken – han har så mycket mindre utrymme i serien, och kan därför inte fylla den med så mycket detaljer som han skulle vilja.

TILL VÄNSTER: *Jerry Scotts version av »Lisa & Sluggo«. Här ett exempel ur sekvensen där president Bush – den förre president George Bush, då – 1992 kom på besök på Lisas skola. Lisa visar runt, och tilltalar presidenten »Your Georgeness« (vilket den verklige presidenten lär ha uppskattat storligen).*

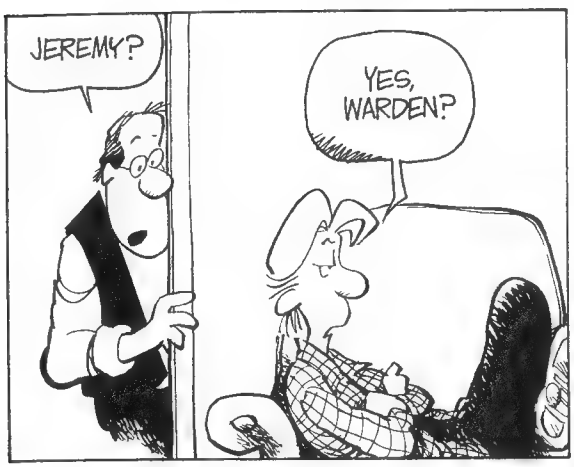

TILL VÄNSTER: *Tonen brukar vara rätt välmenande i »Zits«, men visst kan Jeremy bli lite spydig.*

JERRY SCOTT

Men låt oss nu ta en närmare titt på serieskaparna bakom »Zits«. Jerry Scott är född i Elkhart, Indiana, den 2 maj 1955. Han studerade ett år vid Arizona State University, och började sedan sin bana som tecknare (mestadels inom reklambranschen) i mitten av sjuttiotalet. Han skickade också in skämtteckningar till diverse tidningar och tidskrifter, fick en del publicerade, och försökte arbeta fram en strippserie tillsammans med vännen Rick Kirkman. Så småningom (januari 1981) fick han överta George Crenshaws »Gumdrop«, en dagligen återkommande skämtteckning (det amerikanerna kallar »daily panel«) på temat busiga barn och deras föräldrar. Samtidigt arbetade han inom marknadsföring, just då på en bank.

1983 erbjöds han att överta Ernie Bushmillers klassiska »Lisa & Sluggo« (»Nancy«). Från den punkten kunde han ägna sig på heltid åt serier, och han kom att arbeta med serien i tolv år. Till att börja med var han mycket hårt styrd av syndikatet i hur serien skulle tecknas (»i början var jag tvungen att räkna taggarna i hennes hår för att vara säker på att bli godkänd«, skrattar han), men så småningom fick han friare tyglar, och i hans händer moderniserades serien avsevärt. Resultatet (som under titeln »Nancy« kan läsas på svenska i serietidningen *Gustaf*) blev en avsevärt piggare serie, som egentligen hade rätt lite gemensamt med Bushmillers original. Scott fortsatte att producera »Lisa & Sluggo« till september 1995, då den övertogs av bröderna Brad och Guy Gilchrist.

Historien bakom tecknarbytet 1995 är förresten att syndikatet i ett försök att rida på nostalgivärdet ville att serien skulle återgå till att se ut precis som när Bushmiller gjorde den. Scott var inte beredd att ställa upp på det, utan föredrog att gå vidare. Man skildes dock som vänner, och möjligen var Brad och Guy ännu gladare, eftersom de verkar ha mer eller mindre officiellt godkännande för att helt enkelt kopiera Bushmillers gamla skämt.

Under tiden han arbetade med »Lisa & Sluggo« hade Jerry Scott tillsammans med gamle vännen Rick Kirkman också arbetat fram en ny serie, »Baby Blues«, som nästan uteslutande kretsar kring föräldraskapet och dess vedermödor. De första idéerna till serien kom 1987, och antagligen spelade det faktum att Kirkmans andra barn då nyligen anlänt en viss roll för ämnesvalet, liksom den omfattande »babyboom« som just vid den här tiden rullade över västvärlden och försåg serien med en »färdig« målgrupp redan från starten. I januari 1990 publicerades den första Baby Blues-strippen, och serien går numera i över sjuhundra tidningar i tjugofem länder, skriven av Scott och tecknad av Kirkman.

JIM BORGMAN

Jim Borgman föddes den 24 februari 1954 i Cincinnati, Ohio, och växte upp i stadens arbetarkvarter. En vecka efter att han tagit sin college-examen 1976 anställdes han som politisk skämttecknare av dagstidningen *The Cincinnati Enquirer*. Han hade gjort skämtteckningar åt skoltidningen, närmare bestämt ett dussin, och det var den samlade mängden politiska skämtteckningar han dittills producerat.

Det visste dock inte redaktören som anställde honom.

Borgmans första tid på jobbet påminde om Ray Bradburys liknelse om livet – att hoppa ut från en klippa och sedan bygga sig en fallskärm på vägen ned. Han kunde allt om att göra politiska skämtteckningar, utom just politik och skämttecknande.

För att överleva slukade han politiska skämtteckningar av alla de stora namnen (och några till), lärde sig allt han kunde så fort det bara gick, och sög samtidigt i sig mer av deras stilar än vad som egentligen var bra för honom. Några år senare insåg han att han satt fast i de manér han lärt sig under den här tiden. Alla idéer han fick visualiserade han med någon annans ögon, så att säga, och de komplimanger han fick kändes som om de gällde någon annans teckningar.

Vad han gjorde då var att sätta sig i sin studio och rita. Och rita. Och rita. Och han lovade sig själv att omedelbart riva sönder varje teckning så fort den började se ut som om den ritats av någon annan.

NEDAN: *Jim Borgman skildrar i en av sina politiska skämtteckningar sorgen och chocken efter terrordåden i september 2001.*

ÖVRE STRIPPEN TILL HÖGER: *En av Jerry Scotts idéskisser. Bistrare än så här blir inte det känslomässiga klimatet hos familjen Duncan.*

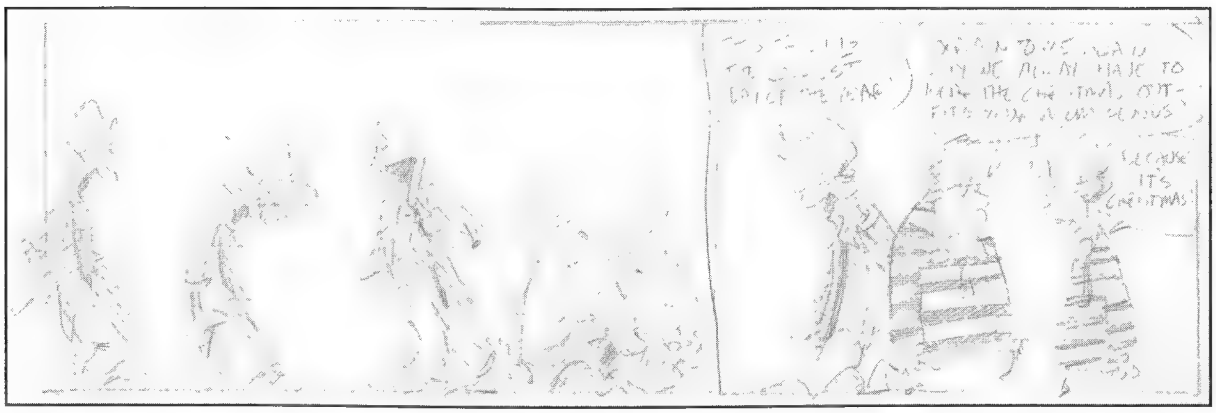

NEDRE STRIPPEN TILL HÖGER: *En del av det spontana och livaktiga i Scotts idéskiss har försvunnit när den förvandlats till tryckbar tuschteckning av Borgman. Med tanke på det minimala utrymme som kommer serierna till del är det dock kanske inte så förvånande att den måste göras så mycket renare i slutversionen.*

Resultatet blev en hel del fulla papperskorgar, många sena nätter, och sena inlämningar. Samt en egen stil. Delvis nådde han därhän genom att lära sig att lita till sina skisser, deras litet råare form, innan han hunnit förfina idéerna och teckningarna.

Denna hängivenhet för sitt yrke är något som tagit Borgman till toppen av professionen, och numera har han ett kontrakt under vilket han bara behöver producera tre skämtteckningar i veckan. Hans ambitiösa natur märks också på hur hjärtligt han avskyr fördumningen av den politiska debatten, och den koncentration på egentligen oväsentliga fenomen som följer med denna – till exempel Lewinsky-affären. Medan många andra av USA:s politiska skämttecknare hoppade högt av glädje över varje pikant detalj som avslöjades, längtade Borgman bara efter att eländet skulle ta slut så att man kunde koncentrera sig på väsentligheter i stället. Det är för enkelt att bara komma på ett skämt; han föredrar om han kan att säga något väsentligt. »Jag verkar komma på de mest uppenbara idéerna de första tio minuterna, och jag vill inte använda någon av dem. Jag måste tänka verkligt hårt för att komma fram till vad jag kan säga som känns nytt och annorlunda, och som kanske betyder något.«

TILL HÖGER: *Efter attentatet mot World Trade Center varnade Borgman för ett alltför ogenomtänkt svar på terrorn.*

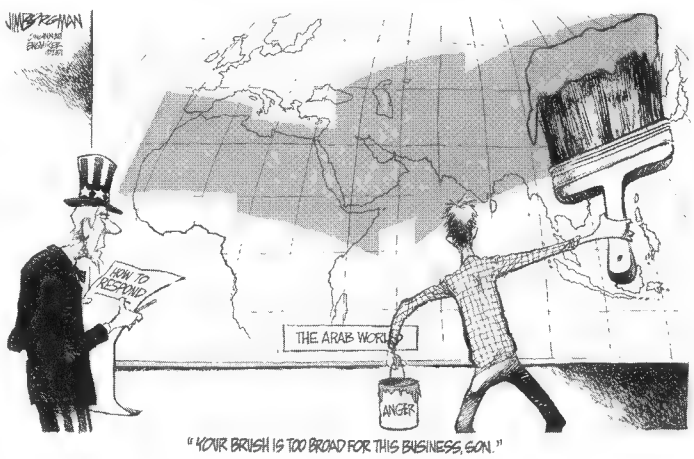

"YOUR BRUSH IS TOO BROAD FOR THIS BUSINESS, SON."

Han ogillar vidare att sätta någon politisk etikett på sig själv, men min åsikt är nog att han hör hemma något till vänster på den amerikanska politiska skalan – vilket skulle placera honom någonstans i mitten på den svenska. Eftersom *Cincinnati Enquirer* är en konservativ tidning innebär det att han ofta inte följer ledarsidans bedömning av olika frågor, men Borgman tycker att tidningen varit generös och låtit honom framföra sina åsikter. »Den politiske tecknaren ska fungera som ett slags vakthund som skäller när det är något på gång. Man kan inte alltid identifiera vad det är, men man gör ändå nytta genom att förvarna.« Många har tyckt att Borgman gjort nytta genom åren, och han har mottagit ett flertal priser, inklusive Pulitzerpriset, för sitt arbete.

Efter att Borgman etablerat sig som politisk tecknare fick han så småningom erbjudande om att göra en serie. Anrika *Washington Post* behövde en ny serie som skulle publiceras en gång i veckan, och när Washington Post frågar, då svarar man. »Wonk City« gick i drygt två år, 1994–1996, och fick viss spridning. Politiskt intresserade amerikaner älskade den. I längden blev den dock inte någon större omväxling för Borgman, han sysslade ju med politik även i sitt »ordinarie jobb«, och seriens smala världsbild gjorde att den inte kunde bli någon riktig storsäljare. Men den disciplin tecknaren tvingades ålägga sig för att hinna med båda sina uppdrag – trots att »Wonk City« bara publicerades en gång i veckan – kom honom till stor hjälp när han senare skulle påta sig jobbet att rita sju Zits-episoder i veckan. Omkring tio timmars arbete om dagen går det åt. Å andra sidan har han placerat sin ateljé mitt i huset för att barnen alltid ska kunna ha kontakt med honom – vilket kan påminna om hur han själv som barn satt i garaget på kvällarna och pratade med sin far medan denne målade de skyltar han försörjde sig på.

STRAFFKOMMENDERING

Samarbetet mellan Scott och Borgman har sin grund i en straffkommendering de båda drabbades av på nittiotalet: de engagerades som styrelsemedlemmar i National Cartoonists Society (en förening för serie- och skämttecknare). Även om tecknare kanske inte alltid är de mest administrativt intresserade eller kompetenta behövs det en styrelse, och vartannat eller vart tredje år är det farligt att vara tillgänglig vid telefonen. Både Scott och Borgman drogs in i styrelsen, träffades och upptäckte att de gillade varandra. (Däremot gillade de inte styrelsejobbet, utan föredrog att sitta och rita karikatyrer av andra.)

Slumpen gjorde sedan att de hamnade på samma plan på väg till ett möte, samt att planet fick punktering och blev stående i flera timmar. Under väntetiden fann de varandra som människor, inte bara tecknare, och kom överens om att hålla kontakten. På en gemensam semester arbetade Jerry Scott med sin planerade tonårsserie utan att få teckningarna av huvudpersonen att fungera. Han visade dem för Borgman och frågade vad han gjorde för fel, varvid denne tog fram sitt skissblock och gjorde en tidig version av Jeremy i en typisk utspridd pose.

Saken var klar, men ändå inte. Scott ville göra serien själv, och Borgman ville inte göra någon strippserie. Så Scott fortsatte göra skisser och skicka dem till Borgman, som tecknade om dem. Efter ett halvår av detta hade de två en rejäl hög med material, och bestämde sig för att höra efter med syndikatetet King Features om man där var intresserad. Det var man, och serien debuterade i juli 1997.

Och det arbetssätt upphovsmännen redan utarbetat har fortsatt att fungera – tämligen väl får man väl säga. De drygt två hundra tidningar som inledningsvis tecknade sig för serien har nu blivit nästan tusen, och serien fortsätter växa. Den har även blivit föremål för hittills fem amerikanska samlingsalbum, och på svenska förekommer den sedan flera år både i tidningen *Serieparaden* och på flera dagstidningars seriesidor. Även ett enstaka album utkom på svenska 1999.

»Zits« är inte, enligt min mening, en av de verkligt stora serierna. Men den är rolig, ofta påhittig, bjuder då och då på insikter, och är liksom sina upphovsmän lätt att tycka om. ◄

► *Göran Semb är född 1962 och bosatt i Uppsala. Han skulle få mer sömn och mer gjort om inte »Frasier« fanns.*

► *Delar av artikeln bygger på en intervju med Jim Borgman och Jerry Scott som gjordes på Bokmassan i Göteborg 1999 av Göran Semb tillsammans med Jakob Hallin, Peter Nilsson och Fredrik Stromberg. Intervjun är transkriberad och översatt av Joakim Gunnarsson.*

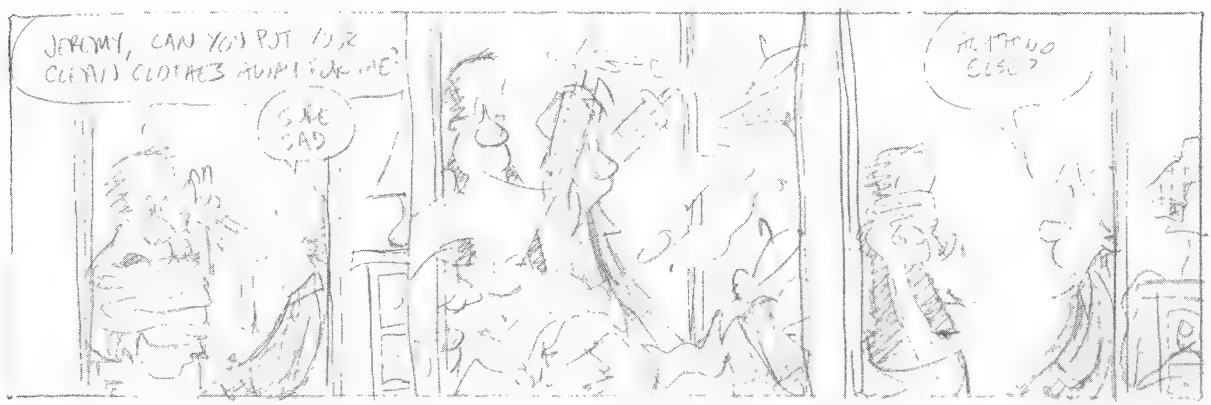

TILL VÄNSTER: *Jeremy och kompisen Hector.*

FÖRSTA STRIPPEN TILL VÄNSTER: *Jerry Scotts idéskiss till en Zits-stripp. Som synes är han en inte oäven tecknare, även om hans roll i produktionen av »Zits« framför allt är manusförfattarens.*

ANDRA STRIPPEN TILL VÄNSTER: *Jim Borgman tar vid, och skissar upp idén för sig själv. Lägg märke till att man nu ser att pappan tagit av sig glasögonen.*

TREDJE STRIPPEN TILL VÄNSTER: *Slutresultatet. Strippen i sig signalerar ett par intressanta aspekter på familjens hemliv: Pappan har ansvaret för tvätten, Jeremy har noll ordningssinne – och stämningen är trots detta god i familjen. Pappan är bara förstummat uppgiven, inte ilsken, och det finns inget elakt i Jeremys nonchalans.*

GÄSTPENNAN

Förläggaren Ingemar Bengtsson (Optimal Press) skriver om seriemässan i Angoulême.

Egentligen har en svensk förläggare inte så mycket att hämta på seriefestivalen i franska Angoulême. Inte om han eller hon har tänkt sig att sälja svenska serieskapares album i alla fall. Visst finns det några undantag från regeln, som Max Andersson och Gunnar Lundkvist som bägge ges ut av bland annat franska förlaget L´Association, men i allmänhet ser de utländska förläggarna bara frågande ut. Det spelar ingen roll om de kommer från Spanien, Italien, Frankrike, Schweiz, Belgien, Tyskland eller var de nu håller hemma till vardags. Svenska serier ligger i allmänhet väldigt långt från det estetiska ideal som förläggare på kontinenten föredrar.

Men även om de nu inte skulle råka uppskatta svensk självbiografi, vardagsrealism och humor, så är de ändå lite nyfikna på hur marknaden ser ut där uppe i norr, vad som är populärt och hur mycket olika seriealbum och serietidningar säljer. Men mina svenska serier är de inte intresserade av, i alla fall inte den här gången. Och det var de inte vid mina tidigare besök 1993 och 1997 heller, även om Anders Westerbergs album »Hjärteblod« väckte mångas intresse den senare gången, åtminstone tills de fick reda på att boken var på 96 sidor i färg. Men även om intresset är ljumt, så visar jag i alla fall upp vad jag har med mig. Maja Lindén, David Liljemark, Daniel Ahlgren och Åsa Grennvall får inte någon att höja nämnvärt på ögonbrynen. Min egen bok »Fanzineindex 2001« tycker de flesta är imponerande tjock, men eftersom de inte kan förstå ett enda ord är intresset ganska temporärt.

Däremot så tänder många av de kontinentala förläggarna (och även de få nordamerikanska som finns på plats) till när jag berättar att jag ger ut norrmannen Jason och finländaren Matti Hagelberg i Sverige. Då ser de helt plötsligt väldigt intresserade ut och börjar diskutera på allvar. Också Pentti Otsamo och Kati Kovács har sina beundrare, även om Otsamo förefaller vara mer välkänd i Nordamerika.

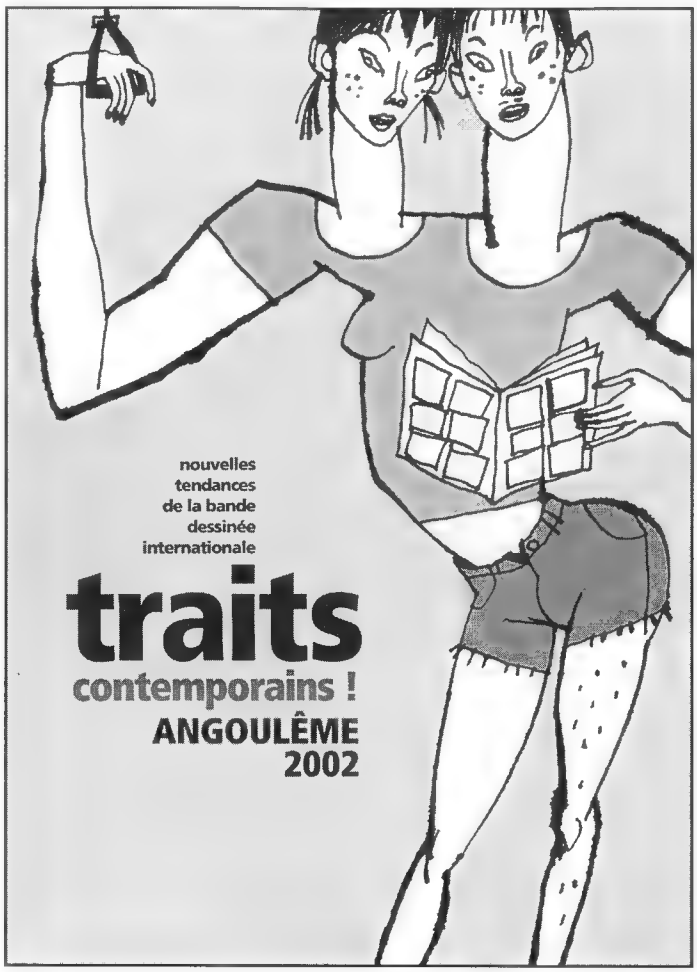

En katalog med serieexempel och presentationer av alla deltagarna i utställningen »Traits Contemporains«.

Jason är en av 76 yngre serieskapare från hela världen som medverkar i utställningen »Traits Contemporains« som arrangeras i en stor byggnad i flera plan. En ambitiös katalog höjer våra förväntningar, men när vi väl är på plats visar det sig att allt kommer på skam.

Utställningarna i Angoulême brukar hålla en mycket hög nivå, speciellt för den delen av publiken som är sjukligt intresserad av serieoriginal. Det enda som imponerar här är dock mängden utställda verk. Själva upplägget verkar ha varit att få upp så mycket som möjligt så snabbt det bara har gått. Trots att fokus ligger på nya och okända serieskapare är det bara ett fåtal som har fått någon namnskylt, och på översta våningen är det så mörkt att det knappt går att se motiven på många av originalsidorna. Jason har sina sidor på just detta plan och han är lika besviken som alla andra. Då är utställningarna i det fantastiska seriecentret CNBDI både större, bättre och avsevärt mer genomarbetade. Amerikanska serier presenteras både i form av klassiker och nyare så kallade alternativserier, och man kan inte bli annat än imponerad. De resterande utställningarna hinner jag som vanligt inte med.

Förläggarna har ett eget tält vid ena sidan av Place du Champ de Mars, det stora torget mitt i centrum som även härbärgerar de båda jättelika försäljningstälten. Dessa plasttält är säkert en mycket smart lösning ekonomiskt, men när det är mycket folk inne i dem ligger temperaturen på Saharanivå. Som tur är kommer bara ackrediterade förläggare, serieskapare och journalister in i »International rights-tältet«, så jag kan vara lugn. På insidan har arrangörerna byggt montrarna på sandgrund och utformat dem som en slags mindre nomadvindskydd avdelade av en mittgång av trä. Och skulle det ändå kännas väl varmt, så finns det gott om gratis öl och andra kylda drycker i baren längst in.

För min del är Angoulême framför allt en festival där man träffar branschfolk. Det är säkert över 100 förlag på plats, ännu fler serieskapare och därtill ett antal festivalarrangörer. Och de kommer från hela världen. Festivalens information på andra språk än franska är som vanligt minimal, men det spelar ingen roll för det pratas alla möjliga språk hela tiden. På kvällarna möts man och äter middag, för att därefter umgås på krogar och pubar.

Allt som allt är jag mycket nöjd när festivalen är slut och jag tar tåget tillbaka till Paris. Kanske dröjer det inte fullt fem år innan jag bestämmer mig för att åka hit igen. ◄

En bild från en serie av norske Jason om trängseln på Angoulême-festivalen.

Två bilder från österrikaren Nicolas Mahlers serie om årets festival. Mahler var helt tydligt imponerad av årets svenska delegation.

VÅRENS OPTIMALA BÖCKER

INBUNDET

BÖGGÄNGET *av Daniel Ahlgren*

80 SIDOR SV/V. INBUNDEN. ISBN 91-88334-51-1. PRIS 99.00. UTKOMMER I MAJ.

Daniel Ahlgren ger i och med »Böggänget« ut sin tionde bok. Handlingen kretsar kring hans mellanstadietid och är betydligt uppsluppnare än i många av hans tidigare böcker.

Ahlgren är född 1971 och framhålls ofta som Sveriges bästa självbiografiska serieskapare.

SJUNDE VÅNINGEN *av Åsa Grennvall*

80 SIDOR SV/V. INBUNDEN. ISBN 91-88334-52-x. PRIS 99.00. UTKOMMER I MAJ.

Det kretsar kring ett djävulskt förhållande i uppmärksammade Åsa Grennvalls tredje bok. Precis som tidigare är det en självbiografisk historia, berättad med oerhört stark känsloladdning. En recensent har skrivit att det nästan gör ont att läsa Grennvalls serier och det stämmer definitivt när det gäller »Sjunde våningen«.

Åsa Grennvall är född 1973, bor i Stockholm och studerar på Konstfack.

POCKET

LIVE PÅ LISTER *av Daniel Ahlgren*

160 SIDOR SV/V. POCKET. ISBN 91-88334-58-9. PRIS 40.00. UTKOMMER I APRIL.

Äntligen är det dags för en lågprisutgåva av Daniel Ahlgrens första album. »Live på Lister« samlar de tre tidiga albumen »Doda farbrorn«, »Roja spettet« och »Samtalen med Stefan«, som ursprungligen utgavs 1993 – 96. Förutom ett rikt urval av självbiografiska serier innehåller boken också prov på Ahlgrens mer absurda sida. En perfekt startpunkt för nya Ahlgren-fans!

SCHHH! *av Jason*

128 SIDOR SV/V. POCKET. ISBN 91-88334-53-8. PRIS 40.00. UTKOMMER I APRIL.

Norrmannen Jason är rejält uppmärksammad internationellt och finns översatt till åtta språk i nio länder. Speciellt har han väckt uppståndelse för sin bok »Vänta lite...« som i Sverige belönades med Urhundenpriset för bästa översatta serialbum 2000. Den amerikanska utgåvan (med titeln »Hey, Wait...«) har fått otroligt positiva reaktioner av bland annat Time.

»Schhh!« samlar tio ordlösa berättelser om en mystisk fågelman. Poetiskt och dubbelbottnat, avskalat och vackert. Jason erbjuder mycket att upptäcka.

DE ÄVENTYRSLYSTNA KARLAKARLARNA 1: DANSBANDSNINJORNA *av Johan Wanloo*

128 SIDOR SV/V. SLAPPS DIREKT I POCKET! ISBN 91-88334-59-7. PRIS 40.00. UTKOMMER I APRIL.

Nu har Sverige fått ett par riktiga hjältefigurer. De äventyrslystna karlakarlarna är två playboys, gentleman och handlingskraftiga alfahannar som hämtade från 60- och 70-talens kioskthrillers, fast överdrivna och uppskruvade gånger tio. Med stil, finess och elegans räddar de dagen så fort mänskligheten hotas av ondsinta skurkar med siktet inställt på världsherravälde.

Johan Wanloo (född 1972) är en av Sveriges mest populära och anlitade serietecknare just nu. Han medverkar regelbundet i Dagens Arbete, GT, Expressen, Ernie och Svenska Mad.

Beställ böckerna genom att sätta in rätt belopp på postgirokonto 1201586-3, Optimal Press. Frakt och emballage ingår i alla priser.

optimal

OPTIMAL PRESS, BOX 2408, 403 16 GÖTEBORG
TELEFAX 031-47 38 57, MOBIL 0708-244620
E-POST info@optimalpress.com
WEBBPLATS www.optimalpress.com

Åsa Gr

– serier från s

av **FREDRIK STRÖMBERG**

Åsa Grennvall slog igenom med buller och bång för ett par år sedan med det omtalade och omskrivna albumet »Det känns som hundra år«, i vilket hon bland annat gjorde upp med sin svåra relation till sin mor. Ämnesvalet är ingen tillfällighet. Grennvalls serier lämnar ingen oberörd. De flesta tycker något. En del irriteras av hennes naivistiska teckningsstil. Många är dock de som har fallit för hennes direkta och mycket personliga berättelser. I samband med att Åsas tredje album, »Sjunde våningen«, släpps, tyckte vi på B&B att det var dags för en pratstund.

Åsa Grennvall hör till den nya generationen svenska serieskapare, en generation där vardagsrealismen »mer eller mindre självbiografisk« hör till utgångspunkterna. Hon är född 1973 i Gränna och numera bosatt i Stockholm, där hon går sista året på Konstfack. *Bild & Bubbla* bad henne berätta lite om sin bakgrund och sitt skapande.

TILL HÖGER: *Åsa flytta in i en egen lägenhet, i albumet »Sjunde våningen«.*

Vad läste du när du växte upp?

– Böcker! Jag var en riktig bokmal när jag var liten. Plöjde igenom det mesta på barn- och ungdomsavdelningen på Gränna Bibliotek, det vill säga inte såå massivt kanske. *[Skratt]* Fast sen, när jag typ fyllde 11–12 sådär, så började jag söka efter meningen med livet och började läsa Bibeln och böcker som hette »Vem är jag?« och »Var kommer jag ifrån?«, typ. *[Skratt]* Jag slutade läsa skönlitteratur, liksom. Det fick väl först sin revival i gymnasiet när en viss herr Kafka kom in i mitt liv.

Vilken musik lyssnade du på?

– När jag var barn? Tja, vad lyssnar man på då? Trazan och Banarne? När jag kom in i min »sökande period« började jag lyssna på U2. Det var väl den första rockgruppen jag gillade. Sen, i gymnasiet började jag lyssna på Depeche Mode, The Cure, The Sisters of Mercy och Bauhaus och tja, nedför den backen är det. *[Skratt]*

Kan du se något av det i ditt skapande i dag?

– Jag vet inte direkt. Men man blir ju formad av allt i livet.

Jo, det är sant.

ALLVAR

På tal om det. Du går på Konstfack just nu...

– Ja, jag går femte och sista året. Jag är klar i vår.

Vad har det inneburit för dig som konstnär?

– Mycket, så klart! Men jag tror inte jag kan formulera vad det betytt för mig förrän jag slutat där, om du förstår vad jag menar. Nu är jag fortfarande mitt i det.

rennvall

sjunde våningen

»Jag är inte tillräckligt intresserad av formuleringar och ord för att skriva romaner med bara text, men samtidigt har jag ett stort behov av att uttrycka mig i text. Och har svårt att uttrycka det jag vill ha sagt i enbart bild, men känner ett behov av det med, och i kombination så får jag fram vad jag vill säga …«

Hm, jo, ibland behöver man distans för att kunna se klart. Men har det påverkat dig som serieskapare?

– Nja, kanske att ta det jag gör på allvar. Att lära sig att säga till sig själv: »Detta är viktigt!« i stället för att säga »Åsch, det är ju bara lite serier…«.

Hur ser du på serier i förhållande till andra sätt att uttrycka sig, det vill säga det skrivna ordet, bildkonst och så vidare?

– Det är väl en kombination av just de båda du nämner.

Jag menar, varför använder du dig av just serier för att berätta det du vill berätta?

– Jag har liksom hittat det här språket. Jag är inte tillräckligt intresserad av formuleringar och ord för att skriva romaner med bara text, men samtidigt har jag ett stort behov av att uttrycka mig i text. Och har svårt att uttrycka det jag vill ha sagt i enbart bild, men känner ett behov av det med, och i kombination så får jag fram vad jag vill säga.... Tror jag. För det mesta...

TABUBELAGT

Är det fler album på gång?

– Ja, jag kommer med ett nytt album i vår som ska heta »Sjunde våningen«.

OK, vad handlar det om?

– Jag är precis i gång med färdigställandet av det nu, så jag har lite svårt att berätta om det, för jag är så mycket uppe i det, liksom. Men jag skulle väl kunna säga att det kanske är en fortsättning på »Det känns som hundra år«. Vad som hände efteråt. Hela boken är *en* berättelse, som tar upp en episod som har paralleller med mitt eget liv för 5–6 år sen, när jag var 22–23 år.

Jag berättar ganska personligt, men jag tar ändå upp ett angeläget, viktigt och allmänt ämne: att bli utsatt för fysiskt och psykiskt våld. Hur man hamnar i det, hur det är att leva i det och hur man tar sig ur det. Det har varit viktigt för mig personligen att skriva/rita om det, men även viktigt att berätta för andra om detta ganska tabubelagda och otäcka ämne. Man får höra ganska mycket statistik och fakta i TV och tidningar om det här, men man får sällan höra historierna bakom, om dessa människor som faktiskt levt i

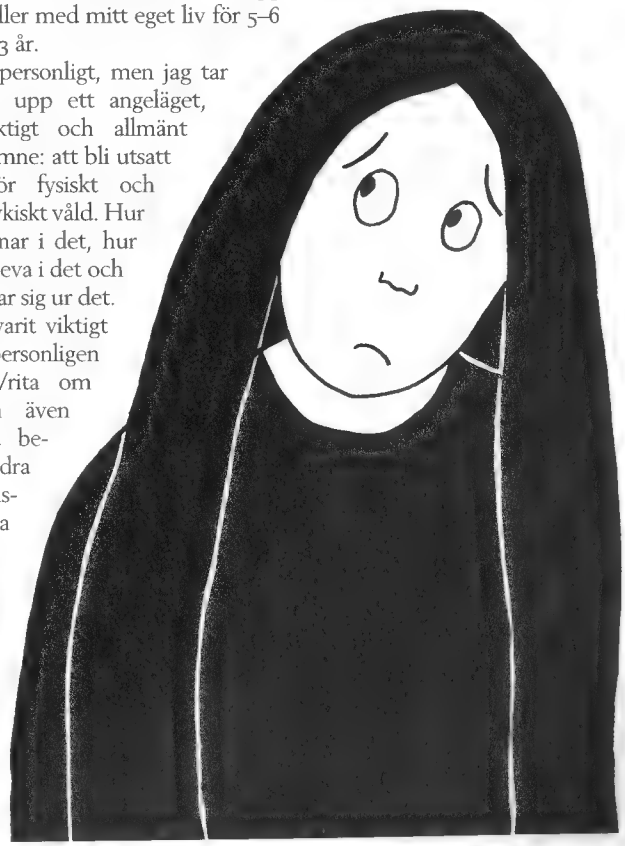

TANKEBUBBLAN: *Åsa Grennvall, som hon ser ut när hon fångas av en kamera. Foto Yvonne Olsson.*

NEDAN: *Åsa Grennvall, som hon själv ser sig.*

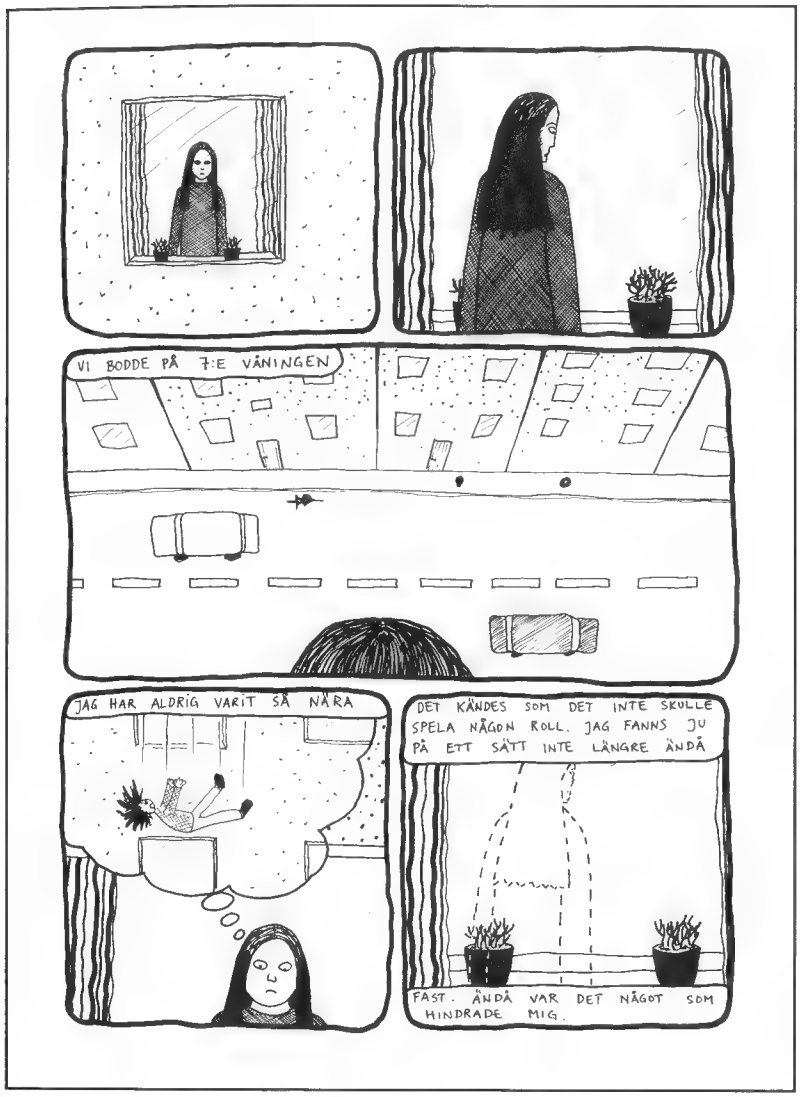

OVAN TILL VÄNSTER: *En stark scen från »Sjunde våningen«.*

OVAN TILL HÖGER: *Genom att rita ytterligare en uppsättning ansiktsdrag kan Grennvall förmedla de känslor som döljer sig bakom ansiktenas fasader. Från det nya albumet »Sjunde våningen«.*

FÖRSTA TILL HÖGER: *Åsa försöker förstå sin pojkvän, från »Sjunde våningen«.*

ANDRA TILL HÖGER: *Albumet »Sjunde våningen« handlar om det svåra ämnet misshandel.*

det. Det känns viktigt för mig att berätta även om det är svårt, för det ligger extremt mycket skam i det. Den viktigaste grundpelaren för hela företeelsen är just skam. Det är förövarens främsta vapen mot offret.

Det låter mycket intressant! Jag förstår om det är svårt att prata om en skapelseprocess som fortfarande pågår, men du kanske kan berätta om och i så fall hur det här albumet skiljer sig från de andra du har gjort. Känner du att du har utvecklats på något sätt?

– Jag tycker att jag har utvecklat min berättarteknik och även utvecklats bildmässigt, med bildlösningar och mitt sätt att teckna och så. Jag vågar lita mer på mina teckningar. Men den största chocken för mina gamla lä-

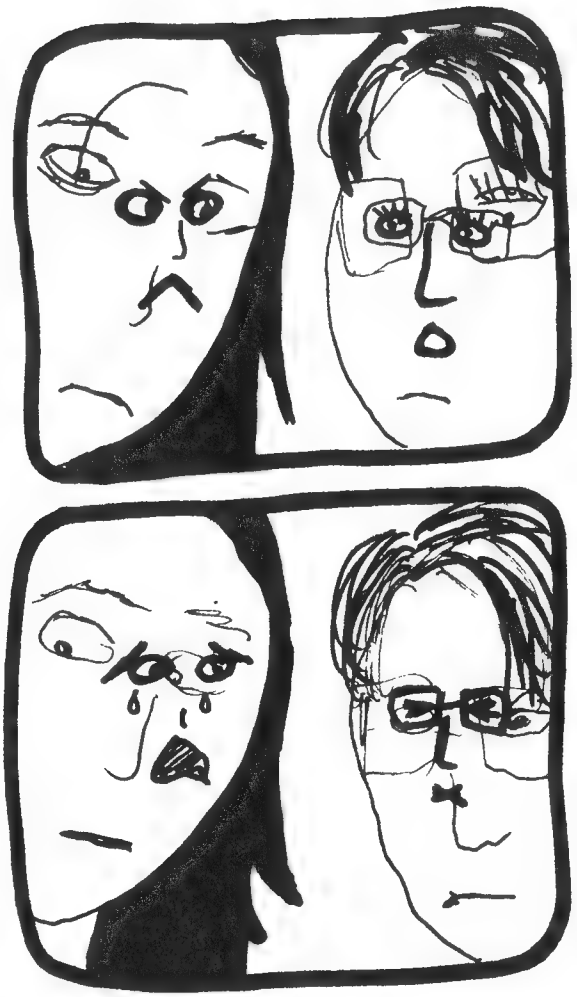

sare är väl att omslaget *inte* kommer vara svart den här gången. *[Skratt]*

BERÄTTARE

Det verkar som om du arbetar ganska snabbt med dina serier. Hur går du till väga när du ska skapa en serie?

– Ja. först så går jag väl och ältar något i huvudet ett tag, alltifrån en halv dag till två år..., och gör liksom scenarion i huvudet. Och så skriver jag upp meningar på massor med lappar. Sen samlar jag ihop alla lappar och sorterar lite. Och gör en »fulskiss«. Sen tänker jag på det ett tag och försöker bena upp det till en så bra berättelse som möjligt. Sen gör jag en layoutskiss, i vilken ordning allt ska komma för att få berättelsen så bra som möjligt. Sen skissar jag upp det på tjockare papper och sen tuschar jag. De två sista momenten går ganska snabbt. Alltså inte tidsmässigt. Den

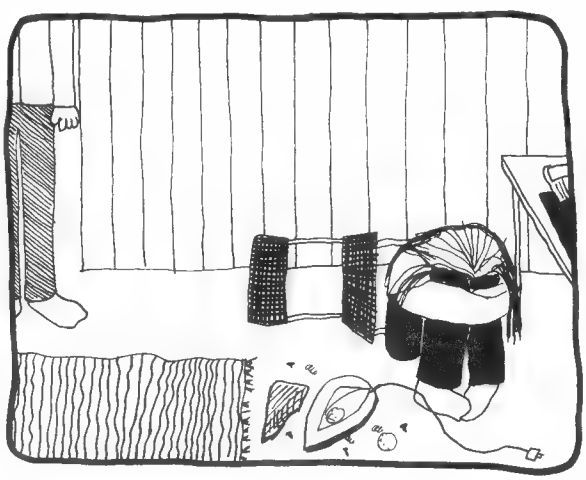

TILL VÄNSTER: *Åsa funderar över relationer, kroppsfixering, sex med mera, från fanzinet Sex 3.*

TILL VÄNSTER: *En bild från en serie med överskiften: »En dialog som faktiskt är sann, fastän man inte kan tro det, inte ens jag som var med«, från fanzinet Sex 2.*

längsta proceduren i ren och skär *tid* är ju själv uppteckningen. Men teckningen är ju mer som ett hantverk. Den mest krävande tiden rent kreativt för mig är just att skissa upp layouten till berättelsen, så den får ett bra flyt. Jag ser mig mer som serieberättare än serietecknare.

I dina egna fanzin upplever jag att du är mer öppet feministisk i dina åsikter.

– Nja, de här fanzinen jag gjorde för några år sen gjorde jag för att jag var »pissed off« och ville få ut det med mitt bästa botemedel: så kallad svart humor. Jag ritade det för mina kompisar på Konstfack, typ. Som en rolig grej. Jag såg det inte som konst, eller som serier. Jag visste ju inte ens att det var fanzin jag gjorde! *[Skratt]*

Jag var, fram till för cirka två år sen, av den övertygelsen att fanzin betydde en egenhändigt gjord tidning där folk skrev om sina musikidoler enbart! Jag hade *ingen aning* om att det fanns något som hette »seriefanzin«!!! Pinsamt va? *[Skratt]*. Så okultiverad är jag på seriefronten... Men i alla fall, mina kompisar fattade ju humorn och så, men inom den så kallade »serievärlden« så togs de *dödsallvarligt* och recenserades och jag fick upprörda telefonsamtal och mail... Jag fattade ingenting. Det var en helt främmande värld för mig.

Är du mer återhållsam i de serier du vet når en större publik?

– »Återhållsam« vet jag inte, men jag använder ju helt klart ett annat språk, för jag vet att många inte förstår sån humor, och det kan lätt missuppfattas. Tro det eller ej, men jag tycker inte om att provocera människor... Och det är jättejobbigt att bli missförstådd.

GEMENSAM NÄMNARE?

Det är helt tydligt ett paradigmskifte på gång inom svenska serier, och kvinnor är äntligen på väg in i seriebranschen med besked. Blir du provocerad av att bli benämnd »kvinnlig serieskapare«?

– Nä, jag blir ju inte provocerad av att kallas »kvinnlig serieskapare« i betydelsen att jag är serieskapare och kvinna. Men om man sätter det i perspektivet att man skulle kalla alla killar och män som ritar serier för »manliga« så förstår du, va? Tyvärr läggs det ju så mycket andra betydelser i ord som »manligt« och »kvinnligt«, än just det att man är man

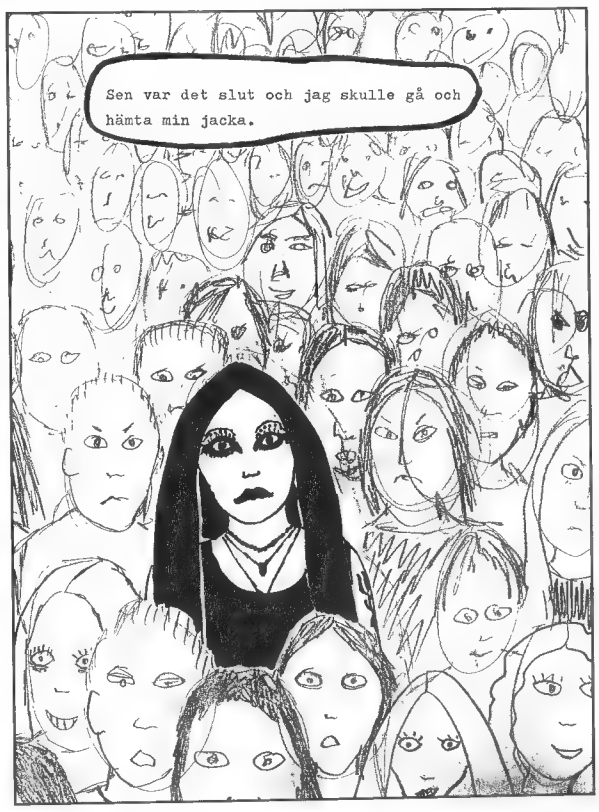

TILL VÄNSTER: *Åsa på väg att möta sin idol Marilyn Manson, från fanzinet »Mitt största skryt«.*

FÖRSTA TILL HÖGER: *En bild från serien »Farmor«, som gick i Galago 4/00.*

ANDRA TILL HÖGER: *En bild som verkligen förmedlar hur Åsa kände sig under de tidiga skolåren.*

eller kvinna. Om man skulle skriva om en kille som ritar serier, och skriva att han är *manlig [skratt]*, då tänker man ju att han har hår på bröstet och mörk basröst liksom.

Nej, det håller jag med om. Men finns det någon minsta gemensamma nämnare i serier gjorda av kvinnor, eller är det bara en myt?

– De är bättre! *[Skratt]* Nej, jag bara skojar... Det *finns* bra killar också. *[Skratt]* Finns det för övrigt någon sådan myt? Hur låter den?

TILL HÖGER: *En lärare läxar upp Åsa och hennes kompisar för att de »inte har agerat som det anstår mogna kvinnor«.*

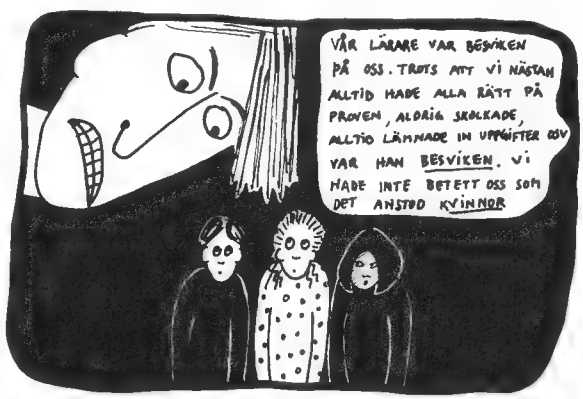

Tja, det vet jag väl egentligen inte. Den enda röda tråd jag kan se är att kvinnor verkar vara mer benägna att experimentera med serieformen, och inte är så låsta vid »hur en serie ska se ut«.

– Det kanske beror på att tjejer inte växer upp med serier i samma utsträckning som pojkar, och inte har lika mycket »tradition« att bära på, liksom.

Jo, det ligger nära min tolkning också.

DÅLIGT SJÄLVFÖRTROENDE

Du blev mycket uppmärksammad för ditt debutalbum »Det känns som hundra år«. Hur kändes det, var det jobbigt?

– Nä, inte direkt. Att få »mycket uppmärksamhet« som serietecknare är inte så betungande faktiskt. *[Skratt]* »Uppmärksamhet« för serier är som bekant inte sådär överväldigande, eller hur?

NEDAN: *Åsas bild av sin mor från albumet » Det känns som hundra år«.*

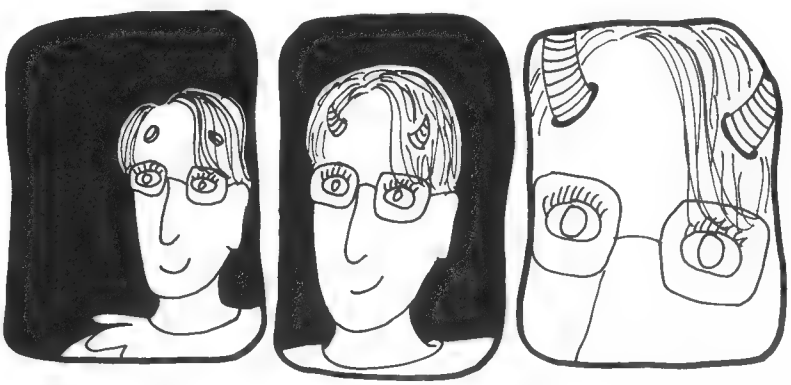

Nej, det är visserligen sant. Men var det självklart att det första albumet skulle handla om det som det gjorde?

– Alltså... det första albumet... var ingen tanke från början. De allra flesta serierna i det albumet gjorde jag utan *minsta* tanke på att jag någonsin skulle bli publicerad. Jag hade extremt dåligt självförtroende då för några år sen. Jag bara ritade och ritade, för att bli av med saker som gnagt i mig i mitt liv, och efter mycket tjat från David *[Liljemark, som Åsa var tillsammans med då]* så skickade jag det till Optimal. Fast jag *visste* ju att han, Ingemar alltså *[Ingemar Bengtsson, Åsas förläggare på Optimal Press]*, inte skulle bry sig om min skit, liksom.

Men så fick jag ett svar från honom. »Fortsätt rita så kan vi göra ett album snart«, typ. Och jag fortsatte rita, men jag *visste* ju att det aldrig skulle bli något album. Jag hade som sagt djävligt dåligt självförtroende, så jag ritade ju bara för mig själv. Jag reflekterade ingenting över vad »någon annan skulle tänka«. Det fanns inte. Och sen gick allt jättefort! Ett tu tre så skulle mitt album tryckas, liksom. Jag hann inte tänka någonting. Och det kanske var bra det... Eller inte... Om jag tänkt på det hade jag nog tagit bort väldigt mycket i albumet.

Jo, det har jag funderat över. Var du osäker på om du kunde ta upp alla känsliga ämnen och lämna ut dig och alla andra involverade?

– Jag hade som sagt så dåligt självförtroende, så jag »visste« ju att ingen skulle läsa boken ändå, liksom, mer än möjligtvis några kompisar, så då spelade det ju ingen roll vad som var med. Att lämna ut sig själv är ju inte så farligt, men andra är ju värre.

LÄSAREN AVGÖR

När jag läser berättelserna i det albumet får jag känslan av att du mycket medvetet visar upp dina subjektiva upplevelser av det som hände. Är det så?

– Jag tycker inte att det är viktigt om det är subjektivt eller inte, så länge det är en berättelse som håller. Jag tycker det är upp till läsaren. Läsaren får avgöra själv om det är viktigt för honom/henne om det är objektivt eller subjektivt. Det har inget med skaparen att göra.

Vad jag menade är att du visar allting väldigt mycket från din synvinkel.

– Det är din personliga åsikt.

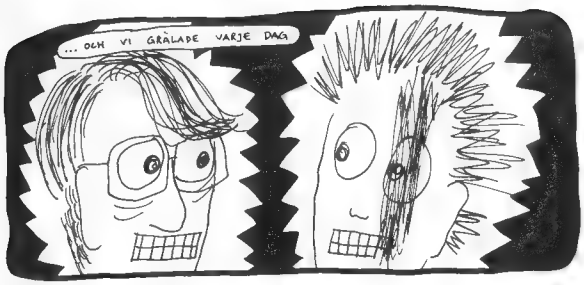

Jo visst, men personer du inte gillar tecknar du ju fulare än dem som du gillar, och så vidare. Det känns helt enkelt som om du är väldigt subjektiv i din framställning av vad som skett. Är det så?

– Detta är läsaren Fredrik Strömbergs personliga åsikt. Jag kan ju inte bestämma vad mina läsare ska tycka. Du tycker jag berättar subjektivt, andra tycker jag har ett personligt men allmänt sätt att berätta händelser. Andra bryr sig inte. Det är helt upp till läsaren.

OK. Men hur mycket av personen Åsa i serierna är du då?

– Det är en bit av mig. Men det *är* inte jag. Jag överdriver, betonar, reducerar, berättar sånt jag har ett behov av att berätta. Sånt jag vill berätta. Det jag orkar berätta. Mycket jobbigt orkar man ju inte ta i, liksom. Jag är medveten om att jag framställer mig själv som extremt deprimerad, sårbar och nästan alltid som ett offer, och att jag ständigt har ångest. Det är ju inte *hela* jag. Det är ju episoder i livet. Jag vill väl inte påstå att jag är världens mest sprudlande livsbejakande människa, men... jag skrattar väldigt ofta, faktiskt. Men, det känns ganska meningslöst att göra serier om när jag och min lillebror sitter och drar torra interna skämt bara för att berätta om *hela* mig, liksom.

Hur mycket tar du dig konstnärliga friheter med verkligheten?

– Det säger jag inte! *[Skratt]*

Har din familj läst och reagerat på albumet?

– Jag har ingen kontakt med min mamma, så jag vet inte om hon läst albumet eller ej. Min övriga släkts reaktioner är liksom en sak mellan dem och mig, så det vill jag inte berätta.

Helt OK. Hur ser du själv på det albumet i dag?

– *Jävlar vad dåligt jag ritade!! [Skratt]* Inte för att jag påstår att jag ritar *bra* nu, men i alla fall bättre än då! Hjälp! *[Skratt]* Usch, nä, jag har knappt läst igenom albumet sen det kom ut, ska jag säga... Jag har försökt men inte kunnat, för jag får någon slags... pinsamhetskänsla över mig, liksom! Men det tror jag de flesta får som läser det de själva gjort. Och musiker brukar väl inte direkt sitta och lyssna på sina egna skivor... eller? *[Skratt]*

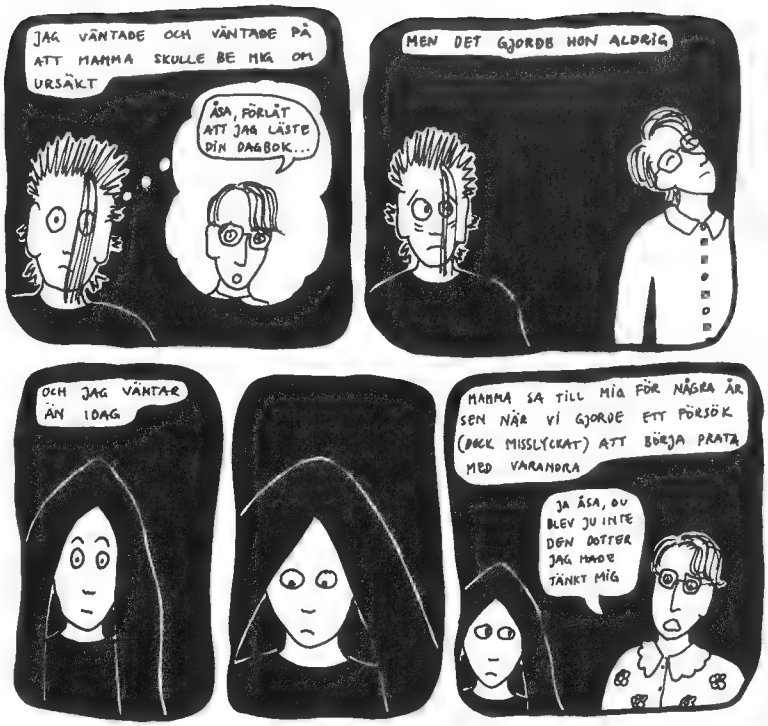

OVAN TILL VÄNSTER: *Ett typexempel på Åsas expressiva stil. Bilden föreställer Åsa och hennes mor.*

OVAN TILL HÖGER: *En av de mer gripande scenerna ur »Det känns som hundra år«.*

»DIALOG MED MIG SJÄLV«

Var det svårt att göra en uppföljare till ett så emotionellt uttömmande och kritikerrosat album?

– Tja... både och. Först började jag på den boken jag håller på med nu, men jag pallade faktiskt inte det psykiskt, för den är mer jobbig att göra. »Hundra år« hade ju bara varit jobbig att göra, och jag orkade inte börja med något så jobbigt igen, så jag tänkte: »Jag gör något roligt istället!«. Det var faktiskt ganska roligt att göra »Mie«. Jag märkte att det faktiskt kan vara roligt att rita också, även om den, tycker jag nu, också är jättedåligt ritad!

Men jag hade ju mycket mer prestationsångest. Jag var helt övertygad om att alla skulle tycka den var asdålig, och bli superbesvikna för att den inte var så där självutlämnande. Fast... jag tycker faktiskt jag lämnar ut mig själv mer i »Mie« än i »Hundra år«. Och när jag fick förhandskopian av »Mie« så fick jag verkligen panik och tänkte: »Jääääävlar vad uuuuselt!!!!« Jag höll på att ringa till Ingemar och skälla ut honom för att han ger ut sån skit! *[Skratt]* Fast nu tycker jag »Mie« är OK.

TILL VÄNSTER: *Åsa försöker analysera varför hennes mor var som hon var. Från boken » Det känns som hundra år«.*

TILL HÖGER: *Åsa besöker en skrämmande skivaffär med Mie.*

TILL HÖGER: *Åsa sammanfattar sin livssyn.*

Vad var grundtanken bakom berättelsen?

– Jag kommer inte exakt ihåg grundtanken, men man kan väl säga att det är en dialog med mig själv, typ.

Jag kan inte låta bli att associera till Madison Clell, en amerikansk tjej som gör självbiografiska serier om sin sjukdom, dissociativ identitetstörning eller »multipla personligheter« som det mer populärt kallas. Vi skrev om henne i *B&B* 1/00. Är det något som du har läst?

– Den serien har jag inte läst. Mie hittade jag väl på nån gång när jag började Konstfack för fyra år sen. Vissa har ju inte fattat att hon inte finns på riktigt. För en del verkar det så viktigt, och självklart, att allt i så kallade självbiografiska serier måste vara *exakt* som verkligheten. Antingen har man väl inte orkat läsa sista sidan i albumet då, eller så är jag väl så bra på att »skapa en illusion«. *[Skratt]* Jag *är* inte Mie, men jag är inte heller tjejen med långt hår i serien.

Nja, det framgår väl ganska tydligt, om inte annars så av slutkommentaren. Hade du »Fight Club« i tankarna från början, eller?

– Nä, »Fight Club« såg jag först när jag typ hade ett kapitel kvar att rita. Och jag sa bara »JAA!! Herregud! Det är ju jag!! Och det är ju Mie! Mie är Tyler Durden!!« *[Skratt]*

Hur kom det sig att det blev en så helt annan ton i det nya albumet jämfört med det första? Mycket mer harmonisk och lugn.

– Jag är nog mer harmonisk och lugn som person,

kanske. Jag vet inte. Jag *tror* att det hänt en del med mig som människa sen jag ritade första albumet. Helvete vad dåligt jag mådde då!! Nu är livet, peppar, peppar, ett lite mindre helvete. *[Skratt]*

TILL HÖGER: *Åsa möter sitt alter ego i albumet »Mie«.*

INTE ENSAM

»En snäll kille« skapade ganska mycket rabalder när den gick i *DN* och i albumet »Allt för konsten 2«. Några kommentarer?

– Gjorde den? Det har jag missat. Eller snarare har jag väl snälla människor runt mig som försöker avskärma mig från rabalder. Rabalder är bland det värsta jag vet. Rabalder är lika med panikångest för mig. På riktigt alltså. Fy fan.

Läser du själv serier, föresten?

– Åh, jag läser så lite serier. Jag skulle vilja läsa mer. Jag äger pinsamt lite serialbum. Men jag har några som jag läser om och om igen, som jag alltid kommer tillbaka till, och det är serier av Debbie Drechsler och Phoebe Glo-

Åsa Grennvall-bibliografi

Följande uppgifter är hämtade från förlaget Optimals hemsida (www.optimalpress.com).

EGNA FANZIN
Mitt största skryt (1999), *Sex* 1 (1998), 2 (1999), 3 (1999).

TIDNINGAR
Bleck 1, 2, 3–4/00, *Dagens Nyheter* 13/5–19/6 2000, *Galago* 1/99 (nr 56), 4/00 (nr 63) och 4/01 (nr 67), *MegaPyton* 2/99 (nr 34) och 3/99 (nr 35), *Röd Press* 3–4, 5–6/00, 1/01, 4/01, *Megafon* 1–4/01.

SOLOALBUM
»Det känns som hundra år« (Optimal Press 1999), »Mie« (Optimal Press 2000), »Sjunde våningen« (Optimal Press 2002).

ANTOLOGIER OCH ANDRAS ALBUM
»Allt för konsten« 2 (Optimal Press 2000), »Härda ut« (av Daniel Ahlgren, Åsa har skrivit texter till två illustrationer) (Optimal Press 2000).

INTERVJUER
Åsa har blivit ganska uppmärksammad i media de senaste åren och andra intervjuer kan man bland annat hitta i: *Bibel* nr 14/00, *Arbetaren* 10/00, *Aftonbladet* 15/4–2000, *GP* 17/4–2000, *DN* 29/8–2000, *Veckorevyn* 23/00, *Röd Press* nr 3-4/00 samt *Megafon* 1/01. ◄

TILL VÄNSTER: *En scen från albumet »Mie«. En av de få gånger vi har fått se en nöjd och till synes lycklig Åsa.*

eckner till exempel. När jag läser dem känner jag: »Jag är inte ensam«, liksom. De är som jag... fast 10 000 gånger bättre förstås! Jag beundrar verkligen dem. En annan serieteckнare jag beundrar är Gunnar Lundkvist. Han är också helt fantastisk, fast på ett annat sätt, då. Det är så sorgligt och tragiskt, men så otroligt roligt på samma gång! Och han bara »nailar« alla känslor sååå, liksom, men använder knappt några ord alls.

Jag kunde just tänka mig att Gunnar Lundkvists serier kunde vara i din smak. Musik verkar annars också vara en viktig del av ditt liv.

– Ja, det är jätteviktigt. »Jag lyssnar både på synt och hårdrock.« *[Skratt]* Men jag spelar ju inget instrument själv eller så. Jag bara lyssnar, och köper alldeles för mycket skivor för min ekonomi...

Om jag frågar varför du lyssnar på den musik du lyssnar på?

– Det kan jag inte svara på. Jag tycker inte om att analysera musiken jag tycker om. Jag analyserar *allt* i mitt liv, men jag har faktiskt musiken som en jätteviktig oas för mig. En viktigt »analysfri zon«.

OK, det kan jag som recensent respektera. Ibland känner jag bara för att läsa en bok eller se en film utan att börja fundera över vad jag tycker och varför. Men vad händer nu då? Hur ser framtiden ut?

– På kort sikt vill jag gå klart min utbildning och ge ut min bok.

Och på lång sikt?

– Vill jag bli rik och lycklig! *[Skratt]* Tja, jag vet inte. Jag vill kunna ha ett bra fungerande liv, liksom. Att jag ska kunna känna mig lugn och trygg, och att det ska funka för mig att leva. Låter dumt kanske? Ja, jo, så är det i alla fall. Jag vill klara av livet, och för att göra det så måste jag få hålla på med något slags skapande, så det hoppas jag någorlunda kunna försörja mig på i framtiden. ◄

TILL HÖGER: *En av de tidiga stripparna från DN-serien »En snäll kille« från 1999.*

TIDSKRIFTER

Aktuellt i andra serietidskrifter • av Peter Nilsson • petni@spray.se

Läsvärda tyska serietidskriften *Rraahh!* har efter fjorton års produktion kommit med sitt 57:e och sista nummer. Redaktörerna Eckart Sackmann och Peter Hörndl meddelar att de helt enkelt inte orkar längre, samtidigt som de vill satsa på egen serieutgivning istället.

Den tyskspråkiga publiken kan alltså i framtiden vänta sig en ökad utgivning från deras albumförlag Comicplus (främst handlar det om franskspråkiga album i tysk översättning), medan vi som vill ha artiklar och nyheter från den tyska marknaden får söka oss någon annanstans. Det finns ytterligare några tidskriftstitlar på tyska, från veteranen *Die Sprechblase*, via halvgamla *Hit Comics* till nykomlingen *Xoomic*, och jag ber att få återkomma till dessa i ett senare nummer.

Till dess bör dock noteras att den som inte väntar för länge (tidsgränsen är satt till den 30 juni 2002) fortfarande kan få tag på en massa läsning ur *Rraahs* baknummerlager. De första årens utgivning är slutsåld, men från nummer 26 verkar det mesta finnas i lager. Den som är intresserad kan höra av sig till *B&B*:s redaktion, så förser vi er med närmare uppgifter om hur man tar kontakt med tyskarna.

Här följer en kort redovisning av vad tidningen innehållit sedan jag senast nämnde den i tidskriftsspalten:

▶ **NR 51** (maj 00, 56 sid). Seriehumoristen Werner Brösel, tyska serier på export – en omöjlighet?, Dieter Jüdt, Marie Marcks.
▶ **NR 52** (sept 00, 52 sid). Chlodwig Poth, seriemässan i Erlangen och den speciella serieavdelningen på bokmässan i Frankfurt, Markus Huber, Olaf Gulbransson.
▶ **NR 53** (dec 00, 52 sid). Bryan Talbot, Wilhelm Busch, Volker Ernsting, Ulf K.
▶ **NR 54** (feb 01, 60 sid). Baru, tyska Carlsens utgivningsprogram, Tintinutställning på turné i Tyskland, Dirk Schulz, vad gör man med samlingen när en seriesamlare går bort?
▶ **NR 55** (maj 01, 52 sid). Tecknaren Geier, distributören Baldur Buscher, Uli Oesterle, Karl Pommerhanz, förlaget Paninis nysatsning på DC-superhjältar.
▶ **NR 56** (aug 01, 52 sid). Drivne albumtecknaren Joseph Béhé, Bokmässan i Frankfurt, pratbubblans föregångare textbandet, förlaget Comicplus nysatsning, femtiotalstecknaren Helmut Nickel.

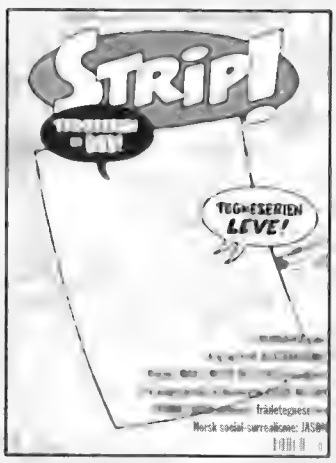

▶ **NR 57** (dec 01, 52 sid). Sista numret domineras av tillbakablickande material och ett rejält index över vad som varit under fjorton år. Därtill några sidor om årets bästa utgåvor, manga-generationen, förläggaren Eckard Schott, unga spanska serieskaparna Guarnido och Canales, samt den tidige tecknaren Ferdinand Barlog.

Utgivare: Verlag Sackman und Hörndl, Eppendorfer Weg 67, D-202 59 Hamburg, Tyskland. E-post: *sackmann@comic.de*.

I det här numret hinner vi också göra ett snabbt återbesök i Danmark, där det finns en del nyutkommet att rapportera.
▶ ***STRIP!* NR 13** (mars 01, 52 sid). Hyllade nye talangen Thomas Thorhauge, »Blårockarna«, Jason, Colin Wilson (»Blueberrys ungdom«), »Johan, Lotta & Jocko«, Thomas Nøhr, Rune T. Kidde.
▶ ***STRIP!* NR 14** (juni 2001, 52 sid). Jakob Martin Strid, Tabary (»Iznogoud«), Art Spiegelman efter »Maus«, Sussi Bech (»Nofret«), Batem (»Marsupilami«), Bjarne Hansen.
▶ ***STRIP!* NR 15** (sept 01, 52 sid). Fantask (Skandinaviens äldsta seriebutik) 30 år, Nikoline Werdelin (»Café«), Alan Moore, fantasyserier i Tolkiens anda, Ole Comoll Christensen (»Dimensionsdetektiven«), kvinnliga serieskapare (Doucet, Medley, Simmonds, Feuchtenberger), Henning Dahl Mikkelsen (»Ferd'nand«).
▶ ***STRIP!* NR 16** (dec 01, 52 sid). François Walthéry (»Natascha«), »Victor og Bagel«, Jacques Tardi & Leo Malet, Midam (»Kid Paddle«), »Viivi & Wagner«, Christopher Nielsen.
▶ ***RACKHAM* NR 4** (jan 02, 164 sid). Matnyttigt dubbelnummer. Genom ett tiotal intervjuer med några av dansk series största namn (däribland Sverigebekanta som Peter Madsen, Mårdøn Smet och Jan Solheim) tar man pulsen på seriemediet i Danmark av i dag.

Låter ovanstående intressant så glöm inte att de skandinaviska serietidskrifterna numera har ett samarbete som innebär att man kan beställa grannländernas tidskrifter genom sitt eget lands, det vill säga att svenskar och norrmän genom en inbetalning till *Bild & Bubbla* respektive *Tegn* kan beställa danska utgåvor, och därmed undvika dyra avgifter för valutaöverföring över landsgränserna. Se tidskriftsannonserna på annan plats i denna tidning för närmare detaljer. ◄

ÅSA GRENNVALL

Få svenska serieskapare har fått så mycket uppmärksamhet i media som Åsa Grennvall under de senaste åren. Debutalbumet »Det känns som hundra år« chockade många med sitt självutlämnande innehåll och därefter har det bara rullat på. I Dagens Nyheters listning av hjältar och hjältinnor inför 2002 utnämndes Åsa Grennvall till »deppdrottningen«. Den nya boken »Sjunde våningen« tar vid där debuten avslutades och är ett måste för alla som tycker om att läsa verkligt bra svenska serier i allmänhet, och självbiografiska i synnerhet.

Åsa Grennvall är född 1973, bor i Stockholm och studerar sista året på Konstfack.

»Äntligen har vi fått en kvinnlig serieskapare som kan mäta sig med de främsta utländska.«
FREDRIK JONSSON, BILD & BUBBLA

SJUNDE VÅNINGEN (UTKOMMER I BÖRJAN AV MAJ)
[illegible] SIDOR SV/V. INBUNDEN. ISBN 91-88334-[illegible]. PRIS [illegible]
Det [illegible] ett [illegible] förhållande i [illegible] Åsa Grennvalls tredje bok. [illegible] är det en självbiografisk [illegible] [illegible] har [illegible] att läsa Grennvalls [illegible] och det [illegible] när det gäller »Sjunde våningen«.

DET KÄNNS SOM HUNDRA ÅR
64 SIDOR SV/V. INBUNDEN. ISBN 91-88334-33-1. PRIS 85,00
Den hugintressanta debuten! Ångest och könsroller är två ämnen som dominerar i denna starka uppgörelse med uppväxten.

MIE
52 SIDOR SV/V. INBUNDEN. ISBN 91-88334-43-0. PRIS 85,00
Det handlar om en annorlunda väninna i Grennvalls andra bok. En lugnare berättelse med feministiska förtecken.

Åsa Grennvall medverkar också i antologin »Allt för konsten 2« med en serie. Det rör sig om hennes bidrag till Dagens Nyheters gästserie, »En snäll kille«. Boken är på 104 sidor svartvitt i mjuka pärmar och kostar 99 kronor.

Beställ böckerna genom att sätta in rätt belopp på postgirokonto 1201586-3, Optimal Press. Frakt och emballage ingår i alla priser.

optimal
OPTIMAL PRESS, BOX 2408, 403 16 GÖTEBORG
TEL/FAX: 031-47 38 57. MOBIL: 0708-244620
E-POST: info@optimalpress.com
WEBBPLATS: www.optimalpress.com

PÅ ANDRA SIDAN

Godbitar från utgivningen i USA enligt Henrik Hallberg • opus_croakus@hotmail.com

Så var det dags för ännu en spalt med lästips från den engelskspråkiga seriemarknaden. Och vad kan jag ha att ta upp den här gången, frågar ni er nu. Ja, jag har minsann hittat en del godbitar, jag. Till min stora glädje har britten Nabiel Kanan alldeles nyligen kommit med ett helt nytt album kallat »The Birthday Riots«.

Det är alltid lika trevligt att läsa ett album av Kanan eftersom han har ett ganska speciellt sätt att både skriva och teckna på, ett sätt som jag inte har stött på hos någon annan. Till det kommer Kanans sedvanliga melankoliska berättande, som på något underligt vis känns väldigt uppfriskande.

I detta album får vi följa Max Collins, familjefar och före detta lärare, som har sadlat om och blivit politisk rådgivare åt en borgmästarkandidat i London. Även om allt verkar bra på ytan är Max inte helt tillfreds med den riktning hans liv har tagit, och han känner en allt större skuldbörda för brutna löften. Samtidigt har han pressen av borgmästarvalet hängande över sig.

Man får säga att Kanan mer och mer har lyckats bemästra de otroliga möjligheter som seriemediet faktiskt erbjuder. Han har alltid varit en enastående berättare, men med detta album har han dessutom uppnått en dynamik mellan bild och text som inte riktigt fanns i hans tidigare serier »Exit« och »Lost Girl«. Dessa serier är på inget vis dåliga, men man märker en klar mognad efter hand.

Guy Davis stämningsfulla teckningar från albumet »The Marquis: Dance Macabre«.

Vad som är ganska fantastiskt med Nabiel Kanan är att han utan ett ord kan berätta mer än en hel sida text någonsin skulle kunna förmedla. Det är oftast det osagda och de tysta stunderna i hans serier som driver historien framåt. »The Birthday Riots« är en inbunden bok och kostar $15.95, vilket kanske kan verka mycket för de 64 sidorna, men enligt mig är det väl värt varenda krona.

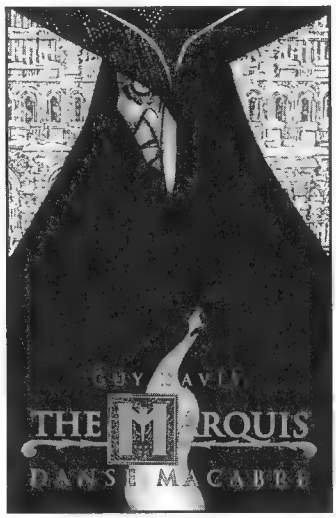

Guy Davis är en serieskapare som då och då har synts till lite halvt i rampljuset, men som för det mesta brukar hålla en ganska låg profil. Hans första större serie hette »Baker Street«, men mest känd är han nog för sin tid på »Sandman Mystery Theatre«, där han skapade sig ett namn som fast huvudtecknare under åren 1993-98. År 1997 gav han genom det nu nedlagda förlaget Caliber ut ett smakprov på sin nya, egna serie »The Marquis«. Introduktionsnumret kallades »The Marquis: Les Preludes«, och verkade lovande både vad det gällde text och bild. Det sades att det snart skulle komma en miniserie med figuren, men tiden gick och inget nytt syntes till. Först tre år senare dök miniserien upp, denna gång på förlaget Oni Press. Nu har alltihop, under titeln »The Marquis: Danse Macabre«, till sist kommit i en tjusig, klart läsvärd samlingsvolym, och då kan jag ju inte göra annat än att nämna den här.

Historien utspelar sig i den fiktiva staden Venisalle i 1700-talets Frankrike. Under en kall vinter i slutet av århundradet har en mängd demoner lyckats fly från Helvetet, och nu har de besatt vanliga män-

En tillbakablick från Nabiel Kanans »The Birthday Riots«.

niskor. Detta är inte något som syns på de besatta, men Markisen, utsänd av helgonet de Massard, kan se demonernas riktiga ansikten och skickar dem tillbaka till Helvetet med sitt svärd och sin pistol. Detta medför dock att personen som var besatt blir livlös kvar, vilket leder till att ett uppbåd försöker finna mördaren som går lös på stadens gator. Frågan som så sakteliga dyker upp är huruvida Markisen verkligen är utsänd av ett helgon, eller om han helt enkelt är galen.

Det samhälle som »The Marquis« utspelar sig i styrs av Inkvisitionsministeriet, och bygger mycket på religion, Framför allt spelar bikten en stor roll, och vid biktningen bär folk masker (de påminner lite om de masker som förekommer i Stanley Kubricks »Eyes Wide Shut«, och för tankarna till 1700-talets maskeradbaler), vilket gör att markisen kan gå omkring i sin mask utan att väcka alltför mycket uppmärksamhet.

Guy Davis något spretiga tecknarstil passar utmärkt här. Otroliga panoramabilder som förmedlar 1700-talsmiljöerna med tinnar och torn är ofta förekommande, och gör albumet till en fröjd för ögat. Vinterkylan förmedlas också på ett fantastiskt vis genom bilderna.

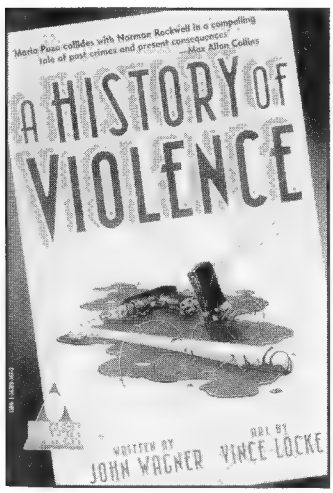

En annan tecknare som har jobbat med »Sandman Mystery Theatre« är Vince Locke. Det är han som har tecknat albumet »A History of Violence« till manus av John Wagner.

Detta album är ett av flera som har getts ut av DC:s underetikett Paradox Press, där man gjort det till något av en specialitet med udda historier som på ett eller annat sätt har anknytning till maffian. Som exempel kan nämnas »The Road to Perdition« som jag recenserat tidigare i min spalt, och som dessutom ska bli film. Även »A History of Violence« har, som ni nog har räknat ut vid det här laget, anknytning till maffian.

En kväll när Tom McKenna ska stänga sitt lilla kafé i en liten stad

Vince Lockes lite spretiga, skissartade stil från albumet »A History of Violence«.

utanför New York utsätts han för ett rånförsök som han lyckas avvärja. Skottväxling utbryter och friden i den lilla staden bryts. Alla regionens tidningar skriver om detta hjältedåd, att avvärja ett rån i deras hemtrakt, och detta når även de större, nationella tidningarna. Tyvärr når nyheten därmed också fel personer, personer som inte är av den förlåtande typen, och som fortfarande kommer ihåg vad som hände för 20 år sedan. Tom, som har bytt identitet, får nu erfara att det förflutna förr eller senare alltid hinner upp en.

Vince Locke har liksom Davis en tämligen spretig, skissartad tecknarstil, som ger en ganska speciell stämning i bilderna. Den kan verka lite jobbig i början, men man vänjer sig fort, och den passar ju naturligtvis till storyn.

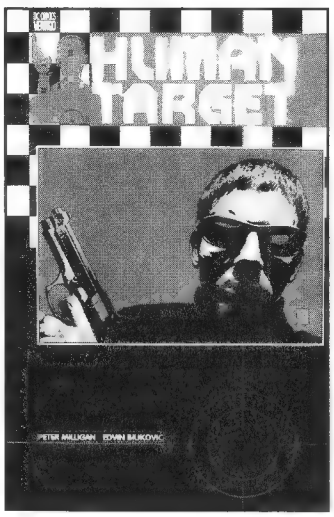

Gångerna är många då DC:s underetikett Vertigo har tagit fram gamla DC-figurer, moderniserat dem lite och gett ut resultatet under Vertigologgan. Ta till exempel »Enemy Ace« eller »Unknown Soldier«, som båda var klart lyckade plock ur DC-arkiven. För ett tag sedan kom så turen till Christopher Chance, The Human Target, en halvobskyr gammal deckarhjälte ur DC:s förflutna. Denne figur har alltså nu dammats av i albumet »The Human Target« av Peter Milligan och Edvin Biukovic.

Grundidén bakom »The Human Target« är att Christopher Chance är en förklädnadernas mästare, en man som kan hyras in som dubbelgångare om man är utsatt för hot eller liknande, och som alltså arbetar som levande måltavla när fiender försöker mörda hans uppdragsgivare. Vertigoversionen har till skillnad från originalet dock en intressant twist. Att ta över andras liv kräver en hel del studerande och inlärande av andra personers bakgrund och kroppspråk. Chances medhjälpare Tom råkar ut för en identitetskris på grund av detta, och lever sig mer och mer in i den roll han ska spela, vilket aldrig hade förekommit i originalserien. När dessutom Chance blir konfronterad av sig själv, och när den som jagar själv blir den jagade tätnar mysterierna allt mer. En story om identitet och försök att rätta till sådant som blivit fel.

Milligan har tidigare stått för en del ganska udda saker på Vertigo, till exempel »Enigma« och »Shade the Changing Man«, som syntes i svenska *Inferno* under tidigt nittiotal. Biukovic var en kroatisk tecknare vars bilder har en otrolig fart i sig, och albumet är späckat av spektakulära actionsekvenser av sällan skådat slag. Sällan har man sett en sådan dynamik i bilderna, vilka nästan får Hong kong-filmernas mästare John Woos bästa försök att blekna i jämförelse. Tyvärr är den här serien bland de sista tecknade av Biukovic, som tyvärr gick bort i sviterna av en hjärntumör 1999, endast trettio år gammal.

Detta var vad jag hade att erbjuda er denna gång. Jag hoppas att något av det kan falla i smaken. Ha det så bra till nästa nummer, och läs mycket serier.

Recenserade album:

- *Nabiel Kanan: »The Birthday Riots«. 64 sidor i svartvitt, $15.95, NBM/Comicslit.*
- *Guy Davis: »The Marquis: Danse Macabre«. 180 sidor i svartvitt och rött, $18.95, Oni Press.*
- *John Wagner och Vince Locke: »A History of Violence«. 286 sidor i svartvitt, $9.95, DC/Paradox Press.*
- *Peter Milligan och Edvin Biukovic: »The Human Target«. 104 sidor i färg, $12.95, DC/Vertigo.*

Edvin Biukovics mer slickade teckningsstil från albumet »The Human Target«.

Ett slott fyllt

– Ett porträtt av sagob

av **HENRIK ANDREASEN** *(intervju)* och **PETER NILSSON** *(artikeltext)*

Allåldersseriens renässans har blivit en allt viktigare trend bland de amerikanska småförlagen på senare år. Ett av de charmigaste exemplen heter »Castle Waiting«, och B&B presenterar här ett porträtt av kvinnan bakom serien, Linda Medley.

»Och så levde de lyckliga i alla sina dar« – ungefär så är det väl en riktig saga brukar sluta.

Fast vad hände *egentligen* sedan? *Bortom* den där rätt intetsägande standardfrasen? Det är premissen för Linda Medleys »Castle Waiting«, där vi får möta folket på Törnrosas slott – de som blev kvar *efter* att prinsessan fått sin prins och de båda ridit ut ur sagan på hans vita springare.

Fast egentligen är den här serien, påbörjad 1996 och hemmahörande i den svartvita amerikanska independenttidningen med samma namn, bra mycket mer än så. Medley använder förvisso sagans ramar, men sedan berättar hon sin egen historia med sina egna figurer, och det gör hon väldigt bra. Faktiskt såpass bra att hon kommit att skapa en av de senaste årens mest sympatiska nya serier på den amerikanska marknaden.

Sagoanknytningen (liksom en uttalad målsättning hos Medley att allt hon tecknar skall ha något att säga både barn och vuxna) är uppfriskande, och hennes ambition att genom skolor och bibliotek nå en publik utanför den normala kretsen av serieläsare gör henne till något av ett framtidshopp i en bransch som fortfarande verkar ha oerhört svårt att ta sig ur sina inkörda hjulspår.

Ett försök till genrebeskrivning får väl bli »allåldersfantasy där humor och allvar samsas på ett fullständigt naturligt sätt«, och parallellerna till Jeff Smiths »Bone« är uppenbara, även om Medley aldrig ens varit i närheten av Smiths ekonomiska framgångar. Men låt oss börja från början: Linda Medley är född 1964 i Stockton, Kalifornien, och uppvuxen på landsbygden nära Salinas i samma stat.

ABC-BOK

Kan du berätta lite om din bakgrund och om hur du kom in på den här banan?

– Jag började teckna i treårsåldern, och har tecknat sedan dess. Min mor uppmuntrade mig och visade intresse för mitt tecknande.

Jag fick mitt första »illustrationsuppdrag« i femårsåldern *[det var i lekskolan, där Medleys lärare skrev en ABC-bok och hon valdes ut att rita bilderna]*, och det avgjorde på sätt och vis vad jag skulle bli – konstnär av något slag.

Linda Medleys »Castle Waiting« blandar mänskliga figurer med fabeldjur, men utmärkande är att bådadera är lika uttrycksfullt tecknade.

med historier

rättaren Linda Medley

Linda Medley, kvinnan bakom »Castle Waiting«. Foto: Henrik Andreasen.

Höll dina föräldrar på med något liknande?

– Egentligen inte. Min mamma hade egentligen velat bli konstnär, men i hennes fall blev det aldrig så, och eftersom hon haft de här ambitionerna uppmuntrade hon mig. Men det fanns inga andra konstnärer i familjen.

När insåg du att det här var något du ville ha som yrke?

– Jag tror att tanken alltid fanns där, eftersom jag tecknade hela tiden. På sätt och vis utgick jag nog alltid från att jag skulle kunna försörja mig på det så småningom.

Har du någon formell utbildning?

– Ja, jag gick på Academy of Art College i San Francisco, där jag tog en examen i illustration. Jag gick ut 1985, och började sedan frilansa som barnboksillustratör.

X-MEN

Linda Medley brukar beskriva sig själv under uppväxtåren som serienörd. Hon har sina rötter i Harvey-förlagets barntidningar (serier som »Richie Rich« och »Hot Stuff«), men kom ganska snart in på annat. »Jag läste i princip allt jag

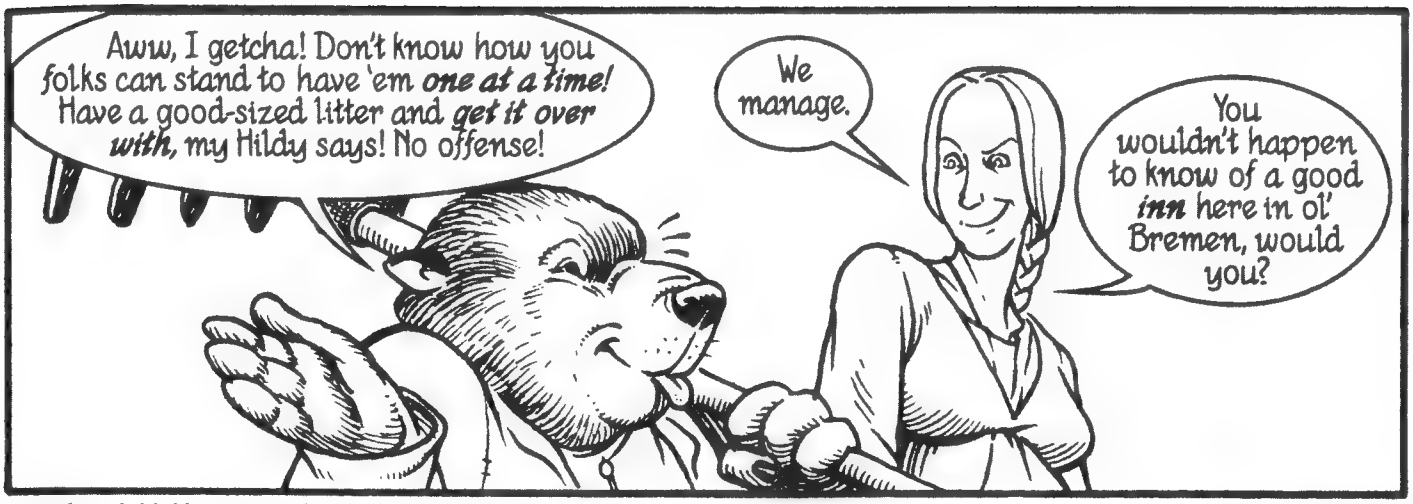

Människor och fabeldjur rör sig sida vid sida i »Castle Waiting«.

För den tonåriga Linda Medley var X-Men (och Nightcrawler i synnerhet) favoriter. Och tecknarna Byrne och Austin var naturligtvis det närmaste Gud man kunde komma.

kom över, med undantag för romantikserier«, har hon berättat.

Barnböcker spelade också en viktig roll, men faktiskt inte de klassiska sagorna, vilket berodde på att de utgåvor som fanns tillgängliga under den här tiden var vad Medley kallar »städade, disneyfierade« – och tråkiga. I stället kom hon snart in på Jules Verne, H. G. Wells, snöade in på den mångfald gamla pulpromaner som kommit i pocket under den här tiden (»Doc Savage«, Edgar Rice Burroughs och så vidare), men nämner i samma andetag också »Unga kvinnor« och andra mer »ansedda« klassiker.

Under tonåren var det dock framför allt »X-Men« som gällde, och Medley har beskrivit hur hon tilltalades inte minst av seriens romantiska idéinnehåll, hur mutanthjältarna var utstötta av samhället men ändå gjorde det rätta. Framför allt fascinerades hon av figuren Nightcrawler, den romantiske österrikaren med det groteska utseendet.

Även som aspirerande tecknare fann hon sina hjältar i X-Men. »Jag ville kunna teckna som John Byrne och tuscha som Terry Austin *[männen bakom serien 1977–81]* mer än något annat i världen«, säger hon själv.

1978 fick hon på en av sina första seriemässor också tillfälle att visa upp sina teckningar just för Austin, som genom att ta sig tid med en rodnande amatör, ge konstruktiv kritik (och skänka henne ett original ur serien) gav henne den definitiva knuffen på vägen mot en proffskarriär.

Ambitionen fick några år senare ny kraft när Medley liksom resten av sin generation upptäckte *Love & Rockets*, och insåg att serier inte behövde se ut som de *X-Men* hon vid det laget vuxit ifrån.

BÖRJADE MED BARNBÖCKER

Men först skulle hon förstås gå färdigt konstskolan, och det var där fröet till det som senare skulle bli »Castle Waiting« såddes.

Den barnboksintresserade Medley funderade på att göra en illustrerad vuxenversion av Bröderna Grimms sagor, och gjorde ett antal figurskisser (»märkliga, bisarra figurskisser«, säger hon själv) till ett sådant projekt. Hon funderade också en del på detta att de klassiska sagorna innehåller en massa bifigurer som egentligen är föga mer än oskrivna blad vars historier vi aldrig får höra, men hann egentligen aldrig utveckla tanken längre än så vid det tillfället.

I stället lyckades hon efter slutförd utbildning (för övrigt med inriktningen kommersiell illustratör, inte konstnär »av den målande sorten«) få in en fot i barnboksbranschen, där hon nu arbetade en tid. Hon inledde karriären med en illustrerad version av Kiplings »The Elephant's Child« (1986), och därpå följde jobb

Medley arbetade på Justice League-serierna efter layouter gjorda av Keith Giffen. Dock lämnade Giffen slagsmålsscenerna helt upp till henne, vilket resulterade i en del kul egendomligheter. Bilden visar hur Gröna Lyktan mitt uppe i ett pretentiöst superhjälteslagsmål biter Orion, något som nog aldrig – varken förr eller senare – förekommit i genren.

för vad som verkar ha varit antologier (»Favorite Stories From Many Lands« med flera), och barntidningar som *Turtle, Humpty Dumpty* och *Children's Playmate*.

Men det är ju som serietecknare vi främst känner henne, och vägen dit var egentligen inte så lång.

Ur den aldrig slutförda »Galactic Girl Guides«. Serien är dock upphovsmannaägd, och man lär inte ha givit upp hoppet att en dag få den utgiven.

SUPERHJÄLTAR

Berätta om hur du fick dina första jobb i seriebranschen.

– Jag läste mycket serier under min uppväxt och under collegetiden, även om man givetvis ansåg på college att serier inte kunde vara god konst.

Fast jag fick kompisar som höll på med serier, Mike Mignola, Art Adams och Steve Burcell, och med tiden började jag själv tänka i de här banorna. Jag tänkte att barnböcker är okej, men det var svårt att få jobb, och till sist beslutade jag att inget hindrade mig från att försöka få jobb som serietecknare. Förutom att jag aldrig gjort några provsidor och skickat in dem, förstås.

Så jag satte mig ner och gjorde en tiosidors superhjälteserie, och visade den för Kevin Dooley på DC Comics. På den tiden var han Andy Helfers assistent på Justice League of America. Han sa åt mig att skicka den till kontoret, vilket jag gjorde, och en månad senare ringde de och erbjöd mig jobb *[vilket för övrigt är mycket sällsynt, men det här var*

Ur ett av Medleys bidrag till DC:s Big Books-serie, i det här fallet »The Big Book of Little Criminals«.

1989, när branschen var mitt uppe i en högkonjunktur och förlagen skrek efter kompetenta tecknare].

PÅ VILKEN TIDNING?

Justice League Europe. [Justice League of America är en av de klassiska amerikanska superhjältegrupperna, på svenska förr känd som Lagens Väktare, men när den under fjolåret återintroducerades hos oss presenterades den under det kortade »originalnamnet« JLA. Under Medleys period på serien var den fortfarande inne i det sena 80-talets »ironiska« period. Gruppen var då officiellt en fredsbevarande styrka med FN-mandat och hade undergrupper utanför USA – därav uppdelningen med en huvudtidning och en sidotidning om Justice League Europe – men mycket av handlingen var en glad parodi på allt vad superhjältar heter (se B&B 5/91), och mest pysslade medlemmarna med att käbbla inbördes.]

MINDRE REGLERAT

Hur kändes det att börja jobba på det som skulle föreställa din framtida karriär?

– Det var en härlig känsla, inte minst eftersom Keith Giffen lyckligtvis gjorde layout *[det vill säga bröt ner berättelserna i sidor och bilder, där mycket grova streckgubbar fick markera ungefär var Medley sedan skulle göra själva teckningarna]* på alla Justice League-tidningarna. Jag var ju nybörjare, och att jobba över hans grunder var ett jättebra sätt att lära sig hur man bryter ner en berättelse.

Det kändes jätteskönt att syssla med det jag ville, och att jobba med serier är mycket enklare och mindre styrt än att jobba med illustrationer. Det finns plats för mycket mer egna infall, och man kan komma undan med mycket mer än man kan som illustratör.

Är illustrationsarbete mer reglerat?

– Ja, det är det. Till och med när det inte är för barn, är art directors mer känsliga för vad som kan verka stötande. Deras färgval är också mycket personliga, så saker och ting var mer öppna i serier. Så är det fortfarande.

När du efter »Justice League Europe« började på »riktiga« »Justice League America« och senare på »Doom Patrol«, var det då ditt eget val eller var det något du blev erbjuden?

– Den ordinarie »JLA« fick jag precis efter »Justice League Europe« eftersom *[dittillsvarande tecknaren]* Adam Hughes gjorde ett uppehåll på serien, så det var självklart att hoppa in där.

På »Doom Patrol« fick Medley jobba efter manus som ingen verkade förstå, och försågs ofta med tuschare som dränkte hennes teckningar. Inte konstigt att hon lämnade serien efter ett tag.

Mellan »JLA« och »Doom Patrol« jobbade jag tillsammans med Michael Kaluta, Elaine Lee och Charles Vess på »Galactic Girl Guides«, en serie som enligt planerna skulle ges ut av förlaget Tundra. Men Tundra lades ner och projektet slutfördes aldrig, även om jag redan hunnit teckna färdigt en 3–4 nummer när det hände.

Efter Tundras nedläggning var jag tvungen att söka arbete, så jag återvände till DC, och det visade sig att »Doom Patrol« *[det här handlar om Vertigo-versionen av serien, som Grant Morrison gjort populär, men som när Medley kom in i bilden skrevs av Rachel Pollack]* nyss hade blivit ledig, och det var så jag kom in på den.

SMÅSERIER

Ungefär vid den här tiden (1993–94) började Medley också bli ett tillräckligt stort namn för att få småuppdrag för olika antologier. Hon producerade där serier där teckningarna mer kändes som hennes egna (till skillnad från DC-tidningarna, där hon tuschades – och tidvis mer eller mindre försvann bakom – andra tecknare).

Man kan hitta sådant här material bland Doug Wheelers »Classics Desecrated« i tidningen *Cheval Noir*, i ett antal av Paradox Press olika Big Books-volymer (faktiskt de flesta utom den mest självklara, den som behandlar bröderna Grimm) och på andra ställen.

PÅ EGEN HAND

Strax efter din period på »Doom Patrol« gick du och skapade din egen serie. Kände du att det var dags att skriva dina egna manus, eller fanns det andra orsaker?

– Problemet med »Doom Patrol« var delvis att jag

Ur serien »I Dream of Me«, byggd på en dröm och Medleys gesällprov innan hon vågade sig på att börja arbeta med »Castle Waiting«. Hon beskriver förresten sina drömmar som »att titta på en film«, och resultatet är onekligen ganska filmiskt.

inte gillade de manus jag fick. Så jag tog en paus och jobbade ett år enbart som färgläggare *[framför allt på Imageserier som »Deathblow« (vilket onekligen känns som en bit från vad man brukar förknippa Linda Medley med, men annars är fullkomligt naturligt om man betänker att det här var 1993, och Images superhjältar producerades i enorma mängder), men också på DC-material som Batman & Robin Adventures]*, medan jag funderade på vad jag skulle göra.

Jag kom fram till att om jag inte skulle få några bra manus, så kunde jag lika väl skriva själv. Jag hade kommit på en del av grundidéerna till »Castle Waiting« när jag gick på college, och det fanns inget som hindrade att jag utvecklade dem till någon sorts berättelse eller serie.

Jag skrev ner grunddragen i historien på en kväll, och bestämde redan då att det här var något jag skulle satsa på. Vid den tiden, 1994, hade det blivit ganska vanligt att serieskapare gav ut sina serier på eget förlag, så det var inte svårt att ta reda på hur man gör, att få ett avtal med *[distributören]* Diamond och liknande.

Du var inte rädd för att satsa på att ge ut serien själv? Seriebranschen var ju mitt uppe i en lågkonjunktur vid det tillfället, och har fortsatt nedåt sedan dess.

– Det handlade inte så mycket om att inte vara rädd, som att vara omedveten om allt som höll på att hända. Visst var det mycket som kraschade, men å andra sidan fanns det ju många nya serier som gick bra, så jag tänkte bara »nu eller aldrig«.

Folk frågade varför jag nödvändigtvis skulle ge ut en egen tidning just när jag gjorde, men det kommer alltid att finnas problem. Om det inte är distributören så är det seriebutikerna, eller att läsarna inte är mottagliga. Det finns aldrig någon tidpunkt som är den bästa.

MEDKONSPIRATÖR

En viktig roll i »Castle Waitings« utveckling spelar uppenbarligen kollegan Mike Mignola (»Hellboy«), som hör till Medleys gamla vänner från konstskoletiden. Han kände till hennes figurskisser baserade på gamla Grimmsagor, och tydligen var det delvis på hans uppmaning (»han ville inte sluta tjata«, säger Medley själv) som hon tog steget att satsa på något eget.

Hon var först tveksam, och anekdoten om hur hon kollade sin kapacitet som berättare är värd att berätta: Eftersom hon ju faktiskt aldrig skrivit en serie förr började hon med att teckna upp en tolv sidor lång stilövning byggd på en ovanligt väl sammanhängande dröm hon råkade minnas, och redan i den serie som blev resultatet känns hennes berättande både klart och moget.

Samma intryck ger hennes första publicerade Castle Waiting-serier, där man bara kan konstatera att Medley redan från solodebuten visade sig väl så skicklig som vissa skribenter som försörjt sig på seriemanus i åratal. Berättandet är klart och tydligt, språket fantasifullt och otvunget, och den värld hon målar upp lika övertygande som hennes figurer. Särskilt slående är skillnaden om man jämför med de många tecknare som inom ramarna för Images födelse några år tidigare börjat skriva sina egna manus, och misslyckats kapitalt på samma områden.

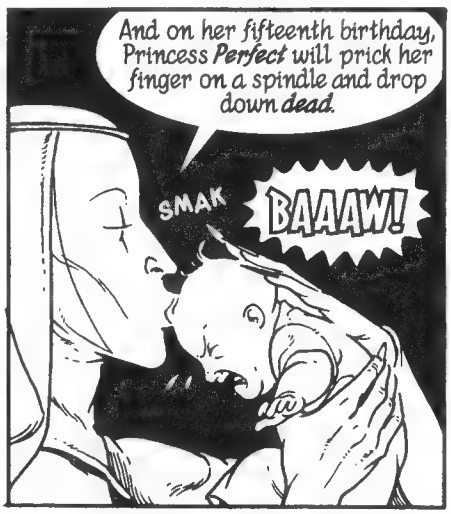

En av de scener i »The Curse of Brambly Hedge« som stämmer helt med förlagan i »Törnrosa«. Annars är albumet i hög grad Medleys egen version, berättad huvudsakligen ur häxornas synvinkel.

TÖRNROSA

Produktionen inleddes (än en gång på Mignolas förslag) med ett fristående album för att prova marknaden. Detta album, »The Curse of Brambly Hedge«, gavs ut i oktober 1996 på egna förlaget Olio Press, och blev således det första vi såg av Linda Medley i eget namn (även om hon vid det laget redan tecknat färdigt också de första numren av det som skulle bli den löpande serietidningen *Castle Waiting*). Albumet är i princip hennes högst personliga (och mycket trivsamma) omtolkning av Törnrosasagan, och utspelas rent kronologiskt så långt före berättelsen i »Castle Waiting« att bara själva slottet och enstaka bifigurer överlappar.

Noteras kan att albumet delfinansierades genom ett stipendium från The Xeric Foundation, en stiftelse som (faktiskt med pengar intjänade på mediefenomenet »Teenage Mutant Ninja-Turtles«) varje år beviljar ganska stora pengar i bidrag till tryckning av ett antal bra, nyskapande serier (och hittills med mycket stor pricksäkerhet lyckats välja ut talangfulla unga serieskapare till mottagare).

Noteras kan också att förstaupplagan hade vanlig, satt »boktext« i pratbubblorna, eftersom Medley medvetet gjorde ett försök att sikta på barnboksmarknaden utanför de normala seriekretsarna – en marknad där handtextade bubblor anses svårlästa. Någon stor del av sin publik fann dock inte den nya serien utanför serieghettott, och när första numret av den löpande tidningen kom 1997 var det med handtextade bubblor av Todd Klein, en av marknadens bästa handtextare. Klein har sedermera också gjort en nytextning av »The Curse…« för den reviderade andra utgåva som kom tidigt 1999.

MISSHANDLADE KVINNOR

Som redan nämnts lånade Medley element ur den traditionella sagoskatten när hon satte ihop sin se-

Dialogen flyter lätt i »Castle Waiting«, och saknar nästan helt de ålderdomliga vändningar som ofta används för att markera medeltid i många andra serier.

Originalupplagan av Brambly Hedge hade satt text i pratbubblorna för att inte skrämma bort eventuella läsare ur barnboksvärlden.

rie, men att hon i högsta grad också berättar sin egen historia blev snabbt uppenbart. I första numret av den löpande tidningen möter vi (den efter hand som historien rullar på allt mer höggravida) lady Jain Solander, vilken i öppningsscenen blåslagen lämnar sin misshandlande make. Temat »kvinna lämnar man som behandlar henne illa« återkommer förresten även senare – så pass ofta rent av, att det nog bör ges speciell uppmärksamhet om man vill analysera serien.

Vi får sedan följa Jains resa genom en värld där element från olika sagor fogats samman med Medleys egna skapelser till en väl fungerande helhet. Slutdestinationen visar sig vara Törnrosas gamla slott, vilket – övergivet av de kungliga – nu sköts av det tidigare tjänstefolket »i väntan på en ny kung« (därav titeln »Castle Waiting«). I övrigt står slottet öppet för personer på flykt, och det är här Jain kommer att föda sitt barn.

I moderna termer blir slottet i princip något så fjärran från sagornas värld som en säker tillflyktsort för en misshandlad kvinna. Samtidigt får vi läsare möta en hel rad intressanta figurer – en del är människor, andra fabeldjur – som redan bor där. Var och en av dem har sin egen historia, och under seriens gång får vi efter hand veta mer om dem allihop.

Den värld vi möter har starka drag av europeisk medeltid, och Medley är i sådana sammanhang genomgående väl påläst. Hon kan dock lika ofta vara vilt anakronistisk, och det är uppenbart att hon sätter en bra historia först. Noteras kan också den flitiga förekomsten av små internskämt, med anspelningar på allt från bröderna Grimm till »Mupparna«, men dessa är hela tiden så väl integrerade i helheten att de aldrig blir irriterande och distraherar läsaren. Tvärtom blir de extragodis för den som fattar skämtet, medan övriga inte ens märker något.

Redan från början slog Medley också fast att det här är en berättelse med en början och ett slut, en episodisk serieroman som spänner över ungefär trettio år, och som det kommer att behövas en mångårig serietidningsproduktion för att berätta.

Men innan hon hunnit så långt var det mycket som skulle falla på plats, inte minst ekonomin.

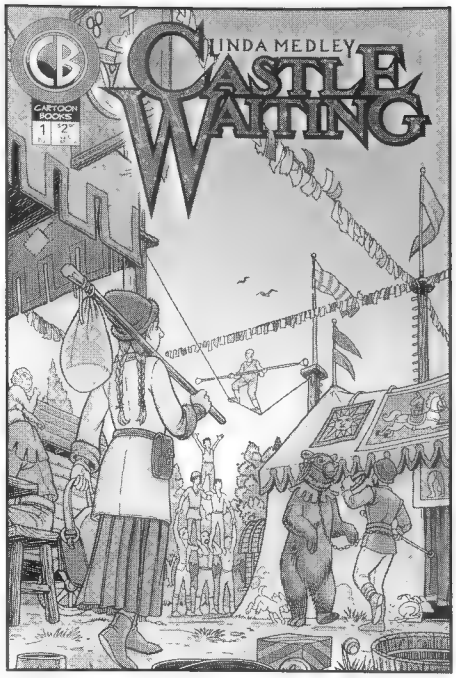

Medley är väl påläst vad gäller medeltida historia, vilket ger hennes skrönor mycket fast mark under fötterna. Lika ofta kan hon emellertid vara vilt anakronistisk, som här där hon placerar en i stort sett modern cirkus i en tid då sådana överhuvudtaget inte existerade.

FÄRGLÄGGARE UTAN KRITOR

Var det av ekonomiska skäl som du, liksom de flesta andra egenutgivare, valde att trycka i svartvitt? Och var det något du funderade mycket på efter att dina tidigare arbeten tryckts i färg?

– Jag funderade på det, men jag hade absolut inte råd att ge ut en tidning i färg. Trots att jag länge jobbat som färgläggare och alla förväntade sig att jag skulle jobba i färg, visste jag att jag kunde teckna i svartvitt och ändå få det att se bra ut. Fast det finns rutor i »Castle Waiting« som jag så

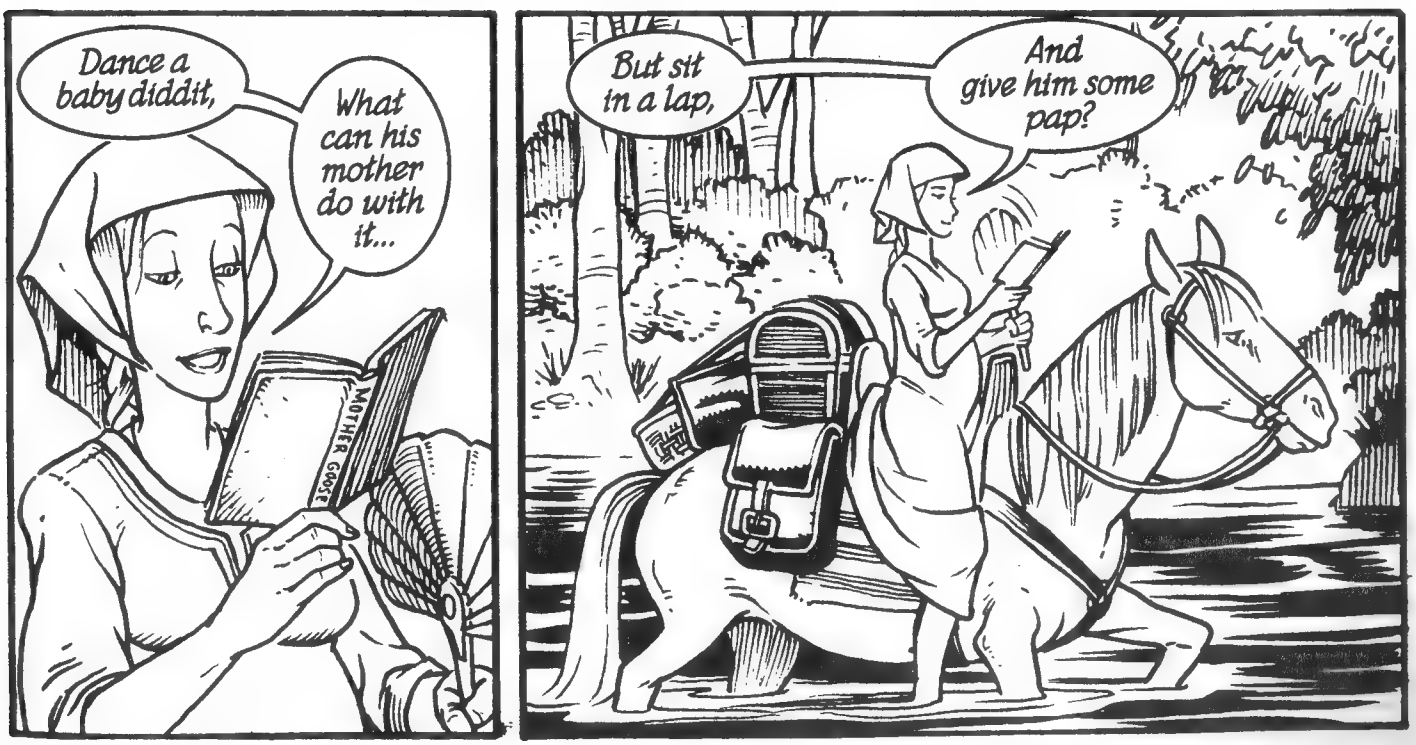

Det känns ganska uppfriskande att läsa en fantasyserie helt utan sköldmö, där huvudpersonen istället tillbringar de första tre numren med att kånka runt en allt större mage och öva på barnramsor.

Det finns en skön tidlöshet i många av Medleys teckningar, och det är sant som sagts att bilder som den här lika gärna kunde ha gjorts för femtio år sedan – och detta absolut menat i positiv bemärkelse.

att säga »lämnar öppna« i förhoppningen att de en dag kommer att publiceras i färg.

Den »huvudfotade« lille demonen Leeds, här i häxan Malds famn, hör till tecknarens egna favoritfigurer ur »Castle Waiting«.

Du nämnde tidigare att du skrev ner historiens grunddrag på en kväll. Var det inte svårt att redan då bestämma vad som skulle hända med de olika figurerna? Och har något ändrats på vägen, även om serien har ett bestämt slut?

– Det har det faktiskt. När jag först arbetade fram serien gjorde jag bara två tredjedelar av det som är historien i dag. Senare tänkte jag ut lite till, och kom fram till hur slutet skulle se ut, och insåg att det hela knutits ihop, och att allt slutar i det närmaste perfekt.

I det läget satte jag mig ner och tecknade en stor del av det som skall bli seriens sista nummer, utan att göra det helt färdigt, så att jag har en sorts mål som jag hela tiden riktar in historien mot. Det hjälper mig att inte rusa iväg, även om det kan vara frestande. Berättelser har en tendens att slinka ur greppet och få eget liv. Däremot skriver jag ner alla idéer. Jag kan ju alltid gå tillbaka någon dag och göra något av dem.

Finns det inte också en risk att bli förälskad i någon figur, och inte känna för att avsluta historien?

– Jag är medveten om det, men jag har bara skrivit ett mycket grundläggande upplägg. Jag vet vilka händelser som måste inträffa, och hur figurerna måste utvecklas fram till den punkten, men jag skriver inte ner någonting ens när jag jobbar med historierna, inte förrän jag är tvungen att skriva ut ett manus till Todd (Klein) som är textare.

Så jag tycker att det fortfarande är tillräckligt öppet för mig, det känns inte som om allt är bestämt för fyra år sedan. På det viset kan jag fortfarande utveckla figurer som jag gillar, även om vissa av dem kommer att dö under seriens gång.

TIDLÖST

Varifrån kommer din inspiration? Har du studerat folklore och sedan tagit detaljer från olika håll och satt ihop dem i serien?

– Precis. Jag började med att läsa grunderna, som bröderna Grimms sagor, men även en massa annat. Jag kan kombinera bitar ur rysk folklore med inslag från Indien. Och för att skapa en solid grund forskar jag mycket i medeltida historia och sedvänjor.

Använder du din forskning som inspiration för *nya historier*, eller återanvänder du gamla historier och gör dem tillgängliga för en ny, yngre läsekrets?

– Lite av båda. Det är inspirerande att läsa berättelserna, att samla informationen. Men det verkar också som om jag omedelbart ser kopplingen till vår tid, och det kommer alltid fram i historierna, även om det inte alltid är uppenbart. Exempelvis har huvudfiguren lämnat sin brutale man och lever ensam med sitt barn. Det är väldigt modernt och relaterar till vår tid, och samtidigt kan folk läsa det som fantasy eller en saga. Man kan alltid hitta ett ämne som är relevant nu.

Den tuffa nunnan syster Peaceful är förmodligen Medleys mest »säljbara« figur, men figurgalleriet är fullt också av andra väl genomtänkta personer som går långt bortom den ursprungliga sagoinspirationen.

Även distinkta ansikten och minspel hör till Medleys starka sidor.

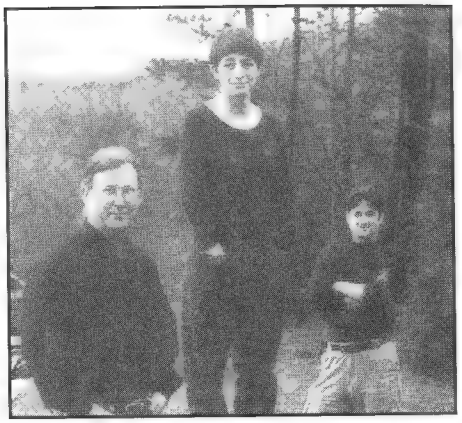

PR-foto på de tre ursprungliga Trilogy-tecknarna, från vänster Vess, Medley och Smith.

Älvakungen Auberon och älvadrottningen Titania, viktiga bifigurer i Books of Magic, sådana de ser ut i Medleys version.

Tar du upp personliga saker i dina historier?

– Ja. *[Skratt]* Historien jag håller på med nu handlar om religion, och även om jag på sätt och vis baserade den på katolsk folklore, insåg jag medan jag skrev den att jag anpassade mycket av materialet till min egen tro, vilken ligger steget bortom katolicismen och andra organiserade religioner. Så det där är definitivt något eget, och jag har tagit med mycket annat som jag tror på, så det finns mycket av mig själv i det hela, även om det inte har mitt ansikte.

TRILOGY

Att det här är en läsvärd serie torde väl inte ha undgått någon, men att gå därifrån till ett läge där den faktiskt når sina läsare kan vara svårare. Fast »Castle Waiting« under sina första år både hyllades av kritikerna och tilldelades diverse priser, kom framgången i ekonomiska termer att dröja.

»The Curse of Brambly Hedge« nominerades till det prestigefyllda Eisnerpriset redan 1997, men försäljningssiffrorna var direkt avskräckande, och vid ett tillfälle under det första året hade Medley rent av fattat beslutet att lägga ner sin tidning. Dock lät hon sig övertalas att försöka en gång till, och 1998 tilldelades hon Eisnerpriser både för bästa nya serie och som årets »talang värd större uppmärksamhet«.

Ändå kom upplageframgångarna att dröja, och i stället var det en helt annan manöver som kom att hyfsa siffrorna, nämligen 1997 och 1998 års Trilogy-turnéer på de amerikanska seriemässorna.

Trilogy var en idé som föddes på 1996 års San Diego-mässa, i ett samtal mellan Medley och kollegan Charles Vess (för en svensk publik förmodligen mest känd för sina samarbeten med Neil Gaiman på »Sandman« och »Stardust«, eller möjligen som tecknare på Jeff Smiths Bone-spinoff »Rose«).

Medley och Vess gjorde båda försök att etablera sig med sagoinspirerade tidningar på eget förlag vid den här tiden (Vess har sedan dess givit upp), och båda fann konkurrensen från superhjälteförlagens reklammiljoner svår att tackla. De kläckte därför idén att de två, plus ytterligare någon likasinnad, skulle slå sig ihop om en gemensam turné på landets seriemässor för att åstadkomma mer uppmärksamhet. En gemensam vän, serien »Bones« skapare Jeff Smith, blev den tredje mannen, och turnén fick av den anledningen namnet Trilogy.

Sommaren 1997 kunde således de tre ses i en gemensam monter på ett antal mässor, och till skillnad från storförlagens strömlinjeformade businesstempel var det en sympatiskt hemsnickrad tillställning de bjöd på, uppbyggd kring ett jättelikt sagoträd och med diverse egna figurer kikande ut mellan grenar och mossiga stenar. Med undantag för trädets metallstomme var allt hemmagjort (»med våra egna spruckna och blodiga händer«, som Vess senare uttryckte saken).

Uppenbarligen togs det hela väl emot, och de tre fick i gott mått den uppmärksamhet de hoppats på. Året därpå bjöd de (för att förbättra ekonomin och sprida jobbet) in ytterligare några likasinnade serieskapare – Jill Thompson (se *B&B* 2/01), Stan Sakai och Mark Crilley – för att upprepa succén, och uppenbarligen gick det ungefär lika bra den här gången.

En blyertsskiss inför det som skulle ha blivit en löpande Books of Faerie-tidning.

Till turnéerna utgavs också reklampublikationer, varav framför allt den från 1998 är ett mycket läsvärt litet album med nyproducerat material, däribland den Medleyserie vi fått lov att använda i anslutning till den här artikeln.

GICK PÅ KNÄNA

Alla inblandade verkar ha mest gott att säga om de här två tillställningarna (någon tredje blev det inte, eftersom organisationen sedan blev för tung för att någon skulle orka hålla i trådarna). Den som drog det längsta strået var dock uppenbarligen Medley, som nu äntligen började hitta sin publik. Vess har i en intervju uppskattat att försäljningssiffrorna för *Castle Waiting* fyrdubblades under den här perioden, och i den processen verkar Trilogy-turnéerna ha spelat en viktig roll.

Ändå räckte inte försäljningen till, och Medley fortsatte gå på knäna rent ekonomiskt (främst eftersom hon dragit på sig stora skulder under de första åren med eget förlag), och det är tydligt att hon ibland misströstade om ifall det överhuvudtaget skulle vara ekonomiskt möjligt att fortsätta.

1998 uppenbarade sig dock vad som – åtminstone på papperet – verkade vara en efterlängtad skänk från ovan, nämligen möjligheten att varva frilansjobb för DC-etiketten Vertigo med den egna tidningen. Det skulle kunna exponera massor av nya läsare för hennes teckningar och förhoppningsvis ge *Castle Waiting* en bättre bas att stå på.

Det handlade inledningsvis om ett inhopp som tecknare på ett enstaka nummer av Vertigos sagoinspirerade (och faktiskt relativt barntillåtna) fantasytidning *Books of Magic*, där tecknaren Peter Gross för tillfället stod för både manus och teckningar, och hade stora problem att hålla takten. Medley tecknade nr 55 av tidningen.

Snart erbjöd dock Vertigo också en löpande månadstidning. Man planerade nämligen en spinoff från *Books of Magic* kallad *Books of Faerie*, och Linda Medley erbjöds – uppenbarligen under ganska goda villkor – jobbet som tecknare för det första årets produktion (till manus av Bronwyn Carlton).

Att producera två löpande tidningar skulle dock inte hålla, så hon beslöt att lägga *Castle Waiting* på is under året med *Books of Faerie*, för att sedan återvända till den egna serien med förbättrad ekonomi och nya läsare i bagaget.

BESLUTSÅNGEST

Fast så enkelt skulle det förstås inte visa sig bli. Den amerikanska seriebranschens lågkonjunktur hade nu nått Vertigo, och förlagsbossarna började göra neddragningar. Påbörjade projekt ställdes in, och tydligen hade man extra svårt att bestämma sig för vad som skulle hända *Books of Faerie*.

Ena månaden skulle tidningen bli av, den andra

Ur den publicerade prologen till »Books of Faerie«. Fortsättningen kommer av allt att döma att förbli liggande opublicerad på DC.

inte, ett tag redigerades manuset ner till en femnummers miniserie, ett tag var tanken att koppla in ytterligare en tecknare för att snabba upp produktionen eftersom Medleys avtalade år började ta slut utan att hon fått några manus att jobba på, och sedan lades det hela tydligen på is igen, fast man redan hunnit börja göra reklam för den kommande tidningen.

När året var slut hade Medley tecknat upp de två manus hon hunnit få innan förlaget drabbades av beslutsångest (någonstans på DC finns det således två färdigtecknade nummer av *Books of Faerie* som vi troligen aldrig får se utgivna), hon hade tagit ett sabbatsår från *Castle Waiting* helt i onödan, och den personliga ekonomin lär ha mått därefter. Därför återvände hon nu till *Castle Waiting*, där besluten i alla fall var hennes egna.

Dock var det med en viktig skillnad, så tillvida att hon nu valde bort det egna förlaget, för att i stället ge ut tidningen på Jeff Smiths förlag Cartoon Books, som dittills enbart publicerat Trilogy-antologierna utöver sina egna *Bone*-tidningar.

Ur en jamserie som Medley och Jeff Smith gjorde till första numret av Castle Waiting på Smiths förlag Cartoon Books.

FÖRLAG ELLER INTE FÖRLAG

Du slutade nyligen med egenutgivningen, och lät Cartoon Books ta över utgivningen av tidningen. Var det ett sätt att ge dig själv större kreativt utrymme, och låta någon annan ta hand om affärerna?

– Ja, det var huvudskälet till att hitta någon som gav ut den. Det var svårt för mig att byta växel mellan att vara skapande konstnär och att ta hand om affärerna. Visst *kan* man fixa alltihop själv, men hela grejen med att växla från ett skapande läge till ett som inte är det, och sedan tillbaka igen, var besvärlig. Jeff har personal som tar hand om det där, han har sitt eget kreativa utrymme, och det fungerar bra.

Var det du som kom med förslaget?

– Eftersom jag inte ville återgå till egenutgivning efter uppehållet, tänkte jag att jag skulle försöka hitta något förlag som ville ge ut min tidning. Så jag spred budskapet, och skickade tidningar till en del halvstora förlag som Dark Horse och Slave Labor.

Jeff fick höra det där, och undrade om jag tänkt på honom. Jag svarade att jag inte visste att han var intresserad av att ge ut något, och därifrån jobbade vi fram projektet. Det är min första erfarenhet av att ha något som jag själv skapat och äger hos ett förlag, och det var hans första erfarenhet av att ge ut någon annan, så vi jobbar på och försöker reda ut saker efter hand.

Jag antar att det underlättar att ni umgåtts så mycket under de senaste två årens Trilogy-turnéer?

– Att ha Jeff och Vijaya *[Vijaya Iyer är Smiths hustru och den som sköter mycket av det affärsmässiga bakom serien »Bone«]* som vänner, och veta hur de jobbar, hjälpte mycket, i stället för att gå in i ett samarbete helt kall, utan att känna de personer man jobbar med. Eftersom det är en så personlig sak och en personlig tidning, precis som *Bone*, kändes det mer som att jobba med familjen.

FÖRNYADE KRAFTER

Jag antar att tidningens förseningar och uppehållet var till skada?

– Tidningen kom faktiskt igen med förnyade krafter efter uppehållet, eftersom vi hade större möjlighet att göra reklam för den. Men hela grejen med att försöka komma ut varannan månad när man själv ger ut den, och inte klara av det, var ett problem. Jag antog att tidningen skulle tappa farten om den kom ut var tredje månad. Även om försäljningen ökade för varje nummer, så kan man inte ta för givet att folk vill vänta så länge. – *Jag* tycker inte om att vänta så länge på de tidningar jag läser!

Slottsföreståndaren Rackham hör till seriens viktigaste personer, men det är utan tvekan så att de drivande figurerna i »Castle Waiting« är kvinnor.

Medley-bibliografi

Den som vill köpa *Castle Waiting* som lösnummer bör veta att tidningens numrering började om från ett när den flyttade till Cartoon Books, för att sedan återta den ursprungliga numreringen när den återvände till Olio under 2001. Korrekt läsordning blir alltså följande:

- »The Curse of Brambly Hedge« (Olio, flera upplagor, helt fristående från resten av serien).
- *Castle Waiting* nr 1–7 (Olio 1997–98, samlade som »The Lucky Road«, Cartoon Books 2000).
- *Castle Waiting* nr 1–4 (Cartoon Books 2000–01).
- *Castle Waiting* nr 12 och framåt (för att undvika förvirring inledningsvis även parallellnumrerade vol 2:5 etc, Olio 2001 och framåt).
- Kortare serier med CW-anknytning återfinns också i antologierna »Scatterbrain« (Dark Horse 2001) samt »Trilogy Tour II« (Cartoon Books 1998).

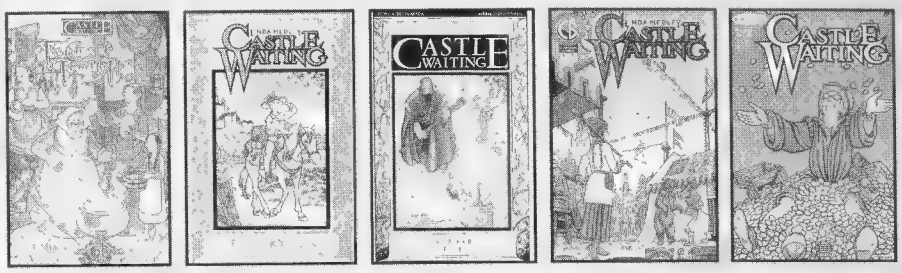

Har det varit bra att alla dina tidigare nummer getts ut i samlingsalbum av Cartoon Books?

– Ja. Folk har haft svårt att få tag i vissa lösnummer, så det känns bra att ha ett album som man kan lämna över till folk – det gör det mycket lättare att komma igång.

Vad tror du framtiden har att erbjuda Linda Medley förutom »Castle Waiting«? Jobbar du med något i bakhuvudet, som väntar på att omsättas i verkligheten när du har mer tid?

– Jag har faktiskt handlingen klar till en serie som är en spinoff från »Castle Waiting«, en miniserie kallad »Twelve Witches« som bygger på figurer som förekom i »The Curse of Brambly Hedge«. De befinner sig utanför handlingen i »Castle Waiting«, eftersom det här hände flera hundra år tidigare, och kan fungera bra i en serie för yngre läsare. Jag arbetar också med en kursplan för serier i skolorna, vilket är något helt annat än att göra serier.

SOLO IGEN

Sedan den här intervjun gjordes sommaren 2001 har Linda Medley lämnat Cartoon Books och återvänt till egna förlaget Olio Press. Riktigt vad som ligger bakom den här brytningen har inte sagts, men uppenbarligen har det hänt en del i hennes privatliv på sistone, inklusive en större flytt från gamla hemstaten Kalifornien norrut till Portland i Oregon.

En annan sällan sedd sida av Linda Medley, här teckningar ur »Dignifying Science«, Jim Ottavianis album om kvinnliga vetenskapsmän.

Mitt i detta har hon dock fortsatt teckna sin serie i ungefär utlovad takt (även om nya bitar av berättelsen tydligen har tillkommit sedan hon inför sitt årslånga uppehåll senast beskrev vad som var att vänta längre fram), och när detta skrivs har nyligen *Castle Waiting* 13 nått *B&B*, medan nummer 14 listats som försenat i Previewskatalogen.

Fortsatta problem med finansieringen är dock uppenbara, och för att jaga ihop kontanter, både till flytten och till fortsatt utgivning, började Medley med hjälp av brodern Greg under senare delen av 2001 fortlöpande auktionera ut både originalteckningar och personliga ägodelar på Internets auktionssida Ebay.

Riktigt om det går att fortsätta en utgivning på de premisserna beror givetvis på hur upplagan utvecklas framöver, men det här är en serie som verkligen förtjänar en god försäljning. Om det fanns någon rättvisa i världen skulle den redan i dag ge sin upphovsman en god försörjning utan sådana manövrer. Låt oss hoppas att det åtminstone blir så i framtiden. ◄

En lite annan Linda Medley än den vi normalt brukar se. Den här serien – »Song of Mykal« – är tecknad av Medley på Brent Andersons layouter, och gjordes åt en seriebutik som firade jubileum förra året.

► Henrik Andreasen bor i Herfølge i Danmark och intervjuar regelbundet amerikanska serieskapare för B&B:s räkning. Peter Nilsson är en av B&B:s tre redaktörer.

Ljuva frestelser

– En Castle Waiting-berättelse –

Text och bild av Linda Medley

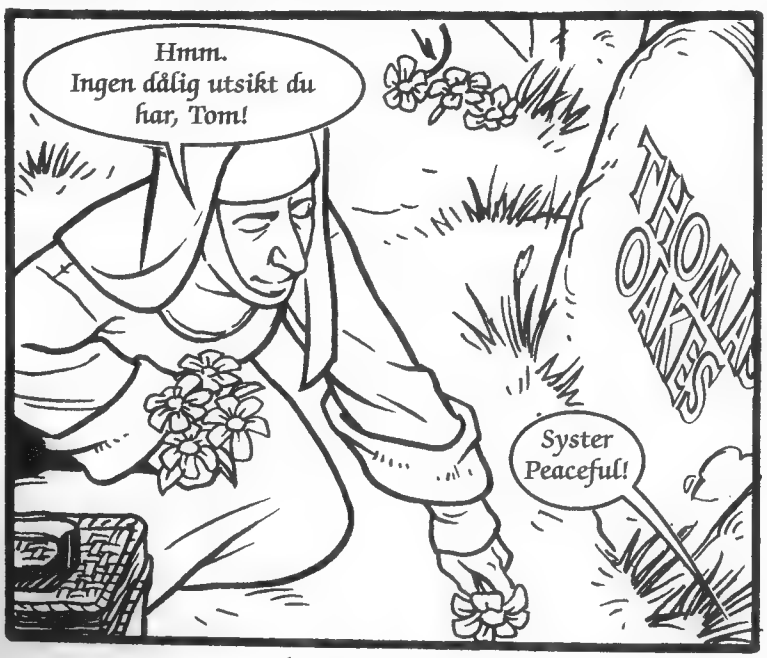

Copyright © Linda Medley 1998. Reprinted by kind permission. Översättning av Fredrik Strömberg och Peter Nilsson.
Sången »The Bells of Heaven« av Ralph Hodgson tolkad av Stefan Diös. Textning av Jakob Hallin.

Vad härligt att se dej! Vad i hela friden gör du här? Hur har ni det på klostret? Hur--
Vänta nu!
Vadå?
Bra försök!
Äsch! Förr eller senare tar jag dej!
POOF!
Vad pysslar du med här ute, förresten?
Hälsar på de döda. Jag brukar alltid be för dem, men ibland tycker jag de förtjänar lite sällskap också.
THOMAS OAKES
Så mycket större skäl att be för honom då.
Ha! De har redan fått vad de förtjänar! Gamle Tom Oakes här till exempel, honom har vi!
Som om det skulle hjälpa! Honom pinar vi vid Hjulet, syrran!
Ursäkta, men jag försöker faktiskt äta här.
Varför ska du alltid hänga mej i hasorna förresten? Har du inget bättre för dej?
Farsoter, förödelse och frestelse är mitt jobb! Och ni solicitinernunnor håller på att driva mej till vansinne, du i synnerhet!

Hurså?
Ni borde ju vara på vår sida.
ER sida? Men snälla nån. Det här vill jag höra.
För det första så bryter ni mot varenda regel i Boken.
Vi bryter inga regler. Vi hittar bara på egna.
Ni är socialt missanpassade, allihop! Misantroper!
Vi är välsignade av Gud. Vi är speciella.
Ert motto då? »Varje dag vara en riktig plåga.«
»Var dag har nog av sin plåga«, heter det!
Jaja! Nåt med »plåga« är det iallafall!
Suck!
Också umgås ni intimt med demoner!
Nåja, jag tror inte någon skulle räkna en utflyktskorg och en stunds stillsam konversation som intimt. Ska det vara en kaka, förresten?

Nu fuskar du också! Du använder Herrens namn för att rättfärdiga alla möjliga sorters synd och frestelse. Vilken sorts kaka?
Pariservåffla.
FLÄMT!
Pariservåfflor finns det inga i Helvetet.
Du har inte blandat i vigvatten, väl?
Nejdå, bara en massa smaskigt, krämigt smöööör...
THOM OAKE
cronch
cronch
SMAK
mmmm...
Himmelskt.
Nåja, det var trevligt att pratas vid. Nu måste jag vidare. Själar som ska frälsas och hedningar som ska omvändas, du vet!
Lycka till, du! Vill du ha sällskap ner till velocipeden?
Tackar som frågar.

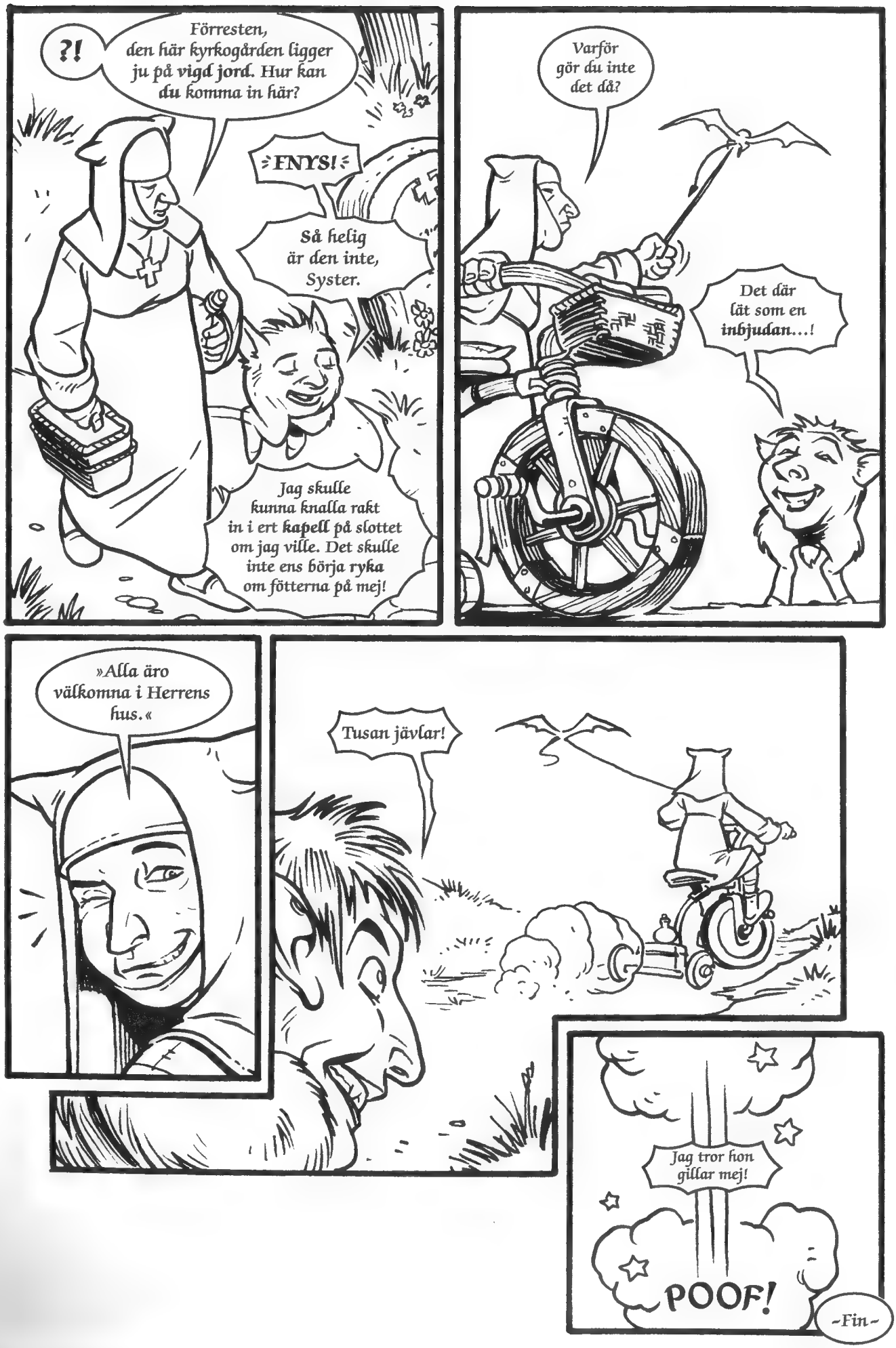
?!
Förresten, den här kyrkogården ligger ju på vigd jord. Hur kan du komma in här?
FNYS!
Så helig är den inte, Syster.
Jag skulle kunna knalla rakt in i ert kapell på slottet om jag ville. Det skulle inte ens börja ryka om fötterna på mej!
Varför gör du inte det då?
Det där lät som en inbjudan...!
»Alla äro välkomna i Herrens hus.«
Tusan jävlar!
Jag tror hon gillar mej!
POOF!
-Fin-

Norsk privat-detektiv i USA

av **MATTI RIESTO**

Privatdetektiven Jon Pay er sluppet løs på det amerikanske tegneseriemarkedet. Serieskaperen er norske C. A. »Charlie« Aabø, som har studert på tegneserieskole i New Jersey.

Carl Anders Aabø (28) er fra Stavanger, men har bodd i USA siden han startet på Joe Kubert School of Cartoon & Graphic Arts, hvor han gikk ut i 1996. Mens mange av Aabøs tidligere klassekamerater tegner hardkokte actionserier, lager Aabø humor av privatdetektiv-stereotypen med »Jon Pay«.

Humor er viktig, selv om jeg ikke ser på meg selv som en morsom person, snarere som en artig skrue. Det er altfor mye alvor i hverdagen, så om jeg kan få folk til å trekke litt på smilebåndet, og kanskje tørke en liten tåre av mine historier, så er jeg meget fornøyd, sier nordmannen. Joe Kubert-skolen er kjent for å fokusere på hvordan man tegner amerikanske superhelter, muskelmenn i trange klær. Aabø vokste på sin side opp med fransk-belgiske serier som »Asterix«, »Sprint«, »Tintin« og »Lucky Luke«, og denne tegnestilen passet ikke alltid inn i Joe Kubert-mønsteret. Likevel lærte han mye av å tegne tolv timer hver dag i tre år. – De fleste lærerne var amerikanske og hadde ingen mening om europeiske serier, men de som visste hva jeg snakket om, hadde stor respekt for »Asterix« og »Tintin«, forsikrer han. I løpet av skoleårene innså i hvert fall Aabø at han aldri ville bli noe mer enn en middels god superhelt-tegner. Han satset heller på å utvikle sin egen helt: Jon Pay, privatdetektiv i Cobb City. Aabøs fascinasjon for privatdetektiver går helt tilbake til oppveksten da han elsket gangstermusikalen »Bugsy Malone«. Siden har han sugd til seg historier om detektiver og gangstere. »Jon Pay« utgis på Aabøs eget forlag og distribueres over hele USA. Bladet ble presentert på tegneseriemessen Wizard Con i Chicago i august, og kommer offisielt ut januar neste år. Førsteopplaget er på 2.100 eksemplarer. Tidligere har Aabø arbeidet som tegner, redaktør, tusjer og forfatter av serien »Felix the Cat« og har laget tegneserien »FTC Black & White«. Han har også gjort diverse illustrasjonsoppdrag for bøker og dataspill. De to siste årene har han i tillegg undervist innen tegning og animasjon ved Joe Kubert-skolen.

Om privatdetektiven blir et levebrød for Aabø, gjenstår å se. Siddisen håper i hvert fall å kunne utgi flere hefter med sin figur.

– Når jeg jobber med Jon Pay, er livet verdt å leve. Det er ikke akkurat masse penger i tegneserier, men det finnes dem som klarer å leve av det. Jeg har i hvert fall mange historier om Jon som jeg har lyst til å fortelle, så jeg håper jeg kan få nok lesere til at jeg kan fortsette å lage historier, sier han. Jon Pay har sin egen hjemmeside på: *www.geocities.com/jonpaypi* ◄

Carl Anders Aabø lanserte sitt eget blad Jon Pay under tegneseriemessen Wizard Con i Chicago i august.

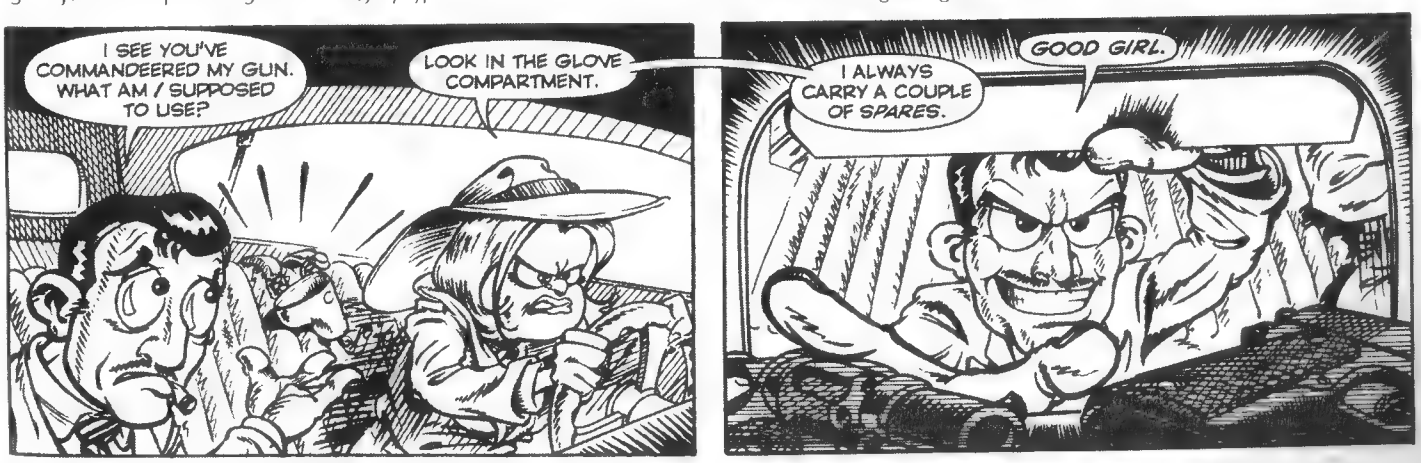

Jon Pay og sgt. Linda O'Meilley på forbryterjakt.

I STÄLLET

Svensk serietidningsutgivning bevakad av Jens Lindell • hobby.importen@swipnet.se

I bland undrar jag om det vilar en förbannelse över sådant jag gillar. Jag gillade *Spawn* och *Conan*, och bägge tidningarna har nyligen lagts ner. Till detta nummer hade jag tänkt skriva om *Mega Pyton* och *Mad*, men då jag tyckte om vad *Mega Pyton* blivit, så rök givetvis den också – för säkerhets skull följd av *Mad*, troligen för att jag hade ett gott öga även till denna publikation.

Reservplanerna var givetvis något i ankväg, då jag är väldigt förtjust i dessa fjäderfän. Nå, *Kalle Ankas Pocket* samt *Stål-Kalle* rålästes, och jag kom fram till att jag hade bytt åsikt totalt om *Stål-Kalle*, från hatobjekt till favorit. Att *Stål-Kalle* försvann var givet *[sedan Jens skrev den här spalten har Egmont tydligen ändrat sig och gett just den tidningen en ny chans. Red.]*, så det var dags att tänka om igen... *Ernie* och *Larson* är några andra favoriter, men dessa vill jag ha kvar ett tag till, så jag kastar mig – med hjälp av mina barn – över lite lättare läsning istället.

Två klassiska figurer placerade i historisk miljö, ur senaste Tom & Jerry.

»Tom & Jerry« är en »halvklassisk« serie i Sverige. Första albumet kom redan 1964 och en första serietidningsrunda utgavs åren 1965–70. Jag minns att jag läste den, men den hade ingen chans mot *Kalle Anka*. Då få barn på den här tiden sett mer än någon enstaka Tom & Jerry-film var det en bedrift att hålla tidningen vid liv i sex år. 1979 återupplivade Semic titeln, och fyllde den med repriser från sextiotalet – vältecknade men ganska trista, vilket nu märktes tydligare då allt fler sett de fantastiska kortfilmerna.

1983 gjorde Semic en sann kulturgärning då man började publicera Carl Barks »Bruno Björn och Benny Burro« som biserie i tidningen (serien har tryckts om flera gånger). Bland andra utfyllnadsserier har funnits »Hugo Hund« (»Droopy«), Tom och Jerry-varianten »Musketörerna« (förlagd till något slags 1600-tal och med pinsamt dålig variation på manussidan), samt »Buster och Bullen«.

Huvudpersonerna i »Buster och Bullen« är för mig personliga favoriter. De är en bulldogg med valp, ursprungligen bifigurer ur Tom & Jerry-filmerna, där hunden konstant klädde upp Tom i försvar för sin valp med repliken »That´s my pup!«. Min son, i dag tolv år gammal, har de senaste tio åren kallats »pup« av sin fader, inspirerad av dessa filmer.

Tyvärr ser jag trots detta inga större försonande drag hos serieversionen, som i likhet med titelserien från samma tid är ganska trist.

Men om tidningen funnits i tjugo år måste den väl ha haft fler försonande drag än Carl Barks-repriser? Jo, det stämmer. Räddaren heter Oscar Martin och är en liten Jerry-liknande spanjor som sedan någon gång på åttiotalet både tecknat och skrivit titelserien direkt för den svenska redaktionen.

När han började teckna serien hämtade han åtskilliga manus från filmerna, och imponerade kanske inte så väldigt på den punkten. Men teckningsmässigt var det bättre. Han frigjorde sig från de stelare föregångarna och härmade Tom och Jerry-filmerna, och efter en försiktig början märktes även en tydlig inspiration från Tex Avery. Mot slutet av Semic/Egmont perioden var *Tom & Jerry*-tidningen en ganska trevlig publikation.

När så Full Stop Media härom året gjorde sitt intåg på den svenska marknaden var just *Tom & Jerry* en av de tidningar det norskägda förlaget lyckades rycka loss från Egmont, och Oscar Martin följde med i förlagsbytet.

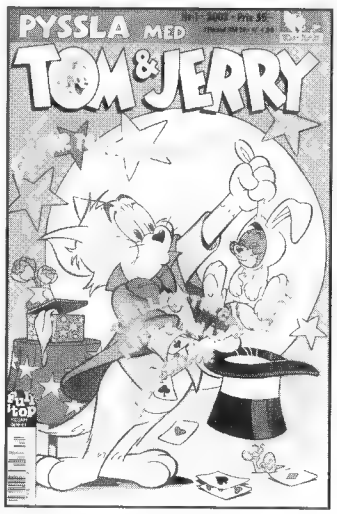

Dagens *Tom & Jerry* kan ses som logisk utveckling av sin föregångare. Martin har släppt lite av sin filminspiration och har allt mer utvecklat sin egen stil. Humorn får väl betraktas som »tidigt pubertal« och hans serier dominerar tidningen. Vad som slår mig är att han ibland verkar ha ohejdat roligt när han gör serien, och det märks. Min son älskar tidningen och jag erkänner att den barnsliga humorn roar även mig när vi läser tillsammans. Har du ungar runt tio så testa den på dem, chansen är stor att den går hem.

Full Stop ger också ut *Pyssla med Tom & Jerry*, precis som titeln säger en pysseltidning med ett mycket

Oscar Martins »Tom & Jerry« tog sitt avstamp i de klassiska filmerna, men fann snart sin egen stil.

Finn fem fel, en klassiker i pysselbranschen. I Pyssla med Tom & Jerry samsas serieinslag med diverse lagom svår hjärngymnastik.

stort inslag av serier, mixat Oscar Martin-repriser och äldre material. Då jag inbillar mig att tidningar av den här typen har relativt hög omsättning bland sina läsare så är säkert serierna nya för de flesta. Om barnen gillar den ordinarie tidningen är chansen stor att de gillar även denna variant, särskilt om de tycker om pyssel.

Själv ser jag fram emot att få recensera Egmonts nya tidning, *Hacke Hackspett*, säkerligen startad som ett sätt att konkurrera med Full Stops *Tom & Jerry* om samma målgrupp, och även den tecknad av denne produktive spanjor.

Om man tänker sig serier som pensionsförsäkring ska man inte satsa på *Tom & Jerry*. Som de flesta renodlade barnserietidningar attraherar den bara ett begränsat antal samlare, och den genomsnittliga seriekvaliteten är för låg för att skapa kultstatus. Om man har tidningar från mitten av sextiotalet i »Fine« eller bättre ska man dock vara försiktig med dessa – de är ömtåliga på grund av papperets skörhet och följaktligen sällsynta.

Annars är det en tidning man med gott samvete kan sitta och läsa till frukost. Möjligt undantag är väl de tidningar där Barks serier ingår, då kanske man ska undvika gröten och hålla sig till ostmackor!

Hittar man pysseltidningar utan ifyllda uppgifter kanske man kan lägga undan dem för en eventuell prisstegring, men det är nog en lika säker investering som en Teliaaktie. Ge tidningen till ett barn i stället, så uppskattas den till sitt fulla värde (fast läs den själv först, givetvis!).

I tidernas begynnelse, eller åtminstone 1984, fick en sann kultfigur en egen tidning – Jim Davis Gustaf (Garfield). Denna odrägliga katt hade debuterat 1978 och som dagsstripp snabbt blivit en rekordsuccé – också i Sverige. Även serietidningen kom att gå bra, rentav så bra att parallelltidningen *Garfield* startades 1989. Men det fanns gränser för kattens popularitet och de två titlarna slogs snabbt samman.

Fast vill man bedöma serien »Gustaf« stöter man snart på problem – förr skulle alla gilla den, men i dag är det inte fint att gilla den alls, åtminstone inte om man ska anses som »seriös« serieälskare. Det är i praktiken svårt att bedöma en så genomkommersialiserad serie på ett sansat sätt, men kanske kan man använda det gamla uttrycket »det var bättre förr«.

Gustaf har en ganska begränsad karaktär och så även bifigurerna, hunden Ådi och ägaren Jon. Tyvärr har de flesta skämten upprepats till leda vid det här laget, och man inser att Gustaf hålls vid liv mest därför att det ligger mycket pengar i figuren.

Därmed inte sagt att serien är direkt dålig, utan den är snarast för bra. Den saknar det lilla extra som speglar upphovsmannen, och är lika upphetsande som avsnitt 97 i en såpa. Man förväntar sig inte mycket och det får man inte heller.

Biserier i *Gustaf*-tidningen har det passerat ett antal genom åren, de flesta måttligt intressanta, men dagens laguppställning håller väl ändå hyfsad klass.

»Orson« är Jim Davis andra dagsserie, tänkt för yngre läsare och numera nedlagd i dagspressen. Den är ganska naiv och skämten förutsägbara, men faktum är att den ibland överraskar med riktigt bra saker – kanske finns det en vitskäckare i Garfieldfabriken som höjer sig över mängden.

Klassiska paret Lisa och Sluggo, sedda genom Jerry Scotts ögon.

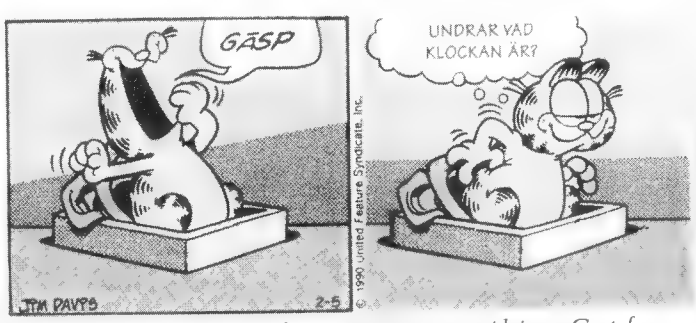

Gustafstripp från 1990, hämtad ur senaste numret av tidningen Gustaf.

»Nancy« är i själva verket Jerry Scotts åttiotalsversion av Bushmillers »Lisa och Sluggo« och ett genidrag – man använder en klassisk serie, gör figurerna någorlunda identifierbara och kör på. »Nancy« är faktiskt ganska bra, men om den inte hade haft Bushmillers mästerverk att luta sig mot, utan varit en helt ny serie, så hade herr Scotts inkomst säkerligen varit betydligt lägre.

Gustaf är ingen dålig tidning, men jag kan snabbt komma på fem humortidningar som är bättre, så det krävs nya tag för att bevara tidningen om den nu är värd att bevaras.

Ur samlarsynpunkt är den svår att sia om. Den är ganska populär på antikvariaten, men det är i 2–5-kronorslådan och inte mylarinplastad i pärm under handlardisken. Mitt råd är att vara försiktig med riktigt fina exemplar, särskilt av parallelltiteln *Garfield*. Annars kan man köpa en bunt och ta med till sommarstugan eller som trevlig litteratur till det lilla »rekreationsrummet«. ◄

Granskade tidningar:

► ***Tom & Jerry***, *Full Stop Media, 36 sidor i färg, pris 23 kronor. Utkommer 16 gånger/år, bred distribution via Tidsam – finns normalt i alla kiosker och butiker.*

► ***Pyssla med Tom & Jerry***, *Full Stop Media, 52 sidor färg, pris 35 kr. Utkommer 6 gånger/år, bred distribution via Tidsam – finns i många kiosker och butiker.*

► ***Gustaf***, *Egmont, 36 sidor i färg, pris 23 kronor. Utkommer 12 gånger/år, bred distribution via Tidsam – finns normalt i alla kiosker och butiker.*

Japaner, japa

– En serieresa

av **FREDRIK STRÖMBERG**

Japan förs allt oftare fram som seriernas förlovade land. Ett land där serierna inte bara ses som enkel barn underhållning. Ett land där det faktiskt tillverkas serier för alla olika läsare, och inte bara för insnöade ton årskillar. Men Bild & Bubbla, som alltid kämpar för att ge er, kära läsare, sanningen och inget annat än san ningen, godtar naturligtvis inga andrahandsutsagor. Med fara för sitt eget liv gav sig därför undertecknad av till mangans hemland för att undersöka hur det egentligen låg till.

Jag hade knappt hunnit upp på mitt hotellrum och lämpat av mitt bagage förrän jag gav mig ut för att få en första titt på mangavärlden. Jag siktade på en närbutik utanför mitt hotell, som trots att det var en mycket liten butik ändå hade uppåt ett hundratal olika mangatitlar. En stor del av dessa var äventyrstidningar, tydligt riktade till unga manliga läsare, respektive romantiktidningar, lika tydligt riktade till unga kvinnliga läsare.

GRATISLÄSNING

Alla utgivare verkade använda samma modell, antologitidningar bestående av ett antal fortsättningsserier på omkring tjugo sidor vardera, paketerade tillsammans på ganska dåligt papper (som ofta varierade i olika färger som gult, rosa eller grönt). Omfånget varierade från ett par hundra sidor till uppåt tusen sidor (vilket gjorde tidningsnumren nästan tio centimeter tjocka).

Jag får erkänna att jag stod både länge och väl och bläddrade i tidningarna i denna butik. Detta var dock inget problem, eftersom japanerna själva gör just så. Det är praktiskt taget en nationell hobby, och helt tydligt socialt acceptabelt, att gratisläsa varhelst manga säljs. Alla gör det, och de verkar kunna stå hur länge som helst utan att butiksägarna klagar. Butiken hade också en hel bokhylla med de senaste samlingsvolymerna med de mest populära serierna från tidningarna. Och allt detta i en butik inte större än trettio kvadratmeter! Jag får erkänna att jag blev milt sagt imponerad.

Även enkla snabbköp har i Japan ett sortiment som får seriebutiker i Sverige att blekna. Att manga säljer märks också på exponeringen. Mangatidningarna fick konsekvent den bästa och mest tydliga placeringen.

Mangatidningar kommer inte bara ut ofta, de ger också mycket läsning för [illegible]

Senare besök i större specialbutiker visade att det som jag hade gapat över den där första gången bara var en liten del av det totala utbudet. Det är faktiskt så att serier står för nästan 40 procent av allt som trycks i Japan, och att det kommer ungefär 350 nya mangatidningar och 500 nya samlingsvolymer varje månad. En av de mest populära tidningarna, *Shonen Magazine*, har en upplaga på över sex miljoner exemplar, varje vecka! Med de omfång som dessa tidningar har kan man förstå varför den normale japanske mangaläsaren kastar bort sina mangatidningar efter ett tag och satsar på samlingsvolymerna i stället.

ner, japaner...

ifjärran Östern

Varhelst manga säljs ser man läsande japaner. En av de mest populära sysselsättningarna i Japan är nämligen att läsa i affären i stället för att köpa.

Visst läser japanerna manga på tunnelbanan. Respektabla affärsmän drar sig som synes heller inte för att läsa pornografiska serietidningar helt öppet.

MANGA PÅ TUNNELBANAN

Nästa sak som slog mig som tillfällig besökare var att man faktiskt, precis som jag hade läst, kan se folk läsa manga precis var som helst. Eftersom jag bodde i det gigantiska Tokyo (som är centrum för all mangatillverkning i Japan) fick jag ofta användning för det utmärkta tunnelbanesystemet, naturligtvis för att ta mig runt, men även för att studera läsvanor.

Jag kunde snabbt konstatera att japaner av båda könen och i alla åldrar läser manga på tåget. I stort sett i varje vagn som jag åkte i fanns det minst en person helt absorberad i en mangatidning. Och de som läser är alla från små skolflickor till åldrande gentlemen i strikt mörk kostym. De senare läste för övrigt (jo, jag tog som vana att kika över axeln för att kolla vad det var de läste) förvånansvärt ofta grovt pornografiska serier. Dessa säljs öppet i alla tidningsbutiker och läses också utan någon som helst tanke på att det skulle kunna vara stötande. Och detta i ett land där man har vad som troligtvis är ett av världens starkaste sociala kontrollsystem. Ett förbryllande motsatsförhållande som kan ha sin förklaring i den anonymitet som stora mängder människor erbjuder.

MANGABIBLIOTEK

Med tanke på den höga utgivningstakten, liksom på japanernas vana att läsa utan att köpa, är det inte så konstigt att mangabibliotek är en mycket vanlig företeelse. Bara man vet vad man skall titta efter så finns de överallt. Jag besökte allt från enkla kaféer med avdelningar med manga som kunderna fick läsa gratis till Gendai Manga Library, som är Japans största mangabibliotek med över 1,3 miljoner titlar i lager. Själva boklagret i det senare är i vanliga fall inte öppet för besökare, men vem kan tacka nej till en förfrågan från en underlig figur från andra sidan jordklotet? Oj, oj, oj, så mycket serier! Rad efter rad med extremt överlastade hyllor, buntar på golvet och staplar med böcker överallt. Med tanke på hur man låtit allting växa långt förbi vad lokalerna egentligen tillät fick man inte vara speciellt tjock för att kunna ta sig fram. Besöket på Gendai fick mig att fundera lite över det faktum att jag

En av många tättpackade korridorer i det lätt labyrintliknande Gendai Manga Library, Tokyos största mangabibliotek, med över 1,3 miljoner volymer i lager.

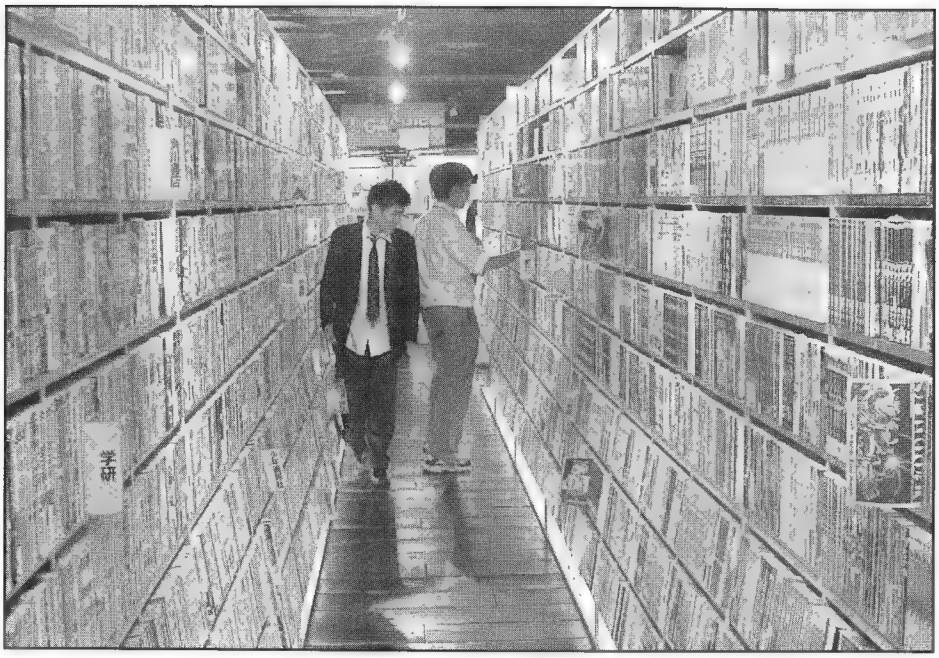

En interiörbild från Mandarake, Tokyos största mangabutik. Som på så många ställen i Japan var det förbjudet att ta foton, varför detta, och många andra bilder till detta reportage, är taget i smyg.

brukar tänka att jag själv har något av ett seriebibliotek hemma...

Lite avundsjuk blev jag också på bibliotekets speciella mangabokhyllor, som är precist anpassade till standardmangavolymerna och sväljer massor utan att ta speciellt mycket plats. Man fick för övrigt betala en medlemsavgift på cirka 30 kronor och kunde sedan beställa fram hur mycket som helst från lagret till den facila kostnaden av knappt tio kronor per bok. Gendai Manga Library har funnits i över tjugo år och är väl inarbetat, men är bara en av många liknande privata utlåningscentraler som finns utsprida över Japan. När får vi se något sådant i Sverige, kan man undra.

MANGA-AFFÄRER

Specialaffärer för manga hittar man också lite varstans. De finns i alla storlekar och inriktningar från små krypin till kungen av alla mangabutiker: Mandarake. Detta är en kedja av butiker, men den största ligger i det fashionabla Shibuya, även om den är ganska väl dold där den ligger fyra (!) våningar ner under marken. Tokyo är nämligen en stad som inte bara består av ett ändlöst antal skyskrapor utan även av ett väl fungerande system av lokaler, tunnelbanor och gångvägar under marken.

Nåväl, efter att ha gått ner, ner, ner finner man ett rent himmelrike med bokhyllerad efter bokhyllerad av serier, böcker, tidningar, figurer, filmer med mera. Mandarakebutiken i Shibuya handlar mest med begagnade mangavolymer och har i stort sett allt som man kan tänka sig vara intresserad av (minst en miljon olika titlar enligt butikens egen uppgift), så det är bara att ta med sig en shoppinglista, vilket jag naturligtvis gjorde.

Att hitta på denna lätt labyrintliknande plats var dock inte lätt, och det hela underlättades inte av att allting naturligtvis var sorterat efter (för mig fullständigt obegripliga) japanska skrivtecken. Därtill kom det lilla problemet att i stort sett ingen talade engelska. Det senare var för övrigt ett genomgående problem när jag skulle ta mig fram i Tokyo. Om man frågade om någon kunde tala engelska (Ei-go wa wakarimasu ka? – en mycket användbar fras) var proceduren oftast densamma: när man till slut lyckats lokalisera en i personalen som kunde engelska visade det sig oftast innebära att personen i fråga lyssnade, nickade och missförstod. Om man, som jag, inte talar japanska rekommenderas att ha med sig en vän som gör det, och som kan tolka för att undvika alltför många missförstånd.

ETT SÄTT ATT SKAPA LÄSGLÄDJE

När jag väl träffade japaner som talade engelska visade det sig genomgående att de alla hade en relation till manga (och gärna ville berätta om den), även om de inte ansåg sig vara några mangafantaster. Att berätta att man åkt runt halva världen för att undersöka manga var med andra ord ett säkert sätt att få igång en diskussion. Jag fick höra både det ena och det andra, men genomgående var att de flesta hade börjat sitt läsande med manga, oftast ivrigt påhejade av sina föräldrar.

Många av de tidiga mangaberättelserna, som till exempel Osamu Tezukas »Princess Knight«, värderas helt tydligt i Japan på samma sätt som vi i Sverige ser på till exempel Astrid Lindgrens barnböcker, och generationer med japaner som växt upp med dessa serier läser dem numera för sina barn och barnbarn. Det finns för övrigt undersökningar gjorda i Japan som visar att mangaläsande inte hämmar läsande av annan litteratur, utan tvärtom stimulerar till mer läsande. Det finns undersökningar gjorda i här hemma som säger detsamma, men till skillnad från i Sverige så verkar denna sanning verkligen ha slagit igenom i Japan.

MANGA I BOKHANDELN

Något jag var intresserad av att se var hur man behandlade manga i japanska bokhandlar. I Sverige för serierna ett mycket undanskymt liv i vanliga bokaffärer, men det visade sig inte precis vara fallet i Japan. Den allra största bokhandeln i Tokyo påstås vara Kinokuniya, och det kan jag mycket väl tro på efter att ha vandrat runt i butikens lokaler – omfattande sju våningar. Av dessa var en hel våning fylld med manga. En gigantisk avdelning med bokhylle-

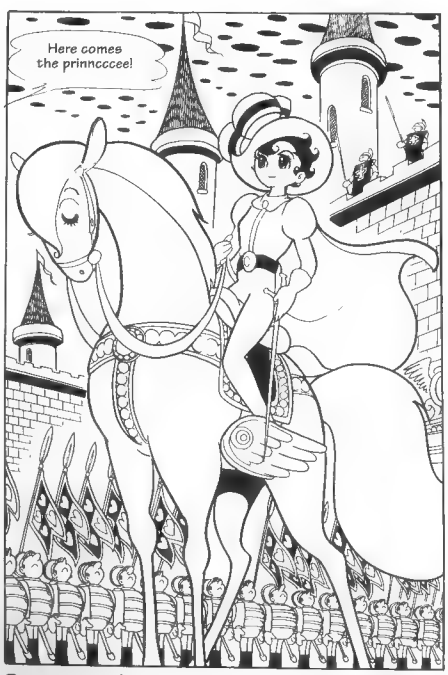

Osamu Tezukas »Princess Knight«, en riktig barnklassiker i Japan.

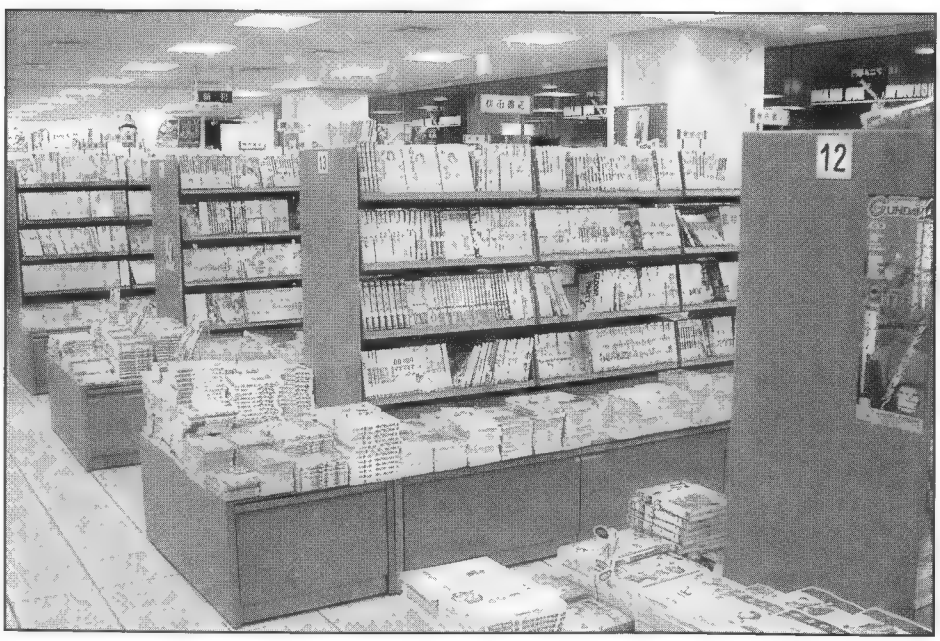

På Kinokuniya, en av Tokyos största bokhandlar, upptar manga-avdelningen en hel våning. Allt detta, och så kan man inte läsa något av det. Frustrerande!

En tydligt bevis på att Osamu Tezuka fortfarande är guden bland japanska serieskapare: Tezuka Osamu World Art Square, en hel butik med produkter inspirerade av hans serier.

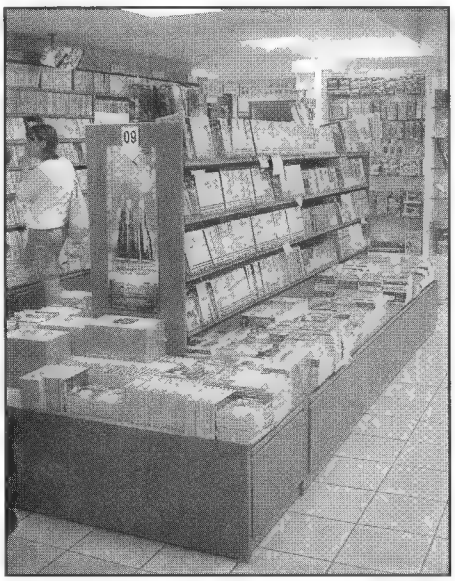

Osamu Tezukas helt egna avdelning på Kinokunya. Allt han tecknat finns i tryck, ofta i mer än en version.

rad efter bokhyllerad med så många olika volymer att jag inte hade en chans att bedöma hur många det var. I Japan, återigen till skillnad mot hur det ligger till här hemma, har förlagen nämligen förstått vikten av att hålla saker i tryck och se till att läsarna hela tiden kan få tag i alla volymer i en serie och läsa en historia från början till slut.

Något som verkade mer eftersatt var sekundärlitteraturen. Vad jag kunde se finns det massor med böcker om hur man skall teckna och massor med böcker om animé (japanska tecknade filmer), men rena faktaböcker om manga, deras historia, intervjuer och biografier med serieskapare och så vidare verkar inte vara så populära. Det *finns* japanska böcker om manga, men de är helt tydligt inga kioskvältare. Lite underligt med tanke på hur viktigt manga helt tydligt är i den japanska kulturen.

BILINGUAL COMICS

Ett klart fynd på Kinokunya var det japanska förlaget Kodanshas »bilingual comics«, det vill säga manga med såväl japansk som engelsk text. Med tanke på att mangautgivningen på svenska är i sin linda, och att den engelskspråkiga utgivningen fokuserar på manga som tilltalar serieläsarna i USA (det vill säga mestadels tonårskillar) är Kodanshas utgivning ett välkommet vattenhål.

Förlaget har vågat ge ut serier som mer tydligt är baserade i den japanska kulturen, som Machiko Hasegawas »Sazae-san«, Fujio Akatsukas »The Genius Bakabon« och Risu Akizukis »Survival in the Office – The Evolution of Japanese Working Women«. Att läsa dessa böcker ger en direkt inblick i den japanska själen på ett sätt som enbart populärkultur kan. På ett mindre högtravande plan gav de

»Like shooting stars in the twilight«, en serie om kärlek och relationer för 60+-generationen av Kenshi Hirokane. En av många manga som numera vänder sig till en äldre publik.

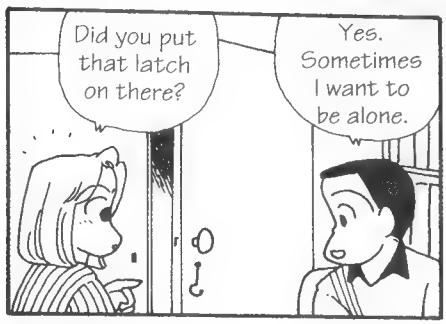

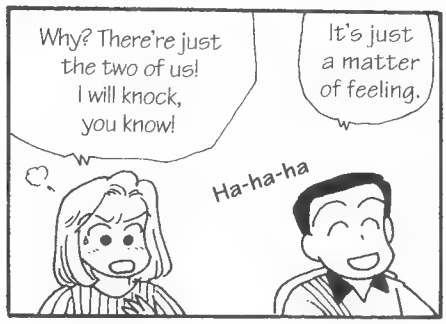

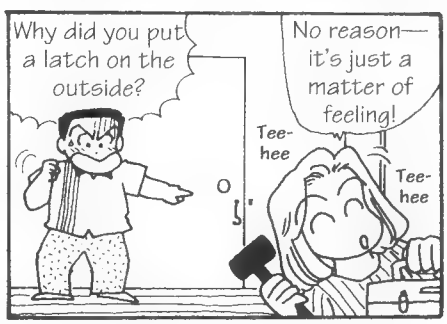

Risu Akizukis »Survival in the office – The Evolution of Japanese Working Women« är något så oväntat som en kombination av Dilbert och Ally McBeal. En bra inblick i hur den nya generationen av arbetande kvinnor i Japan tänker.

mig en välkommen möjlighet att faktiskt få lov att läsa lite manga i Japan, och inte bara gå runt och dregla över alla dessa hyllmeter med otillgängligt material.

TEZUKA ÄR FORTFARANDE GUD

På tal om att hålla saker i tryck så fann jag en hel avdelning enbart med Osamu Tezukas verk på Kinukuniya. Att denna »seriernas gud« (som Peter Nilsson skrev om i *B&B* 2/99) fortfarande är mycket populär fick jag många bevis på under mitt besök i Japan. I Tezuka-avdelningen, och på många andra ställen, fanns till exempel den kompletta utgåvan av alla hans serier, en samling på 400 (!) volymer, som japanerna ständigt nytrycker. Något att fundera över om man jämför med hur dåliga vi är på att hålla våra svenska klassiker i tryck.

Ett annat tydligt bevis var det underbara »Osamu Tezuka World Art Square« som jag fann ute på ön Ariake i Tokyos hamnområde. I det gi-

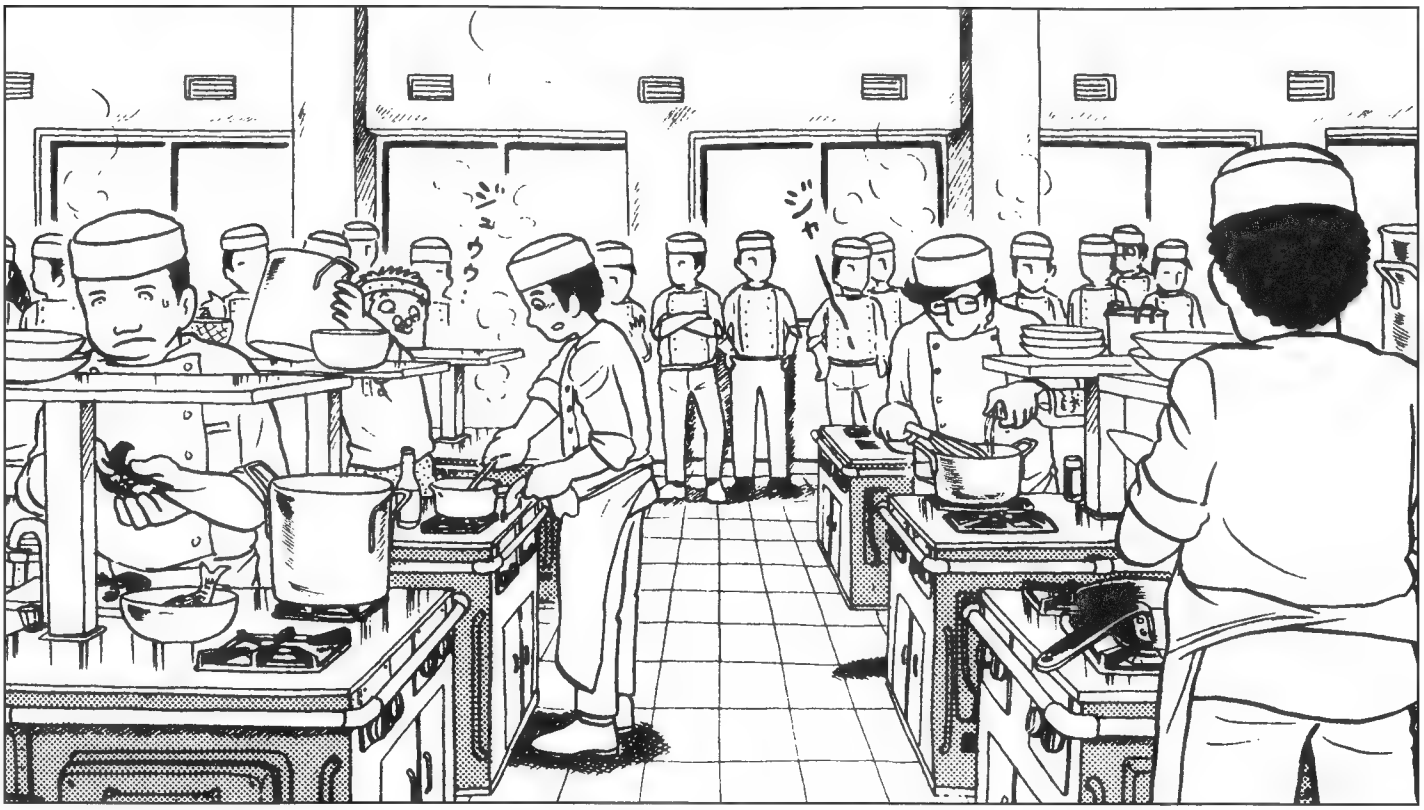

»Oishinbo«, en mycket populär serie om matlagning av Kariya Tetsu och Hanasaki Akira, som finns i över hundra samlingsvolymer och har gett upphov till en hel genre med matlagningsmanga. Hur stor genomslagskraft »Oishinbo« har haft kan man se på att man ofta finner ett exemplar av serien stolt förevisat någonstans i lokalen om en restaurang omnämnts i denna serie.

gantiska Aqua City, som är ett stort, lyxigt shoppingkomplex, låg vad som visade sig vara en välfylld butik med allt från Kimba-kex till originalbilder från Tezukas animerade filmer. Aningen påverkad av detta överväldigande bevis på hur högt japanerna håller sin seriegud kunde jag inte låta bli att köpa en modell av Tezukas mest kända figur, Astro Boy, som hängde i taket och snurrade runt, runt, runt. Den hänger numera ovanför min arbetsplats som en påminnelse om denna trevliga men lite bisarra plats.

En av många mangatidningar inriktade på ett specialintresse. I just denna handlar alla serier om japanernas nya favoritsyssla golf. Här finns allt från direkta instruktionsserier till äventyrsberättelser och till och med erotiska inslag. Allt på temat golf. Vore kanske något för Sveriges golfförbund att satsa på?

MANGA ÖVERALLT

Merchandising är för övrigt en viktig del i den kedja som håller igång hela den japanska seriebranschen, något som jag konstant såg bevis för. En japansk serie inleder sin karriär som en av många fortsättningsberättelser i en mangatidning. Blir den populär följs detta snabbt upp av samlingsvolymer, uppföljarserier, animerade filmer och merchandising i en kedja som på mycket kort tid kan göra serieskaparen till mångmiljonär. Inte minst animéversioner kan göra oändligt mycket för att föra en serie till nya höjder av popularitet. Att manga- och animéfansen ofta är samma personer märks också på hur dessa två saker ofta säljs intill varandra.

Mangafigurerna är också en väl integrerad del av den japanska kulturen och dyker upp överallt. Machiko Hasegawas Sazae-san med familj såg jag i animerad TV-reklam, Osamu Tezukas Astro Boy fann jag på stora skyltar över hela Tokyo, robotkatten Doreamon välkomnade mig i en tvåmetersversion till japanska banker, och så vidare, och så vidare.

PENSIONÄRSSERIER

Jaha, men var det nu ett serieparadis, då? Ja, att seriemediet har en helt annan ställning i Japan än i Sverige, eller resten av världen också för den delen, var inte svårt att konstatera. Det finns en helt annan och fullständigt självklar acceptans av seriemediet i Japan som gör att många som annars kanske hade ägnat sig åt att skriva prosa eller måla konst inte tvekar att börja skapa serier. Jämför det med Sverige där det länge har varit tvärt om.

Tack vare att så mycket serier tillverkas i Japan har man också kunnat tillverka serier för alla möjliga, och omöjliga, målgrupper. Det finns enkla, lättlästa serier för de riktigt unga, serier om ämnen som kärlek och provhets för de lite äldre och så vidare ända upp till ett brett spektrum av serier för vuxna läsare. Det senaste årtiondet har det även vuxit fram en genre av manga för pensionerade läsare. Förutom dessa inriktningar på olika demografiska grupper finns det även mangagenrer för de flesta specialintressen som man kan tänkas ha. Jag hittade tidningar inriktade på traditionella seriegenrer som science fiction, äventyr, skräck med mera, men även golfmanga, matlagningsmanga, historiskt baserade manga, manga för mahjongspelare, pedagogiska mangaböcker för skolelever och så vidare. Ja, det var bara att konstatera att serier helt tydligt fortfarande är ett massmedium i Japan! ◄

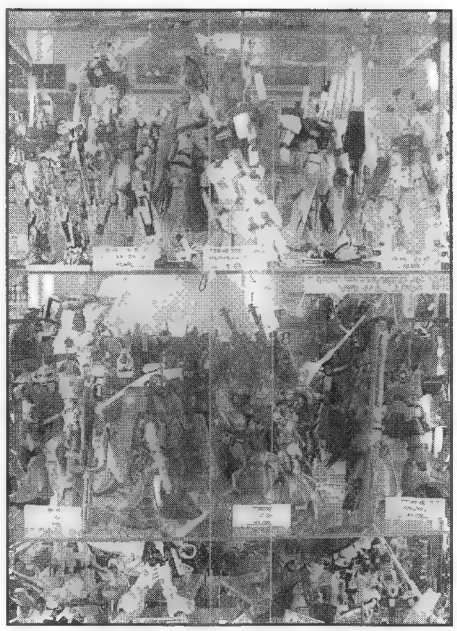

Merchandising är en av grundpelarna i den japanska seriebranschen. Här en bild från butiken Robotland.

EN ADAMSON TILL MONTY!

Bästa utländska serie.

MONTY

av Jim Meddic

En vinnande förlorare från PIB Copenhagen

Se vårt stora serieurval på www.pib.dk och klicka in dig på den svenska versionen.

AVIGSERIER

Amatörserier granskas och bedöms • Skicka fanzin till – Ainur Elmgren • Kämnärsvägen 4:2009 • 226 45 Lund

Till det nya året har ni fått en ny Avigserierecensent, som lovar att göra sitt bästa för att rättvist men konstruktivt bedöma alla fanzin som sänds in. Det är ingen lätt uppgift. Man måste ta hänsyn till de problem som fanzingenren alltid har brottats med: snålt med utrymme, ont om pengar, för lite tid.

Berättar man kort, är det speciellt viktigt att man har något att säga. Fanzin och antologier ställer därför paradoxalt nog extra höga krav på en nybliven tecknare.

Girl får sin hämnd. Ur »Girl och Petra« av Mikael Sol, Heartbreake Comics.

Lapsus Calami heter Malmö serietecknarskolas fanzin, men trots det blygsamma namnet (*lapsus calami* betyder »skrivfel« på latin) slinter inte pennorna. Här finns en hel del pärlor. Jag är svag för drivna teckningar, och Jamil Mani, Jimmy Wallin och Jacob Pedersen (som tecknar den storögda Lisa i folkhälsoinstitutets ungdomstidning *Glöd*) är mycket skickliga. Marina Håkonssons prilliga tanter är en uppfriskande bekantskap i ett fanzin som annars domineras av tjugoåringars livsfunderingar. Michael Sandströms snustripp till månen i starka, svarta tuschteckningar visar hur en banal historia kan berättas med spännande knep.

Det är synd att inte alla serietecknarskolans elever har ens den ambitionen. Jag har inget emot självbiografiska serier, men de ska gärna vara intressanta för en utomstående läsare, och inte bara vara illustrerade dagboksanteckningar. Linnea Dickson berättar ovanliga vardagshistorier, som läsaren kan identifiera sig med tack vare hennes minimalistiska teckningar.

Det tråkiga med antologier av det här slaget är (som vanligt) att duktiga tecknare inte får tillräckligt med plats för att visa upp vad de kan.

Vitas pojkvän är magfetischist. Ur »Vitas mage« av Linnéa Dickson, Lapsus Calami nr 1.

Det norska fanzinet ***Pokus*** har funnits sedan 1999, och är jämförelsevis professionellt i utförande och innehåll. Mest förtjust är jag i Øyvind Lauvdahls serier, alla betitlade »Fragment«. »Fragment nr. 24 Post-romantisk suggesjon« är en silhuettpantomim med en ruta per sida, och »Fragment 22 In medias res« en science-fiction-episod som för tankarna till »Akira« och den mer berättande Moebius.

Tecknarna är per nummer relativt få, runt sju–åtta stycken, men har desto fler sidor till sitt förfogande. Trots Lauvdahls väl valda titlar kan man finna riktiga berättelser i *Pokus* – inte bara fragment, som fanzin tyvärr är fulla av.

Anna Åslund har gjort en fin och märklig liten serie, ***DenDet***, med små spretiga och köttiga teckningar som påminner om Edvard Munch och Edward Gorey. Ett skelett får nattligt besök av sitt kött. Tvillingarna från Sweet Valley High spelar också en central roll.

De bisarra figurerna i ödsliga lägenhetsinteriörer verkar först skrämmande, sedan komiska och sorgsna. Anna Åslund lyckas uttrycka många speciella känslor och stämningar med sin originella teckningsstil och ljudeffekter.

Mikael Sols ***Heartbreake Comics*** är trevlig omväxling till antologier med blandat innehåll. I nr 0 av fanzinet är allt signerat Sol. Hans stil kan vara slipad, men i stripparna arbetar han också med mer expressionistiska teckningar.

Sol behärskar många stilar, det kan man också se i webbzinet ***BigWig Comics***, som han också är redaktör för. Jag tog mig en titt på julnumret och hittade till min förtjusning Malin Svedjeholms »Café Ångest«, skämtteckningar med vassnästa figurer som konfronteras med vardagligt vansinne. »Professor Hoffmans julpromenad 1972« av Herr Esse är dock i en klass för sig. I en surrealistisk undergroundversion av *20-talets Disneyserier* promenerar professorn längs en snöig mur, medan allt omkring honom förvandlas till något helt annat – hundar, polkagrisar, pepparkakor, händer med batonger och röda fanor. Mer sånt!

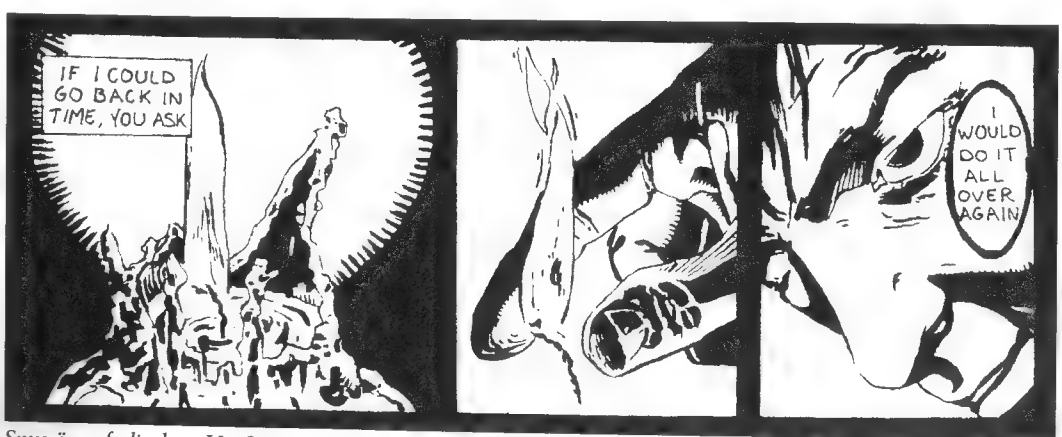

Snus är en farlig drog. Ur »Snuset i månen« av Michael Sandström, Lapsus Calami nr 1.

Daniel Tjernberg – refuserad är en samling korta serier som refuserats av *MAD*, *Mega Pyton* och andra magasin. Det finns en anledning, skulle man vilja tillägga. Lite bajs- och bakfyllehumor, lite frustrerade tirader om seriemarknaden och andra av livets små och stora irritationsmoment räcker inte för att göra häftet intressant.

För övrigt bidrar Daniel Tjernberg med några serier också till ovannämnda *BigWig Comics*.

Den i Sverige bosatte engelsmannen Danny Stacey har satt ihop ett fanzin av ett par ensidesserier,

Poetisk pantomim från Norge. Ur »Fragment nr. 24 ›Post-romantisk suggesjon‹« av Øyvind Lauvdahl, Pokus nr 8.

några sidor kontaktannonser och lediga platser som tidigare publicerats i *Svenska MAD*, samt främst en slags bisarra dikter/låttexter/kåserier som han illustrerar med än mer bisarra teckningar. Fanzinet heter ***Psycho-Comic*** och språken är engelska och svenska.

Figurerna som dyker upp då och då, den mystiske Ping och hans mor, påminner om science fiction-tecknaren Basil Wolvertons värsta fantasier. Texterna handlar om psykopater och ond men komisk död, men så mycket mer tycks inte hända, förutom att Ping filosoferar om Shakespeare och om att sälja fisk. Staceys bidrag till *MAD* sticker ut genom att ta avstamp i någon sorts logisk verklighet som de parodierar, medan hans original är helt och hållet lössläppta absurditeter.

Stacey hävdar i förordet att varje bild innehåller en uppsättning symboler som länkar den till varje annan bild, och att tolkningen är upp till läsarens fantasi. Det är lite svårt att klura ut vad det hela skall gå ut på, men det är nog också meningen.

Lazze X Strandbergh är antidrogföreläsaren, musikern och församlingsassistenten som även blivit seriefigur. Det fjärde samlingshäftet med hyllningsserier och egna berättelser heter helt enkelt ***Lazze X – seriefiguren***.

Här finner vi både dedicerade sidor och bilder av serieskapare som Mats Källblad, Li Österberg

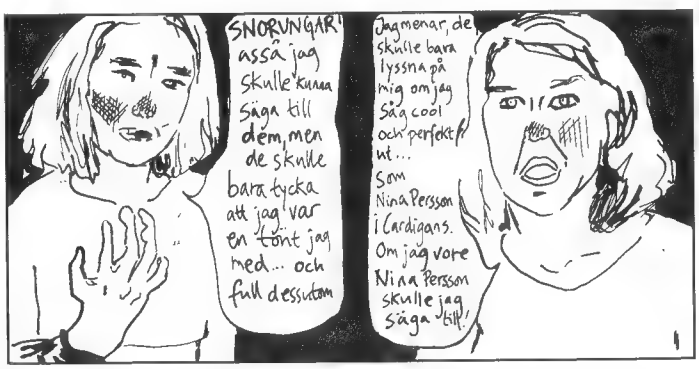

Allvarsord! Ur »License To Piss« av Lisa Stålspets, Mentally Challenged.

Lazze får en läxa av en osannolik läromästare. Ur Lazze X – seriefiguren.

(som illustrerade albumet »Lazze X – Wilmers okände bror«) och Daniel Ahlgren. Två längre serier, tecknade av Fred Gatsinzi i en angenämt ledig stil, baserar sig på texter av Lazze X och handlar – mer eller mindre verklighetstroget – om erfarenheter ur hans liv. Lazze träffar bland annat »rä'lia lilla grådan« och får perspektiv på sin tillvaro.

På tal om serier som skall engagera: Jag vill så gärna tycka om ***Prakta.magasin***. Tjejerna som gör fanzinet har gjort intressanta saker i *Lapsus Calami*, till exempel ovannämnda Linnéa Dickson och Frida Sandstedt. Båda har en skenbart enkel stil med streckfigurer och konturer, och berättar om händelser och upplevelser ur sitt eget liv.

Som sagt, jag vill gärna tycka om *Prakta*, men fem tecknare som delar på tjugofyra A5-sidor får inte mycket sagt, även om de fyller baksidan med texten »alla är idioter utom jag ni fattar ingenting ni är dumma i huvudet«.

Egentligen är nr 1 ett temanummer om killar, och serierna som handlar om pappor och andra män i tecknarnas liv är intressanta. Tyvärr störs helheten av ovannämnda svada (som man skulle kunna kalla pueril, om det inte vore för att det betyder »pojkaktig«. Det kanske passar till temat ändå?). Det känns introvert på samma sätt som Ylva Agbecks snyftserie »Till dej som vill ha mej«: »...men någon som inte är något bryr sig ingen om och ingen vill vara med någon som inte finns.«

Har vi inte sett nog av den patetiska, hjälplösa flickan som försjunker i sin egen ångest? Det är kanske inte puerilt, men ganska gymnasialt. Som tur är lovar Ylva Agbeck att *Prakta* skall komma ut varannan månad. Då får förhoppningsvis tecknarna mer svängrum att utveckla sitt serieberättande.

Ett nytt fanzin där tecknarna verkligen har lyckats att ge sina potentiella läsare något extra är ***Mentally Challenged*** av Lisa Stålspets och Johanna Willenfelt, »yppiga och mycket attraktiva« (enligt förordet). Att de vågar bre ut sig över hela A4-sidor gör deras serier, speciellt Willenfelts »Amerika«, till konstnärliga upplevelser.

I numret medverkar också Elisabeth Blomberg med några ganska roliga serier om barflugan »en tvärhand hög«, vars näsa är en fot, och som med föga framgång försöker byta ut sin umgängeskrets (öl) mot Svenssons på Rimi Stormarknad. ◄

▸ Ainur Elmgren är född 1979, studerar historia och tecknar serier för sitt eget nöje och för studenttidningen Lundagård. Hon kan även nås på svartalf@ainurin.net, och har en hemsida: http://www.ainurin.net

Recenserade tidningar:

*▸ Webbzinet **BigWig Comics**: http://clik.to/bigwig*

*▸ **Daniel Tjernberg – refuserad**, 20 sidor A4. 20 kr + 5 i porto till Daniel Tjernberg, Finsta Fröslunda, 740 82 Orsundsbro. E-post: d@tjernberg.net Hemsida: http://devoted.to/danieltjernberg*

*▸ **DenDet**, 12 sidor A5. Pris: 1 frimärke. Kontakt: Anna Åslund, lakritsglass@yahoo.com*

*▸ **Heartbreake Comics** nr 0, 24 sidor A4. 0 kr + porto till Mikael Sol, Avstyckningsvägen 32, 145 60 Norsborg. E-post: mikael_sol@hotmail.com*

*▸ **Lapsus Calami** nr 1, 2 & 3, 72/56/52 sidor A5, 20 kr + frankerat kuvert till Serietecknarskolan i Malmö, Kvarnby folkhögskola, Industrigatan 4, 212 14 Malmö. E-post: herr wallin@hotmail.com. Hemsida: http://www.kvarnbyfhsk.nu*

*▸ **Lazze X – seriefiguren** nr 4, 24 sidor A5, saknar prisuppgift. Kontakt: Lazze X Strandbergh, Mobäcksgatan 29, 216 24 Malmö.*

*▸ **Mentally Challenged** nr 1, 32 sidor A4. Pris: 20 kr + porto till Lisa Stålspets, Kolbäcksgränden 28, 128 46 Bagarmossen.*

*▸ **Pokus** nr 7, 8 & 9, 52 sidor, 25 NOK till Pokus Forlag, Postboks 1252, N-9262 Tromsø, Norge. E-post: shop@pokus.net. Hemsida: http://www.pokus.net*

*▸ **Prakta.magasin** nr 1, 24 sidor A5, saknar prisuppgift. Kontakt: Ylva Agbeck, Trelleborgsgatan 17, 214 35 Malmö. E-post: prakta.magasin@spray.se*

*▸ **Psycho-Comics** nr 1, 18 sidor A4, saknar prisuppgift. Kontakta Danny Stacey, Marknadsvägen 6C 1 tr, 762 41 Rimbo. E-post: ping@la.com*

FÖRENINGSLIV

På gång i Sveriges serieföreningar • Redaktör – Fredrik Strömberg • fstromberg@telia.com

SERIEFRÄMJANDET

Box 51
232 02 Åkarp
040-30 70 05
fstromberg@telia.com
www.seriefamjandet.com

Närmast på kalendern är vårt deltagande i årets »Small Press Expo« (det vill säga det som tidigare kallades »Fanzine Heaven«) på Kulturhuset i Stockholm den **6–7 APRIL**. Vi kommer att vara med på ett hörn med ett bord för *B&B*, delta i debatter och i största allmänhet umgås med alla och envar.

Årsmöte blir det **LÖRDAGEN 27 APRIL** klockan 13.00. Lokal: »Loftet« vid Lilla Torg i Malmö. Förutom de formella mötesaktiviteterna utlovas ett besök av det danska serieskaparparet Frank Madsen (»Kurt Dunder«) och Sussi Bech (»Nofret«), som kommer att berätta om hur det är att skapa albumserier av klassisk europeisk typ i dagens serieklimat.

Att det är årsmöte innebär också att vi gjort ett ekonomiskt avslut för 2001, och kan konstatera att föreningen växer så det knakar. Omsättningen har ökat från 485 000 kronor till 754 000 kronor sedan förra året, en ökning med 55 procent! Om man sedan betänker att föreningens omsättning året innan nuvarande rorsmän tillträdde var under 200 000 så blir utvecklingen ännu tydligare.

Mer om årsmöte, ekonomi med mera får alla ni som är medlemmar i det separata årsmötesutskick som görs ungefär samtidigt som detta nummer utkommer.

FREDRIK STRÖMBERG, ORDFÖRANDE

GÖTEBORGS SEF

c/o Ingemar Bengtsson
Box 2408
403 16 Göteborg
031-47 38 57
031 473857@telia.com
www.seriefamjandet.com/goteburg

Göteborgs Seriefrämjande fortsätter under våren med sina månadsmöten. Under vintern har vi visat Hayao Miyazakis »Nausicaä« och »Mononoke hime« samt Ralph Bakshis »Sagan om ringen«. Samt med gott resultat deltagit i Comiquiz. Mycket filmer med serieanknytning blir det under våren, och om intresse finns fortsätter vi med månadsmöten även i höst.

▸ **21/3** – Årsmöte + »Fantomen« (långfilm från 1996, med Billy Zane i huvudrollen).

▸ **18/4** – Tecknade kortfilmer (filmkväll). Tecknade filmer med serieursprung, från Jugoslavien/Kroatien. Presenterade av animatören Ajan.

▸ **23/5** – Jan Lööf (filmkväll). Jan Lööf som skådespelare (»Tårtan«) och filmregissör (»Skrot-Nisse«).

Gemensam adress för ovanstående möten är c/o Heed/Andersson, Slottsskogsgatan 6 D i Majorna. Ni kollektivtrafikanter åker lämpligen spårvagn 3 eller 9 till Jaegerdorffsplatsen och går två kvarter uppför gatan. Allmän samlingstid är 19.00.

PER A J ANDERSSON

SEF SKÅNE

c/o Claes Reimerthi
Assarhusavägen 256
247 36 S Sandby
046-574 11
reimert@algonet.se
www.seriefamjandet.com/skane

Från Sveriges sydligaste lokalförening (återigen regerande nordiska mästare i seriekunskap – ähum!) rapporteras att vårterminen är i full gång.

Närmast på programmet står ett möte på Loftet på Hedmanska Gården vid Lilla Torg i Malmö. Dit kommer från Danmark den begåvade serieskaparen Thomas Thorhauge, som gjort stor succé i hemlandet med albumet »Det der går forud«. **DEN 8 APRIL** klockan 19.00 talar han om »nya serier« under rubriken »Mot nya djärva mål«.

▸ **DEN 13 MAJ** klockan 19.00 är det så dags att samlas i Studieförbundet Vuxenskolans lokaler (också här heter lokalen Loftet, men notera att det är ett annat loft!) på Stora Gråbrödersgatan 13 i Lund, för att lyssna till Christian Kindblad när han berättar om Asterix och hans upphovsmän under rubriken »Bakom galler«. Till detta kommer traditionsenligt en vårpilsner på lämpligt etablissemang efter mötet.

I övrigt utlovas recensioner, auktioner, diskussioner samt läskeblask under mötena. Precis som vanligt!

CLAES REIMERTHI, ORDFÖRANDE

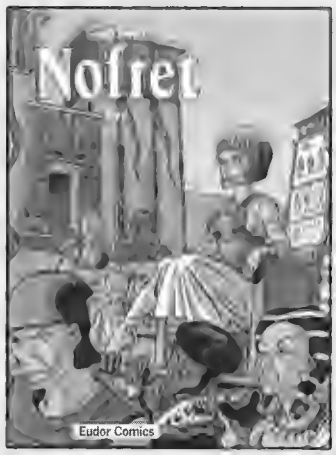

De danska serieskaparna Frank Madsen och Sussi Bech har valt att ge ut sina album både på danska och på engelska för att nå en större publik. Hör dem berätta om detta vid årsmötet i Seriefrämjandet Riks i april.

SEF STOCKHOLM

c/o Ola Hammarlund
Gillerbacken 49
124 64 Bandhagen
08-87 71 04
olahammarlund@hotmail.com
www.seriefamjandet.com/stockholm

Under hösten har Seriefrämjandet Stockholm ordnat ett mycket välbesökt och lyckat studiebesök på Egmonts Stockholmsredaktion. Vi togs emot av Ulf Granberg, Mr Fantomen själv, som visade oss lokalerna, berättade om hur en serietidning kommer till och tog sig gott om tid att svara på frågor och samtala. Tack Ulf! Bilder från studiebesöket finns på lokalföreningens webbplats. Vidare har Stockholmslaget återigen deltagit i Comiquiz, som i år gick av stapeln den 7 februari, och placerat sig på en god tredjeplats.

Vi gör ett uppehåll med våra regelbundna pubar, och återkommer när det finns speciella anledningar att samlas.

Första helgen i april blir det fanzinfestival, Small Press Expo, SPX, på Serieteket. I samband med det blir det också fullt med SeF-aktiviteter: **FREDAG 5 APRIL** blir det releaseparty för B&B 1/02 på Serieteket! Det blir något att äta, underhållning med mera för att fira årets första nummer. **LÖRDAG-SÖNDAG 6–7** april står SeF Stockholm för SeF:s bokbord på Expot. Den som är intresserad av att hjälpa till kan höra av sig till undertecknad. I samband med SPX kommer vi också att hålla vårt årsmöte **SÖNDAGEN 7 APRIL**. En separat kallelse kommer. Det blir förtäring och förhoppningsvis en gäst.

Också i **APRIL**, datum ännu ej klart, kommer vi att arrangera ett besök på filmversionen av Moores och Campbells »From Hell«, som har Sverigepremiär. Alla seriefrämjare är välkomna. Mer info kommer.

Slutligen planerar vi en sammankomst i **MAJ** med tema SF-serier. Mer info kommer.

Lokalföreningens webbplats har dessutom fått en ansiktslyftning, och omfattar numera, förutom föreningsinfo, aktuellt program och anslagstavlan, även början till en samling artiklar och information om olika enskilda serier och ett förbättrat fotogalleri. Titta gärna in!

Aktuell info om ovanstående och andra aktiviteter finns alltid på hemsidan och läggs också ut på SeF:s e-postlista. Ni kan också kontakta undertecknad.

OLA HAMMARLUND, ORDFÖRANDE

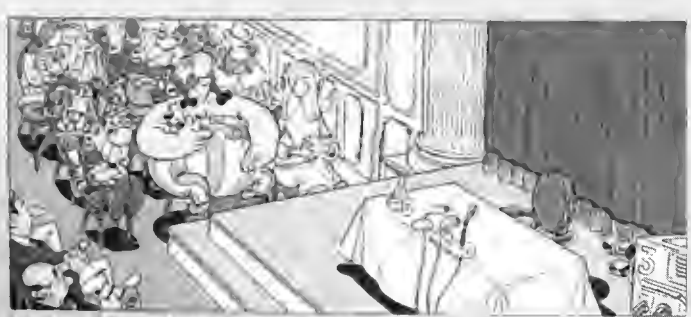

Asterix och hans skräpiga grannar i Lund i maj.

SEF UPPSALA

c/o Göran Semb
Lings väg 51
754 27 Uppsala
018-50 45 13
sembtex@uppsala.mail.telia.com
www.seriefamjandet.com/uppsala

SeF Uppsalas vårprogram 2002: Plats och tid för samtliga möten: Prisfyndet, Kungsgatan, 18.30.

▸ **TISDAG 5 MARS:** »Zits«. (Göran Semb).

▸ **ONSDAG 20 MARS:** Mort Walker och hans serier (Göran Semb).

► **TISDAG 23 APRIL:** »Stålmannens« skapare, Jerry Siegel och Joe Shuster (David Haglund).
► **TISDAG 14 MAJ:** »Den perfekta superhjälten«.

GÖRAN SEMB, ORDFÖRANDE

SVENSKA SERIEAKADEMIN

Viktor Rydbergsgatan 33
412 57 Göteborg
Kontaktperson: Sture Hegerfors
031-16 21 32
ps@gp.se

Ingen information har inkommit från Svenska Serieakademin, men ta gärna kontakt ändå och hör efter vilka aktiviteter som finns planerade.

NAFS(K)

Box 5030
125 05 Älvsjö
08-72 29 313
kansli@nafsk.se
www.nafsk.se

Dags igen för årsmöte i ankistföreningen NAFS(k). Som vanligt hålls det en lördag i april (närmare bestämt den 20:e) och som vanligt (numera) är platsen Brygghuset nära Odenplan i Stockholm. Och som vanligt är alla varmt välkomna att höra av sig till vårt kansli för mer information om föreningen.

Kansliet är bemannat de flesta onsdagar mellan 18 och 20. Övrig tid svarar en glad telefonsvararröst.

OLOF SIVERBO, ORDFÖRANDE

MANGAKAI

c/o Zimeon Lundström
Marknadsvägen 123
183 78 Täby
zimeon@mangakai.org
www.mangakai.org/

Sveriges största och äldsta förening för folk intresserade av japanska serier och japansk tecknad film. Mangakai har för närvarande dryga 350 medlemmar runt Sverige, och föreningens huvudsakliga aktiviteter är medlemsutskick, medlemstidning 4 ggr/år, animévisningar i biosalong i kombination med utklädningstävlingar, teckningstävlingar och dylikt, amatörserietidning, diverse möten runt om i Stockholmsområdet och filialer i bland annat Uppsala, samt en informativ webbplats. Mangakai håller god kontakt med andra animéföreningar i Sverige och deltar i diverse relaterade evenemang.

Medlemskap kostar 80:- per år, och betalas in på PG 541 405-7, Mangakai. (Föreningens struktur gör att det tar en dryg månad för registrering.)

ZIMEON LUNDSTRÖM, ORDFÖRANDE

En bild ur Alan Moores och Eddie Campbells serieroman »From Hell«. SeF Stockholm skall se den filmatiserade versionen i vår.

SC OF LMBEC

The Scandinavian Chapter of the Lee Falk Memorial Bengali Explorers Club.
c/o Brian Jensen
brian@kps.liv.se
SC: schapter.bizland.com
LMBEC:
www.ozemail.com.au/~fryr/

Vårt syfte är att hålla minnet av Lee Falk vid liv och att skapa en trevlig gemenskap för vuxna Fantomen-fantaster. Detta gör vi genom att samlas vid middagar cirka fyra gånger per år, däremellan håller vi kontakten vid liv genom vår e-postgrupp och vår hemsida. Vid våra middagar får närvarande medlemmar en »goodiebag« med för varje tillfälle unikt producerat Fantomen-material. Vi är stolta över att ha sådana namn som Ulf Granberg, Björn Ihrstedt, Hans Lindahl och Claes Reimerthi bland våra medlemmar, men mestadels är vi alldeles vanliga Fantomen-älskare. Mer information om vårt syfte, våra aktiviteter och hur du blir medlem kan du läsa på vår hemsida. Besök även gärna den australiska huvudföreningens hemsida.

BRIAN JENSEN, ORDFÖRANDE SC

David Haglund berättar om Stålmannens skapare, Jerry Siegel och Joe Shuster, vid SeF Uppsalas möte i april.

BLUEBERRY CLUB

c/o Peter Wahréus
Anders Reimers väg 13
117 50 Stockholm
08-658 66 14
blueberry.club@hotmail.com

Ingen information har inkommit från Blueberry Club, men ta gärna kontakt ändå och hör efter vilka aktiviteter som finns planerade.

NORSK TEGNESERIEFORUM (NTF)

c/o Serieteket
Postboks 2017
NO-0505 Oslo
www.tegneserieforum.org
Kontaktperson: Morten Harper,
morten@harper.as

NTF fortsetter med drop in-tegneserieverksted første onsdag i hver måned til og med juni. Serieskapere pakker frem redskapene sine og lar deg bli med og lage tegneserier. Det er ikke noen påmelding, så det er bare å komme innom. Du trenger ikke å ha laget tegneserier fra før, bare ha lyst til å prøve. Hvilke serieskapere som kommer innom vil bli kunngjort på Serieteket og på tegn.no før hvert verksted.

Selv om innleveringsfristen ikke er før til høsten, kan det være greitt å notere seg NTF:s tegneseriekonkurranse allerede nå. Årets tema er »Kulturkollisjon«. Deltagerne står helt fritt til å gripe an temaet. Seriene må være i sort/hvitt og på minst én side, maks 12. Det konkurreres i to klasser – opp til 16 år, og eldre enn 16 år. Alle bidrag kan trykkes av NTF. Send helst kopier, og legg ved et følgeark med navn, adresse, telefonnummer og alder. Hvis du sender originaler, må du legge ved svarporto for å få dem sendt tilbake. Frist for å sende inn bidrag er **1. OKTOBER**.

MORTEN HARPER, PRESIDENT

TEGNESERIEMUSEET I NORGE/HADELAND TEGNESERIEFORUM

Hadelandsgården
NO-2760 Brandbu
0047- 61 33 99 20
Kontaktperson: Jan P. Krogh

Tegneseriemuseet i Norge vil ha en stor separatutstilling av 55 forskjellige originaler laget av Håkon Aasnes i tiden **7. MARS TIL 2. JUNI 2002**. »Fantomet«, »Donald Duck«, »Smørbukk«, »Olsenbanden« og 20 andre serier er tegnet av Aasnes. Han har selv laget en lang rekke serier i Donald basert på egne ideer og manus. I dette er han unik i norsk målestokk.

Utstillingen er åpen hver tordag til søndag kl. 12 til 17. Gratis adgang for medlemmer av NTF og Seriefrämjandet.

Museet holder til i Hadelandsgården, en time fra Oslo, der riksvei 240 møter riksvei 34.

Hadeland tegneserieforum (Htf) har åpent hver søndag kl. 19 til 21. I **APRIL** er tema »Flintstone«, i **MAI** »Lucky Luke« og i **JUNI** »Snurre Sprett & co«. Film, foredrag, tegnesal og bytting.

Alle møter holdes i Tegneseriemuseets Pirayaklubbrom.

JAN P. KROGH, KONTAKTPERSON

FREDRIKSTAD TEGNESERIEFORUM

c/o Øyvind Braaten
Stenholtsvej 43
NO-1738 Borgenhaugen
0047-69 97 06 44
o@braaten.as
***alt.* heidi.braaten@denofa.no**
www.tegneserieforum.com

► **6. APRIL:** Tegneseriemuseet på Brandbu. Vi drar på ekskursjon til Oslo og Hadeland. Påmelding til formann og sekretær.
► **29. MAI:** Vi tar møtet i de dype skogene i Utgjerdsv. 22B, 1580 Rygge, tlf 95 04 15 26 og besøker grotten til Sven Erik Thorstensen.
► **14. JUNI:** Grillfest hos Sven Tore Eriksen i Valgardsv.9., 1665 Rolvsøy, tlf 69 33 76 11. Ta gjerne med dubletter.

ØYVIND BRAATEN, SEKRETÆR

ÖVRIGA

Är du med i en förening med serieanknuten verksamhet? Vill ni bli fler? Hör av dig till B&B/Tegn med namn och adress på en kontaktperson, uppgifter om vad ni sysslar med, när ni har möten, och så vidare. Listning på den här sidan kostar ingenting, men ger tillfälle att locka nya medlemmar ur B&B/Tegn:s läsekrets. ◄

RECENSIONER

Recensionsansvarig – Mats Nordström • Skicka recensionsex till – Seriefrämjandet • Box 51 • 232 02 Åkarp

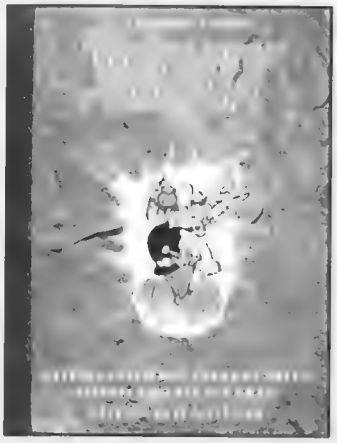

ASTERIX
»Den kompletta samlingen 1«.
TEXT: René Goscinny.
BILD: Albert Uderzo.
ARTIKELTEXT: Horst Brenner.
ÖVERSÄTTNING: Ingrid Emond.
TEXTNING: Gertrud Tufvesson/ Gerd Mattsson.
176 sidor i färg, hårda pärmar.
Egmont Serieförlaget 2001.

Ett problem som alltid dyker upp för en recensent när man får ett samlingsalbum med redan utgivna alster, är hur man ska förhålla sig till stoffet. »Asterix« var en stor del av den seriekultur jag växte upp med, och även om den inte då tillhörde mina absoluta favoriter (den äran går till »Tintin«, »Spirou« och i viss mån »Johan och Pellevin«), så är det ändå ofrånkomligt att nostalgi dyker upp när man läser berättelserna i den här volymen.

Albumet består av de tre första berättelserna i Asterix-sagan (kronologiskt, inte i den förvirrade svenska ordningen): »Asterix och hans tappra galler«, »Asterix och guldskäran« samt »Asterix och goterna«. Till dessa kommer 11 sidor information om serien och dess upphovsmän. Det sistnämnda är trevligt, men inte mer än vad man förväntar sig av den här typen av album, och kunde i mitt tycke gärna ha varit lite fylligare.

Informationen som sådan är det inte mycket att anmärka på; en kort beskrivning av hur serien kom till, lite information (i mitt tycke for lite) om upphovsmannen och deras övriga produktion, samt lite kommentarer om idéerna bakom de olika albumen. En del av de sistnamnda kommentarema är ganska intressanta, men jag vet inte hur mycket av detta som ar bekraftat av upphovsmännen sjalva; några av kommentarerna om »Asterix och goterna« verkar aningen långsokta. Huvudbehallningen av albumet ar i alla fall de tre albumserierna. Presenterade i ratt ordning utgor de tre kapitel i en genomgaende histona, snarare an tre separata berattelser.

»Idiot Savant« samlar Daniel Ahlgrens korta självbiografiska serier från DN, Galago, Megapyton, Magasin Optimal m fl.

En intressant sak som man kan se är hur väl utformade gallerna redan från början är. De enda figurer som Uderzo inte har hittat rätt form för redan efter några sidor i första berättelsen är Obelix (som egentligen spelar en rätt undanskymd roll där) och Miraculix, druiden, som har ett lite äldre, vresigare utseende i den här trilogin än i senare böcker (en förändring sker dock delvis redan i »Asterix och goterna«). Historierna är habila, med många komiska poänger, även om vi har en bit kvar till de berättelser serien visar upp i sina bästa stunder.

I den första boken i Egmonts utgåva får vi oss till livs tre av Asterix första äventyr från tidigt 60-tal. Här ser vi Albert Uderzos första utkast till vår hjälte från sommaren 1959.

Redan i denna första trilogi ser vi några av de komiska särdrag som kom att kännetecknа serien: »kända« personer som står modell för bifigurer och satiriska kommentarer till samtida händelser och företeelser.

En detalj som jag reagerar på i detta album är översättningen. Den verkar plattare, mindre finurlig, än vad jag minns från mitt 70-tal. Detta kan ju naturligtvis vara nostalgi, eller att man som vuxen kräver mer, men jag har minst ett konkret exempel på klara förändringar till det sämre. På första sidan i »Asterix och guldskäran« undervisar Troubadix byns barn. Dialogen i det recenserade albumet saknar i den rutan helt komisk poäng, medan det album jag hade på 70-talet hade en finurlig vändning med användning av romerska siffror. Nu var visserligen mitt exemplar av detta album norskt, men jag tror nog att finurligheten i dialogen kom från Goscinnys penna, snarare än översättarens, för liknande poänger dyker upp även på andra ställen i Asterixalbumen. *[Här skiljer sig förmodligen svensk och norsk originalupplaga. Dialogen i den här scenen är i princip identisk om jag jämför mitt svenska album från 1973 med nyöversättningen, men »Asterix« är ökänd för att kräva mycket kreativa översättare, och det är inte ovanligt att en uttolkare helt går runt ett oöversättligt skämt, medan en annan ersätter med något eget. Red.]*

Om samlingsalbumet är värt sitt pris eller inte beror kanske på om man har albumen tidigare eller inte. Men det är klart, lite får det ju vara värt att få en trevlig, inbunden upplaga med bakgrundsinformation om serien, som pryder sin plats i förnämsta bokhyllan.

JAN-OLAV RÖNNING

IDIOT SAVANT
AV: Daniel Ahlgren.
90 sidor i svartvitt, hårda pärmar.
Optimal Press 2001.

Att skriva om sig själv och sina upplevelser blev populärt redan under renässansen. Historiker brukar förklara intresset för att nedteckna berättelser från det egna livet med att vi fick en annan syn på relationen mellan oss själva och omgivningen. En schablonbild är att medeltidsmänniskan såg sig som en del av ett kollektiv, medan renässansmänniskan i första hand såg sig som en självständig individ. Och som sådan var hon värd att gestalta och bevara till eftervärlden.

Intresset har hållit i sig under år-

EN SERIEHJÄLTINNA MED ATTITYD!

DAGSSTRIPPEN NEMI, TECKNAD AV LISE, HAR PÅ KORT TID BLIVIT EN STOR FRAMGÅNG I SVERIGE OCH NORGE. NEMI HAR GJORT SUCCÉ I DAGSTIDNINGAR SOM DAGENS NYHETER OCH DAGBLADET, I SERIETIDNINGARNA PONDUS OCH LARSON!, OCH I FYRA NORSKA SERIEALBUM MED EN SAMLAD UPPLAGA PÅ ÖVER 150 000 EXEMPLAR!

NEMI ÄR FRAMTIDENS DAGSTIDNINGSSERIE REDAN I DAG – FRÄSCH, FRÄCK OCH MED HÖG IGENKÄNNINGSFAKTOR FÖR MODERNA MÄNNISKOR I ALLA ÅLDRAR AV BÅDA KÖNEN!

ÄR DU INTRESSERAD AV ATT PUBLICERA NEMI I DIN TIDNING, KONTAKTA

IBLIS ANS
TRONDHEIMSV. 42A
N-0560 OSLO
NORGE
TEL. +47 22 71 40 49/ +47 988 35 553
HAASTRA@ONLINE.NO

hundradena. Dagböcker, självbiografier och andra typer av betraktelser har skrivits både för privat och kommersiellt bruk. Moderna svenska serier är inte något undantag. Tecknare som Lena Ackebo, Ulf Lundkvist och Joakim Lindengren, för att bara nämna några, använder gärna sina egna erfarenheter och intryck när de tecknar serier. På så sätt blir serierna underlag för en samtidshistoria som hjälper oss läsare att få perspektiv på tillvaron.

Den kanske tydligaste självbiografiska svenska serien står dock Daniel Ahlgren för. I hans senaste album, likt mycket av det han producerat tidigare, är han själv huvudperson. Vi får följa med honom i vardagens tristess, såsom den utspelade sig för några år sedan. Ahlgren öppnar en värld dit annars bara unga män i småstaden/på landsbygden har tillträde. Ingenting är för trivialt eller för privat för att kommenteras.

Resultatet är lysande. Det är på sätt och vis obegripligt hur han med så enkla medel lyckas fånga läsaren, men det gör han. Det finns en stor människokännedom bakom hans personskildringar, liksom en stor lekfullhet och variation i bildkompositionen.

Värt att nämnas är särskilt Ahlgrens intertextuella syftningar som bryter det annars realistiska anslaget. Plågoandarna från grundskolan har exempelvis påtagliga likheter med de fruktansvärda ungdomsligisterna i Stanley Kubricks film »A Clockwork Orange«. Den avslutande serien är en flirt med Hergé, samtidigt som den utgör en svidande självkritik.

Med »Idiot savant« har Daniel Ahlgren definitivt etablerat sig som en av de stora svenska serieberättarna.

MARIA SUNDKVIST

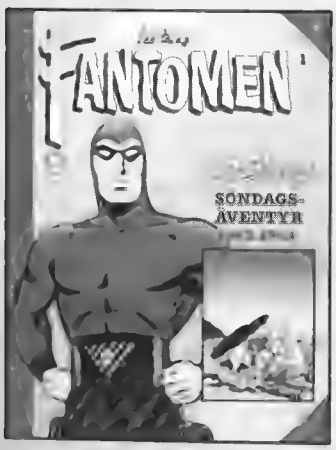

FANTOMEN 1
»Sy Barry – söndagsäventyr 1962–1964«
TEXT: Lee Falk.
BILD: Sy Barry.
ÖVERSÄTTNING: Hans Jonsson och Michael Jaatinen.
116 sidor i färg, hårda pärmar.
Egmont Serieförlaget 2001.

! ! !

Ja vem är det egentligen som lurar i vassen? Jo visst är det Fantomen, här i ett söndagsäventyr från tidigt sextiotal tecknat av Sy Barry.

»Fantomen«, liksom »Tarzan«, är som konstruktion svårt ansatt av postkolonial stress. Detta verkar även Fantomens skapare/författare Lee Falk så småningom ha känt, och på 1960-talet inleddes en relativt omfattande radikalisering av konceptet. Serien blev mer dagsaktuell och realistisk, mindre sagoboksmytologisk och rasistisk. En avgörande del i förändringen var den nye tecknaren Sy Barry, för övrigt lillebror till likaledes tecknande Dan Barry.

Vad som kom först i förändringsarbetet, innehållshönan eller teckningsägget, är oklart. Bara Lee Falk själv kan väl möjligen haft en aning hur serien hade utvecklats om hastigt avlidne legenden Wilson McCoy hade fortsatt teckna. Nu skapades i alla fall på ganska kort tid en helt ny, modernare Fantomenserie.

Söndagssidorna i denna serie ska nu återutges kronologiskt i tjusiga inbundna volymer med bakgrundsartiklar och färgtryck, är det tänkt. I denna första volym finns fyra avsnitt. Det hela är en kompetent producerad bok. Omslaget är trist, och färgläggningen av serierna varierar från acceptabel till gräll och okänslig, men inledningsartikeln är å andra sidan intressant och välillustrerad. De fyra serieavsnitten är manusmässigt väldigt varierade. Först en rånattack mot Dödskallegrottan, så en astronautkidnappning, därefter en illa behandlad gorilla, samt slutligen en ohelig allians mellan en ond kults prästerskap och två slipade skurkar. Genomgående är att Fantomen klarar biffen förvånansvärt lätt i alla äventyren. Kanske blir det tuffare motstånd i framtida utgåvor.

Teckningarna är från allra första början säkra och konsekventa. Sy Barry var redan en erfaren serietidningstecknare när han vid 33 års ålder tog över »Fantomen«. Han var långt ifrån någon gudabenådad artist, men allt är funktionellt och ekonomiskt utfört. Det hade varit mycket intressant att som jämförelse se något av dessa äventyr tecknat av Wilson McCoy. Hur hade vi då upplevt moderniseringen av serien? Sådant kan vi dock tyvärr bara fantisera om...

NICOLAS ERIZAN

HOLMENKOLLEN
AV: Matti Hagelberg.
ORIGINALETS TITEL: »Holmenkollen«.
ÖVERSÄTTNING: Jocke Laitala.
TEXTNING: Ingemar Bengtsson.
128 sidor i svartvitt, hårda pärmar.
Optimal Press 2001.

! ! ! !

Matti Hagelberg presenterades i en artikel i *B&B* 4/00, och i samband med detta recenserades också den finska originalutgåvan av denna bok. Jocke Laitala gav den gången »Holmenkollen« toppbetyg, och han är också den som nu översatt verket. Huruvida den svenska versionen är originalet trogen låter jag vara osagt – jag förstår inte ett ord finska – men texten är hursomhelst bra. Den känns inte översatt. Val av ord, uttryck och formuleringar är tillräckligt absurda och originella för att matcha det lätt surrealistiska innehållet på ett utmärkt sätt.

Boken är inte någon sammanhängande berättelse. Den består i stället av ett trettiotal fragment, vilka alla berättar någon form av mer eller mindre självständig historia. Matti Hagelberg själv är ofta i händelsernas centrum, men även storheter som Gud, Albert Speer, Jacques Costeau och Djävulen figurerar i typgalleriet. De teman som tas upp är livets stora: Kärlek, död, filosofi, religion...

Som helhet gillar jag det. Ofta är det väldigt roligt. Jag delar dock inte föregående recensents odelade entusiasm fullt ut. Historierna innehåller många bottnar, men detta innebär inte alltid att de är mångfalt intressantare. Exempelvis tycker jag inte att »Matti som skeppsbruten« (en reflektion över utanförskap...?) är så kul.

I övrigt hänvisas som sagt till artikel och recension i *B&B* 4/00.

HENRIK ZACKRISSON

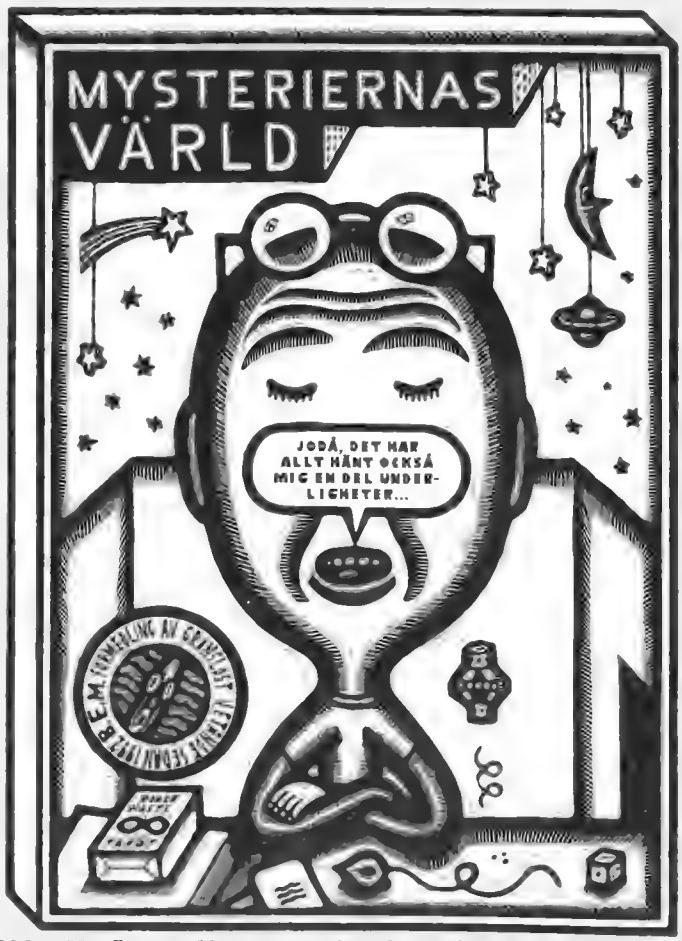

I Matti Hagelbergs värld ter sig inte saker och ting riktigt som brukligt.

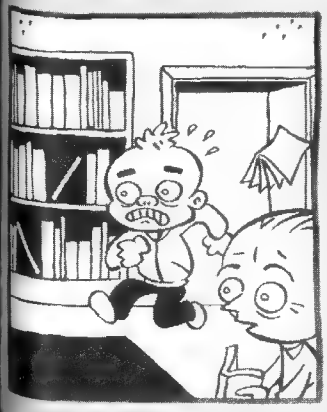

alternative norske serier

Forresten 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 og 11 kr 35. Forresten 12 kr 40
finnfinnfinn 2 og 3 av Jens K Styve, kr 30
Mjau Mjau 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 og 11 av Jason, kr 30
Mjau Mjau 12 av Jason, kr 35
Fia Mia 1, 2 og 3 av Rune Borvik, kr 30
Izipizi av Sven Tveit og Jarle Grinde, kr 30
Tore Hund 1 av Tore S Olsen , kr 30
Torden Gorgon 1 av Ronny Haugeland, kr 30
Amfibius Rex 1 av Bjørn Ousland, kr 30
Evig Ung 1 av Tor Ærlig, kr 20
Evig Ung 2, 3 og 4 av Tor Ærlig, kr 30
Familien Ost 1 og 2, kr 50
Hygiene av Flu, kr 25
Kom! av Bjørn Bjarre, kr 35
Lomma Full av Regn av Jason, kr 90
schhh! av Jason, kr 190
Den Hemmelighetsfulle Mumie av Jason, kr 190
Mumle Gåsegg av Bjørn Ousland, kr 95
Soria Moria Slott av Bjørn Ousland, kr 110
Familien Ost - en rockeopera, CD fra LYD, kr 75
Doggie Pound, CD + tegneseriehefte, kr 150
Prima Sekunda - for folk flesk av Sven Tveit og Jare Grinde , kr 140
Et rop om hjelp av Ronny Haugeland og Roy Søbstad, kr 15
Yes, Prima Minister! av Sven Tveit og Jarle Grinde, kr 15
Vill Øst av Erik Falk og Robert Sørensen, kr 4,50

Abonnement koster kr 180 for 6 nummer

Betales til:
JIPPI Forlag
Åsengt 6 C
0480 Oslo
Bankgiro: 7878 06 37632

Ved bestilling av serier utenom abonnement kommer porto kr 22 på toppen.

Svensk? Betal via Optimal:
Optimal Press, Box 2408, 403 16 Göteborg,
Postgiro: 120 15 86-3.

www.jippicomics.com

Så här hemska serier kunde man trycka i Kalle Anka & C:o 1951.

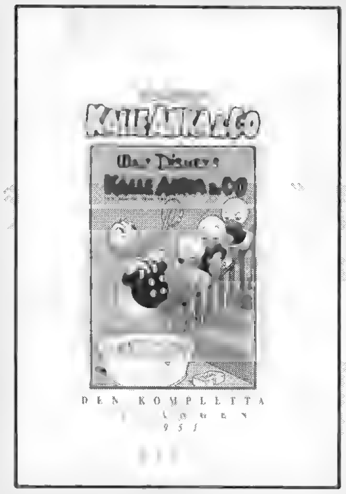

KALLE ANKA & C:O
Den kompletta årgången 1951, del 2
AV: Diverse Disneytecknare.
ÖVERSÄTTNING: Magister Axel Norbeck.
FÖRORD: Stefan Diös.
260 sidor färg, hårda pärmar.
Egmont Serieförlaget 2001.

!!!!

Ovanstående betyg kan tyckas en aning klent för ett kulturellt minnesmärke av det här slaget.

Ett problem uppstår omedelbart. Hur recensera något som är femtio år gammalt? Det är ganska givet att mycket nöts av tidens tand – och framför allt har ju materialet kunnat skärskådas under ett halvt sekel redan.

Men visst är Den kompletta årgången en lysande idé. Egmonts återtryck är tjusiga, inbundna böcker där Vuxna Samlare utgör målgruppen. Rimligt att anta är väl också att den tänkta köparskarans preferenser bidragit till beslutet att inte förstöra (fräscha upp, skulle kanske någon sagt) den gamla färgsättningen. Originalskick brukar vara en viktig parameter för alla oss med en lätt fanatisk inställning till begreppet komplett.

Den här samlingen innehåller återtryck av sammanlagt sju tidningar. Dels är det två seriebearbetningar av filmer – »Snövit« och »Alice i Underlandet« – och dels är det de fem avslutande numren av Kalle Anka & C:o årgång 1951. Kalletidningarna är alla uppbyggda på samma sätt. De inleds med en 10-sidersserie av Barks, och innehåller också, förutom ett antal ensidesgags, längre historier med Lilla Vargen och Farmor Anka. Särskilt de sistnämnda höjer man ibland på ögonbrynen åt – exempelvis kan det tyckas en smula underligt att Farbror Joakim anlitar ingen mindre än Svarte Petter för att kolla upp varför Farmors ko mjölkar grädde.

Allra roligast är faktiskt reklamtexterna på de gamla omslagen. På Snövit-tidningens baksida står följande att läsa: »Tidningen innehåller aldrig något osmakligt eller överspänt, och varje nummer är redigerat och bearbetat av den kände svenske pedagogen magister Axel Norbeck.« Osmakligt? Tja, frågan är om den äckelmagade inte hävdar motsatsen när en livs levande struts kläcks ur det ägg Stora Stygga Vargen just lagt på stekpannan. Och om inte Kalle Anka är överspänd vet jag inte hur man ska beskriva honom.

Men hur var det nu med det klena betyget då? Ja, givetvis är Barks-episoderna – »Pengaregn«, »Kalles simbassäng« med flera – alla klockrena femmor. Lilla Vargen-historierna känns också genuint tidlösa och roliga. De ges också en extra dimension av att Bror Björns pratbubblor transkriberas på dialekt. Men om man bortser från återutgivningens kulturgärningsperspektiv ett tag, så tvingas man faktiskt konstatera att allt inte är bra.

Farmor Anka-historierna har jag redan anmärkt på, och sanningen att säga håller de inte någon högre klass. De båda filmbearbetningarna är också rätt träiga. Och dessutom fläckas varje Kalle-nummer av en närmast osannolikt kass tvåsidig textnovell. Allra värst är nog den där Mimmi ska delta i en tävling om den vackraste blomsterkorgen. Hon blir av med korgen och alla blommorna, men får hjälp av Bambi och hans vänner. Det slutar med att hon vinner tävlingen för att korgen är så ovanlig och lustig. Blomma (som till på köpet omnämns som en vessla i texten!) har nämligen lagt sig i den.

Sånt är svårt att stå ut med, sen får det handla om hur mycket kulturgods det vill.

HENRIK ZACKRISSON

Ernie, dr Pork, Elvis och Sid mitt i ett pokerparti. Vem som vinner? Tja, och mycket annat finns att läsa i det sjunde samlingsalbumet om Ernie.

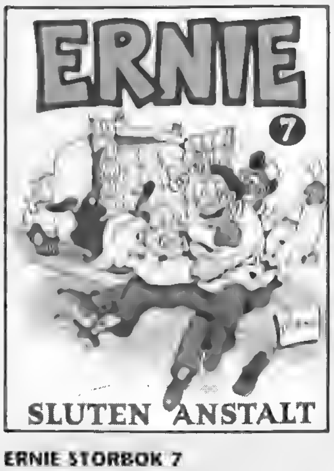

ERNIE STORBOK 7
»Sluten anstalt«
AV: Bud Grace.
ÖVERSÄTTNING: Peter Sparring.
200 sidor i färg och svartvitt, hårda pärmar.
Egmont Serieförlaget 2001.

!!!!

Den senaste volymen av »Ernie« samlar seriestippar från de senaste två åren, och i många fall har man dem i färskt minne från lokalpressens seriesidor. Till höjdarna den här gången hör farbror Sids tid i häktet tillsammans med en kannibal, Arnolds fejkpiercingar och två gorillaepisoder: Effie letar recept för att tillaga en livs levande gorilla och Ernie gör en annan gorilla till hockeyproffs. Tonen är vuxen, elak och ibland lite småkinky, inget för 10-åringen, men kanske för 13-åringen som läste Megapyton.

Naturligtvis kan det kännas tjatigt att läsa så många seriestrippar på raken – effekten av varje enskild stripp förtas lite grand när den hela tiden konkurrerar med hundratals andra strippar – men det känns aldrig mödosamt att ta sig igenom boken.

Den stora behållningen är dock den inledande historien som verkar ha specialtecknats av Bud Grace för den svenska samlingsvolymen (inte så underligt med tanke på seriens popularitet här och Buds väldokumenterade kärlek till Sverige). Jag skrattade högt för mig själv – och det gör jag inte ofta – när jag läste den självbiografiska (?) episoden om när Bud Graces 92-åriga mor kommer på besök. Graces berättarkonst förlorar ingenting i spänst av att sträckas ut över åtta sidor, snarare tvärtom. Det vore trevligt att se honom leka mer med formen på det här sättet, gärna direkt för svenska *Ernie*. Personligen har jag egentligen svårt för självbiografiska serier, men här görs det ju med stor humor och värme. Den dagen Grace slutar med »Ernie« hoppas jag att han har mer att berätta om sitt hemliv.

DAVID HAGLUND

ASTERIX 31
»Asterix och Latraviata«.
AV: Albert Uderzo.
ORIGINALETS TITEL: » Asterix et La Traviata«
ÖVERSÄTTNING: Ingrid Emond.
TEXTNING: Gertrud Tufvesson.
48 sidor i färg.
Egmont Serieförlaget 2001.

!!

Det här är ett typiskt album i den klassiska serien. Det ser likadant ut som Asterixalbumen gjorde när jag läste dem senast för sådär femton år sedan. Sedan seriens författare Goscinny dog har tecknaren Uderzo själv hållit igång serien, vilket han kanske inte borde ha gjort.

Berättelsen är däremot rörig och långsökt, och innehåller alla de gamla vanliga ingredienserna, såsom slagsmål med romare, trubadurmisshandel och så vidare, men också Asterix pappa (som ser ut precis som Asterix) och mamma, och Obelix pappa (som ser ut precis som Obelix) och mamma. Mammorna försöker få sina flät- och mustaschprydda pojkar att gifta sej med varsin flicka, varpå följer en rad lätt förutsedda lustigheter, medan papporna råkar in i ett romersk kuppförsök mot Julius Caesar.

Det hela är tekniskt väl utfört, men inte speciellt engagerande.

BASMUS GRAN

FETA FREDDYS KATT
AV: Gilbert Shelton.
ÖVERSÄTTNING OCH TEXTNING: Anges inte.
56 sidor i svartvitt.
Bakhåll 2001.
Nyutgåva av ett album som ursprungligen utkom 1984.

!!!!

Feta Freddy är en av The Fabulous Furry Freak Brothers, tre hippies i San Francisco som Gilbert Shelton började göra serier om i slutet på sextiotalet. Längst ner på seriesidorna ritade han små extrastrippar om Feta Freddys katt, som så småningom växte ut till en egen serie med egen tidning och egna album.

Boken innehåller ett urval Feta Freddys katt-serier från 1975 till 1980, mest sexrutors kortisar, men också två längre serier. Kortisarna är små lustigheter om vardagshändelser i en katts liv, vilket inkluderar skämt om konservöppnare och kattlåda. Ungefär som katten Gustaf alltså, fast eftersom den här katten bor i San Francisco blir det även lite knarkskämt och annat. Inte alldeles originellt, men mycket roligare än »Gustaf«.

De två längre serierna, »Djurfarmen« och »Påhälsning från rymden« är mycket mer utflippade. I den förstnämnda berättar Feta Freddys katt för sina tre brorsöner om hur han blev lämnad på ett koncentrationslägerliknande husdjurspensionat, och hur han tog sej därifrån. Den andra historien är ännu mer fantastisk och innehåller både rymdmonster, tre magiska önskningar och en kul slutpoäng.

Den här boken är värd att köpa och läsa. Dels är de här serierna intressanta som tidsdokument, och dels är Gilbert Sheltons serier alltid speciella. Ibland ser de väldigt simpla ut, som klippta ur någons första fanzin, men han har en egen känsla för humor, och teckningarna är väldigt uttrycksfulla.

BASMUS GRAN

Peace, love and understanding? Jovisst, men kanske inte alltid gentemot våra vänner djuren...

Prefekten i Condate försöker med hjälp av skådespelerskan Latraviata utklädd till Lillfixa, vars charm och begåvning har en märklig inverkan på såväl Asterix som Obelix, ta tillbaka Pompejus vapen som är i våra hjältars ägo.

WALT DISNEYS SERIER 6–8
»Atlantis 1–3«
AV: Anonyma Disneytecknare.
ÖVERSÄTTNING: Thomas Löwhagen.
80 sidor i färg, serietidningsformat.
Egmont Serieförlaget 2001.

!!

Vad ska jag säga? Min förutfattade mening innan jag sett dessa tidningar var att de skulle vara sämre än sämst. Att det »mignolska« ursprunget skulle ha förtvinat och dött längs vägen. Tänk så fel man kan ha.

För er som inte vet vad jag pratar om så bad Disney den amerikanske tecknaren Mike Mignola (mest känd för sitt stora projekt »Hellboy«) att göra grunddesignen till figurerna i bolagets film »Atlantis«. Detta är ju inte något helt nytt för Disney, inför »Herkules« kontrakterades Gerald Scarfe (mannen bakom animationerna i Pink Floyds »The Wall«) att göra samma sak. Resultatet var i inget av fallen direkt upphetsande, Disney slarvade bort det mesta av originaliteten i sina filmer. Så när jag nu fick serieadaptionen i mina händer var jag alltså inte direkt optimistisk.

Som vanligt i Disneyutgåvor står det inte vilka som faktiskt tecknat detta (ej heller har någon av de tre utgåvorna en ansvarig utgivare, vilket är mer än lovligt klantigt) och jag har inte kunnat hitta den informationen på något lättillgängligt sätt. Däremot kan man få reda på hur mycket kaffe tecknarlaget drack under arbetet (4 890 koppar), och så skryter man om hur många timmar tecknarna tvingades arbeta, och vilken tidspress de var under, utan att ens få sina namn publicerade.

Hursomhelst har de gjort ett ypperligt jobb som både fångar Mignolas stämningsfulla skuggningar, [illegible] faktiskt en del av hans vilda tuschstreck, och Disneys gullifi[illegible]. Färgsättningen har även den [illegible] spår av Mignola, såtillvida att [illegible]

Tydligt Mignolainspirerat monster ur Disneys »Atlantis«, nr 3.

har en tydlig huvudfärg med starka färgklickar som kontrasterar mot denna.

Manusmässigt är det dock den katastrof jag förväntade mig. Det är sönderhackat i mindre episoder, med bihandlingar utan relevans inskjutna som bara förvirrar grundhandlingen. Figurerna är plattare än pannkakor och den imperialistiska storebrorsattityden ger mig en dålig smak i munnen. Denna märks allra tydligast i det tredje numret, där vi bjuds på några episoder som verkar utspela sig efter filmens slut. De följer alla konceptet med den ensamme vite hjälten som hjälper de stackars infödingarna som inte kan läsa eller skriva, och så får han naturligtvis den vackra flickan på slutet. Parallellerna till motsvarande tema i filmen »Stargate« är nästan övertydliga när man tänker på det. Han ser ju till och med ut som James Spader.

Slutomdömet blir: riktigt snyggt, men rent otroligt korkat.

OSKAR ASPMAN

VATTENHÅLET 2
»Rena öknen«
AV: Lars Mortimer och Des Cox.
48 sid färg.
Egmont Serieförlaget 2001.

Jag förstår egentligen inte riktigt varför den här serien existerar. Är det för att dagstidningar som inte vill publicera Lars Mortimers mycket kändare serie »Hälge« ska ha ett alternativ? Eller har skaparna bara en massa tid över?

Hur som helst är det här i mina ögon en ytterst likgiltig produkt. Habilt utförd i både text och bild, men helt utan själ. Sammanhangen är krystade, figurerna livlösa och konstruerade med en enda skämtgenererande egenskap vardera. Skämten är dessutom torftigt mekaniska och hela konceptet känns ganska kärlekslöst.

Jag är absolut ingen fantast, men i jämförelse med »Vattenhålet« så känns till och med »Hälge« som en genuin kvalitetsserie.

NICOLAS KRIZAN

Vad är egentligen val, och vem vinner?, ur »Samuraj – Krigarens väg«

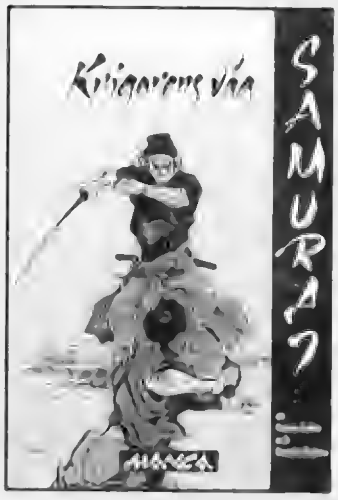

SAMURAJ 1 »Krigarens väg«.
TEXT: Kazuo Koike.
BILD: Goseki Kojima.
ÖVERSÄTTNING: Zimeon Lundström och Horst Schröder.
TEXTNING, SVENSK KALLIGRAFI OCH BILDREDIGERING: Hans Presto.
EFTERORD: Horst Schröder.
168 sidor i svartvitt, serietidningsformat.
Epix 2001

»Krigarens väg« är en mäktig volym. Förhoppningsvis står ettan på ryggen för att denna mastiga serie nu kommer ut på svenska i komplett utförande, och att svenska läsare inte bara hittar utan även köper dessa volymer.

Den är inte bara mäktig som inledning till de resterande 8 400 sidorna, utan även för de innehållsrika efterorden. Varje kapitel har nämligen ett förklarande efterord som tar upp bakgrunden till seriernas händelser, och vilka seder och inbördes förhållanden som beskrivs. För den som liksom jag är förhållandevis oinsatt i det japanska feodalsamhället och dess enormt strikta hierarki, är »Krigarens väg« en bra vägledning in i det. Allt förklaras grundligt i efterorden och vi får dessutom en behändig ordlista i slutet.

Väldigt förenklat är varje kapitel en avslutad historia där någon först hamnar i trångmål för att sedan anställa Ensamvargen och hans son, vilka löser allt på ett ofta klurigt och alltid blodigt sätt. Det är inte få kroppsdelar som separeras från sina ägare på bokens omkring 160 sidor. Allt är tecknat i Goseki Kojimas karaktäristiska stil. Det är inte alltid helt lätt att hålla reda på vilka svärd som tillhör vem bland alla penselstrecken,

Rena öknen får tankar på Sahara att framstå som Edens lustgård vid en jämförelse. Mer passande titel får man leta efter

om det inte vore så att man hela tiden vet att Ensamvargen håller i det vinnande. Trots detta fungerar bilderna mycket bra till Kazuo Koikes sparsmakade berättande. Att en av inspirationskällorna är Akira Kurosawas mästerliga samurajfilmer märks snabbt, men jag är inte den som klagar på det.

Likheterna historierna emellan får det dock snabbt att bli ganska repetitivt, så jag rekommenderar att man läser ett kapitel per kväll. Då hinner man dessutom smälta informationen som ges och man slipper tröttna halvvägs.

Historierna i »Krigarens väg« publiceras här för första gången på svenska, och bara det är en kulturgärning. Men den ligger snarare i att de publiceras än själva innehållet, för så bra är det inte.

OSKAR ASPMAN

LUCKYSERIEN 80
»Lucky Luke: Avtryckar-Joe«
AV: Morris.
ÖVERSÄTTNING: Per A J Andersson.
TEXTNING: Jan-Erik Höglund.
47 sidor i färg.
Egmont Serieförlaget 2001.

Det senaste Lucky Luke-albumet är en ren hyllning till figurens skapare, Morris, som gick bort förra sommaren. Det består för ovanlighetens skull inte av en lång berättelse, utan av tre kortare äventyr vilka mötte läsarna redan i det fjärde franskspråkiga Lucky Luke-albumet 1952.

Detta var ett antal år innan René Goscinny också började arbeta på serien, och Morris har både tecknat och skrivit berättelserna själv. Hans i grunden ganska konventionella intriger om boskapstjuvar, boxningsmatcher och skumma revolvermän utstrålar en så fantastisk berättarglädje att jag inte kan låta bli att fascineras av Lucky Lukes romantiserade vilda västern-vardag.

Morris tuschlinjer är mjuka och runda och utstrålar fortfarande en nästan amatörmässig charm. Hans förflutna inom animationen märks dock alltför väl i berättandet. Det flyter inte riktigt och berättelserna känns uppstyckade i korta scener. Bitvis består de av föga mer än uppradade skämt och många av lustigheterna hade säkert gjort sig betydligt bättre i en tecknad film än i en tecknad serie. Det känns dock trots allt bra att dessa små guldkorn äntligen fått se dagens ljus i svensk översättning.

En typisk liv sägenad Morris från början av 50-talet

Adam har problem med både kärleken och musiken i senaste Eva & Adam.

Även om det här inte är det bästa albumet i serien innehåller det lite grann av allting man kommit att förvänta sig av ett klassiskt Lucky Luke-album.

GERMUND SILVEGREN

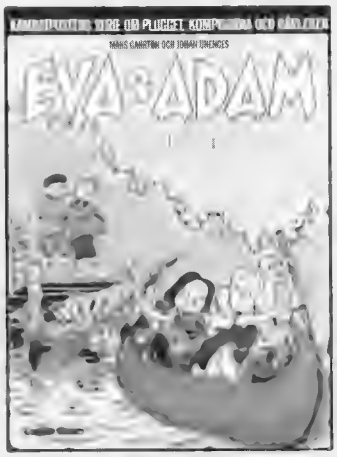

EVA OCH ADAM 9
»Tjejsnack och killkris«
TEXT: Måns Gahrton.
BILD: Johan Unenge.
TEXTNING: Anne Thorsell.
48 sidor i färg.
Bonnier Carlsen 2001.

Det här albumet handlar om två tonåringar, Eva och Adam, och deras vedermödor med varandra, kompisar och föräldrar. Albumets innehåll har tidigare publicerats i *Kamratposten* och är en mild och varmhjärtad relationskomedi, med betoning på relation. Humorn i serien är, i brist på bättre uttryck, socialrealistisk; den är också filosofisk, och nästan undantagslöst ligger poängen i dialogen. Enstaka gånger bidrar bilderna till humorn med till exempel underfundiga detaljer i bakgrunden, men teckningarnas roll är i stort sett att förmedla känslor och stämningar, något jag tycker de lyckas bra med. Johan Unenges teckningsstil har något milt och lugnt över sig som passar till den här typen av berättelser; välteckned utan att vara opersonlig.

Serien är en fortlöpande berättelse om Evas och Adams förhållande och vardagsliv. Även om det var ett tag sedan jag själv var i den beskrivna åldern, känns dialogen hyfsat äkta och händelseutvecklingen och huvudpersonernas känslor övertygande och realistiska. Kommer man ihåg hur det var att vara tonåring, eller fortfarande är det, finns det säkert mycket att känna igen i albumet. Trots detta tror jag nog att de som har mest behållning av att läsa serien är den ursprungliga målgruppen: skolungdomar strax före eller i de tidiga tonåren.

Albumet fick mig aldrig att skratta högt, däremot ofta att fnissa eller le igenkännande. Vackert så. Men om man tillhör målgruppen skolungdomar tror jag nog att man ska höja betyget till en fyra.

JAN-OLAV RÖNNING

▶ ***Oskar Aspman****, född för 25 år sedan. Rekommenderar för tillfället alla att lyssna på Black Heart Procession och se »Requiem for a Dream«.*
▶ ***Rasmus Gran****: www.go.to/rasmus.gran . Jag har dokumenterad skånsk härstamning sedan 1600-talet, men även norrländskt påbrå. Vegetarian sen tio år, men älskar blodkorv. Läser mycket serier, men mer böcker.*
▶ ***Nicolas Krizan****, född kl 20.00 på kvällen. Enstöring som klipper sig själv och kräver allmän rösträtt för alla, utan åldersdiskriminering.*
▶ ***Jan-Olav Rönning****, född 1964. Seriegillare, datorspelsfanatiker, fotbollsfan, göteborgare, norrman, akademiker, fast inte nödvändigtvis i just den ordningen.*
▶ ***Germund Silvegren****, född 1974, Lund. Seriesamlare och ankist.*
▶ ***Maria Sundkvist*** *är 36 år gammal och har läst och kommenterat serier sedan slutet av 1980-talet i olika sammanhang (B&B, Östgöta Correspondenten, DN med mera). Till vardags arbetar hon vid Linköpings universitet som lärare och forskare.*
▶ ***Henrik Zackrisson****, född 1966, Malmö. Är nöjd med en mittenplacering den här säsongen, och har samtidigt höga förhoppningar inför nästa år.*

Nyutkommet

BONNIER CARLSEN
▶ **Harold R. Foster:** Prins Valiant 24, Den roda hingsten
▶ **Akira Toriyama:** Dragonball 18–27

EGMONT SERIEFÖRLAGET
▶ **Rune Andreasson:** Bamse-biblioteket volym 3
▶ **Disney:** Kalle Ankas årgångsbok 1952, del 2
▶ **Disney:** Kalle Ankas årgångsbok 1953, del 1
▶ **Tome & Janry:** Den unge Spirou 10, Du förstår när du blir stor

SEMIC
▶ **Måns Gahrton & Johan Unenge:** Nya betraktelser ur Berts dassbok

OPTIMAL
▶ **Ajan:** Situationer

ANMELDELSER

Norskspråklige utgivelser dissekeres • Anmeldereksemplar sendes til TEGN A/L, Nico Hambros vei 4, 0969 Oslo

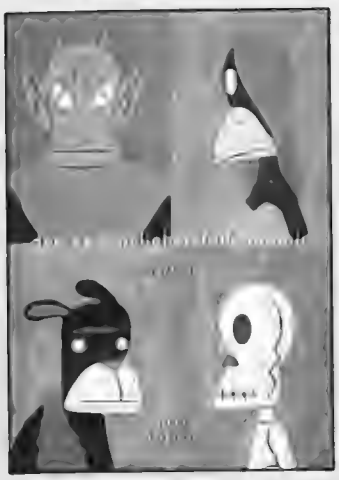

DEN HEMMELIGHETSFULLE MUMIE
AV: Jason
136 sider, svart/hvitt
Jippi Forlag 2001

I grove trekk kan en si at Jasons serier deler seg i to. På den ene siden har vi den melankolske Jason, som med hjerteskjærende penn forteller om tapt barndom, ensomhet, kjærlighet og savn. Jason nummer to morer seg med surrealistisk humor og leken erting med populærkulturelle ikoner. Fjorårets »Schhh!«-samling var viet den melankolske Jason, mens årets »Den hemmelighetsfulle mumie« i hovedsak er ført i pennen av humor-Jason. Sistnevnte samler en rekke, i hovedsak tittelløse vignetter fra hefteserien *Mjau Mjau*, antologien *Forresten* og andre utgivelser – med flere av Jasons gjengangere i hovedrollen: Den muntre mumien, Darth Vader, Gud, Djevelen, Elvis, skjeletter, vampyrer og varulver. Jason har en særegen og underfundig humor, og det er umulig å ikke la seg sjarmere når han plasserer overmenneskelige vesener i svært hverdagslige situasjoner: Vampyren som bruker tanntråd, Darth Vader som leser dikt på poesiklubb og varulven som møter sin kjærestes foreldre. Ideene er originale og utførelsen er plettfri – så det er bare å bøye seg i støvet.

Men »Den hemmelighetsfulle mumie« er ingen samling av Jasons beste verk. Personlig har jeg mest sansen for melankoli-Jason, og årets bok er på kanten til en overdose av Jasons skjeve humor. Det er også frustrerende at »Vent litt...«, Jasons kanskje aller beste serie, ikke er å få i samlet utgave på norsk. Den er samlet på svensk, fransk og engelsk, og [illegible] er med andre ord i ferd med å bli større i utlandet enn her hjemme. Forhåpentligvis kan Jippis boksamlinger rette på dette, men siden det [illegible] tidligere publisert materiale [illegible] bøkene utenom de etablerte støtteordningene for tegneserier. Bokhandlere, bokklubber og biblioteker bør kjenne sin besøkelsestid, og det bør du også, kjære leser.

ØYVIND HOLEN

Surrealistisk humor fra Jason.

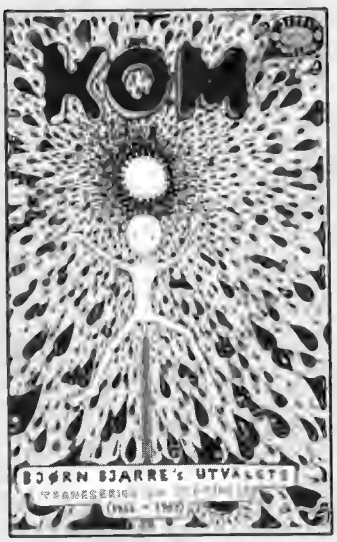

KOM – Bjørn Bjarres utvalgte tegneserier og tegninger (1985–1989)
AV: Bjørn Bjarre
36 sider, farger
Jippi Forlag 2001

Denne vesle samlingen med tegneserier av kunstneren Bjørn Bjarre er en liten åpenbaring i all sin mesterlige enkelhet. Bjarre er i dag etablert kunstner – utdannet ved Statens kunstakademi og han har solgt verker til Museet for Samtidskunst, Bergen Kunstmuseum og Norsk kulturråd.

Før dette bidro Bjarre til tegneserieantologien *Weird Ideas*, som i 1983–1990 ga ut 13 numre. Dette var før dagens støtteordninger, og *Weird Ideas* slet med små opplag og dårlig distribusjon. Men blant bladets få lesere sto Bjarre fram som en særpreget serieskaper, og han inspirerte blant annet Jippi-redaktør Erik Falk og illustratør og musiker Kim Hiorthøy (som har skrevet etterordet).

For en som ikke har lest Bjarres serier tidligere er »Kom« et fellende bevis på Bjarres talent. Seriene er minimalistiske, sjarmerende og innholdsrike – et sted mellom enkle strektegninger, Jasons nøkternhet og Finn Graffs uttrykksfullhet. Det er ikke snakk om historier, snarere »rebuser uten mening« som Hiorthøy formulerer det – og seriene om mannen som balanserer på toppen av en stolpe på tissen og karen som legger hodet mellom stekepannen og stekeplaten spikrer seg fast på netthinnen.

ØYVIND HOLEN

JEG, ARNE NÆSS
SKREVET AV: Ola A. Hegdal.
TEGNET AV: Tore Strand Olsen.
96 sider i sort/hvitt.
Kagge Forlag 2001.

I tradisjon med Larry Gonicks verdenshistorie og »for begynnere«-bøkene har serieskaperne Ola A. Hegdal og Tore Strand Olsen laget en snill og humoristisk jubileumsbok i anledning Arne Næss' nittiårsdag. Episodene i boken gir et greitt snitt gjennom Næss' liv, og fremstillingen henger fint sammen. Boken problematiserer i liten grad Næss' personlighet og i enda mindre grad filosofien. Vi kan le av Næss som hamstrer blodpudding på boks og bestiger alle fjell i Jotunheimen på over 2000 meter, men det avleder fokus på at han uimotsagt raljerer over empirikerne og fremmer postulater om naturens egenverdi.

Det beste med boken er de oppfinnsomme fortellergrepene, særlig i fremstillingen av filosofiske tema. Episoden om empirikerne fortelles som en ballade hvor de filosofiske ridderne kjemper mot nonsens-udyret. Det får frem temaet på en artig måte, samtidig som det er en kritikk av empirikernes opphøyde selvbilde. I en annen sekvens bruker Hegdal og Strand tegneseriearven for å vise Næss' eksperimenter med rotter for å forstå menneskers tanker: Superrotten, en helt med eksistensiell angst. Innimellom er billedbruken mindre oppfinnsom. Treet som metafor for å beskrive økosofien er ufrivillig komisk. Det er heller ikke veldig inspirert når Næss etter å ha sluttet som professor svever ut i verdensrommet og skuer mot jorden mens han søker etter nye oppgaver.

Boken har en lett og innbydende form. Streken er enkel med effektive karikeringer, selv om noen av personkarikaturene er vanskelig å kjenne igjen. Fjellene og manifestasjonen av Næss' panzer-karakter er tegnet i en mer robust stil, som understreker fjellet som metafor for hans sterke personlighet. Serien er fokusert fortalt, og det er fin flyt i bildene. De faste rutemønstrene brytes flere ganger opp

fra »Kom« av Bjørn Bjarre.

av luftige plakataktige oppslag. Særlig bra er sekvensen hvor Næss klatrer til fjells, og vi kan fornemme bestigningen gjennom plasseringen av bilderutene. Senere på klatreturen er det derimot et oppslag som fungerer dårlig, hvor Næss og kompisen går over sidene slik at vi dras vekk fra leseretningen.

MORTEN HARPER

POKUS NR. 9
Av: Stian Andreassen (red.)
52 sider, svart/hvitt
Pokus Forlag 2001

Filosofen Arne Næss forteller om livet og ideene i biografien »Jeg, Arne Næss«.

Antologien *Pokus* har etablert seg som den flaggskipet i utgivelser fra bølgen av nye forlag som Pokus, Kick Ass Comics og Dragefjellet, og siste nummer er som tidligere både underholdende og ujevnt. Og det er de enkleste historiene som fungerer best.

Odd H. Skyllingstad er i stadig utvikling, og hans »Ferdig med Finn« er en strålende fortalt liten bagatell spunnet rundt ungdommelig kjærlighet. Også Mikkel Kleefelds »Sigvalds endelikt« spinner rundt kjærligheten, og selv om historien ikke er all verden er den morsomt fortalt. Frank Karén Nikgol og Øyvind Lauvdahl fortjener også ros for en uttrykksfull strek, selv om historiene ikke overbeviser.

Bjørn Karlsen og Lurk hiver seg ut på dypt vann, men det ender med magaplask. Jeg får i alle fall bare vondt i hodet av setninger som »Ubehagelighetene har uten ende dratt seg selv opp til meg. Mot min vilje står jeg ved siden av min egen refleksjon« og »Huff, det er kaldt. Det trekker kaldt fra vinduet. Kalde gufs. Kuldegrader på utsiden. Jeg fryser.« Så det er kaldt, sa du?

ØYVIND HOLEN

»Ferdig med Finn« av Odd Henning Skyllingstad

SOMMARKURS I SERIETECKNING

Bild: Jessica Aanesen

För dig som är intresserad av att teckna serier erbjuder Serietecknarskolan i Malmö en sommarkurs. Kursen är anpassade för dig som vill pröva på heltidsutbildningen. Inga förkunskaper behövs. Undervisningen är kostnadsfri, men en mindre materialavgift tas ut (då får du allt material du behöver för att kunna gå kursen) Undervisar gör serietecknarskolans ordinarie lärare.

Anmälan senast: 23 maj.

Kurstid 24/6-8/7

Kvarnby Folkhögskola
Industrigatan 4 • 212 14 Malmö • tel: 040-6808570
epost:kvarnby@telia.com • www.kvarnbyfhsk.nu

▼ ANNONSER

5 SERIER

Serier som har vært inspirerende og viktige for den »kunstneriske utvikling« • Valgt av Ronny Haugeland

Under overskriften 5 serier lar vi serieskapere plukke ut tegneserier (album/serier/figurer) som har betydd mye for den »kunstneriske utvikling« eller som ellers har gjort inntrykk eller påvirket. Denne gangen er det Ronny Haugelands tur.

Det er klart at jeg dagdrømte om å bli noe lignende Supermann, en slik som kunne dunke hodene til forbrytere mot hverandre slik at de besvimte.

DA JEG VAR LITEN, VAR SUPERMANN MITT STORE IDOL

Det er selvfølgelig ikke Supermann sin skyld at jeg lager tegneserier i dag. Men så mye tegneserier har jeg vel sjelden lest som på den tiden jeg hadde Supermann-dilla. Det er klart at jeg dagdrømte om å bli noe lignende Supermann, en slik som kunne dunke hodene til forbrytere mot hverandre slik at de besvimte. Dessuten hadde det jo vært fint å ha noen av superkreftene hans. Å kunne fly kjapt til skolen når det var kaldt og jeg var trøtt, for eksempel. For ikke å snakke om hvor imponert alle ville blitt. Men det var jo det der med å dunke hoder som best lot seg overføre til bøllene på skolen.

Når jeg var ferdig i dusjen, pleide jeg å lage frisyrer etter mine to idoler. Først lagde jeg Elvis-sveis, brukte børsten til å snerre litt »hunka hunka burning love« inn i. Så gjorde jeg en liten hårlokk til en bue og gredde den ned i panna og ble med en gang Supermann. Deretter knyttet jeg kanskje et håndkle rundt halsen og ropte sjuss, sjuss mot speilet. Sjuss var ordlyden for det å fly. Så endte drømmene på badet som de måtte, med at et av familiemedlemmene var tissetrengt og krevde at jeg måtte bli ferdig.

I kjølvannet av Supermann fulgte flere superserier. Lynvingen, Edderkoppmannen og De fantastiske fire. Men ingen av dem slo den overlegne Supermann. Og den fordømte kryptonitten som skulle plage ham som dårlig samvittighet fra hjemplaneten. Den helvetes kryptonitten.

På denne tiden var jeg og faren min hyppige kunder på den lokale bladbyttebutikken. Vi leste i stykker blader vi hadde kjøpt for fem kroner stykket, solgte dem tilbake for to kroner og fikk med oss en ny, litt mindre bunke serier hjem. På den måten fikk jeg lest utallige superserier.

FLOYD GOTTFREDSON

Jeg har et bilde av meg selv, det må være som toåring, der jeg ligger babyfeit og blid på sofaen i en slik veloure-pyjamas med et *Pink Panter*-blad foran meg. Pink Panter, du. En grusomt usjarmerende figur. Men likevel gliser jeg slik at bollekinnene mine velter frem og skjuler fjeset. Det er noe med det der om at barn ikke er så fryktelig smarte.

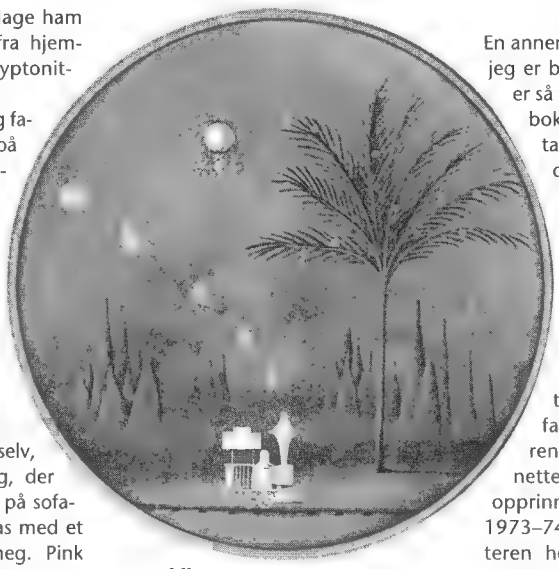

»Det lille toget Ra ta ta tam« var en bok som jeg erindrer var nydelig illustrert.

Mikke Mus var stor rundt den samme tiden jeg likte Pink Panter. Og da snakker vi ikke om de forferdelige italienske »Mikke«-seriene som figurerer i pocketbøkene i dag, men de virkelig gode, gamle til Floyd. Floyd Gottfredson klarte å fortelle meg historier uten at jeg kunne en eneste bokstav.

Den store »Jeg, Mikke Mus«-boka mine foreldre hadde anskaffet seg på 70-tallet eksisterte ikke langt inn på 80-tallet. Da hadde den lille, feite og dumme ungen jeg var, lest den i fillebiter. Men det finnes tegninger fra »Jeg, Mikke Mus« og »Jeg, Langbein« som er brent inn i hjernen min. Spøkelser som lyste i mørket med rare neser som så ut som dråper og skurker som spaserte rundt med mange lag frakk.

RA TA TA TAM

En annen sak som jeg har for meg at jeg er blitt inspirert av, uten at jeg er så fordømt sikker, er en barnebok. »Det lille toget Ra ta ta tam« var en bok som jeg erindrer var nydelig illustrert. Jeg ringte mamma for å høre om hun husket hva slags bok dette var. Det var visst en dørselger som kom med den. Fantasia, syntes hun å huske at bokserien het.

Hva har man Internett til? Jeg brukte litt tid og fant omsider ut at illustratøren var en dame som het Binette Schroeder og at boka opprinnelig er tysk og kom i 1973–74 eller der omkring. Forfatteren heter Peter Nickl. Jeg fant ingen bilder fra boka.

Men informasjon er jo vel så bra som bilder i våre dager. Med informasjonen tok jeg en tur til biblioteket og der skaffet de boka til meg. Så når dette skrives har jeg for ikke så mange minuttene siden lest »Ra ta ta tam – Den forunderlige historie om et lille lokomotiv«. En dansk oversettelse, men dog, de herlige tegningene var der. Mange gode minner. Så det viste seg å ikke bare være et slit å skrive denne artikkelen, men litt kos også.

Floyd Gottfredson klarte å fortelle meg historier uten at jeg kunne en eneste bokstav.

TOM & JERRY

Ellers var det tegnefilmen som ga meg den største lysten til å tegne.

Da jeg var liten kunne jeg kaldkvelt folka i NRK for å gi meg og mine medunger bare en halvtimes barne-TV. Størst var det når de sendte amerikansk tegnefilm fra Warner Bros. og Disney. Det er først i senere tid jeg er blitt glad i tegne-

Det var »Tom & Jerry«-tegnefilmene som sto høyest i kurs. Jeg ble helt vill når de to karene dukket opp.

filmer som »Den lille Muldvarpen«. Den gangen gikk den meg langt over hodet.

Det var »Tom & Jerry«-tegnefilmene som sto høyest i kurs. Jeg ble helt vill når de to karene dukket opp. Det var noe med farten og ansiktsuttrykkene deres, særlig Tom sine, som gjorde det til en fryd å stirre inn i skjermen.

JOHN KRICFALUSI

I dag er jeg fryktelig imponert over tegnefilmene til Spumco, blant annet »Ren & Stimpy«. (Legg merke til at jeg presiserer tegnefilm, tegneseriene er nemlig helt forferdelige.) I disse tegnefilmene finner jeg, som i »Tom & Jerry«, det jeg prøver å fange i mine serier også, nemlig ansiktuttrykk og fart. Jeg prøver å få en spontanitet i figurene, fryse dem i øyeblikket slik at leseren føler at figurene beveger seg og fortsetter bevegelsen etter at øynene har flyttet seg.

I »Ren & Stimpy« og gamle Warner Bros.-tegnefilmer finner jeg humor som ikke nødvendigvis har noe med handlingen eller hva som blir sagt å gjøre, men som handler om mimikken og reaksjonene til figurene. Dette gjør Spumcos John Kricfalusi på en særdeles imponerende måte, synes jeg.

Sånn. Dette er noe av det jeg klarer å skrive fra meg om temaet. Det er selvfølgelig altfor lite med bare 5 serier. Jeg har ikke engang valgt det som har inspirert meg aller mest. Jeg kunne jo holdt en lang lovprisningstale om Carl Barks, men er det ikke slik at de fleste nå har skjønt at den mannen var drivende god?

Det holder heller ikke å snakke om tegneserier alene når man skal fortelle hva som har gjort en til tegneserieskaper. For eksempel viste min far meg, ved å tegne en figur som var tilnærmet lik Snublefot i »Rødøye«, at det satt mennesker bak spakene. ◄

► Ronny Haugeland (25) er serieskaper og illustratør. Han har utgitt soloheftet »Torden Gorgon«, og bidrar fast i antologien Forresten. Haugeland lager dessuten serien »Macho« i det nye bladet Smult. Besøk nettsiden hans: http://www.geocities.com/SoHo/Square/1759/.

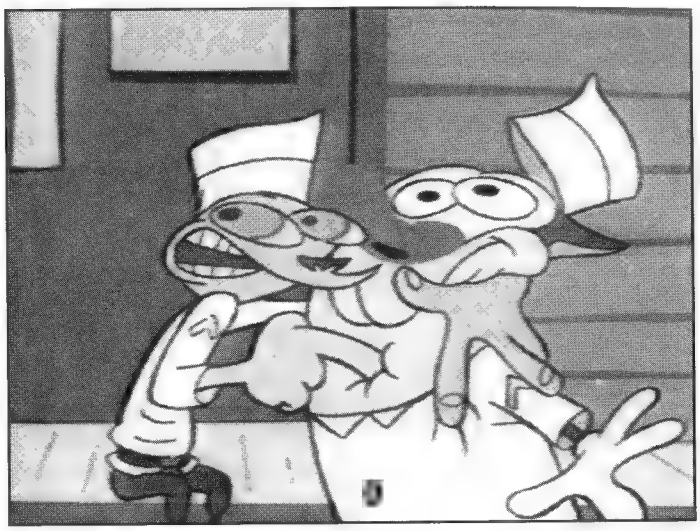

I dag er jeg fryktelig imponert over tegnefilmene til Spumco, blant annet »Ren & Stimpy«.

▼ ANNONS

SOMMARKURS I
SERIETECKNING
på Fridhems Folkhögskola i Svalöv

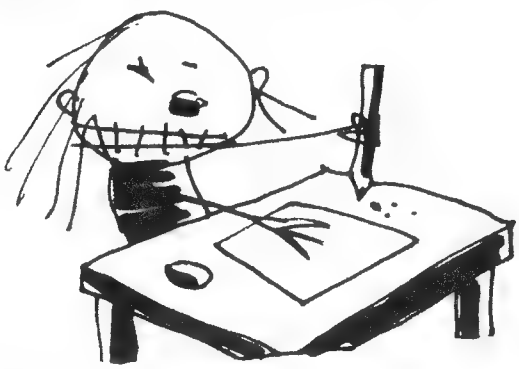

En veckolång sommarkurs för dig som vill utveckla din stil och dina berättelser. Undervisning i bildkomposition och berättarteknik, hur man skriver synopsis, manus och dialog, materiallära, branschkunskap, mm. Handledare är Mats Källblad och Gunnar Krantz, båda professionella serietecknare och konstnärer.

Kurstid: Vecka 29 (15 - 19/7)

Fridhems Folkhögskola
Box 123
268 22 SVALÖV

tel: 0418-446000
www.fridhem.fhsk.se
e-post: kontor@fridhem.fhsk.se

WONDERFUL COMICS

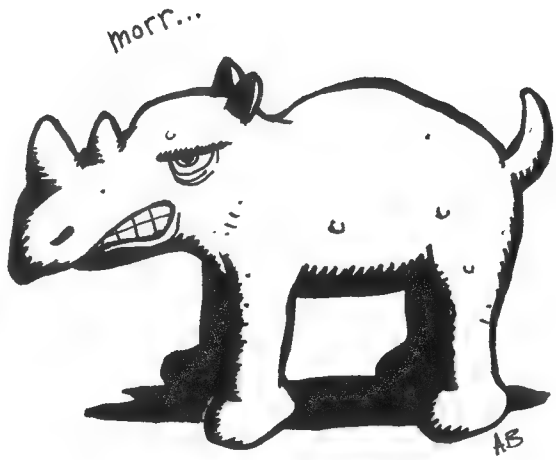

www.wonderfulcomics.com

NYHETER

Nyhetsredaktörer – Peter Nilsson, Claes Reimerthi & Fredrik Strömberg • fstromberg@telia.com

SVERIGE

▸ **EGMONT** har på senare tid lagt ner en hel rad serietidningar, däribland klassiker som *Seriemagasinet*, *Acke* och *MAD*, vilket kom att väcka större uppmärksamhet i massmedia än något annat serierelaterat ämne på senare år. Såväl TV och radio som ett antal dagstidningar tog upp saken, medan Egmont å sin sida gjorde sitt bästa för att dementera alla krisrykten. En kort intervju med Egmont Kärnans VD Kenneth Andrén återfinns på annan plats på nyhetssidorna.

▸ **ÄVEN EGMONTS TRYCKERI** i Malmö läggs ner och produktionen flyttas över till koncernens andra tryckerianläggningar. Svenska *Kalle Anka & Co*, som i många år har tryckts just i Malmö, kommer framöver att tryckas i Oslo.

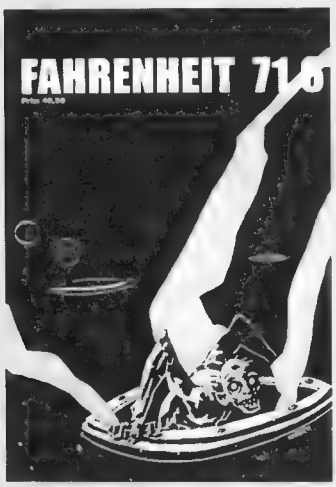

I fokus på Serietekets Small Press Expo, Optimals danska motsvarighet Fahrenheit.

▸ **SMALL PRESS EXPO** heter från och med i år det evenemang på Serieteket som tidigare gick under namnet Fanzine Heaven. Årets tema är Danmark och dess främsta alternativserieutgivare, förlaget Fahrenheit. Teddy Kristiansen, Ib Kjeldsmark och Paw Mathiasen står alla på gästlistan, liksom Søren Vinterberg från dagstidningen *Politiken*. Till detta kommer bland annat en utställning från Finland med gruppen ASEMA, samt fanzinverkstad i samarbete med Serietecknarskolan i Malmö. Evenemanget går av stapeln på Serieteket och i Läsesalongen på Kulturhuset i Stockholm den 6–7 april 2002. Mer information finner man på adress *www.kulturhuset.stockholm.se*. Även *B&B*:s nästa releaseparty hålls i samma helg (fredag 5 april) och i samma lokaler.

▸ **JOANNA RUBIN DRANGER**, som vi uppmärksammade i förra numret, fortsätter sitt segertåg. Bland årets frimärksmotiv finns nämligen Joanna och hennes serieroman »Fröken Livrädd och kärleken« med. Joanna ansluter sig därmed till den lilla, exklusiva skara serietecknare (tidigare bestående av Rune Andréasson, Oscar Jacobsson, Elov Persson och Rudolf Petersson), vars figurer använts som frimärksmotiv.

▸ **STIPENDIER TILL** serietecknare verkar bli allt vanligare, vilket kan vara ett tecken på att serier faktiskt börjar bli mer accepterade i kulturkretsar. Den senaste tiden har i alla fall bland annat följande stipendier utdelats till konstnärer som helt eller delvis ägnar sig åt seriemediet: Författarfondens stipendier hösten 2001: femårigt arbetsstipendium à 86 000 till Joakim Lindengren, ettårigt arbetsstipendium till Max Andersson, ettårigt arbetsstipendium till Maja Lindén. BONUS fotokopieringsfond 2001 à 20 000 till Ola Ambjörnsson, Max Andersson, Jojo Falk och Anders Westerberg.

▸ **SVERIGES TELEVISION** har överlåtit utgivningsbeviset för barntidningen *Bolibompa* (som tidigare utgivits på annat förlag, men som haft svårt att synas i kioskerna) till Egmont, men behåller rätten till varumärket. Tidningen skall framöver ges ut månadsvis, men årets utgivning, som inleds i slutet av februari, kommer bara att omfatta elva utgåvor. Chefredaktör för *Bolibompa* blir den tidigare *Bamse*-redaktören Jan Magnusson.

▸ **C´EST BON** kallar sig en grupp före detta elever vid Serietecknarskolan i Malmö, som också ger ut en publikation med samma namn. I februari arrangerade gruppen även en utställning i den för Seriesverige numera välkända lokalen »Litterära Loftet«

Joanna Rubin Drangers bok »Fröken Livrädd och kärleken« finns numera på frimärke.

Momsen sänkt – även på serier

Den 1 januari 2002 sänktes bok- och tidningsmomsen i Sverige från 25 till 6 procent. Kulturminister Marita Ulvskog varnar dock för att momsen kan komma att höjas igen om läsandet inte ökar, eller om bok- och förlagsbranschen stoppar mellanskillnaden i egen ficka. Kritiker menar, att prisskillnaden ändå blir marginell till följd av kommande prishöjningar och den monopolställning som de stora förlagen åtnjuter på dagens marknad. Enligt en undersökning som *Svenska Dagbladet* gjorde i januari 2002 ignorerade faktiskt många av speci-

Tidningen Bamse från Serieförlaget - sänktes efter ett tag.

altidningarna momssänkningen – i vissa fall på grund av slarv eller lång pressläggningstid, men påfallande ofta genom att behålla det gamla priset, höja utpriset till handlaren och själva lägga beslag på förtjänsten. Detta skylldes på ökade omkostnader och naturliga prishöjningar.

Även vad gäller serietidningar och serieböcker har det varit lite si och så med momssänkningen. På vissa serietidningar ändrade Sveriges största serietidningsförlag Egmont priset redan från nummer 1/2002 (till exempel nya *Magic Fantasy*). På andra slår ändringen inte igenom förrän några nummer in på det nya året (till exempel *Bamse*). Många av seriebutikerna känner till detta och kan dra av momsen i förekommande fall, men i dagligvaruhandeln finns sällan den kunskapen. Där tillfaller mellanskillnaden handlaren om inte förlagen angett annat. Distributören Presam tänker dock inte märka om några tidningar, utan hävdar att detta åligger förlagen.

Speciellt ett fall har stuckit köparna i ögonen. Det är pocketserietidningen *Dragonball*, som hunnit ungefär halvvägs genom sin utgivning. Istället för att sänka priset har utgivaren Bonniers höjt förlagspriset från 24 till 30 kronor (vilket innebär en höjning från 49 till 59 kronor i konsumentledet).

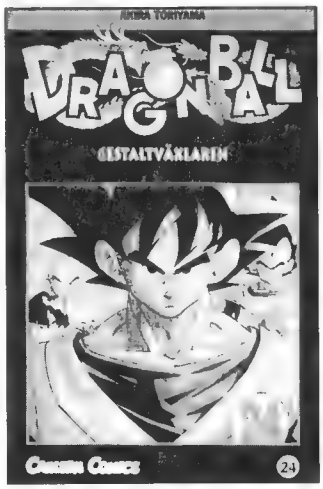

Dragonball från Bonnier Carlsen - höjdes!

Som skäl anger förläggaren vikande försäljningssiffror (upplagan har fallit från 15 000 till 5 000), samt det faktum att distributören Tidsam slutat hantera titeln. Alternativet till prishöjning är, enligt förlaget, nedläggning av titeln. Momssänkningen gäller även begagnade och importerade serier, så passa på att fynda i reålådorna och bland samlingsvolymerna (där prissänkningen verkligen märks)!

Senast den 1 mars måste alla bok- och seriehandlare ha märkt om sitt sortiment.

DAVID HAGLUND

Passioner

Kristiina Kolehmainen samt Mats Källblad på invigningen av utställningen.

Under våren pågår en stor utställning i Paris, av, med och om svenska serieskapare. Idén till den här utställningen började gro i mitt huvud redan 1999 när projektet »Cap au Nord« – den hittills största serieutställningen i Norden – visades för sista gången i Reykjavik. Det var ett projekt som gått över all förväntan, och som har givit serierna mycket uppmärksamhet i alla elva städer där de visats. I Norge och Finland innebar projektet även en kraftig vitalisering av seriescenen. I Sverige döptes det till »KB goes comics« och var en av Kulturhuvudstadsåret stora satsningar 1998. Även om det inte räckte som injektion för den krisdrabbade svenska seriemiljön, skapade det ett nytt intresse för serier.

Utställningen »14 svenska tecknare om passion« har vuxit fram parallellt med verksamheten på Serieteket och i Kulturhuset. Varje festivalbesök, varje kontakt med utländska festivalarrangörer, har förstärkt viljan att visa det nya som håller på att ta form inom svenska serier.

De 14 inbjudna serietecknarna är skapare som varken fastnat i konventioner eller slutat söka förnyelse inom sin konstform. Alla är tecknare med många järn i elden: serier, illustrationer, skivomslag, barnböcker, festivalaffischer och animation. Sverige må vara ett litet land i seriesammanhang, men har ändå många tecknare som kan mäta sig med sina utländska motsvarigheter. Det var med stor glädje och stolthet som vi presenterade de 14 inbjudna serieskaparna: Max Andersson, Åsa Grennvall, Mats Källblad, Knut Larsson, David Liljemark, Maja Lindén, Joakim Lindengren, Eva Lindström, Sara Lundberg, Gunnar Lundkvist, Ulf Lundkvist, Annmari Olsson, Agneta Persson och Lars Sjunnesson.

Men varför passion? Sverige förknippas kanske inte i första hand med heta känslor eller lidelsefull passion. Men passionen har fler känslolägen än bara det hetaste heta. Kärlekens längtan, smärta och sorg kan lika väl som åtrån till en ny bil bli en passion. Politiskt engagemang eller ett lidelsefullt samlande av minnen är även det en passion.

Tecknarna har behandlat temat fritt och använt olika tekniker; allt från traditionella serier, målningar och collage till animationer. Utställningen premiärvisas i Paris den 22/1–14/4 på Centre Culturel Suédois, och befinner sig under perioden 27/4–26/5 på stadsbiblioteket i Ljubljana, för att under sommaren visas på Serieteket i Stockholm. Utställningen kommer att visas i cirka åtta andra städer under åren 2002–2004.

En sida från David Liljemarks bidrag till utställningen.

KRISTIINA KOLEHMAINEN, KULTURHUSET/SERIETEKET

C'est bon nummer tre.

vid Lilla Torg i Malmö. Utställningen bestod av såväl serier som annan konst av de fyra medlemmarna i gruppen: Oskar Aspman, Mattias Elftorp, Jakob Kindstedt samt Daniel Novakovic. Utställningen var mycket snygg och visade fram nya sidor hos dessa versatila serieskapare. Utställningsnumret av fanzinet C'est bon (nummer tre i ordningen) är något av det flottaste som tillverkats i det här landet. Med sitt påkostade tryck och rejäla format för det snarare tankarna till ett centraleuropeiskt fanzin av konstkatalogtyp än till hemmakopierade A5-tidningar. Recension lär följa i Avigseriespalten.

En del av C'est bons utställning på Loftet i Malmö. Tavlorna är av Daniel Novakovic.

▸ **LUNDS STADSBIBLIOTEK** var scenen för en större satsning på serier under februari månad. Initiativtagare och ansvarig för projektet var SeF-veteranen Caj Byqvist, som satt samman ett späckat program med utgångspunkt i temat »Serier och influenser«. Som arrangör stod Stadsbiblioteket i samarbete med Seriefrämjandet Skåne, och i paketet ingick föredrag, workshops, debatter med mera, utspridda över hela månaden, plus en utställning om seriernas plats i kulturen och dess samspel med andra konstarter. Bland talarna fanns Claes Reimerthi (»Seriemediets utveckling under 100 år«), Christian Kindblad (»Serieinfluenser i frimärksvärlden«), Gunnar Krantz (»Serietecknarskolan i Malmö«), Tony Cronstam (»Elvis«), Stefan Diös (»Kalle Ankas många ansikten«), Thomas Storn (»1950-talets seriedebatt i Amerika och Sverige«), Fredrik Strömberg (»Den japanska seriekulturen och dess inflytande på vår västerländska seriekultur«), och Mats Källblad (»Vimmelgrind«). I paneldebatter på teman som »Seriernas roll i dagens massmedieutbud« och »Den tecknade seriens framtid« gick debattens vågor höga mellan olika re-

Christian Kindblad berättade om serier på frimärken på Stadsbiblioteket i Lund.

BD@fi och »det tredje språket«

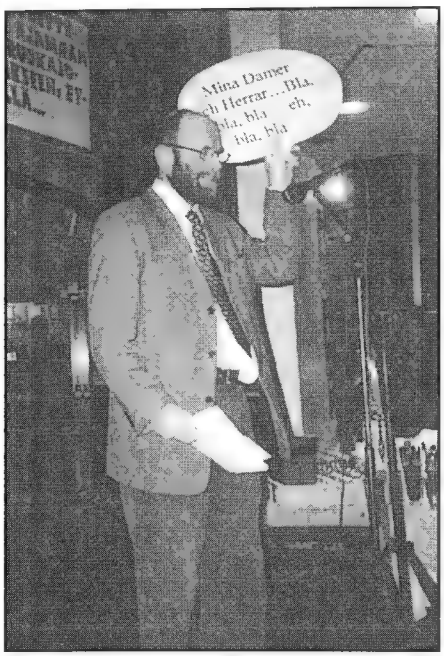

Finske kulturattachén Tapani Suominen invigningstalar i seriestil på utställningen BD@fi.

Ilja Karilampi från Schillerska gymnasiet med sin serie om EU-kravallerna på skolan i somras.

Den 9 november 2001 firade Serieteket femårsjubileum. Publiktillströmningen var god, och man hörde mycket finska talas. Det var nämligen också vernissage för den finska utställningen »BD@fi«, som ursprungligen visats i Frankrike (BD, bandes dessinées, är det franska ordet för serier). Diverse finska serieskapare, däribland i Sverige kända namn som Pentti Otsamo, Matti Hagelberg och Kati Kovàcs, hade fått göra serier på temat modern teknik. Bland bidragen märktes Otsamos berättelse om Frankensteins monster, liksom »Maria, roboten från Metropolis«, en stum serie med ekologiskt tema av Kimmo Turunen. Intressant var även en serie i träsnittsteknik om några gräshoppor som diskuterar de filosofiska och teologiska implikationerna av virtual reality. Som original ställde upphovsmannen Vesa Ilmaranta ut träsnittsstockarna!

Utställningen initierades av Finska institutet i Paris, och gjordes av en kommitté bestående av medlemmar i Seriefrämjandets finska motsvarighet Soumen Sarjakuvaseura och de finska serietecknarnas fackförening, vars ordförande Juhani Tolvanen var ytterst ansvarig. Den visades på Finska institutet i januari år 2001, och blev den mest besökta utställningen i institutets historia. Utställningen har därefter visats i Caen, Bryssel, Kemi, Berlin och nu senast i Åbo. Den skall också visas på bokmässan i Göteborg, som har Finland som tema i år. Framgången gör att Parisinstitutet nu satsar på en årlig serieutställning. I januari 2002 var ämnet »Vivi och Wagner« av Jussi »Juba« Tuomola, och till år 2003 planeras en utställning om serier och arkitektur.

På Serieteket invigdes utställningen av Finlands serieintresserade kulturattaché i Stockholm, Tapani Suominen.

Under december–januari visade Serieteket utställningen »Staden och det tredje språket«, som omfattade serier gjorda av elever på Schillerska gymnasiet i Göteborg, Ale gymnasium och Nyslott konstgymnasium i Finland. Temat var valt med anledning av arkitekturåret 2001, och initiativtagare var David Powell från Arkitekturmuseet (som också öppnade utställningen), Lena Haraldsson på Schillerska gymnasiet och Peter Karlsson på Ale gymnasium. (Nyslott tillkom genom ett EU-samarbete.) Lena Haraldsson har som bildlärare arbetat med serier i 20 år.

Eleverna fick associera fritt kring det givna temat, och resultatet var en blandad utställning som överlag var mycket spännande. Eleverna från Ale går på medielinjen, och hade arbetat mycket med dator; manipulerat och ritat till foton med mera, med spännande resultat. Ett givet ämne för eleverna från numera riksbekanta Schillerska var EU-kravallerna, och dessa var utgångspunkt för en fyndig serie i »skyltstil« av Ilja Karilampi. Ett annat bidrag från Schillerska var de pappfigurer av några av staden minsta invånare, råttor, som fanns utplacerade litet här och var. De var gjorda av Anna Johansson utifrån en uppstoppad råtta i skolans samlingar, och försedda med svansar av rep.

Kreativiteten och idérikedomen flödade, och de unga serieskaparna visade prov på stor experimentlusta vad gäller såväl form som innehåll, och detta med en självklarhet som bådar gott inför framtiden.

OLA HAMMARLUND

presentanter för seriebranschen. Workshops för barn hölls varje dag under sportlovsveckan av serieskaparen Rasmus Gran. Det hela togs väl emot, och fick väl tilltaget med utrymme i lokala media, inte minst i lokalradion (som koncentrerade sig på serieskaparna Tony Cronstam och Mia Fredriksson).

► **TIDNINGEN *FANTOMEN-KRÖNIKA*** kommer – vid sidan av de historiska äventyren – att presentera två temakrönikor per år, där den moderne (det vill säga den 21:e) Fantomen medverkar. Det första temanumret blir *Fantomen-krönika* 48 (2/02), som består av det tredelade äventyret »Djävulens broderskap« av Idi Kharelli & Hans Lindahl från 1984.

Stan Lyndes nya västernserie »Rövar-Bob« från tidningen Fantomen.

► **FANTOMEN**-tidningen har en hel del nyheter inplanerade i år: Stan Lyndes nya västernhumorserie »Rövar-Bob« (»Bad Bob«) började redan i nummer 1/2002, den klassiska science-fictionserien »Linda & Valentin« dyker upp med två albumlånga episoder i år med start i nummer 5, Alan Moores »Tom Strong« börjar i nummer 10 och körs i minst fem avsnitt under hösten och två album av den franska detektivserien »Jerome K. Bloche« är inköpta och får premiär någon gång i sommar. I höst kommer även (äntligen) Rolf Gohs 60-sidiga »Barnkorståget«, uppdelad i minst tre delar.

► **DEN FINSKE** serieskaparen Petteri Tikkanen (se *B&B* 4/00), ställde i november ut på Galleri Aguéli på Söder i Stockholm (samtidigt som han också deltog i utställningen »BD@fi« på Serieteket, se separat ruta). Han ställde dels ut fristående svartvita teckningar från sin vistelse i Moçambique 1998, dels färgsidor från serien »Kanerva«, som går i ungdomstidskriften *Asemanlapset* (vilken utges av den finska motsvarigheten till Sida). Bilderna från Moçambique, som har

Tecknare från skolan!

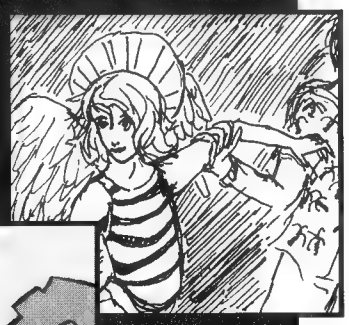

► »Dubbelmunnen« av Jenny Maria Brändström – ett album från Optimal Press

◄ »Mammas gata« av Håkan Mattsson – syndikerad av Bulls Presstjänst

► »Honmonstret« av Jenny Holmlund – från tidningen Aftonbladet

◄ »Queer as Karin« av Sanna Lindström och Terese Oliw – från tidningen Arbetaren

► »TorBen« av Sara Thysell – från tidningen Byggnadsarbetaren

◄ »91:an« av Tobias Sjölund – från tidningen 91:an

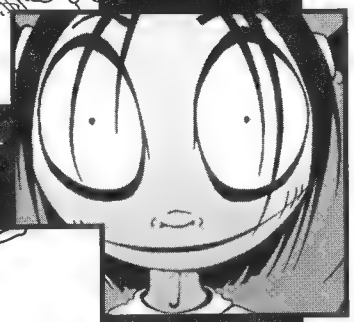

► »Lisa« av Jakob Pedersen och Jamil Mani – från tidningen Glöd

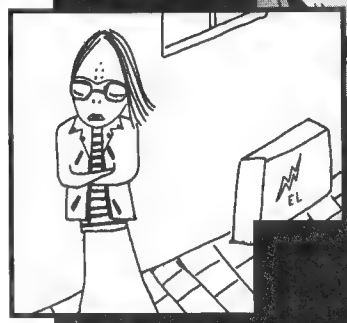

◄ »Nu är det gjort« av Coco Moodysson – från tidningen MegaPyton

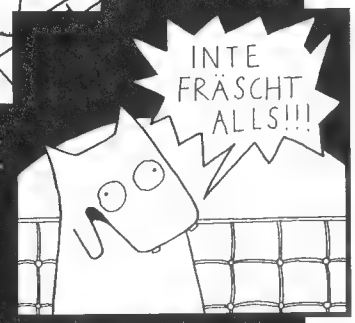

► »Rita« av Eva Björkstrand – från tidningen Galago

Vill du vara med?

Finnes

Sveriges bästa serietecknarutbildning

Jo, efter bara knappt tre år vågar vi påstå att vi är bäst i Sverige. Ett bevis är alla de före detta, och nuvarande elever som lyckats slå sig fram i seriebranschen. Men så har vi också en stark bas att stå på i kursens tre huvudlärare: **Tony Cronstam** – ett erfaret proffs från seriebranschen, mest känd för serien »Elvis« i Metro, **Gunnar Krantz** – en prisbelönt serieskapare och erkänd konstnär samt **Fredrik Strömberg** – seriehistoriker och ordförande för Seriefrämjandet. Tillsammans har vi erfarenheter från alla aspekter av serieskapade och det använder vi för att hälpa våra elever så att de på alla sätt utvecklas mot att bli bättre serieskapare. Vi har även ett stort antal kända serieskapare, förläggare med flera som gästföreläsare, gör studiebesök på förlag atteljeer, reklambyråer etc, tillverkar egna tidningar, böcker och hemsidor, arrangerar utställningar och andra aktiviteter med anknytning till seriemediet, med mera, med mera. Framför allt har vi, mitt i all denna seriösa verksamhet, roligt tillsammans.

Sökes

Morgondagens kreativa serieskapare

Just det! Nu söker vi alltså dig som vill vara med och utveckla just ditt serieskapande. Vill du tillhöra morgondagens svenska serieskapare? Vill du delta i en kreativ miljö i fräscha lokaler i centrala Malmö? Då är det dags att ansöka inför hösten. Serietecknarskolan i Malmö erbjuder en ettårig, studiemedels-berättigande serietecknarkurs på heltid. Antagningen sker genom arbetsprover, samt en kort beskrivning av vem du är och vad du vill uppnå genom att gå på kursen. Arbetsproverna skall bestå av serier, teckningar och manus. Du får lämna högst tio sidor och minst hälften av dessa bör vara i serieform. Skicka inga original, utan ta kopior i A4-format då vi inte ansvarar för originalhandlingar. Mer information finner du på www.kvarnbyfhsk.nu. Sista anmälningsdag är den 2 maj. Lycka till!

Serietecknarskolan i Malmö
Industrigatan 4 • 212 14 Malmö
040-680 85 70 • www.kvarnbyfhsk.nu

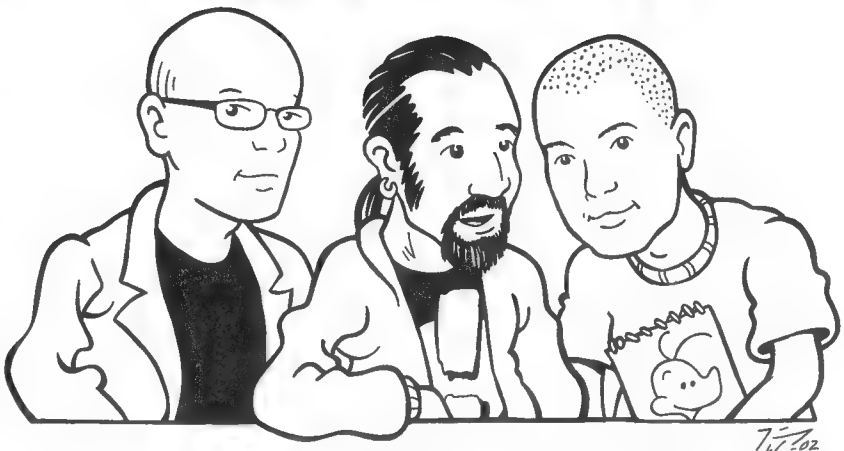

Illustration: Jimmy Wall

Gunnar Krantz – Prisbelönt serieskapare och konstnär

Fredrik Strömberg – Ordförande för Seriefrämjandet

Tony Cronstam – Serieskaparen bakom serien »Elvis«

Samtal om framtiden

Sveriges största utgivare av serietidningar – Egmont Serieförlaget – har under det senaste halvåret lagt ner ett antal serietidningar. Titlar som *Seriemagasinet, Svenska MAD, Bert, Acke, Spawn, Megapyton, Hagbard, Gigant, JLA, Mega Marvel* och *Farbror Joakim* har alla försvunnit från våra tidningsställ. *B&B* tog därför tillfället i akt att prata med Kenneth Andrén, VD för Egmont Kärnan AB där Serieförlaget numera ingår, om vad nedläggningarna får för konsekvenser, och om hur man inom förlaget ser på framtiden.

Det har varit ganska mycket rabalder kring dessa nedläggningar. Har det varit besvärande?

– Nej, det har bara varit positivt. Vi fick ju upp intresset för serier i nyhetsmedia och det kommer mängder med uppföljningsartiklar om oss den närmaste tiden.

Många reportrar har helt tydligt haft uppfattningen att ni lade ner en stor del av ert sortiment på ett bräde och att det var kris i branschen, men det var ju inte precis fallet.

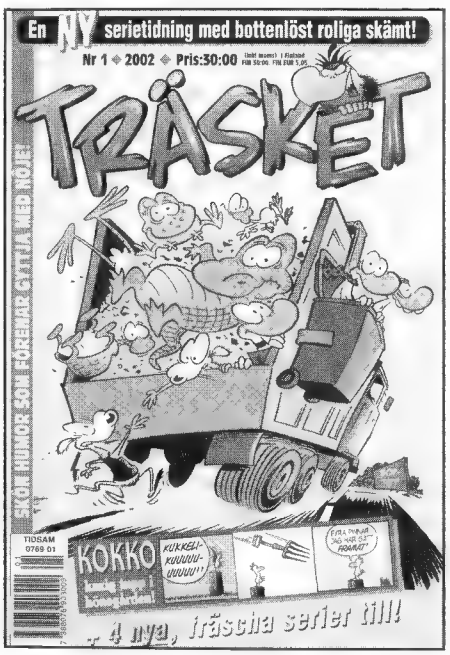

Träsket, en av Serieförlagets senaste nystarter.

Kenneth Andrén, chefen för Egmont Kärnan AB, ett bolag som inkluderar Serieförlaget.

– Nej, det här är ju inget unikt. Varje år sedan jag kom hit 1995 har vi lagt ner, förändrat, eller lagt i malpåse, ett tiotal titlar per år. Men vi har alltid startat fler nya, så nettot har alltid varit positivt i slutändan. Förra året försvann 10 titlar och det kom 22 nya. Vi har aldrig sålt så mycket serietidningar som vi gjorde under 2001, då vi sålde nästan 20 miljoner exemplar. Bara förra året registrerade vi alltså 22 nya titlar som periodiska, det vill säga att de kommer ut via Tidsam, och några kanske genom Interpress. Och till detta kommer ytterligare ett tiotal titlar i bok- och albumform.

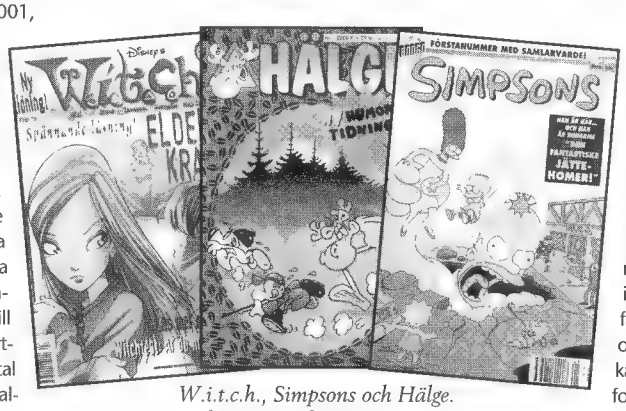

W.i.t.c.h., Simpsons och Hälge. Tre framgångsrika nysatsningar?

Vad är det då för nya titlar ni lanserar?

– Ja, det är ett flertal olika. *Simpsons, Witch* och *Hälge* är till exempel alla succéer. Vi försöker nu hitta fler internationella titlar som samtidigt lanseras i andra media, till exempel TV eller som spel.

Men nedläggningarna det senaste året drabbade publiceringen av svenska originalserier i serietidningar ganska hårt.

– Jo, men vi kommer att fortsätta satsa på de svenska serieskaparna. Även om vi lade ner *Megapyton* , som Atlantic redan en gång hade lagt ner, så kommer vi att behålla titeln. Som en utgivare med bredd är vi stolta över att vi kunde ge ut *Megapyton* i det format som den hade, med ordentligt högt i tak. Men vi får leta efter andra samlande titlar som kan fånga upp nya, intressanta svenska serieskapare. Serier är en tillväxtmarknad som vi ser det, och på en sådan måste man satsa på såväl det som är okänt som på mera »säkra kort«, vilket ofta innebär internationellt kända figurer. Där är ju »Träsket« ett bra exempel. En serie som är otroligt stor i Australien, Japan och några länder till i den regionen, men som nu tack vare Egmont får sin första egna plattform utanför Asien.

En åtgärd som det blev ett riktigt ramaskri kring, var ju nedläggningen av anrika *Svenska MAD*, inte minst på grund av att den tidningen varit en viktig plattform för svenska serieskapare.

– Vi lägger inte ner *MAD*, utan vi vill bara finna ett nytt format för den. Vårt avtal med DC Comics löper två år till, och vi tror på satir i serieform. Vi har bara haft svårt att finna vägen till köparna. Men vi gav den ett år i sitt gamla format efter det att vi köpte den från Atlantic och såg om vi kunde lyfta den genom att bara göra den ännu bättre, det vill säga hålla ännu högre kvalitet och satsa på mycket svenskt material. Nu höll inte det, och då får vi gå tillbaka och titta på om vi kan finna en ny form och inte minst en ny distributionsform. Vi tar lite tid på oss, men vi kommer tillbaka. Det är mer en »time-out« än en nedläggning.

Men, återigen: *Svenska MAD* nedlagd, *Megapyton* nedlagd, *Bert* nedlagd. Det är ett antal

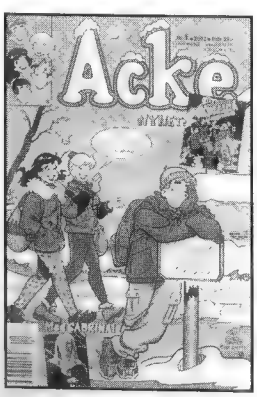

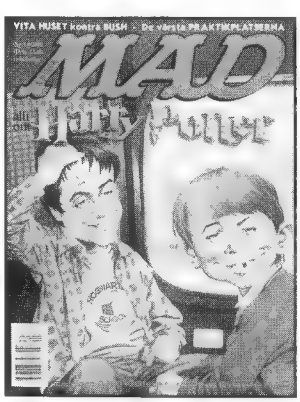

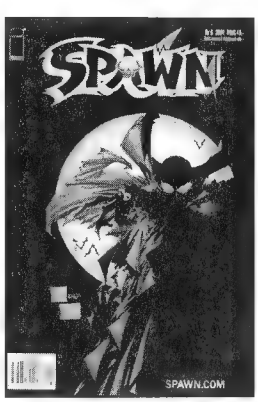

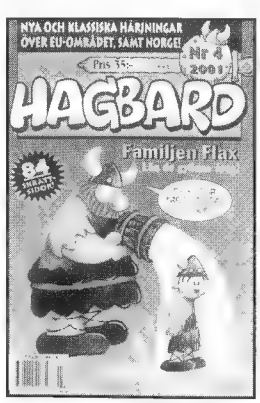

Alla de nedlagda serietidningarna.

titlar som gav svenska serieskapare arbetstillfällen. Rent konkret, var finns möjligheterna för svenska serieskapare att få sina serier publicerade i framtiden? Var finns den svenska plantskolan någonstans?

– Just nu är det ett vakuum, men det är min övertygelse att vi skall hitta ett format som fungerar. Vi behöver det för att hitta godbitar som vi kan arbeta vidare med. Där kan den svenska serievärlden vara ganska lugn. Det kan vara en tidning som *Bacon & Egg*, som skulle kunna vara ett bärande namn och en bra plattform för spännande svenska serieskapare. Vi är ett kommersiellt företag och måste ha lönsamhet i det vi gör, men vi investerar i branschen och det har vi gjort de senaste fem åren. Vi ser just nu på hur vi kan finna en bra form för att fånga upp de talanger som finns i Sverige, men närmare än så kommer jag inte att svara här och nu. Men det finns alltid koncept som har en kommersiell potential redan från början, och andra som behöver en viss tid på sig för att utvecklas, och därför behöver vi, och kommer att ha, en samlande titel för det här.

Stora, påkostade serievolymer som vänder sig till en äldre, mer köpstark publik kommer det att komma mer av.

En omstrukturering är ju utan tvekan nödvändig för att få fram livskraftiga serietidningar för 2000-talet.

– Ja, det är utan tvekan så att det är starka varunamn som vi har i de olika titlarna. Men förnyelsen måste ske vad gäller såväl innehåll som format och distributionsform. Våra läsare förändras och då måste vi också förändras. Gör vi inte denna ständiga förändring tappar vi helt enkelt kontakten. Antingen så dyker serierna upp under en annan titel, eftersom figurerna är populära men det format som de utkommer i helt enkelt inte fungerar. Så många av de serier du nämner dyker upp under andra titlar. »Hagbard« kommer till exempel att återfinnas i *Serieparaden*, och även »Bert« kommer tillbaka i annat format. Även om vi gärna vill ge en serie en egen titel så fort som möjligt, så måste vi ofta testa den i en annan tidning först. Vi körde ju »Hälge« under många år i *Åsa-Nisse* innan den fick en egen tidning. När »Hälge« fick en egen tidning för ett drygt år sedan sålde den över 20 000 exemplar, vilket är en succé. Utvecklingen går mot att marknaden blir mer och mer segmenterad. Fler och fler titlar, smalare segment. Även själva livslängden blir kortare. Titlar som lever i 50 år som *Kalle Anka & C:o* och *Fantomen* blir helt enkelt inte lika vanliga. Att man lägger ner titlar innebär därför inte att marknaden minskar, utan snarare att vi får kraft att komma tillbaka med något nytt i stället.

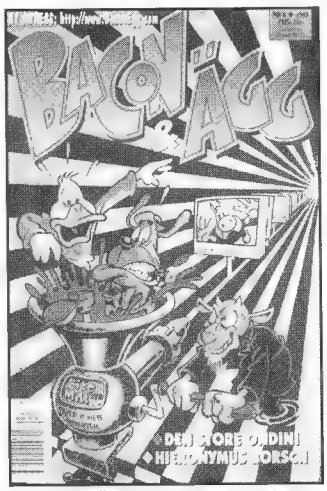

Bacon & Ägg, framtidens plattform för spännande svenska serieskapare?

Men *Kalle Anka & C:o* verkar ju fortfarande vara en livskraftig tidning. Den har ni lyckats förnya.

– *Kalle Anka & C:o* har ökande försäljningssiffror för fjärde året i rad, och ligger nu på ungefär 131 000 TS-exemplar, vilket är fantastiskt bra med tanke på den konkurrens som finns. Vi ser det inte som att vi konkurrerar med andra serietidningar, även om det nu finns andra utgivare. Vi ser det som att vi konkurrerar med andra typer av media och framför allt om konsumenternas tid. För tio år sedan fanns inte kabel-TV, Internet och så vidare. Tillgången på media har helt enkelt ökat, och vi är ganska stolta över att vi står så starka i denna nya situation. Enligt de undersökningar vi hela tiden genomför har seriemediet klarat den här utmaningen bra. De står starka även i dagens utsatta konkurrensläge.

Ni verkar satsa en hel del på större, inbundna samlingsvolymer. Hur går den delen?

– Bokformatet är mycket framgångsrikt. Det är allt från samlingsvolymerna, som säljer imponerande bra, till »Disneys julafton«, »Asterix« och Ernie-volymerna med mera. Men även ett antal spännande utgåvor med helt nytt material på den svenska marknaden, som jag inte kan berätta om än på grund av konkurrensskäl. Vad vi ser, är att stora varuhuskedjor som till exempel Åhléns har upptäckt serier i bokformat. Här finner de som har läst serierna tidigare sina favoriter, men samtidigt finner vi en helt ny målgrupp som tycker att bokformatet känns bra. Även bokhandeln börjar få upp intresset för serier i bokformat. Här finns det helt tydligt ett behov av mer material om serieskaparna och inte bara serier och det är roligt. Det här är ju böcker som man med stolthet kan ge bort på ett 50-årskalas och som kan ligga framme på kaffebordet. Det gör ju att marknaden växer på områden där den helt enkelt inte fanns tidigare.

Ni har omorganiserat er efter köpet av Kärnan?

– Ja, vi är ett bolag som sedan årsskiftet heter Egmont Kärnan AB. Där ingår Serieförlaget som en del, men inte som ett separat bolag, utan som ett varumärke inom bolaget. I Egmont Kärnan ingår även Egmont Musik, Egmont Sports, Egmont Teenage med flera delar. Vi omsätter ungefär 510 miljoner, varav serierna svarar för en avsevärd del – en del som vi verkligen satsar på. Vi söker just nu nya vägar. Vi älskar serier!

FREDRIK STRÖMBERG

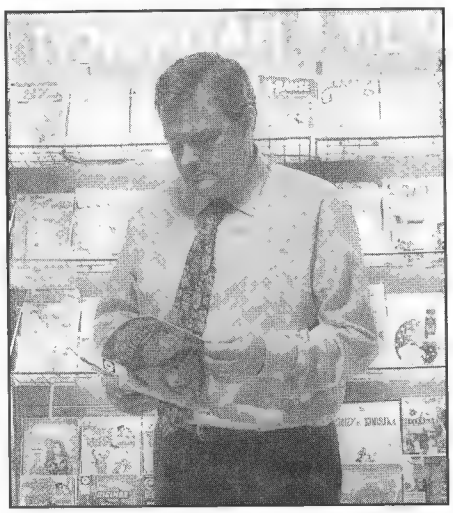

Kenneth Andrén begrundar en av Serieförlagets produkter framför ett av de tidningsställ som är förlaget dominerar.

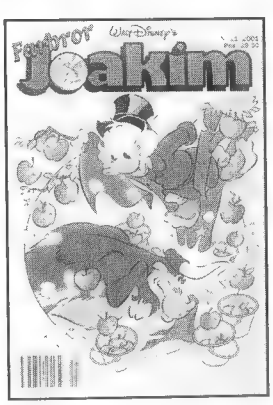

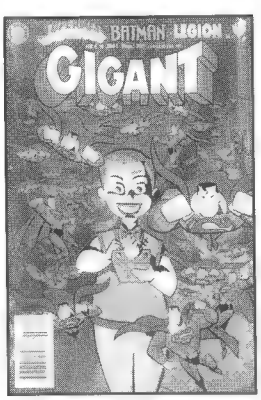

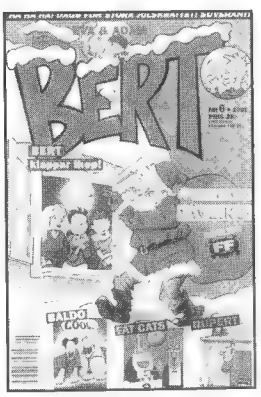

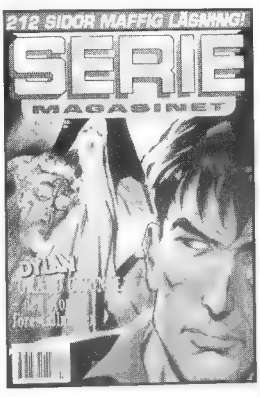

samlats i ett separat album, är gjorda i varierande teknik, och mycket uttrycksfulla. De ger intryck av att vara spontana skisser, gjorda direkt på platsen (även om de säkert är bearbetade). »Kanerva«, å andra sidan, är en elegant färgserie med mjuka rundade former, där den lilla flickan Kanerva och hennes kompisar indirekt kommenterar världen.

▸ **JANNE ERIKSSON**, redaktör på Egmonts Stockholmsavdelning, ordnade öppet hus i förlagets lokaler på Brunnsgatan den 8 december. Arrangemanget var avsett för läsare av hans egna serietidningar (främst superhjältetitlar) och har så smått börjat bli tradition. Han svarade på frågor, både från besökare och via e-post, och det ordnades försäljning. Besökarna fick bland annat information om Egmonts planer på att lägga ned *JLA* och *Gigant*, och planerna på att starta en ny tidning med fantasyserier, *Magic Fantasy*. Uppslutningen var god, om än inte lika bra som förra gången man höll öppet hus (i samband med X-Men-filmens premiär, då ungefär 300 personer besökte redaktionen).

Den nya fantasytidningen Magic Fantasy, med seriematerial från 1990 och ett Harry Potter-inspirerat omslag från 2001.

»Queer as Karin«, en ny serie i tidningen Arbetaren av Sanna Lindström och Terese Oliw.

▸ **MAGIC FANTASY** försöker, i alla fall av omslaget att döma, att rida på den rådande Harry Potter-vågen. Tyvärr innehåller första numret ingen som helst information om vad det är för serier tidningen innehåller (Neil Gaimans »Books of Magic«, vilken längre fram skall följas av material från förlaget Crossgen Comics). Värre är dock att det inte ens finns någon redaktionsruta i tidningen, varför även uppgift om förlag (Egmont), copyright och ansvarig utgivare saknas. Det senare är inte bara slarvigt, utan väl egentligen direkt olagligt.

▸ **SVENSKA *SPIDER-MAN*** minskar i omfång från 60 till 52 sidor per nummer, men behåller ändå det tidigare priset. I praktiken en rejäl prishöjning alltså, men nödvändig för tidningens överlevnad, hävdar förlaget.

▸ **ALF WOXNERUD** medverkar med en ny serie i *Herman Hedning* från och med nummer 2/02. Bondkomik av dråpligaste slag utlovas under serietiteln »Ferguson«.

▸ **»QUEER AS KARIN«** heter en serie som görs av Terese Oliw och Sanna Lindström, båda elever på Serietecknarskolan i Malmö. Serien är numera fast inslag i tidningen *Arbetaren*, där den publiceras en gång i veckan. Karin är, som titeln indikerar, homosexuell och serien handlar mycket om omgivningens reaktioner på detta.

▸ **ALVGLANS FÖRLAG** är sedan en tid inte längre en del av Bulls, utan har sålts till Ingvar Jensen och Jan Erixon. För tillfället är förlaget vilande, men med tiden kan vi förhoppningsvis räkna med nya utgåvor från det här hållet.

▲ ANNONS

Serietecknarskolan i Hofors

Vill du lära dej berätta i bild?

Serietecknarskolan i Hofors erbjuder en 2-årig kvalificerad yrkesutbildning i bildberättande. Tyngdpunkten ligger på serier. Annat som tas upp är storyboard, bilderböcker, politisk karikatyr och webbanimation.

Undervisningen bygger på praktiskt arbete med några av några av Sveriges främsta tecknare som gästlärare.

Sista ansökningsdag tisdag 30 april 2002.

För information kontakta
Jordi Bota, kursansvarig serietecknarskolan@hofors.se
Tfn: 0290-291 33, 0290-297 29 Fax: 0290-206 80

Skolans hemsida: www.bollnas.fhsk.se

Serier och vetenskap

Jim Ottaviani är en amerikansk serieförfattare som skriver manus till serier om kända (och mindre kända) vetenskapsmän. Han har själv ett förflutet som kärnfysiker och är verksam som bibliotekarie vid University of Michigan i Ann Arbor. Han har även varit verksam som skribent i *The Comics Journal*.

Anders Bárány, sekreterare i Vetenskapsakademiens Nobelkommitté, är förtjust i Ottavianis serier och har distribuerat dem bland ledamöterna. I samband med Nobelprisens jubileumsår 2001 ordnade han så att Ottaviani kunde komma till Stockholm och föreläsa om sina serier på Nobelmuseet den 22 november.

Föreläsningen fick ett oplanerat förspel: Bayerns ministerpresident och partiledaren för konservativa CSU, Edmund Stoiber, besökte Nobelmuseet, och av säkerhetsskäl släpptes inga obehöriga in, vilket innebar att publik och föreläsare fick finna sig i att stå och vänta i den mörka novemberkvällen ute på Stortorget en god stund innan portarna slogs upp. Ingen skugga över museet, dock: man kompenserade besökarna genom att bjuda på inträdet, varpå föreläsningen kunde börja.

Ottaviani berättade för sin publik, som till stor del bestod av lekmän, om serieteori (med mycket material hämtat från Scott McCloud), och om hur serier kommer till. Tonvikten låg på hans egna verk. Han har hittills kommit ut med tre samlingsvolymer, varav den senaste, »Fallout«, kom så sent som i november. Av de båda tidigare verken, »Two-Fisted Science« och »Dignifying Science«, känns det senare mest genomarbetat och moget, förmodligen delvis beroende på att det har ett sammanhållande tema (kvinnliga forskare). »Fallout« har också ett genomgående tema: politik och vetenskap.

Ottaviani samarbetar med olika tecknare, något han utnyttjat med viss finess i »Dignifying Science« . Merparten av berättelsen om genetikern Rosalind Franklin har tecknats av Stephanie Gladden, men i vissa scener, där synvinkeln är en annan, har han använt sig av andra tecknare. Den nervöse och upphetsade Jim Watsons syn på Franklin skildras av Roberta »Bitchy Bitch« Gregory, medan den propert engelske Francis Cricks synvinkel tecknats av Donna »Desert Peach« Barr. Den kylige M.F. Wilkins har fått Linda »Castle Waiting« Medley som uttolkare. (Wilkins, Watson och Crick fick Nobelpriset 1962 för sin upptäckt av DNA:s struktur – en upptäckt till vilken Franklin bidrog.)

Jim Ottaviani berättar om sina serier på Nobelmuseet.

OLA HAMMARLUND

Ur Jim Ottavianis album Dignifying Science: DNA-forskaren Rosalind Franklin, tecknad av Stephanie Gladden.

▶ **»DEN ANDRA STADEN«**, en ny svensk originalserie av serieskaparen Jonas Jansson, går numera som följetong i *DN* med en sida i veckan. Serien utspelar sig i Stockholms Klarakvarter 1953, det år då den illa beryktade rivningen och »upprustningen« av dessa kvarter inleddes. Jansson har i intervjuer uttalat sig kritiskt om dessa rivningar, som enligt hans mening inte precis levde upp till

»Den andra staden«, en albumlång följetongsberättelse som går i DN.

▼ ANNONS

Välkomna till

COMICLAND
med
SVERIGES STÖRSTA SERIEHUS 350 M²

SERIEKNALLEN: 100 m²
SERIEMUSEET: 250 m²
SERIEPARK/SERIECAMPING

Köinge – Halland

SERIEKNALLEN
- Välsorterad butik
- Postorderservice
- Bra öppettider: 10.00–18.00
- Grossistförsäljning

SERIEMUSEETS utställningar 2001
Seriernas historia • Original-galleri • Walt Disney • Modesty Blaise • Bamse • Faktalitteratur om serier • Pornografiska serier • Signeringsrum • Fantomen • Persongalleri + många, många fler

SERIEPARKEN
• Utomhuspark med serieutställningar. Se dina favoriter i sin naturliga miljö. Serieåkattraktioner för barnen.

SERIECAMPING
• Nu kan du även campa med dina seriefavoriter såsom Knasen, Kalle Anka med flera.

VÄGBESKRIVNING
• COMICLAND ligger i Köinge (Halland), utmed länsväg 154 mellan Falkenberg och Ullared. 11 km från Ullared, 10 mil söder om Göteborg och 18 mil norr om Malmö. Välskyltat och lätt att hitta.

Skriv till:
COMICLAND
pl 5436
310 60 Ullared
0346-231 70

Änkan Bolte dansar och ler

Så var då den femte omgången av donationstävlingen till förmån för »Änkan Boltes fond för serielösa barn«, det vill säga Seriefrämjandet, avgjord. Och åter igen var den mest generöse bidragsgivaren Per-Anders Johnsen. Det är faktiskt femte året i rad som Per-Anders är givmildast av de givmilda, och med fem vinster av fem möjliga lär han vid det här laget ha en ohotad ställning i detta sammanhang. Vi bugar och tackar!

Till Per-Anders, som nu börjar få en hyfsad samling serieoriginal att hänga på väggen, skickar vi detta år ett omslag av serieskaparen Gert Lozell. Nämnas bör också, att Per-Anders i och med detta års vinst kliver upp i graderna till »Femfaldig Boltemecenat av första graden«. Det är något att sätta ut i telefonkatalogen det! Ett stort tack även till Gert, som generöst bidragit med sitt original.

På en hedrande andraplats återfinner vi Ove Jansson, som även förra året hamnade på andra plats. Ove går därmed också upp i graderna och kan nu stoltsera med epitetet »Tvåfaldig Boltemecenat av andra graden«. På en likaledes hedrande tredjeplats finner vi Jan-Erik Engman, som är ny på prispallen, och som alltså hädanefter kan kalla sig »Boltemecenat av tredje graden«. Till båda sänder vi signerade exemplar av våra två senaste bokutgåvor »Serienegern – en bildberättelse om fördomar« samt »Walt Kelly – en seriemonografi«.

Utöver dessa tre har ett stort antal generösa människor dragit sitt strå till stacken och donerat pengar till vår verksamhet. Nedan finner du en komplett lista över alla hedersknyfflar. Finner du ditt namn i denna lista har du anledning att sträcka på dig lite extra.

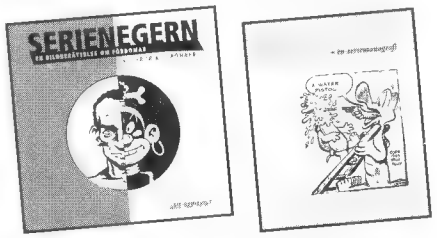

Första priset i rond fem av »Änkan Boltes fond för serielösa barn«, ett tjusigt omslag av Gert Lozell. Andra- och tredjepristagarna får vars ett signerat ex av »Walt Kelly« och »Serienegern«.

1.	Per-Anders Johnsen	2345
2.	Ove Jansson	1755
3.	Jan-Erik Engman	806
4.	Lars-Ola Sandin	700
5.	Gert Lozell	500
6.	Arn Linder	382
7.	Jesper Welin	356
8.	Jonny Nordlund	305
9.	Marika Ferm	255
	Magnus Jonason	
	Herbert Eriksson	
	Reprostugan i Värmland AB	
13.	Stefan Diös	222,64
14.	Olof Skörderman	200
15.	Niclas Jönsson	192
16.	Anders Lindgren	155
17.	Stina Sjölund	150
18.	Nicklas Johansson-Näslund	107
19.	Leif Brynberg	100
	Christina Olsson	
21.	Anders Molander	60
	Roberth Wickström	
23.	Torbjorn Onegård	56
	Johnny Faldt	
25.	Dan Johansson	55
	Ulf Nilsson	
	Hans Ander	
	Per Bengtsson	
	Bengt-Arne Andersson	
	Lennart Allen	
	Thomas Storn	
	Björn Norrud	
	Calle Forsberg	
	Ulf Lindén	
	Per Godin	
	Per-Erik Lögdberg	
	Barbro Johnsen	
	Patrik Almberg	
	Mikael Sköld	
	Ola Hammarlund	
	Gunnar Lanstad	
	Björn Kumm	
	Dan Ekström	
	Stellan Nehlmark	
	Peter Axelsson	
	Malena Sundqvist Johansson	
	Gunnar Börjesson	
	Lars-Bertil Hahlin	
	Jeanette Memberger	
	Karl-Oskar Hansson	
	Patrik Andersson	
	Fredrik Sjöholm	
	Bjorn Sahlberg	
	Mattias Stallborn	
	Johan Cedmar Brandstedt	
	Algot Runebjörk	
	Karl Holmqvist	
	Roland Nilsson	
	Göran Ahlgren	
	Mattias Lindberg	
	Claes Johansson	
	Bernt-Åke Hermansson	
	Magnus Andersson	
	Daniel 1 Pettersson	
65.	Markus Airaksinen	51
66.	Anders Granhäll	50
	Hugo Ahlenius	
68.	Johan Bergman	49
69.	Christer Nilsson	46,06
70.	Erik Wåhlin	46
71.	Mikael Brännn	42
72.	Rolf Geschwind	40
73.	Johan Persson	36
74.	Daniel Rundqvist	35
	Andreas Nilsson	
76.	Joakim Persson	32
77.	Johan Urbanyik	30
	Tommy Svensén	
	Per Sköld	
80.	Anders Johansson	25,35
81.	Jan Olof Alroth	25
	Erik Oskarsson	
	Markus Ekström	
84.	Mats Nordström	22
85.	Simon Bulow	20
86.	Anders Svensson	18
87.	Johannes Holswilder	16
88.	Ingvar Andersson	15
	Patrik Öbrink	
	Jenny Holmström	
91.	Henrik Hammar	12
92.	Sten O. Lindgren	10
93.	Anders Carlsson	7,5
94.	William Holm	7
	Erling Frick	
96.	Yngve E. Hall	6
	Carin Andersson	
	David R. Johansson	
99.	Sture Forshällen	5
	Claes Reimerthi	
	Björn Kahne	
	Mats-Åke Sihlberg	
	Erik Sandqvist	
	Patrik Schylström	
	Örjan Oberg	
	Fredrik Carlemalm	
	Anders Björkelid	
	Esbjörn Larsson	
	Lars Peter Forsberg	
	Henrik Aspegren	
	Johan Moestedt	
	Oskar Hjorth	
	Johannes Fredriksson	
	Jonas Jansson	
	Mats Nilsson	
	Daniel Andréasson	
	Lissu Helmers	
	Kristofer Johannisson	
	Stefan Eriksson	
	Charlotte Ahlgren	
	Andreas Eriksson	
	Kalle Bergman	
	Johan Nilsson	
	Erik Marklund	
	Robert Höglund	
126.	Christian Sigurdsson	3
	Kjell Jensen	
128.	Torbjörn Nilsson	2
129.	Mats Andersson	1,41
130.	Mats Frid	1

Vi tackar alla som beredvilligt har valt att stödja vår verksamhet. Totalt kom det in 12 857,96 kronor, vilket är rekord. Pengarna har bland annat använts till att utöka B&B till det mulliga omfång den numera har, samt till att försäkra föreningens fortbestånd.

Nu gäller det dock att blicka framåt. Vi är naturligtvis i behov av än mer pengar till framtida storvulna planer i seriernas namn, och drar därför på studs i gång en sjätte omgång av »Änkan Bolte«. Den löper över perioden 1 januari – 31 december 2002. Missa inte chansen att erhålla ett tjusigt serieoriginal – samt naturligtvis äran i att officiellt bli utnämnd till Boltemecenat!

FREDRIK STRÖMBERG

sitt mål att försköna staden, och detta kommer troligtvis även att framgå av serien. I berättelsens upptakt befinner sig huvudpersonen Alf Rundin dock inte i Klara, utan på en krog i Gamla Stan, där han bland annat möter diktaren Nils Ferlin. Janssons stil har tydliga drag av Hergés klara linje, kompletterad med en stämningsfull, dov färgläggning.

▸ **DAVID LILJEMARK** kommer under året att varannan vecka (måndagar i jämna veckor) medverka med en större serie på *Dagens Nyheters* Namn & Nytt-sida. Serierna kommer dessutom att publiceras i *DN På stans* webbupplaga: *http://www.dn.se/pastan*. Även Maja Lindén medverkar med teckningar på samma sida sedan slutet av förra året.

En bild från David Liljemarks nya serie i DN.

▸ **MAJA LINDÉN** återupplivar ragatan i sin nya serie i *Dagens Arbete*. »Sverige myllrar av ouppfostrade lymlar och ligister! Var finns alla kärringdjävlar och surgubbar som höll omgivningen i schack? Det är hög tid för... Ragatans återkomst!« Huvudpersonen fru Draake är en kvinna med 1800-talsmoral som gör sitt yttersta för att få denna moral att omfatta även hennes omgivning.

Fru Draake heter huvudpersonen i Maja Lindéns nya serie i Dagens arbete.

▶ **JASON, ER BLANT** kandidatene til årets Harvey Award. For Hey Wait... er han nominert i både kategorien »best presentation of foreign material« og »best new talent«. Prisen er oppkalt etter MAD-legenden Harvey Kurtzman, og er ved siden av The Eisner Award den mest prestisjetunge tegneserieprisen i USA. Priskåringen foretas gjennom en avstemning blant mer enn to tusen forfattere, tegnere, redaktører og andre profesjonelle i seriebransjen. Nettopp det at bransjen selv både nominerer og kårer vinnerne gjør at prisen har særlig høy status. Prisene deles ut under en seremoni på The Pittsburgh Comicon 26 april.

▶ ***SMULT* NUMMER TO** har ankommet butikkene, og det rommer blant annet tegneseriedebuten til Kristopher Schau. Han har skrevet manus til »Margarin«, som tegnes av Øystein Runde. I serien skildrer duoen et familieliv noe utenom det vanlige, og *Smult* byr foruten på »Margarin« på serier som »Nemi«, »Café Kafka«, »Gnom«, »Wildlife«, »Lykkeland«, »Mjau Beibi«, »Fakta fra Verden«, »Bill. mrk. Singel«, »Nr. 14« og »Oppgulp«. Opplaget er på 40.000 eksemplarer.

▶ **NO COMPRENDO PRESS** skal i løpet av våren gi ut en ny samling med Knut Nærums »Bloid«, denne gang er turen kommet til Nærums helsider i farger som ble laget for Dagbladets Magasinet. Nærum har produsert rundt 70 helsider, og alle vil bli samlet i boken – som etter planen skal gis ut i samme format som Magasinet. Nærum har satt et foreløbig punktum for »Bloid«-serien, og Lise Myhres »Nemi« har nettopp tatt over serieplassen i Magasinet.

▶ **»TOMMY OG TIGERN«** er temaet for en fagbok som Bladkompaniet har sluppet i all stillhet.

– Jeg tror ikke vi skal undervurdere folks ubevisste tanker når de leser »Tommy og Tigern«. Dette er en serie som har appellert til millioner av mennesker, og mange forstår mye mer av den enn meg. Jeg er bare den første som pirker i denne serien på denne måten. Det kommer sikkert mange etter meg, sier førsteamanuensis i mediefag, Knut Ståle Hauge til Dagsavisen. I boken »En tiger i Tommys tanker« prøver han å svare på hva det er som har gjort serien så populær.

Sproingprisen – Vinnerne

Vinnerne av Sproingprisen for beste norske og oversatte tegneserieutgivelse i norge i fjor ble: I kategorien for norske serier: Odd Henning Skyllingstad for en serie uten tittel i Foresten nr 11 utgitt på Jippi Forlag. I kategorien for oversatt serie: Martin Kellerman for »Rocky« i *Pondus* nr 1–4 /2001 utgitt av Bladkompaniet

De andre nominerte har vært: I norsk klasse »Rulletrappen« av Christopher Nielsen, »Wildlife: Kampen for tilværelsen« av Lars Lauvik, »Jeg, Arne Næss« av Ola H. Hegedal og Tor S. Olsen. Og i oversatt klasse »Forbundet av usedvanlige herremenn« Alan Moore og Kevin O'Neill, »Sandman: Et spill om deg« Neil Gaiman og Shawn McManus, »Det suser i sivet« #4 av Kenneth Grahame og Michel Plessix, »Torgal: Nøkkelvokteren« av Rosinski og Van Hamme. Sproing er Norsk Tegneserieforums honnør til beste norske og oversatte tegneserie utgitt foregående år. Prisen har vert delt ut hvert år siden 1988. De nominerte plukkes ut av en nominasjonskomite nedsatt av Norsk Tegneserieforum, og vinnerne kåres så i en åpen avstemning

▶ *Prisoverrekkelsen var lørdag 16. mars kl 12.00 på Serieteket i Oslo*

Redaktørskifte i Ernie

▶ **DAG E. KOLSTAD** har store visjoner for relanseringen av *Ernie*. Egmont Serieforlaget overtok *Ernie* fra Bladkompaniet fra januar, og foruten Bud Graces flaggskip rommer heftet »The New Breed«, »Zits«, »Monty«, Johan Wanloo, »Lagunen« og »Helliter'n og Halvliter'n«. Dag Kolstad er ansatt som *Ernie*-redaktør, og siden dette er et blad som bare kommer ut i Norge, trenger ikke Kolstad ta hensyn til markedene i Danmark og Sverige. Resultatet skal bli en økt konkurranse som hele serie-Norge vil ha godt av, hevder Kolstad. »Redaktøren over alle redaktører er tilbake! Hva dette vil bety for blekka vet ikke redaksjonen i skrivende stund«, står det i Kolstads første leder.

Ja, hva vil dette bety for blekka, Kolstad?

– Det vet jeg ikke ennå selv, men allerede i nummer tre av *Ernie* introduserer jeg en spalte som heter »redaktørens utvalgte«. Der vil jeg presentere norske og svenske serier som jeg har spesielt sansen for. Jeg ser på Norge og Sverige som et rike, og et av målene er å få inn flere norske og svenske serier. Jeg vil også få inn nye utenlandske serier, men et hovedmål er å få inn nytt norsk materiell.

Kolstad har allerede hentet inn en gammel *Pyton*-favoritt, Bjørn Ouslands »Helliter'n og Halvliter'n«, samt den svenske frekkasen Johan Wanloo. Han er også i dialog med norske serieskapere som Øyvind Sagåsen, Arild Midthun og Einar Lunden; og dette er bare begynnelsen skal vi tro redaktøren.

– Vi skal bli mer aggressive, og går det som jeg håper vil den økte konkurransen føre til gylne tider for norske serieskapere. »Helliter'n og Halvliter'n« er en god start. Jeg ønsker også å få flere lengre serier, opp mot åtte sider, fra norske serieskapere – slik at det ikke bare blir striper i bladet.

▶ **EGMONT SERIEFORLAGET** har ingen umiddelbare planer om å fortsette med »Books of Magic« etter at Neil Gaimans fire kapittel lange åpningshistorie er presentert i det nye bladet *Magic Fantasy*.

– »Books of Magic« er en gammel favoritt her i redaksjonen, men i første omgang nøyer vi oss med denne første miniserien og ser hvordan den blir mottatt. Er responsen bra, vil vi nok utgi mer av den, men ikke før neste år i så fall. Etter de to første numrene med »Books of Magic«, vil vi utgi fire numre med science fiction/fantasy-serier fra det amerikanske forlaget CrossGen, forklarer redaktør Hege Høiby. CrossGen lager serier i tradisjonen vi kjenner fra forlag som Image og Wildstorm, som for eksempel »Mystic« av Ron Marz og Brandon Peterson, »Sigil« av Barbara Kesel og Scot Eaton, »Scion« av Ron Marz og Jim Cheung og »Crux« av Mark Waid og Steve Epting. *Magic Fantasy* vil komme ut seks ganger årlig.

»Rasmus Nalle« och »Valhall« har blivit frimärksmotiv i Danmark.

DANMARK

▸ **SERIER PÅ FRIMÄRKEN**. Två av dansk series verkligt stora, »Valhall« av Peter Madsen och »Rasmus Klump« (»Rasmus Nalle«) finns nu på frimärke. »Rasmus Nalles« författarinna Carla Hansen nåddes av beskedet att hon och hennes framlidne make, tecknaren Wilhelm Hansen, skulle hedras på detta sätt bara några veckor innan hon själv gick bort den 6 december i fjol.

▸ **FÖRLAGET POLITISK REVY** har gjort en kulturgärning av rang genom att ge ut en ny upplaga av Claus Deleurans klassiker »Rejsen til Saturn«, av många danska serieläsare rankad som den bästa danska serien genom tiderna.

▸ **THOMAS THORHAUGE** har all anledning att känna sig nöjd. Hans debutalbum »Det der går forud« har nämligen utsetts till bästa danska seriealbum 2001 i en läsaromröstning som arrangerades av den danska nättidningen *Seriejournalen*. Tvåa kom Sussi Bech med »Kiya«, det tionde albumet i albumserien »Nofret«. Trea blev Jakob Martin Strid med samlingsvolymen »Den store Strid«, vilken innehåller serier som tidigare publicerats i dagstidningen *Politiken*. Tilläggas kan att Thorhauges vinnande album också inlett sin erövring av världen, såtillvida att franska förlaget Rackham (som inte har ett dugg med den danska facktidskriften med samma namn att göra) annonserat att en franskspråkig utgåva är på gång.

Belgaren David Vandermeulen var en av de många intressanta, unga serieskapare som presenterades på utställningen »Traits contemporains!« på årets Angoulêmefestival.

FRANKRIKE

▸ **ALPH´ART**, de prestigefyllda priserna på Frankrikes största seriefestival Angoulême (läs Mats Källblads och Ingemar Bengtssons rapporter från själva festivalen på annan plats i denna *B&B*) har delats ut. Juryn valde i år att uppmärksamma dels den yngre generationen, dels förvånansvärt många utländska serieskapare. Priset för bästa album gick till Christophe Blain för »Isaac le pirate«, en berättelse om Isaac Sofer, en målare som tvingas följa med en grupp pirater på en färd över Atlanten. Blain har arbetat med serier sedan 1994 och hör jämte Joann Sfar, David B. och Lewis Trondheim till kretsen »nya« serieskapare från förlaget L´Association.

Angoulême-vinnare i kategorin Prix Alph-art du scenario: »Persepolis« del 2 av Marjane Satrapi.

Den kvinnliga iranska serieskaparen Marjane Satrapi vann med den andra volymen i albumserien »Persepolis« (om att växa upp i ayathollornas Iran) priset för bästa manus. Första volymen vann för övrigt priset för bästa nya serie i fjol. Priset för bästa dialog gick till albumet »Terrain Vague« av amerikanen Kaz, en fransk samling av hans syndikerade strippserie »Underground«, som har publicerats i ett antal tidningar sedan 1993. Priset för bästa nya serie gick till »Le Val des nes« av Matthieu Blanchin, ytterligare en i L´Associations stall. Den ende ur den äldre generationen som fick ett Alph'Art-pris för sina insatser år 2001 var Jacques Tardi, som vann priset för bästa teckningar för sin serieversion av Jean Vautrins roman »Le Cri du peuple« (om Pariskommunen). Kritikernas pris gick till den franska utgåvan av amerikanen Howard Cruses storverk »Stuck Rubber Baby«, medan staden Angoulêmes stora pris gick till François Schuiten, som alltså blir tongivande på nästa års festival. Tänk om vi fick se ovanstående utgivet på svenska!

Jason var den mest eftertraktade nordiske serieskaparen på festivalen i Angoulême i år. Foto: Mats Källblad.

▸ **FRANSKA REKORDSIFFROR**. Gilles Ratter, generalsekreterare i sammanslutningen ACBD (Association des Journalistes et Critiques de Bandes Dessinées) har återigen publicerat sin årliga rapport om tillståndet för den franska seriemarknaden. 2001 visade sig bli ett tillväxtår: Det utgavs 1 292 nya album (mot 1 137 året innan). Till detta kommer 406 återtryck i nytt format (mot 285 året innan), 146 böcker med illustrationer eller skämtteckningar av serieskapare (mot 103 året innan), samt 46 verk om serier. Detta ger totalt 1 890 serierelaterade volymer (jämfört med 1 563 året innan). Antalet utgivare hade också ökat från 140 till 150 under fjolåret. Av dessa svarade 25 stycken för cirka 90 procent av utbudet. Det slogs även rekord i antalet aktiva serieskapare; totalt cirka 1 100, varav cirka 100 enbart skriver manus. En imponerande siffra, men av dessa är tyvärr bara cirka 80 kvinnor. Att det framför allt är klassi-

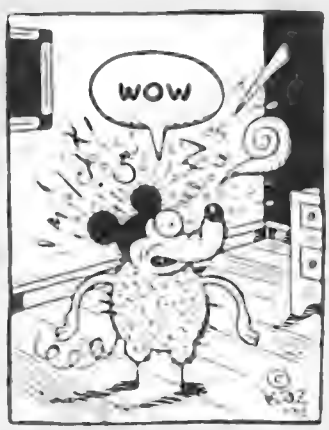

Angoulême-vinnare i kategorin Prix Alph-art du dialogue: »Terrain Vague« av Kaz.

DANSKE SERIER!
PETER MADSEN (VALHALLA)
MÅRDØN SMET (MUMITROLDENE/BACONBÆGG)
#4

SUPERHELTE
JACK KIRBY
JOHN ROMITA jr
SUPERMAN
#5

RACKHAM

+OLFAX (EGOLAND)
JAKOB STRID (STRID)
CLAUS DELEURAN (REJSEN TIL SATURN)
T.THORHAUGE (DET DER GÅR FORUD)
OLE COMOLL CHRISTENSEN (UDSONDRING 17)
JAN SOLHEIM (LAVA)
PETER KIELLAND (FISK/JERNPOTTE)

#3 CARL BARKS
#2 JASON LUTES/SCOTT McCLOUD
#1 GAIMAN/McKEAN/MOORE

Abonnement - Skr. 160 gennem Bild & Bubbla
(Seriefremjandets postgirokonto 17 36 15-6)

PRIMA VARER

www.rackham.dk

STRIP!

STRIP! er Danmarks største tidsskrift om serier. Hver tredje måned bydes på artikler, interviews, anmeldelser og nyheder fra hele tegneserie-verdenen!

nr. 17 – på gaden nu!

Frank Miller vender tilbage til *Batman*

Efter 11. september: nekrolog over superheltene

Lise Myhre og *Nemi*

Walter Moers og *Adolf*

Rejsen til Saturn

Tegneseriefilm: Daniel Clowes' *Ghost World* og Alan Moores *From Hell*

nr. 1, marts 1998: Claus Deleuran, Alien, Akira, Stålanden, Rodolphe Toppfer, Heavy Metal
nr. 2, juni 1998: Jim Davis, Alejandro Jodorowsky, Jakob Martin Strid, Neil Gaiman...
nr. 3, september 1998: Jean Giraud/Moebius, Superman, Vittorio Giardino, Bone, Charles Burns .
nr. 4, december 1998: Peter Madsen, Jacques Tardi, Garth Ennis, Flip & Flop, Carl Barks

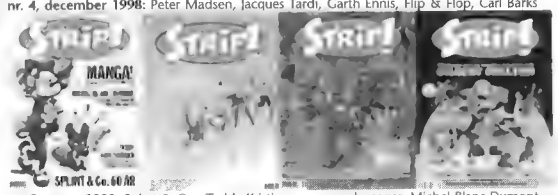

nr. 5, marts 1999: Splint & Co , Teddy Kristiansen, japanske serier, Michel Blanc-Dumont
nr. 6, juni 1999: Lewis Trondheim, Jean van Hamme, Agent X9, Moebius og Jimi Hendrix...
nr. 7, september 1999: François Boucq, Frode Øverli, Grzegorz Rosinski, Rasmus Klump...
nr. 8, december 1999: Gilbert Shelton, Niels Roland, Enki Bilal, Tarzan, euro-undergrund.

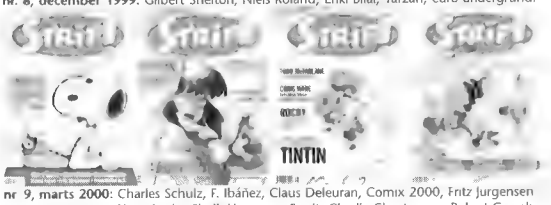

nr. 9, marts 2000: Charles Schulz, F. Ibáñez, Claus Deleuran, Comix 2000, Fritz Jurgensen
nr. 10, juni 2000: Ghost in the Shell, Hermann, Spirit, Charlie Christensen, Robert Crumb..
nr. 11, september 2000: Todd McFarlane, Tintin, Rocky, Chris Ware, Scott McCloud
nr. 12 [illegible] 2000 [illegible]iant, Tordenskio

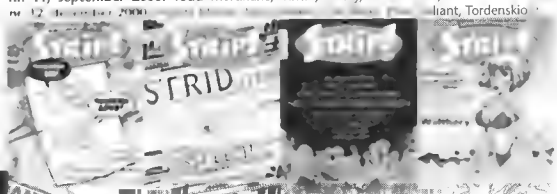

nr. 13, marts 2001: T. Thorhauge, Blåfrakkerne, Jason, Colin Wilson, Thomas Nøhr, Rune Kidde...
nr. 14, juni 2001: Jakob Martin Strid, Jean Tabary, Art Spiegelman, Spirillen, Nofret..
nr. 15, september 2001: Nikoline Werdelin, Alan Moore, J.R.R. Tolkien, Ole Comoll Christensen .
nr. 16, december 2001: François Walthéry, Jacques Tardi & Léo Malet, Christopher Nielsen...

Abonnement på STRIP! (4 numre): Skr. 200:-
Gamle numre af STRIP!: Skr. 50:-/stk.
på Seriefremjandets postgirokonto 17 36 15-6

Dan DeCarlo 1919–2001

Dan DeCarlo, mannen bakom »Josie and the Pussycats«, »Sabrina the Teenage Witch« och Ackefiguren »Cheryl Blossom« har gått ur tiden. DeCarlo föddes i New Rochelle, New York 1919. Han hade en konstnärlig familjebakgrund och studerade vid Art Student's Leauge i New York City. Under andra världskriget var han under en period stationerad i Belgien, där han mötte Josette Dumont. De gifte sig och fick två söner, tvillingarna Dan Jr. och Jim.

Tillbaka i staterna efter kriget svarade DeCarlo på en av Timely Comics (senare Marvel Comics) annonser, och fann sig snart arbeta för Stan Lee på en tonårstidning kallad *Jeannie*. Även serierna »Millie the Model« och »My Friend Irma« hamnade efter hand på DeCarlos ritbord. Tillsammans med Stan Lee gjorde han dessutom en dagspresserie, »Willie Lumpkin«, som på senare år gått i repris i tidningen *Marvel Age*.

DeCarlo har även arbetat med projekt som »The Yardbirds« och »The Brain«, liksom också skämtbilder för humortidningar för män. Till sist började så DeCarlo frilansa för Archie Publications, som ger ut den fortfarande populära serien »Archie« (»Acke« på svenska). Först hade DeCarlo order om att imitera seriens skapare Bob Montanas stil, men snart kom DeCarlos egen stil att bli den officiella Ackestilen.

Medan han arbetade på »Acke« skapade DeCarlo också en egen tonårsserie, uppkallad efter hans hustru Josie och inspirerad av sönerna och deras vänner, men lade den åt sidan till förmån för arbetet med »Acke«. Efter att ha misslyckats i dagspressen fick serien till slut en egen serietidning 1963.

Dan DeCarlo som han själv såg sig

Under 60-talet var DeCarlo flitigt sysselsatt med att göra teckningar för att marknadsföra popgruppen The Archies (vars namn ju anknöt till seriefiguren Archie). Samtidigt slöts ett avtal över hans huvud om att göra en animerad version av »Josie«. Serien hade genomgått en förändring sedan den startade och handlade nu om en tjejgrupp. DeCarlo hade designat deras kattkostymer efter en dräkt som hans fru Josie gjort och burit på en maskerad. »Josie and the Pussycats« blev en animerad TV-serie på CBS, och visas fortfarande på Cartoon Network.

1962 skapade DeCarlo »Sabrina the Teenage Witch« (»Sabrina tonårshäxan«) tillsammans med George Gladir för tidningen *Archie's Madhouse*. Senare skapade han den tredje Acketjejen, Cheryl Blossom, för att ytterligare trassla till den stackars Ackes redan tillräckligt krångliga relationer med Betty och Veronica.

I början av 90-talet gick allt fler av de gamla trotjänarna i Archies tecknarstall i pension. Nya talanger uppmanades att imitera DeCarlos stil, och förlaget såg till att videofilma DeCarlo när han tecknade. Dessa videoband skickades sedan ut till de nya tecknarna som instruktion.

Sedan »Sabrina« blivit TV-serie hörde DeCarlo rykten om att en film med »Josie and the Pussycats« var på gång. Han beslöt sig att för att undersöka vilka hans lagliga rättigheter till figurerna var, och fick omedelbart sparken av förlaget.

DeCarlo ägnade sig de sista åren åt att teckna serieversionen av »Simpsons«, samt två Harley Quinn-historier för DC. Han hade också fullt upp med att planera två nya serier; »Lower East Side« för Dan Fogel och »Jessica and the Bunnygirls«, ännu en serie om en tjejgrupp. Men på morgonen den 19 december 2001 fick Dan han en hjärtattack, och plötsligt var tonårsseriernas mästare borta.

Hans rena linjer och den teckningsstil han etablerade på 50-talet influerar fortfarande dagens serieskapare. Kanske är det främsta exemplet bröderna Hernandez, och då särskilt Jaime, som hämtat en hel del inspiration från DeCarlos teckningsmaner.

Mer att läsa om Dan DeCarlo hittar man i *Comics Journal* 229 (2000).

MIKE CURTIS OCH JOAKIM GUNNARSSON

»Millie the Model« var en serie som DeCarlo tecknade i sin ungdom.

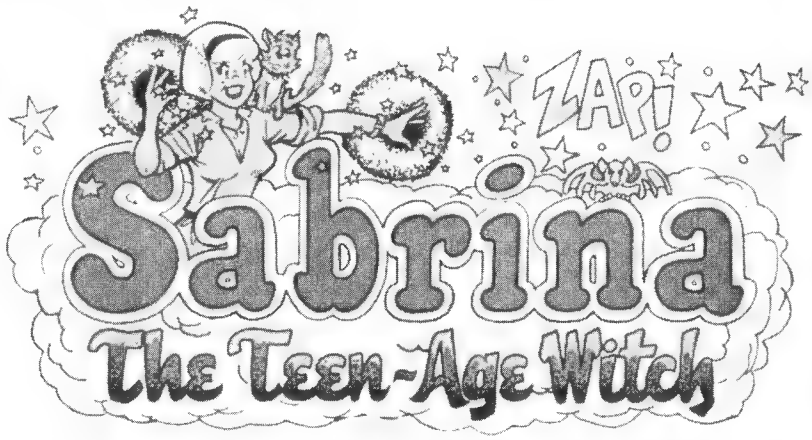

DeCarlo skapade den populära tonårshäxan Sabrina när han arbetade för förlaget Archie Publications.

kerna som säljer bekräftar följande topplista: »Asterix« av Uderzo (3 000 000 ex.), »Den unge Spirou« av Tome och Janry (600 000 ex.), »Blake och Mortimer« av Benoît och Van Hamme (500 000 ex.), »Bullen« av Roba (500 000 ex.), »Lanfeust des étoiles« av Tarquin och Arleston (360 000 ex.), »Le Chat« av Geluck (320 000 ex.), »Lucky Luke« av Morris och de Groot (320 000 ex.), »Thorgal« av Rosinski och Van Hamme (300 000 ex.), »Kid Paddle« av Midam (230 000 ex.), »Cédric« av Laudec och Cauvin (220 000 ex.), »Yoko Tsuno« av Leloup (212 000 ex.), »Blårockarna« av Lambil och Cauvin (190 000 ex.), »Alix« av Martin och Morales (150 000 ex.), »Léonard« av Turk och de Groot (130 000 ex.) samt »Blueberrys ungdom« av Blanc-Dumont och Corteggiani (100 000 ex.).

USA

▸ **LEKSAKER FRÅN FÖRR** är inne hos de amerikanska serieförlagen. Redan i fjol inledde Image trenden med en framgångsrik ny serietidning byggd på G. I. Joe-actionfigurerna, och under de senaste månaderna har brittiska Titan kammat in mycket uppmärksamhet på sin licens att samla Marvels gamla Transformers-serier från 80-90-tal i albumformat. Även nya Transformers-serier är på gång, denna gång från förlaget Dreamwave, och första numret beräknas vara ute i april 2002. Flera olika titlar med de kultförklarade robotarna lär vara på gång, och Simon Furman (som var huvudförfattare när Marvel skötte utgivningen) är inblandad i projektet tillsammans med

Seriefrämjandets årsmöte!

Just det! Nu är det dags att mötas och besluta om föreningens framtid. Missa inte chansen att höja din röst, umgås med andra seriefrämjare, träffa danska celebriteter med mera.

Lördagen den 27 april klockan 13.00

Loftet, Hedmanska gården vid Lilla torg i Malmö.

Underhållning: Ett besök av det danska serieskaparparet **Frank Madsen** (»Kurt Dunder«) och **Sussi Bech** (»Nofret«) som kommer att berättar om hur det är att skapa klassiska albumserier i dagens bistra nordiska serieklimat.

PS: Efter mötet går de som vill till Lilla Torgs Seriemagasin som håller specialöppet för Seriefrämjare just denna dag.

SERIE FRÄMJANDET

Seriefrämjandet
box 51
232 02 ÅKARP
040-30 70 05
bildobubbla@telia.com
www.serieframjandet.com

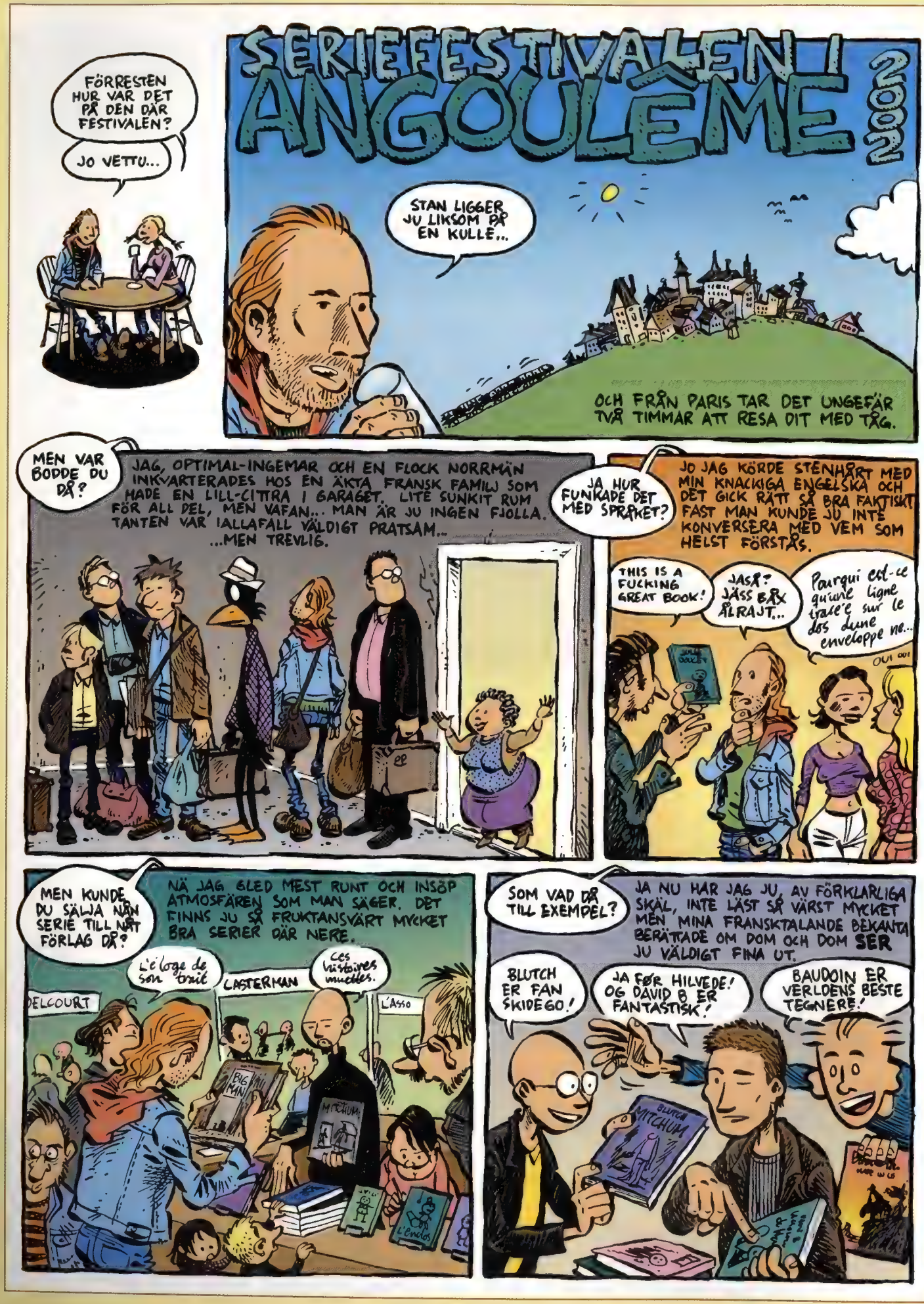

Text och bild: Mats Källblad, Färgläggning: Gert Lozell

VISSA TECKNARE KOM JAG ATT GILLA SPECIELLT MYCKET. BLAND ANNAT CHRISTOPHER BLAIN, JOANN SFAR OCH LEWIS TRONDHEIM.

HAR ALDRIG HÖRT TALAS OM DOM.

NÄ JUST DET. DOM HAR JU ÄNNU INTE BLIVIT ÖVERSATTA TILL SVENSKA. STOR SKAM FAKTISKT. (FEGA JÄVLA FÖRLAG.)

www.kallblad.com

John Buscema

John Buscema, ett självporträtt av den klassiske Marveltecknaren.

Den amerikanske superhjältetecknaren John Buscema avled den 10 januari 2002 i sviterna av den magcancer han fick diagnostiserad hösten 2001. Buscema är mest känd som tecknare av »Conan«, »Spider-Man«, »Silver Surfer«, och »Thor«, liksom en lång rad andra Marvelserier, men hans sista verk blev »Just Imagine Stan Lee with John Buscema Creating Superman« för konkurrenten DC.

John Buscema föddes 11 december 1927 i Brooklyn, New York. Hans tidiga influenser var dagpresserier som Hal Fosters »Prins Valiant«, Alex Raymonds »Blixt Gordon« och Burne Hogarths »Tarzan«. Han gick på High School of Music and Art på Manhattan, samtidigt som han under tre terminer tog kvällskurser på Pratt Institute.

Totalt spänner John Buscemas seriekarriär över sju årtionden. Han började arbeta för Marvel 1948 och ägnade tre år åt att teckna kriminal-, romantik- och västernserier. Under 50-talet jobbade han även åt förlagen Ace, ACG, Charlton, Dell, Hillman, Orbit, Quality, St. John, Western och Ziff-Davis. För Charlton ritade han Jerry Siegels »Nature Boy«, och för Western gjorde han »Roy Rogers« samt en del serieversioner av aktuella filmer.

Han fortsatte teckna deckarhistorier åt ACG en bit in på 60-talet. Under de för serietidningsbranschen magra åren i slutet av 50-talet och början av 60-talet arbetade han annars mest med reklam.

Men 1966 återvände han till Marvel, och de följande 35 åren medverkade han i praktiskt taget alla förlagets klassiska superhjältetidningar. En del av hans material har även publicerats på svenska. Tillsammans med Stan Lee gjorde Buscema en bok med titeln »How to Draw Comics the Marvel Way«, som blivit ett standardverk för blivande superhjältetecknare.

Serieförfattaren Tony Isabella skriver: »John lärde sig snabbt behärska Marvelstilen och blev en av de skickligaste berättarna i förlagets historia. Som författare arbetade jag tyvärr bara ihop med honom några få gånger, och i vissa fall gällde det spökjobb åt andra kreatörer, men inte vid något av dessa tillfällen kan jag minnas en enda ruta som gav mig något som helst problem. Han visste hur man berättar en historia, han visste hur man får med all den visuella information som en historia kräver, och han kunde formge sina sidor åt författaren, liksom åt alla andra som hade privilegiet att arbeta med dem, efter det att John vävt sin magi över dem.«

Serien om »Silversurfaren« tog Buscema över efter Jack Kirby, vars stil han skickligt imiterade eftersom situationen krävde det,

Serien »Conan« tog Buscema över efter Barry Windsor Smith, vars väsensskilda stil han klokt nog aldrig försökte efterlikna.

Marvel Comics officiella pressrelease med anledning av Buscemas död, författad av Stan Lee, går på samma linje: »Förutom att vara en superb illustratör var John en briljant bildberättare. Jag tänker tillbaka på alla serier vi gjort tillsammans; jag behövde bara ge honom det enklaste intrigutkast, så fyllde han ut det med sina magnifika teckningar, så briljant att historierna nästan verkade skriva sig själva. Lyckligtvis kommer den kvarlåtenskap av teckningar som min kära vän, denne kreative jätte som hette John Buscema, lämnar efter sig att skänka förundran och glädje åt generationer av nya läsare i framtiden.«

Buscema var en av mina idoler på 70-talet. Med rätt tuschare – till exempel han själv – kunde resultatet, för att citera Nicolas Krizan, »faktiskt bli riktigt magiskt«.

DANIEL ATTERBOM

bland andra Pat Lee. Samtidigt följer Devil's Due/Image upp sin stora succé »G.I. Joe« med »The Micronauts«, vilken även den skall bli föremål för nyproduktion.

► **»SPIDER-MAN«** är annars det hetaste som finns på amerikanska seriemarknaden just nu. Filmen byggd på serien har snart premiär, och Marvel har att döma av alla satsningar som är på gång inte för avsikt att göra om misstaget från härom året, då man i hög grad missade tåget i samband med X-Men-filmen. Förhoppningen är att locka många nya läsare till seriebutikerna.

► **GRATISUTGÅVOR** är ett annat steg i samma strävan. DC Comics gav i januari ut en specialutgåva med titeln *Batman: The 10-Cent Adventure* , som kostade just 10 cent (cirka 1 kr). Tidningen, som var ett försök att värva nya läsare, återberättade Batmans bakgrund och utgjorde samtidigt inledningen till den längre historien »Bruce Wayne: Fugitive«. Marvel kontrar med att erbjuda *Fantastic Four* nummer 60 för 9 cent till sommaren. Lördagen den 4 maj, dagen efter Spider-Man-filmens amerikanska premiär, är det också »Free Comic Book Day« i USA. Då gör utgivarna gemensam sak för att locka nya läsare till seriebutikerna genom att skänka bort nya serietidningar. Idén till evenemanget kom från Joe Field, en liten seriehandlare i Kalifornien, och vann genast gehör hos de stora förlagen och hos distributören Diamond. De förlag som kommer att trycka upp särskilda gratisupplagor är DC, Marvel, Image, Dark Horse, Oni Press, Viz, Abstract Studios, Antarctic Press, Bongo Comics, Chaos! Comics, Central Park Media, Cyberosia Publishing, Humanoids Publishing, Tokyopop och Top Shelf Productions. Läs mer på *www.freecomicbookday.com.*

Högvilt efter filmatiseringen i vår, Spindelmannen.

Helfet humorläsning!

EGMONT SERIEFÖRLAGET AB

UTE NU!

Ett skratt- och fnissmagasin!

► **BILL WATTERSONS** serie »Kalle och Hobbe« är föremål för en utställning på The Cartoon Art Museum i San Fransisco. Detta är första gången någonsin som Wattersons originalteckningar ställs ut. Utställningen pågår mellan den 16 februari och den 14 april. I samband med utställningen utges även en bok där man kan jämföra ett antal av Wattersons söndagssideoriginal med deras publicerade motsvarigheter, alltsammans kompletterat med löpande kommentarer och en inledning av upphovsmannen själv. Med tanke på hur sparsmakad Watterson har varit med att ge intervjuer, kommer boken att bli ett måste för alla seriösa Kalle och Hobbe-fans.

► **CHRIS WARE** har med sin serieroman »Jimmy Corrigan – the Smartest Kid On Earth« vunnit det prestigefyllda priset »Guardian First Book Award«. Det är första gången sedan Art Spiegelman 1992 vann Pulitzerpriset för »Maus« som en serie har fått ett stort litterärt pris. Juryn motiverade bland annat sitt val med att »verket för hela genren [de tecknade serierna] framåt«, samt att det är en bok »som uppmanar oss att tänka över vad litteratur är och vart den är på väg«. Boken handlar om hur Jimmy, den yngste i klanen Corrigan och en ganska misslyckad och försagd person, vid 36 års ålder för första gången möter sin far. Ware vänder och vrider på seriemediets visuella potential och berättar intrikat i såväl text som bild om relationer och undertryckta känslor. Samlingsvolymen med hela Wares historia om familjen Corrigan ligger just nu på bästsäljarlistorna i amerikanska bokaffärer – bara det är en prestation!

► **DC COMICS** har ändrat policy och tar inte längre emot inskickat material från nya, förhoppningsfulla talanger. Man anser sig helt enkelt inte längre ha tid att gå igenom och kommentera det som skickas in. DC:s »Creative Director« Richard Brunig förklarar: »Vi har inte fått fram någon ny talang från obeställt inskickat material på senare tid. I stort sett alla tecknare och författare som vi har engagerat de senaste åren har börjat någon annanstans, hos något independentförlag eller liknande, och det är så vi har fått upp ögonen för dem.« Marvel går samtidigt åt motsatta hållet och lär ha förbättrat sin hantering av inskickade arbetsprover.

»Jimmy Corrigan – the Smartest Kid on Earth«, serieboken som vann den prestigefyllda »Guardian First Book Award«.

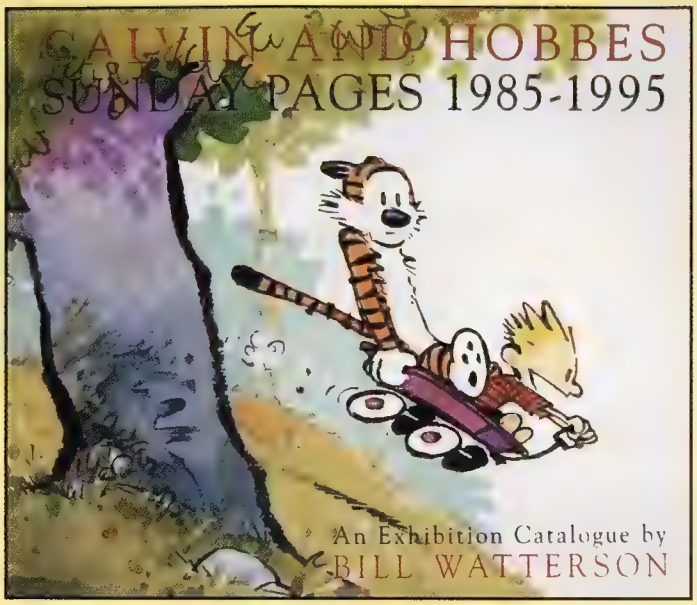

På gång: en bok där man kan detaljstudera Bill Wattersons arbetsmetoder.

► **PÅ MARVELS WEBBPLATS** (*www.marvel.com*) kan man numera hämta digitala versioner av aktuella serietidningar, så kallade »dotComics«. Den digitala versionen görs tillgänglig cirka två veckor efter ordinarie utgivningsdatum. Enligt Marvels VD Bill Jemas kommer man snart att börja räkna in antalet filhämtningar i de totala upplagesiffrorna, och på sikt vill man även kunna sälja digitala prenumerationer på sina »dotComics«.

► **AMERIKANSKA SERIESKAPARE** fortsätter att engagera sig i terroristattacken den 11 september. Förutom de tidigare välgörenhetsvolymerna, »Heroes« och »A Moment of Silence« från Marvel och »9-11: Emergency Relief Comics« från Alternative Comics, släpper nu en rad amerikanska serieförlag gemensamt två volymer med serier som på olika sätt berör det som hände den 11 september. Den ena volymen ges ut av Chaos!, Dark Horse, Image, Oni Press och Top Shelf Productions, medan den andra ges ut av DC. Serieskaparna verkar ha stått i kö för att delta, och namn som Frank Miller, Will Eisner, Neil Gaiman, Alan Moore, Bill Sienkiewicz, Roberta Gregory, Paul Pope, Peter Kuper med flera figurerar i de mycket långa deltagarlistorna. Den 13 februari hölls även ett evenemang som kallades »Moving Pictures« vid The Metropolitan Playhouse of New York i East Village, Manhattan. Ett stort antal serieskapare läste här upp delar av de serier som skapats för att hedra alla som berörts av terroristattacken.

► **KLASSISKA ÄVENTYRSSERIER** har fått allt svårare att hävda sig i dagstidningarna de senaste årtiondena. Det hindrar dock inte United Feature Syndicate från att satsa på nya kreatörer för söndagsversionen av »Tarzan« (dagsstrippversionen är sedan länge nedlagd). Ny tecknare är Eric Battle och ny författare Alex Simmons. Båda har tidigare arbetat för de amerikanska superhjälteförlagen. Simmons har gjort sig ett namn med sin prisbelönta serie »Black Jack«, om en svart äventyrare och legosoldat på 1930-talet. Denne Black Jack gör för övrigt ett gästspel i Tarzanäventyret »Day of the Hunter« som började i januari 2002 och finns att beskåda på *http://www.comics.com*.

► **HERMANNS EFTER** katastrofenserie »Jeremiah« har blivit amerikansk TV-serie i 20 delar med Luke Perry (»Beverly Hills«) och Malcolm-Jamal Warner (»Cosby«) i huvudrollerna. Bakom TV-serien står serie- och TV-författaren J. Michael Straczynski, som tidigare arbetat med »Babylon 5« för TV, men också skrivit tidningar som *Rising Stars* och *Midnight Nation* för Image och alldeles nyligen hyllats för sina manus på Marvels senaste nylansering av Spider-Man. TV-serien har premiär i USA i mars.

► **MARVELS NYE CHEFREDAKTÖR** Joe Quesada har lagt ner stor möda på att förbättra relationerna med en rad kända serieskapare som tidigare kommit på kant med förlaget. Han har hittills slutit fred med Neil Gaiman, Frank Miller, före detta chefredaktören Jim Shooter (som nu ska göra en miniserie med Avengers), och sist men inte minst, Alan Moore. Quesada sträckte sig så långt att han åkte till England för att personligen prata med Moore och försöka bilägga tvisten om vem som äger rättigheterna till de tidiga avsnitten av »Captain Britain«, som Moore och Alan Davis gjorde för Marvel UK på 1980-talet. Moore blev så imponerad av Quesadas initiativ att han gick med på att låta Marvel återtrycka avsnitten – han skrev till och med en liten introduktion till samlingsutgåvan. Villkoret var dock att Moore skulle tillerkännas upphovsrätten i tryck. Men när »Captain Britain« gavs ut kring årsskiftet stod Marvel fortfarande som copyrightinnehavare. Moore gick i taket: »Det finns inte en chans att jag jobbar för Marvel igen eller ens har med dem att göra. Jag vill inte ens att de kontaktar mig igen. Orsaken till att de inte har hört av sig är antagligen att de – hur ska jag uttrycka mig milt – vet att de har klantat sig rejält och glömt att lägga in det jag krävde. Så vill jag inte bli behandlad. De hade sin chans, men tydligen är det nya Marvel inte så olikt det gamla Marvel som de vill att vi ska tro. Jag tar helt avstånd från 'Captain Britain' nu.« Quesada, som befann sig på se-

I två tjocka volymer kommenterar gräddan av amerikanska serieskapare terroristattacken den 11 september.

Codex 014 i butik 3 april

KRIGSSPECIAL

116 SIDOR SPEL, FILM & TÄVLINGAR

EXKLUSIVT OM SAGAN OM RINGEN

100 SIDOR SF, FANTASY OCH SKRÄCK

Prenumerera på CODEX

För ynka 199 spänn får du denna kanontidning hem i brevlådan 8 gånger per år. Skriv tydligt, TEXTA gärna.

Namn _____

Adress _____

Postnr _____ Ort _____

Telefon (hem) _____

E-post _____

Målsmans underskrift* _____

*Om du som beställer är under 18 år, krävs målsmans underskrift

Codex bjuder på portot

CODEX
www.codexportal.com

SVARSPOST
411 724 800
421 20 Västra Frölunda

CODEX

SF, FANTASY OCH SKRÄCK

Lois Lane och Lana Lang drar konsekvenserna av sin rivalitet. En Kurt Schaffenberger-klassiker från 1962.

mester när samlingen kom ut, fick göra offentlig avbön. Samlingsvolymer har tydligen länge varit något av Marvels akilleshäl, och nyligen sparkade man chefen för avdelningen, Bob Greenberger.

► **STÅLMANNENTECKNAREN** Kurt Schaffenberger avled den 24 januari 2002 vid 81 års ålder efter en längre tids sjukdom. Han föddes 1920 i Tyskland, men växte upp i Connecticut, USA. Direkt efter skolan började Schaffenberger teckna serier för Fawcett, ett av dåtidens stora superhjälteförlag. Hans omisskännliga stil med klara, rena linjer kom att förbli i stort sett oförändrad i nära 40 år. På Fawcett blev han mest känd för sitt arbete på »Captain Marvel«. När Fawcett på 1950-talet lade ner sin serieutgivning efter en långvarig rättstvist med det som senare skulle bli DC Comics, värvades Schaffenberger efter några års spritt frilansande över just till DC av Otto Binder, som gjorde honom till fast tecknare på *Superman's Girlfriend Lois Lane*, och gav honom diverse ströjobb på *Superman* och *Supergirl*. Under den här perioden gjorde Schaffenberger även ströjobb för andra förlag (under pseudonymen Lou Wahl för att inte stöta sig med DC). I slutet av 1960-talet slog han sig ihop med en rad andra serieskapare i ett uppror som kom att kallas »The Writer's Rebellion« – man krävde bland annat ersättning för återtryck av gamla äventyr och en sjukförsäkring för serieskaparna. Samtliga upprorsmakare avpolletterades utan pardon, och Schaffenberger tvingades i stället försörja sig som illustratör, om man undantar några korta inhopp på Marvels romantikserier. På 1970-talet var han dock tillbaka på DC och tecknade där än en gång »Captain Marvel« (som DC vid det laget köpt upp), »Superboy« och »Wonder Woman«. Han tuschade även en del av Curt Swans Stålmannenserier. Ett av hans sista större uppdrag bestod i att tuscha just Swan i Alan Moores lovprisade avsked till den gamle Stålmannen, »Whatever Happened to the Man of Tomorrow?« (på svenska i *Stålmannen* 12/86), varefter han endast gjorde några enstaka seriejobb (däribland miniserien *World of Smallville* och en kortare bihistoria till *Action Comics* nummer 600, båda 1988).

► **EFTER FRAMGÅNGARNA** med Marvel Mangaverse (mangatolkningar av kända Marvelhjältar) satsar nu Marvel på en reguljär titel, *Marvel Mangaverse: The Dawn*, skriven och tecknad av Ben Dunn (*Ninja High School*). I centrum står mangaversionen av »Captain Marvel«. ◄

Amerikansk mangas veteranteckare nummer ett, Ben Dunn, har fått fria händer att göra sina högst egna versioner av Marvels gamla standardfigurer. Resultatet ser vi i Marvel Mangaverse.

NÄSTA NUMMER *utkommer i juni 2002*

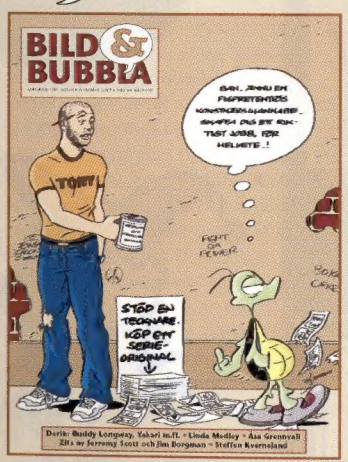

◄ TONY CRONSTAM
Ett samtal med skaparen bakom en av de senaste årens största svenska succéer, strippserien »Elvis«.

SMÅFORLAGEN I NORGE ►
Artikler om de norske små tegneserieforlagene No Comprendo Press og Jippi som i flere år gjort seg bemerket med å gi ut norske serier i en tid hvor lite norskprodusert har kommet fra de store veletablerte forlagene.

MACHIKO HASEGAWA ▲
En artikel om Japans första framgångsrika kvinnliga serieskapare, som med sin serie »Sazae-san« fångade flera generationer läsare i efterkrigstidens Japan.

CESAR FERIOLI ►
En artikel om tecknaren som av en enhällig läsarkår har utsetts till vår tids store mästare på att teckna Musse Pigg.

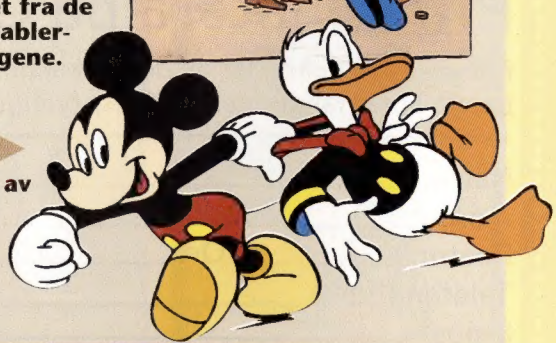

DESSUTOM ► **Recensioner, nyheter, krönikor med mera i en blandning som spänner över hela seriemediet.**

Prenumerera Vill du ha detta nummer (och de följande tre, d.v.s. en årgång) hem i brevlådan sätter du in 245 kr (175 kr för dig under 18 år) på pg 17 36 15-6, Seriefrämjandet. • Abonnement koster 260 kr for fire nummer og betales til 7877 08 89366 (TEGN A/L, Nico Hambros vei 4, 0969 Oslo)

DILBERT®

Nr 1 • 2002 Pris 35:- (inkl. moms)

MISSA INTE NUMMER 1!

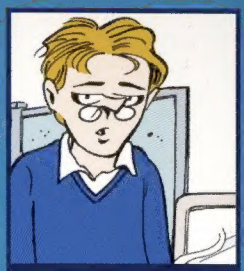

Doonesbury

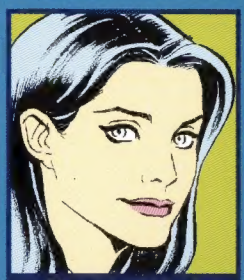

Reservatet

Pooch Cafe

Bröderna Fusk

Dilbert från första rutan!

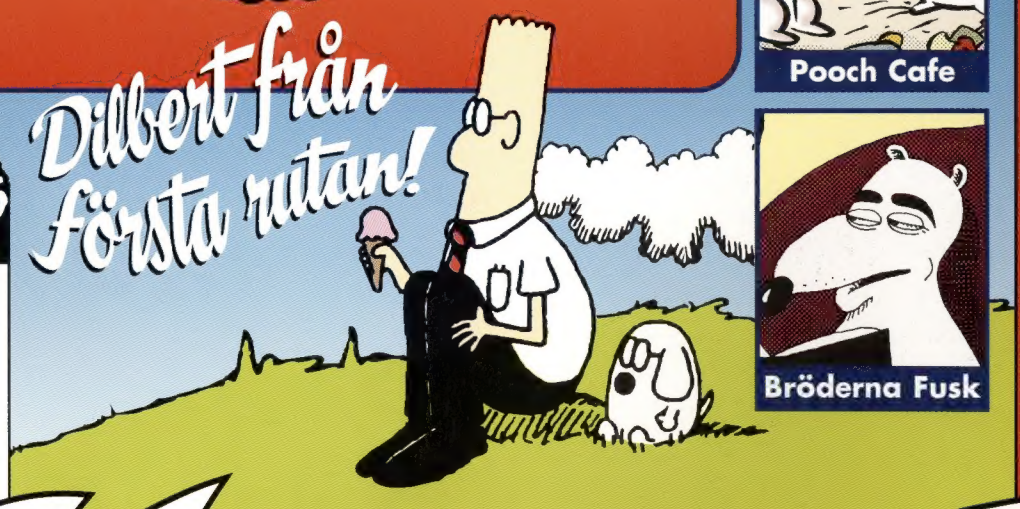

Full Stop
TIDSAM
0534-01

01
7 388053 403508

Ute nu!

C-BLAD
Retur sendes til:
TEGN A/L
Nico Hambros vei 4
N-0969 Oslo
NORWAY

SERIENYHETER FRÅN EGMONT KÄRNAN

SIMPSONS™

Ni som gillar TV-serien Simpsons kan numera njuta av en klockren serieadaption. Matt Groening medverkar själv här och var och alla historier och skämt är exklusiva för tidningen. Driver med seriebranchen på samma sätt som den tecknade filmen driver med TV-industrin.

TRÄSKET

Hot comics from down under.

MAGIC FANTASY

– med serier från CrossGen, hetast på USA-marknaden; Sojourn, Mystic, Scion och Meridian.

Andra titlar från Egmont Kärnan:

- Agent X9
- Bamse
- Barbie
- Bolibompa
- Buster
- Byggare Bob
- Digimon
- Ernie
- Fantomen
- Fantomen-Krönika
- Fox Kids Magasin
- Gustaf
- Hacke Hackspett
- Herman Hedning
- Hälge
- Kalle Anka & C:o
- Knasen
- Lilla Fridolf
- Min Häst
- Mina Djurvänner
- Mumin
- Nalle Puh Kryss & Knåp
- Nalle Puh Magasin
- 91:an
- Oppfinnar-Jocke
- Prinsessan
- Prinsessan Special
- Schassen
- Serieparaden
- Spider-man
- Star Wars
- Witchblade
- X-Men
- Åsa-Nisse
- 87:an

EGMONT